

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Rendészettudományi Doktori Iskola

Németh Gábor r. alezredes

**Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika civil/rendőri missziók szerepe a közel-keleti
rendezésben**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Dr. Sallai János ny. r. ezredes
egyetemi tanár, professor emeritus

.....

Budapest, 2026

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
A témaválasztás aktualitása, indokolása	8
A tudományos probléma megfogalmazása.....	11
A kutatási célkitűzések.....	13
Kutatási hipotézisek	13
A kutatás során alkalmazott tudományos-szakmai módszerek	15
A téma tudománytani behatárolása	16
A kutatáshoz kapcsolódó főbb fogalmak.....	17
A releváns szakirodalom áttekintése	20
1. A Közel-Kelet történelmének rövid áttekintése.....	34
1.1. Az első világháború után.....	35
1.1.2. Izrael Állam születése.....	36
1.1.3. Szezei válság.....	40
1.1.4. Az 1967-es, hatnapos háború	42
1.1.5. Jom Kipur-i háború	44
1.1.6. A palesztin fegyveres mozgalmak megjelenése.....	45
1.2. A palesztin–izraeli békefolyamat és annak kudarca.....	53
1.3. Irak, közelmúltbeli események, azok hatása a térség biztonságára.....	54
1.4. Arab tavasz.....	56
1.5. A térségben élő vallási és etnikai csoportok.....	59
1.6. A térség menekültjei.....	61
1.7. A palesztin területek státusza (eltérő értelmezések).....	63
1.7.1. Izraeli álláspont a palesztin területekkel kapcsolatban.....	66
1.9. A fejezet összegzése	69
2. Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika égisze alatt működő nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók mandátuma, azok jogi háttere	72
2.1. A különböző EU által vezetett katonai műveletek és civil válságkezelési missziók tervezése, szervezése, jogi alapok megteremtése	74
2.2. Az EU KBVP közel-keleti térségben jelenleg működő misszió mandátuma és feladatai.....	78
2.2.1. Az EU Határellenőrzést Támogató Missziója (EUBAM Rafah).....	78
2.2.2. EUPOL COPPS Misszió.....	80
2.2.3. EUAM Irak Misszió	81
2.3. A békefenntartó, nemzetközi válságkezelő tevékenységben való részvétel hazai szabályozása a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek tekintetében, különbségek, hasonlóságok	83
2.4. A fejezet összegzése.....	85
3. EU KBVP iraki szerepvállalása	88

3.1. Tanácsadó Misszió Irakban (EUAM Irak)	88
3.1.1. EUAM Irak Misszió mandátumában meghatározott feladatai	89
3.1.2. Az EU Irakban	91
3.1.3. Az EUAM Irak Misszió által támogatott szakmai területek.....	93
3.1.4. A misszió működését is meghatározó biztonsági környezet Irakban	110
3.1.5. Iraki rendőrség	112
3.2. Az EU Jogállamiságot Támogató Missziója	117
3.2.1. Az EUJUST LEX Misszió fő feladatai	120
3.2.2. A tényfeltáró csoport munkája.....	121
3.2.3. Stratégiai terv és prioritások	123
3.3. A fejezet összegzése	124
4. A palesztin területeken működő KBVP-missziók.....	128
4.1. EUBAM Rafah misszió	128
4.1.1. EUBAM Rafah misszió feladatai	129
4.1.2. Kihívások	141
4.1.3. A misszió együttműködése más nemzetközi partnerekkel	142
4.2. Az EUBAM Rafah misszióba telepített határrendészeti szakértői csoport	143
4.2.1. A határrendészeti szakértői csoport gondolata	145
4.2.2. A szakértői csoport felkészítésének tartalma	146
4.2.3. A szakértői csoport feladatellátása	150
4.2.4. A műveletirányító központ leendő állományának felkészítése	157
4.3. EU Palesztin Rendőrséget Támogató Koordinációs Hivatala	160
4.3.1. A misszió feladatai.....	162
4.3.2. Az EUPOL COPPS misszió felépítése (lásd 4. sz. melléklet, 292. old.)	165
4.3.3. A feladatok végrehajtása	167
4.3.4. palesztin rendvédelmi szervek	171
4.3.6. A palesztin területeken működő missziók biztonsági környezete	177
4.4. A fejezet összegzése	178
5. Az EU KBVP-missziók telepített szakértői felkészítésének rendszere	181
5.1. EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Program – közös nemzetközi felkészülés a missziós feladatok ellátására	184
5.2. Magyarország részvétele az EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Programban	187
5.2.1. Magyarországon szervezett események az EUPCST 2019–2023 közötti projektidőszakában ..	189
5.2.2. Alapfelkészítés az EU válságkezelő misszióiban ellátandó feladatokra	190
5.2.3. Biztonságtudatosság Ellenséges Környezetben képzés.....	192
5.2.4. A civil missziók felkészítésének jelenlegi helyzete	201
5.3. A fejezet összegzése	203

6. Képességfejlesztés, a tudás átadása.....	206
6.1. Megfigyelés (monitoring).....	209
6.2. A mentor.....	210
6.3. A mentorálás.....	211
6.4. Az MMA-tevékenység végrehajtása során figyelembe veendő fontos szempontok.....	214
6.5. Az MMA célja.....	215
6.6. A partnerség kialakítása, folyamatos fenntartása	217
6.7. Rugalmasság a mentorok részéről.....	220
6.8. Ellenállás leküzdése	221
6.9. Reális célok megfogalmazása.....	222
6.10. Az MMA tervezése, irányítása	223
6.11. A közös munka végrehajtása.....	226
6.12. Tolmácsok alkalmazása.....	227
6.13. Közel-keleti képességfejlesztési projektek a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar közreműködésével.....	228
6.14. A fejezet összegzése.....	230
7. A közel-keleti válságkezelő missziókban szerzett vezetés-irányítási tapasztalatok.....	233
7.1. Végzett feladatok, szerzett tapasztalatok.....	233
7.2. A KBVP-missziók vezetésének elméleti kerete	236
7.2.1. <i>A KBVP-missziók mint komplex adaptív rendszerek</i>	238
7.3. A vezetési stílusok hatása a missziók hatékonyságára	239
7.3. A fejezet összegzése.....	241
8. A kutatás eredményeinek összegzése	244
8.1. Összegzett következtetések	244
8.2. Új tudományos eredmények.....	246
Rövidítések jegyzéke	253
Felhasznált irodalom.....	257
Mellékletek	285

Bevezetés

*„Boldogok, akik békét teremtenek,
mert ők Isten fiainak nevezetnek.”¹*

A mai, globálisan összekapcsolt világban a biztonság fogalma is egy dinamikus viszonyrendszerként értelmezhető. Bár a biztonság – vagy annak hiánya – soha nem volt kizárólag helyi kérdés, napjainkra még inkább világossá vált, hogy megőrzése nem korlátozható egyetlen országra, régióra vagy földrészre. A világ földrajzilag távoli – vagy annak tűnő – pontjain zajló eseményei, legyenek azok háborúk, természeti katasztrófák, gazdasági válságok, a nemzetközi szervezett bűnözés vagy a terrorizmus, messzire hatnak. Ezek a biztonságot veszélyeztető jelenségek rendkívül gyorsan és erőteljesen befolyásolhatják más országok belső biztonságát is. Ennek oka, hogy a globális gazdasági, információs, technológiai és társadalmi összekapcsoltság miatt a hatások ma már szinte azonnal áterjednek a térben, és közvetlenül vagy közvetve befolyásolják más államok stabilitását.

Például a Közel-Keleten, Észak-Afrikában, Közép-Ázsiában és a volt Szovjetunió utódállamaiban zajló konfliktusok jelentős hatást gyakorolnak az Európai Unió – azon belül Magyarország – nemzeti biztonságára, a közrendre, a közbiztonságra, valamint az egyének biztonságérzetére.

A nemzetközi biztonságot olyan kihívások veszélyeztetik, mint a globális felmelegedés, amely világszerte felgyorsította az elsivatagosodást, valamint a termőterületek és vízkészletek csökkenését.² Ezek a folyamatok helyi vagy regionális fegyveres konfliktusok kirobbanásához vezethetnek.

Anthony Giddens szerint a globalizáció:³ *„a világméretű társadalmi kapcsolatok intenzívebbé válása, amelyek távoli helyeket kötnek össze oly módon, hogy a helyi eseményeket a sok mérfölddel távolabb zajló események alakítják, és fordítva”, ezáltal mindennapi életünk minden aspektusát megváltoztatva.”*

A 19. század végére és a 20. század elejére a közlekedési technológiák gyors ütemű fejlődése alapvetően átalakította a társadalmak térbeli mobilitását. A vasúti, tengeri és később

¹ Máté evangéliuma 5/9. (Magyar Bibliatársulat új fordítás, 2014).

² Sallai János: *A globalizáció egyik legnagyobb biztonsági kihívása: a felmelegedés*, 2012. Forrás: https://pecshor.hu/periodika/XIII/sallai.pdf?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2025. január 05.)

³ Nicholas C. Georgantzas, Evangelos Katsamakas, Dominik Solowiej: Giddens' globalization: Exploring dynamic implications. Forrás: <https://proceedings.systemdynamics.org/2009/proceed/papers/P1072.pdf> (Letöltés ideje: 2025. április 8.)

a légi közlekedés modernizációja lehetővé tette a nagy távolságok rövid időn belüli leküzdését, nemcsak államokon belül, hanem kontinensek között is. A közlekedési infrastruktúra bővülése elősegítette a nemzetközi kereskedelem intenzívebbé válását, mivel a termékek gyorsabban és nagy tömegben jutottak el új piacokra. A globalizáció ezzel párhuzamosan hozzájárult a kulturális kapcsolatok erősödéséhez és a társadalmak közötti interakciók számának növekedéséhez.

Ennek a világméretű összekapcsoltságnak gazdasági és kulturális előnyei mellett megjelentek a biztonsági kockázatai is. A transznacionális bűnözői és terrorista csoportok szintén kihasználják a határok átjárhatóságának növekedését, valamint a globális kereskedelmi és kommunikációs hálózatok adta lehetőségeket.

A fegyveres konfliktusok helyszín- és eseményadatait feldolgozó civil szervezet (Armed Conflict Location & Event Data – ACLED) friss és mérvadó adatai szerint⁴ 2024. december 1. és 2025. november 28. között a világ 50 konfliktusövezetében bekövetkezett erőszakos események – óvatos becslések szerint – több mint 240 000 halálos áldozatot követeltek.

Az államok a különböző nemzetközi szervezetekben – például az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ),⁵ az Európai Unió (EU),⁶ az Európai Biztonsági Együttműködési Szervezet (EBESZ),⁷ az Afrikai Unió (AU),⁸ valamint más multilaterális intézményekben – betöltött tagságuk és aktív részvételük révén járulnak hozzá leginkább a helyi, regionális és globális béke, illetve biztonság fenntartásához. A nemzeti kormányok, a nemzetközi szervezetek és a különböző szövetségi rendszerek számos olyan eszközt alkalmaznak, amelyek a nemzetközi biztonsági környezet stabilizálását szolgálják.

Ezek az eszközök magukban foglalják a diplomáciai megállapodásokat, a nemzetközi szerződéseket, valamint a gazdasági és politikai együttműködés különböző formáit. Amennyiben a béke és a biztonság megőrzése más módon nem biztosítható, a konfliktusok kezelése érdekében a katonai erő alkalmazása is felmerülhet, multilaterális keretek között.

A második világháború, amely a modern történelem legnagyobb emberi és anyagi pusztítással járó konfliktusa volt, alapvetően formálta át a nemzetközi biztonságpolitikai gondolkodást. A háborút követően intézményesült az az igény, hogy a béke és a biztonság

⁴ Conflict Index: December 2024. Forrás: <https://acleddata.com/conflict-index/> (Letöltés ideje: 2025. február 11.)

⁵ United Nations. Forrás: <https://www.un.org/en/> (Letöltés ideje: 2025. április 10.)

⁶ Közös biztonság- és védelempolitika. Forrás: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/159/koz-os-biztonsag-es-vedelempolitika> (Letöltés ideje: 2025. április 10.)

⁷ Organisation for Security and Co-operation in Europe, What we do. Forrás: <https://www.osce.org/what-we-do/> (Letöltés ideje: 2025. április 10.)

⁸ African Union, AU in a Nutshell. Forrás: <https://au.int/en/au-nutshell> (Letöltés ideje: 2025. április 10.)

fenntartása ne csupán lokális vagy regionális keretek között történjen, hanem globális együttműködés révén. Ekkor jöttek létre azok a politikai és jogi feltételek, amelyek lehetővé tették, hogy a nemzetközi közösség szükség esetén kollektív módon reagáljon a felmerülő biztonsági kihívásokra.

Napjainkra a nemzetközi biztonság megteremtésére és fenntartására irányuló erőfeszítések a nemzetközi kapcsolatok egyik meghatározó elemévé váltak. A 21. században a biztonságpolitikai kérdések egyre hangsúlyosabban jelennek meg az államok kül- és belpolitikájában, valamint az államközi együttműködésekben. Európában – különösen az Európai Unió keretein belül – egyre nagyobb jelentőséget kap a közös biztonságpolitika kialakítása és működtetése.

A konfliktusok helyi szintű, hatékony kezelése és a stabilitás megteremtése alapvető feltétele annak, hogy az érintett térségekben megindulhasson a gazdasági fejlődés, illetve biztosíthatók legyenek az élhető társadalmi-gazdasági körülmények. Hosszú távon ezek a folyamatok járulhatnak hozzá ahhoz, hogy csökkenjenek az adott régiókból kiinduló globális biztonsági kockázatok.

A különböző konfliktusokban érintett országok az esetek többségében önállóan nem képesek megoldani a rájuk nehezedő problémákat. Ezért szükségük van a nemzetközi közösség támogatására.

A válságkezelés eszközei:

- politikai és egyéb eszközök alkalmazása a béketeremtés és békefenntartás érdekében,
- hosszú távú válságkezelési stratégiák kialakítása,
- gazdaságfejlesztés,
- oktatás és oktatásfejlesztés,
- a környezetterhelés csökkentése,
- tervszerű vízgazdálkodás,
- a termőterületek megtartása és növelése,
- a jogállamiság megteremtésének támogatása, különös tekintettel a rendészeti szervek átlátható, elszámoltatható és demokratikus működésének elősegítésére.

Az utolsó pontban említett jogállamiság megteremtésében fontos szerepet játszanak a különböző nemzetközi szervezetek rendőri békefenntartó és polgári válságkezelési missziói.⁹

⁹ Németh Gábor: Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban. Rendőrségi Tanulmányok, 2020/2, pp. 119-155. p. 122.

Ha meghalljuk a „Közel-Kelet” kifejezést, általában az állandó háborúskodás, a terrorizmus, az arab–izraeli konfliktus, vagy más etnikai vallási közösségek közötti véres ellenségeskedés jut eszünkbe. A régióban zajló eseményeknek érezhető, kézzelfogható negatív hatásai vannak a térséget körülvevő földrajzi területekre, így Európára is. A közel-keleti térség jelenleg az Európát érintő illegális migráció, embercsempészet, emberkereskedelem egyik legnagyobb kibocsájtó régiója. A térség egyes fegyveres konfliktusaiban az adott állam gyakran elveszíti az ellenőrzést saját területei vagy azok egyes részei felett. Az állami intézmények, valamint a hon- és rendvédelmi szervek működése összeomlik; az állam nem képes megfelelően megvédeni lakosságát és területeit, illetve fenntartani a közrendet. Ilyen volt az „Iszlám Állam” nevű terrorszervezet felemelkedése is, amikor 2014-ben Irak északnyugati, valamint Szíria keleti és északkeleti területeit vonta ellenőrzése alá.¹⁰

Az ott zajló események, a robbanásszerű népességnövekedés, a termőterületek és vízkészletek fogyása, valamint az etnikai és vallási ellentétek hatására kialakuló fegyveres konfliktusok miatt a térségben élők közül évente több millióan kényszerülnek elhagyni otthonaikat.¹¹ A lakhelyüket kényszerűen elhagyók száma a Közel-Keleten és Észak-Afrikában 2024 év végén az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság adatai szerint összesen 19,3 millió fő volt.¹² Az EU, habár nagyon jól tudja és ismeri a térségből kiinduló, azt sújtó biztonsági problémákat, mégis inkább szemlélője, semmint alakítója az ottani politikai folyamatoknak.

Dolgozatomban azoknak az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika (KBVP) misszióknak a tevékenységét vizsgálom, amelyek a közel-keleti térségben működnek vagy működtek az első ilyen jellegű misszió 2005-ös megjelenése óta eltelt két évtizedben.

A témaválasztás aktualitása, indokolása

Az Európai Unió az elmúlt évtizedekben egyre aktívabb szereplőjévé igyekszik válni a nemzetközi válságkezelésnek és békefenntartásnak. A Közös Biztonság- és Védelempolitika

¹⁰ Csiki Tamás – Etl Alex: Az „Iszlám Állam” elleni fellépés stratégiai kérdései és lehetőségei Nemzet és Biztonság 2016/6. pp. 116–156. p. 135-136.

¹¹ Kaiser Ferenc: Túlnépesedés, erőforrás szűkösség, „élettér” konfliktusok. Confessio 2025/4 Forrás: <https://confessio.reformatus.hu/v/378/#page6> (Letöltés ideje: 2026. március 02.)

¹² UNHCR Global report 2024. Forrás: <https://www.unhcr.org/media/global-report-2024> (Letöltés ideje: 2025. október 7.)

(KBVP) keretében az EU nemcsak katonai, hanem rendészeti és igazságügyi szakértőkkel is részt vesz a különböző nemzetközi missziókban és műveletekben.¹³

A globális biztonsági kihívások kezelése napjainkban elképzelhetetlen a nemzetközi szervezetek keretében működő rendészeti kapacitások nélkül. Az elmúlt időszakban valamennyi, a nemzetközi válságkezelésben és békefenntartásban aktív szerepet játszó szervezetben – így az ENSZ-ben¹⁴, az EU-ban¹⁵, az AU-ban¹⁶, NATO-ban¹⁷ vagy az EBESZ-ben¹⁸ – egyre hangsúlyosabbá válik a rendészeti feladatokat ellátó missziók tevékenysége. Ezek a szerepvállalások a helyi rendőri, belbiztonsági és igazságügyi szervek támogatásától, fejlesztésétől egészen a végrehajtó jogosítványokkal rendelkező rendészeti jelenlétig terjedhetnek.

Unió szinten a válságkezelési feladatok hatékony ellátása csak a tagállamok aktív hozzájárulásával biztosítható. Ennek egyik alapfeltétele, hogy a nemzeti hatóságok rendelkezzenek jól felkészített, mentálisan és fizikailag fitt rendészeti szakemberekkel, valamint civil szakértőkkel, akik szükség esetén gyorsan telepíthetők különböző válságövezetekbe.¹⁹

A Közel-Keleten jelenleg működő európai uniós válságkezelő missziók mindegyike a helyi rendvédelmi és/vagy igazságügyi szervek támogatására és képességfejlesztésére, valamint ezen keresztül az érintett államok és térségek stabilizációjának elősegítésére fókuszál.

A térség földrajzi közelsége és stratégiai jelentősége miatt a Közel-Keleten zajló folyamatok közvetlen hatást gyakorolnak Magyarországra és az Európai Unió biztonsági környezetére. A régióból kiinduló biztonsági kihívások – így az illegális migráció, az embercsempészet, a műkincsek illegális kereskedelme, valamint a különböző terrorcsoportok tevékenysége – az Unió és tagállamai számára egyaránt jelentős kockázatot jelentenek. E

¹³ The Common Security and Defence Policy.

Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/common-security-and-defence-policy_en (Letöltés ideje: 2024. január 22.)

¹⁴ United Nations Police. Forrás: <https://police.un.org/en> (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

¹⁵ What we do: Policies and actions Missions and Operations.

Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

¹⁶ African Union Police: Policy for International Policing in African Union Peace Support Operations and Special Operations AUPOL Filing Ref: AU/POL/PCY/01/2018. Forrás: https://trainingforpeace.org/wp-content/uploads/Policy-for-International-Policing_English.pdf (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

¹⁷ What is Stability Policing.

Forrás: <https://www.nspcoe.org/about-us/about-stability-policing/> (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

¹⁸ OSCE Policing. Forrás: <https://www.osce.org/policing> (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

¹⁹ Németh Gábor: Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban. Forrás: https://bm-tt.hu/rtt/wp-content/uploads/2022/08/2020_2_nemeth_gabor.pdf (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

fenyegetések hatékony kezelése csak akkor valósítható meg, ha az Európai Unió a tagállamok támogatásával aktívan hozzájárul a térség stabilitásának erősítéséhez.

Jelenleg az Európai Unió huszonegy²⁰ nemzetközi válságkezelő és békefenntartó missziót, illetve műveletet működtet a világ különböző konfliktusövezeteiben, amelyek közül három a Közel-Kelet biztonsági helyzetének javítását célozza (lásd 1. sz. melléklet, 289. old.).

A palesztin területeken működő EUBAM Rafah,²¹ EUPOL COPPS,²² valamint az Irakban működő EUAM Irak²³ missziók fő feladata a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek, szervezetek nemzetközi normák szerinti működésének támogatása, képességeik fejlesztése. Az Európai Unió közel-keleti misszióiban szolgálatot teljesítő rendőri, rendészeti és igazságügyi szakértők fő feladatként képzési, mentorálási és tanácsadási tevékenységet látnak el, amelynek célja a helyi rendőrség, a határőrizeti szervek, a büntetés-végrehajtási intézmények, valamint az igazságszolgáltatás – így a bíróságok és az ügyészségek – állományának képességfejlesztése. Munkájuk elsődleges célja, hogy az érintett intézmények képessé váljanak a közrend és közbiztonság jogszerű, a nemzetközi normáknak megfelelő fenntartására, illetve az államhatárok hatékony ellenőrzésére.

A biztonsági kihívások helyi szintű, intézményfejlesztésen alapuló kezelése hozzájárul a térség stabilitásának erősítéséhez, és hosszú távon csökkentheti azokat a jogellenes tevékenységeket, amelyek az Európai Unió és tagállamai számára biztonsági kockázatot jelentenek.

Mindezek alapján úgy gondolom, hogy a téma választását az indokolja, hogy a Közel-Keleten működő európai uniós válságkezelő missziók tevékenysége közvetve hatást gyakorol az Európai Unió – így Magyarország – biztonsági környezetére is. A helyi rendészeti és igazságügyi kapacitások fejlesztése nem csupán a térség stabilitását erősíti, hanem hosszú távon hozzájárulhat azoknak a biztonsági fenyegetéseknek a mérsékléséhez is, amelyek az Unió tagállamaira hatnak. Ezért tartottam fontosnak annak vizsgálatát, hogy az EU közel-keleti missziói milyen szerepet töltenek be a régió stabilizációjában és ezen keresztül Európa biztonságának erősítésében.

²⁰ Missions and Operations. Forrás: https://www.ecas.europa.eu/ecas/missions-and-operations_en (Letöltés ideje: 2026. február 02.)

²¹ EUBAM Rafah homepage. Forrás: <https://www.eubam-rafah.eu/> (Letöltés ideje: 2024. január 22.)

²² EUPOL COPPS homepage. Forrás: <https://eupolcopps.eu/> (Letöltés ideje: 2024. január 22.)

²³ EUAM Iraq homepage. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en> (Letöltés ideje: 2024. január 22.)

A tudományos probléma megfogalmazása

Az elmúlt két évtizedben a nemzetközi válságkezelésben egyre hangsúlyosabbá váltak a polgári – különösen a rendészeti – komponensek. Bár a rendőri és civil szakértők bevonása hosszú múltra tekint vissza, a válságövezetekben végrehajtott műveletek értékelése továbbra is elsősorban a katonai szerepvállalásra koncentrál, különösen a Közel-Kelet esetében. Ez a megközelítés azonban egyre kevésbé tartható, hiszen a közrend és közbiztonság helyreállítása nélkül sem az újjáépítés, sem a helyi biztonsági intézmények megerősítése nem képzelhető el. A fentiekén túl a missziók tevékenysége közvetlen hatással van a nyugati demokráciák, az EU biztonságának alakulására, elsősorban a határokon átnyúló bűncselekmények, migráció és terrorizmus elleni helyi, hatékony fellépés támogatásán keresztül. A rendészettudomány elemzési kerete segít az EU-missziók hatásmechanizmusainak mélyebb megértésében, különösen abban, hogy a helyi rendészeti kapacitások fejlesztése miként járul hozzá a hosszú távú stabilitáshoz.

A probléma tudományos jelentőségét tovább növeli, hogy a 2009-ben hatályba lépett Lisszaboni Szerződés megerősítette a már 1993 óta létező Közös Kül- és Biztonságpolitikát (KKBP), és szakpolitikai rangra emelte a Közös Biztonság- és Védelempolitikát²⁴ (KBVP). A tagállamok ezzel deklarálták, hogy az uniós diplomácia mellett a polgári és katonai válságkezelő, konfliktusmegelőző és békefenntartó műveleteknek is kiemelt szerepet szánunk. A kérdés azonban az, hogy ez a stratégiai ambíció mennyiben vált valóra a gyakorlatban. A Közel-Kelet különösen alkalmas terep e dilemmák vizsgálatára. Az EU már a 2000-es évek közepétől jelen van a térségben különböző KBVP-missziókkal, mégis felmerül a kérdés: összegezhető-e bármilyen kézzelfogható eredmény az EU „globális cselekvőként” betöltött szerepéről a térségben?

A legutóbbi fejlemények alapján sok elemző szerint az EU befolyása inkább csökkent, mint erősödött; a térség számos pontján az unió nélkül zajlanak le meghatározó biztonságpolitikai folyamatok.

A 2016-ban jóváhagyott „Közös jövőkép, közös fellépés: Erősebb Európa. Globális stratégia az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájához” elnevezésű stratégia szerint: *„Egyre gyakrabban tapasztaljuk, hogy a törékeny államok erőszakos konfliktusok következtében összeomlanak. Ezek a válságok – valamint az általuk okozott kimondhatatlan*

²⁴ Az Európai Unióról Szóló Szerződés És Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés Egységes Szerkezetbe Foglalt Változata (2016/C 202/01) 42-43. cikk.

erőszak és emberi szenvedés – közös létfontosságú érdekeinket fenyegetik. Az EU gyakorlati és elvi alapokon állva fog részt venni a békeépítésben, erőfeszítéseit elsősorban a keleti és déli szomszédságra összpontosítva, miközben távolabbi térségekben eseti alapon mérlegeli a szerepvállalást. Az EU az emberi biztonságot integrált megközelítés révén kívánja erősíteni."²⁵

A dolgozatban vizsgált missziók tevékenysége hozzájárulhat a Közel-Kelet stabilitásának erősítéséhez, ezáltal mérsékelve az onnan kiinduló, az Európai Unió biztonságát érintő kockázatokat. Bár a külső határokon történő hatékony fellépés az illegális tevékenységekkel szemben kiemelt feladat, mindaddig nem várható érdemi csökkenés sem az EU-t, sem a Magyarországot érintő illegális migrációs nyomásban, amíg nem sikerül stabilizálni a migráció kibocsátó és tranzitországaikat. Ugyanez igaz a térségből kiinduló egyéb jogellenes cselekményekre – így például a terrorizmusra, valamint a műkincsek és fegyverek illegális kereskedelmére – is.

A vizsgált tevékenység jelentőségét az is növeli, hogy a missziókban szolgáló rendészeti szakemberek olyan speciális kompetenciákat szereznek – a helyi biztonsági intézmények működésének megismerésétől az iszlám kultúra sajátosságain át a terrorista és szervezett bűnözői csoportok adaptív stratégiáinak feltérképezéséig –, amelyek az EU belső biztonságpolitikájában is hasznosíthatók. Mégis, a tagállami rendészeti szervek leterheltsége miatt a részvétel korlátozott, Magyarország esetében jelenleg mindössze egy fő teljesít szolgálatot a térségben.²⁶

A dolgozat ezért arra a központi kérdésre keresi a választ, hogy a közel-keleti KBVP-missziók rendészeti komponensei milyen mértékben járulnak hozzá a helyi biztonsági intézmények megerősítéséhez, és milyen tényezők támogatják vagy akadályozzák a hatékony uniós válságkezelést. A vizsgálat célja annak feltárása, hogy a missziók ténylegesen képesek-e érdemi hatást gyakorolni a térség stabilitására, illetve hogy a jelenlegi gyakorlat mennyiben járul hozzá az EU globális szerepének erősítéséhez – vagy éppen gyengüléséhez. A dolgozat tehát egy olyan elméleti és gyakorlati problémára keres választ, amelynek feltárása segítheti az uniós válságkezelés jövőbeli eredményességét.

²⁵ Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy (2016)

Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf (Letöltés ideje: 2026. január 19.)

²⁶ Forrás: Rendőrségi Oktatási és kiképző Központ (2026. május 29.)

A kutatási célkitűzések

1. A kutatás elsődleges célja az Európai Unió Közel-Keleten működő civil/rendőri válságkezelő misszióinak átfogó bemutatása és rendszerszintű elemzése. A vizsgálat külön figyelmet fordít a missziók eredményességére és hatásosságára, valamint azokra a politikai, jogi és intézményi tényezőkre, amelyek az uniós szerepvállalás működését és teljesítményét meghatározzák.
2. A kutatás célja feltárni az EU-missziókban szolgálatot teljesítő rendészeti és civil szakértők szerepét, feladatrendszerét és működési környezetét. A vizsgálat kiterjed arra, hogy e szakértők tevékenysége milyen módon és mértékben járul(hat) hozzá a fogadó országok intézményrendszerének megerősítéséhez, a jogállamiság stabilizálásához és a hosszú távú béketeremtéshez. Emellett elemzi, hogy a rendészeti és civil komponensek szerepvállalása miként jelenik meg a szakpolitikai diskurzusban és a tudományos elemzésekben.
3. A kutatás további célja, hogy eredményei hozzájáruljanak a nemzetközi válságkezeléshez kapcsolódó hazai felkészítési, kiválasztási és döntés-előkészítési folyamatok tudományos megalapozottságú fejlesztéséhez. A dolgozat ennek keretében olyan javaslatokat kíván megfogalmazni, amelyek elősegítik Magyarország hatékonyabb és szakmailag felkészültebb részvételét az uniós válságkezelő missziókban.

Kutatási hipotézisek

Az első hipotézis megfogalmazása:

Feltételezésem szerint az Európai Unió civil/rendőri KBVP-misszióinak hatásossága azokban az államokban érvényesül, ahol rendelkezésre állnak a működőképes állami struktúrák, a reformok megvalósítását támogató politikai elkötelezettség, valamint a missziók szakmai ajánlásainak befogadására alkalmas intézményi és szervezeti kapacitások.

Kutatási kérdések

1. Milyen politikai, jogi és intézményi feltételrendszer szükséges ahhoz, hogy az EU civil és rendőri missziói hatásosan működjenek a Közel-Keleten?
2. A fogadó ország intézményi kapacitásai milyen módon befolyásolják a missziók szakmai ajánlásainak érvényesülését és fenntarthatóságát?

A második hipotézis megfogalmazása:

Feltételezésem szerint az uniós szinten szabályozott, de tagállami szinten működtetett strukturált kiválasztási, felkészítési és misszió alatti támogatási mechanizmusok és a KBVP civil és rendészeti szakértők szakmai teljesítménye között pozitív összefüggés mutatható ki, amely hozzájárulhat a missziók operatív eredményességéhez.

Kutatási kérdések

1. A különböző képzési és támogatási mechanizmusok milyen hatást gyakorolnak a tanácsadói, mentorálási és kapacitásfejlesztési feladatok eredményességére?
2. Milyen képességprofilok (kompetenciák, előképzettség, tapasztalat) járulnak hozzá leginkább a missziók operatív sikeréhez?

A harmadik hipotézis megfogalmazása:

Feltételezésem szerint a KBVP-missziók eredményessége növelhető, ha a hosszabb időtartamú (egy- vagy többéves) vezénylések mellett célzottan bevonásra kerülnek rövid távra telepített, speciális szaktudással rendelkező szakértői csoportok is, különösen olyan technikai, operatív vagy projektspecifikus feladatok ellátására, amelyek nem igényelnek folyamatos, tartós helyszíni jelenlétet.

Kutatási kérdések

1. A rövid távra telepített, speciális szaktudással rendelkező szakértők milyen típusú feladatokban képesek a legnagyobb hozzáadott értéket nyújtani?
2. Hogyan befolyásolja a személyi állomány összetétele (hosszú távra, rövid távra vezényelt szakértők) a missziók szervezeti tanulását, tudásátadását és fenntartható hatását?

A negyedik hipotézis megfogalmazása:

Feltételezésem szerint, amennyiben a tagállamok közötti intézményesült regionális együttműködési formák — így például a Visegrádi 4-ekhez hasonló mechanizmusok — valós tudás- és erőforrás-megosztásra épülnek, képesek hozzájárulni az EU KBVP-missziók személyzeti utánpótlásának hatékonyabb megszervezéséhez, valamint az erőforrások racionálisabb és összehangoltabb felhasználásához.

Kutatási kérdések

1. Mennyiben javítható a tagállamok közötti koordináció és erőforrás-megosztás intézményesített regionális mechanizmusok révén?
2. Milyen közös képzési, felkészítési vagy telepítési modellek kialakítására alkalmas a Visegrádi Együttműködés keretrendszere?

A kutatás során alkalmazott tudományos-szakmai módszerek

Dolgozatomban az EU közös biztonság- és védelempolitikájának azon elemeit vizsgálom, amelyek a Közel-Keleten működő civil/rendészeti válságkezelő missziókhöz kapcsolódnak. Elemzem a missziók feladatait, jogi háttérét, működésük hatásosságát, valamint a nemzetközi személyzet kiválasztásának, felkészítésének és szakmai fejlesztésének rendszerét. A vizsgált missziók mindegyike rendészeti és/vagy igazságügyi képességfejlesztő feladatokat lát el, mivel az Európai Unió – mint önálló nemzetközi szereplő – a térségben nem alkalmaz katonai erőt.

Kutatásom során több, egymással kompatibilis, részben innovatív és a témában korábban nem alkalmazott módszert használtam annak érdekében, hogy átfogóan feltérképezsem és összevegyem az EU KBVP közel-keleti válságkezelő misszióinak tevékenységét, valamint működésük eredményességét és – amennyire a rendelkezésre álló adatok lehetővé tették – hatásosságát.

A kutatás kezdeti szakaszában áttekintettem a közel-keleti térség történelmi fejlődését, valamint a jelenleg is aktív konfliktusok kialakulásának okait és azok mélyebb, strukturális gyökereit. A hazai és nemzetközi szakirodalom alapján feldolgoztam a nemzetközi rendőri és rendészeti békefenntartás, valamint a polgári válságkezelés kialakulását és fejlődését. Emellett elemeztem a nemzetközi válságkezelés és békefenntartás nem katonai eszközökkel végrehajtott tevékenységeinek alakulását.

A kutatás során elsődleges és másodlagos forrásokat egyaránt felhasználtam. Elsődleges forrásként az Európai Unió hivatalos dokumentumait, valamint az EU KBVP keretében a Közel-Keleten működő missziók és más uniós intézmények által készített jelentéseket vizsgáltam. Ezek a dokumentumok részletes információkat tartalmaznak a missziók tevékenységéről, eredményességéről, valamint azokról a tényezőkről, amelyek befolyásolhatják a missziók tevékenységének hatékonyságát, például a biztonsági helyzet alakulásáról vagy az infrastrukturális korlátokról. Másodlagos forrásként a KBVP

tevékenységére és a közel-keleti válságkezelésre vonatkozó tudományos publikációkat, könyveket, szakpolitikai elemzéseket és munkadokumentumokat dolgoztam fel. Emellett áttekintettem az EU nemzetközi válságkezeléshez kapcsolódó képzési és felkészítési rendszerét is.

A dolgozat elkészítése során támaszkodtam saját szakmai tapasztalataimra is, amelyeket különböző nemzetközi – köztük közel-keleti – válságkezelő és rendőri békefenntartó missziókban szereztem. Hivatásos szolgálati pályafutásom során három alkalommal, összesen több mint két évet töltöttem a térségben, ahol közvetlen tapasztalatokat szereztem az EU KBVP és más nemzetközi szervezetek rendészeti erővel végrehajtott válságkezelési tevékenységéről. A KBVP keretében ellátott végrehajtói és vezetői feladatok lehetővé tették számomra a válságkezelési mechanizmusok működésének átfogó megismerését. A helyi rendvédelmi és igazságügyi szervekkel kialakított napi munkakapcsolatok révén betekintést nyertem a fogadó ország intézményeinek – mint a KBVP tevékenységének kedvezményezettjeinek – tevékenységébe és a nemzetközi partnerekkel való együttműködésük sajátosságaiba.

Több mint egy évtizeden keresztül (2010 és 2021 között) részt vettem az Európai Unió, valamint más nemzetközi szervezetek által szervezett polgári válságkezelési és rendészeti békefenntartó missziók hazai háttértámogatási rendszerének működtetésében.

E tevékenység keretében lehetőségem nyílt a KBVP-missziók működését meghatározó jogi szabályozási környezetének és kialakítási mechanizmusainak megismerésére, továbbá a missziókba jelentkező nemzeti szakértők kiválasztásával és felkészítésével összefüggő eljárásrend részletes tanulmányozására. Szakértőként közreműködtem az Európai Unió nemzetközi válságkezelési tevékenységét támogató reformok szakmai előkészítésében, valamint az EU közös biztonság- és védelempolitikájához kapcsolódó hazai politikai döntéshozatal szakmai támogatásában. A dolgozat elkészítése során ezen szakmai tapasztalatok elemző feldolgozására is támaszkodtam.

A téma tudománytani behatárolása

Kutatásom a társadalomtudományok körébe tartozó rendészettudomány területén helyezhető el. A vizsgált téma ugyanakkor kifejezetten interdiszciplináris jellegű, mivel több ponton kapcsolódik más tudományterületekhez is. A missziós környezet sajátosságai miatt a kutatás érinti a hadtudományt, különösen a válságkövetekben alkalmazott biztonsági és műveleti eljárások, valamint a műveleti területen előforduló veszélyhelyzetek kezelése, a veszélyhelyzeti irányítás vizsgálata révén. Emellett szoros kapcsolódás állapítható meg az állam- és

jogtudományokhoz, hiszen a nemzetközi polgári válságkezelési és rendészeti békefenntartó tevékenységet komplex uniós és nemzeti jogi keretrendszer szabályozza. A missziók szakmai feladatai továbbá közvetlenül hozzájárulnak a fogadó ország jogállami intézményrendszerének, jogszabályi környezetének és igazságszolgáltatási struktúrájának fejlesztéséhez, ami tovább erősíti a jogtudományi kapcsolódást. Mindezek alapján a kutatás multidiszciplináris és interdiszciplináris elemeket egyaránt tartalmaz, és több tudományterület metszéspontjában helyezkedik el.

A kutatáshoz kapcsolódó főbb fogalmak

A Közös Biztonság- és Védelempolitika az Európai Unió politikai és katonai irányelveit, valamint a külföldön végrehajtott békefenntartó és válságkezelő katonai műveletek, illetve civil missziók politikai, jogi és működési kereteit határozza meg. Az EU 2016-os globális biztonsági stratégiája tartalmazza a KBVP fő célkitűzéseit, míg a Lisszaboni Szerződés szabályozza az egyes uniós intézmények KBVP-n belüli feladatait, és megerősíti az Európai Parlament szerepét a döntéshozatalban. Az EU-t érintő globális biztonsági kihívásokkal szembeni hatékony fellépés érdekében a KBVP az elmúlt években jelentős stratégiai és műveleti felülvizsgálaton, valamint módosításon ment keresztül.

A KBVP alapvetően az EU-val szomszédos földrajzi területekre koncentrál (pl. Balkán, volt szovjet utódállamok, Közel-Kelet, Észak-Afrika), ahol a politikai instabilitás, valamint a háborús és polgárháborús viszonyok olyan globális biztonsági kihívásokat generálnak, mint a terrorizmus, a fegyver-, áru-, ember- és kábítószer-csempészet, illetve az illegális migráció. Ezek a jelenségek nemcsak az érintett térségeket, hanem az Európai Unió biztonságát is veszélyeztetik.

Az EU tagállamai 2016. szeptember 16-án Pozsonyban megerősítették szándékukat az EU külső biztonsággal és védelemmel kapcsolatos együttműködésének megerősítésére. Az EU a KBVP keretein belül igyekszik aktív részese lenni a nemzetközi biztonság megteremtését célzó erőfeszítéseknek.²⁷

A polgári válságkezelés olyan nem katonai jellegű tevékenység, amelyet nemzetközi szervezetek – például az EU, az ENSZ vagy az EBESZ – irányításával, civil személyezettel és szakértőkkel (rendőrök, igazságügyi, közigazgatási szakemberek, tanácsadók) hajtanak végre. Célja a közigazgatás, a közrend és a közbiztonság helyreállításának támogatása olyan

²⁷ The CSDP's renaissance. Challenges and opportunities for the eastern flank.

Forrás: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2017-06-28/csdps-renaissance-challenges-and-opportunities-eastern-flank> (Letöltés ideje: 2025. január 31.)

helyzetekben, amikor az állami struktúrák meggyengültek vagy összeomlottak, illetve a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek nem képesek ellátni alapvető feladataikat, például háborús vagy polgárháborús körülmények között.

A polgári válságkezelés keretében a nemzetközi szereplők – ideértve az EU által vezetett missziók tagjait is – ideiglenesen végrehajtói feladatokat láthatnak el. Ilyen feladat lehet a közrend és a közbiztonság fenntartása, különösen akkor, amikor a helyi rendvédelmi szervek erre nem képesek megfelelő színvonalon. Ezek az átmeneti beavatkozások hozzájárulnak a stabilitás megteremtéséhez, valamint lehetőséget biztosítanak a helyi intézmények fokozatos megerősítésére és a jogállamiság helyreállítására.

A polgári válságkezelés az EU KBVP kiemelten fontos eszköze: az Unió civil missziókat indít a jogállamiság, a közigazgatás és a biztonsági szektor reformjának támogatására válság sújtotta térségekben. A nemzetközi gyakorlatban minden olyan szerepvállalás, amely nem katonai jellegű, polgári tevékenységnek minősül – így a rendőri feladatok is ebbe a kategóriába tartoznak.

Az EU civil/rendőri missziói. Az EU KBVP keretében működő civil és/vagy rendőri missziók katonai erő alkalmazása nélkül végzik tevékenységüket. Céljuk a békeépítés, annak fenntartása, a válságkezelés és -megelőzés, a nemzetközi béke és biztonság erősítése a jogállamiság kiépítésének támogatásán keresztül.

A KBVP civil missziói elsősorban az Unión kívüli, válság sújtotta harmadik országokra és földrajzi területekre koncentrálnak – például a Balkánra, a Közel-Keletre, Észak-Afrikára vagy a volt szovjet utódállamokra –, ahol a politikai instabilitás, háborús vagy polgárháborús viszonyok különböző globális biztonsági kihívásokat generálnak. Ezek a kihívások – mint a terrorizmus, az illegális migráció, valamint a fegyver-, áru-, ember- és kábítószer-csempészet – közvetlen veszélyt jelentenek az Európai Unió biztonságára is.

Az EU KBVP keretében megvalósuló missziók kiemelt szerepet játszanak a migráció és a terrorizmus kibocsátó és tranzitországaiban, különösen a jogállamiság kiépítésének, a helyi rendvédelmi szervek reformjának és a biztonsági szektor megerősítésének támogatásában. Ezek a missziók hozzájárulnak a válság sújtotta, háborús övezetekben működő helyi közigazgatási rendszer, közbiztonság fejlesztéséhez és működésének stabilizálásához.

Közel-Kelet. Bár a „Közel-Kelet” kifejezés egy földrajzilag viszonylag jól behatárolható területet jelöl – amely nagyrészt Ázsiában helyezkedik el, de Egyiptom révén Afrikába is benyúlik –, mégis elsősorban politikai és történelmi, kevésbé földrajzi értelemben használt fogalom. A régió jelentősége a 20. század folyamán vált kiemelkedővé, elsősorban a

területén felfedezett kőolajkészletek, valamint a komplex etnikai, vallási és politikai viszonyok miatt.

A Török Birodalom felbomlása, a brit gyarmati uralom megszűnése, valamint Izrael Állam megalakulása után a térségben felerősödtek az etnikai, vallási és politikai ellentétek, amelyek gyakran fegyveres konfliktusokba torkolltak. A politikai instabilitás, a háborús és polgárháborús viszonyok olyan globális biztonsági kihívások kiindulópontjává tették a régiót, mint a terrorizmus, a fegyver-, áru-, kábítószer- és embercsempészet, valamint az emberkereskedelem. Ezek a jelenségek nemcsak a térség stabilitását veszélyeztetik, hanem közvetlen hatással vannak a szomszédos földrajzi területek, köztük az Európai Unió biztonságára is.

Rendészet, rendvédelem. Az értekezés során gyakran használok a rendészet és rendvédelem fogalmakat. A rendészetben a két kifejezést sokszor egymás szinonimájaként használjuk, ami nem biztos, hogy jó gyakorlat. A magam részéről a rendészeti tevékenység, rendészeti szakemberek említéskor a Rendészettudományi szaklexikonban foglaltakat veszem alapul.

A Rendészet: „(1) a közigazgatási (államigazgatási, önkormányzati) szervek olyan rendeltetésszerű tevékenysége, megnyilvánulása, amely az állami és társadalmi → rend védelmét, a jogszabályok megtartását, a jogsértések megelőzését, elhárítását, a megsértett jogrend helyreállítását hivatott biztosítani leginkább igazgatási, legvégső esetben pedig → kényszerítő eszközökkel. (2) olyan állami tevékenység, amely a jogilag szabályozott → közrend, → közbiztonság megóvását jelenti. Ebben a megközelítésben mivel a rendvédelmi szervek rendészeti tevékenységet végeznek, egyúttal rendészeti szerveknek is tekinthetők. Rendészeti tevékenységet széles körben ellátnak más ágazathoz tartozó szervek is, pl. építésrendészet, üzemrendészet, → ebrendészet, ezért a ~ ilyen értelemben tágabb a rendvédelem fogalmánál, a közigazgatás egy sajátos része. (3) A közigazgatás azon része, amelynek küldetése az → állam belső rendjének, valamint a közrendnek és a közbiztonságnak a fenntartása, a társadalom tagjainak, ill. alapvető értékeinek az oltalmazása, az ezeket sértő, veszélyeztető jogsértő cselekmények megelőzése, elhárítása, megszakítása, akár legitim fizikai → erőszak alkalmazásával is. Mivel az igényelt → biztonság megteremtése rendkívül komplex, szerteágazó tevékenység, ezért csak társadalmi kooperáció és kollektív munka eredményeként teljesíthető, amelyben a rendvédelmi szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a civil önvédelmi szervezetek is. (4) A ~ a közigazgatás legrégebbi tevékenysége, és mint közhatalmi tevékenységnek feladata a kialakult rend, szabályok megvédelmezése, tiltó, korlátozó, kötelező rendészeti közigazgatási cselekmények

ellátása. A rendészeti igazgatás Európa abszolút monarchiáinak késői korszakában alakult ki a maga teljes differenciáltságában. A ~ a mai modern társadalomban olyan állami tevékenység, amely a jogilag szabályozott közrend, közbiztonság megóvását jelenti, azaz mindazoknak a → veszélyeknek, jogsértéseknek az elhárítását, megelőzését, amelyek a közrendet, közbiztonságot, köznyugalmat veszélyeztetik, ill. zavarják.

„A rendvédelem iskola hívei a rendvédelmi szerv kifejezéssel az adott szerv militarista, katonai jellemzőit (hivatásos szolgálati viszony, egyenruha és fegyverviselési jog, szigorú hierarchia stb.) kívánják hangsúlyozni.”²⁸

Ennek megfelelően, amikor az értekezésben a „rendészet” fogalmát használom, az EU tagállamaiból a KBVP-missziókba vezényelt nemzetközi állomány – például rendőrök, határrendészek, vámtisztviselők – tevékenységére utalok. E szakemberek civil keretek között, nem katonai szerepvállalásként vesznek részt a válságkezelésben, a jogállamiság megerősítésében és a közrend fenntartásában.

A „rendvédelmi” vagy „rendfenntartó” szervek és tevékenységek alatt viszont az érintett missziós területeken – például Irakban és a palesztin területeken – működő helyi szervezeteket értem, amelyek a közrend és közbiztonság fenntartásáért felelnek. E szervezetek szervezeti felépítése, vezetési és irányítási rendszerei, valamint feladatrendszerük alapvetően katonai elveken alapszik, és kevésbé tekinthetők a klasszikus értelemben vett közigazgatás részének.

A releváns szakirodalom áttekintése

A következőkben röviden bemutatom, hogy más, a polgári válságkezeléssel, rendészeti békefenntartással foglalkozó szakemberek, kutatók mit gondoltak a rendészeti erővel végrehajtott válságkezelési tevékenységről általában, az EU szerepéről, a Közel-Keleten végrehajtott ez irányú tevékenységekről, azok fejlesztési lehetőségeiről. Továbbá bemutatom, hogy a politikai döntéshozók milyen szabályozókat és irányelveket határoznak, határoztak meg a különböző EU válságkezelési tevékenységek eredményes végrehajtása érdekében.

1. Az Európai Külügyi Szolgálat (European External Action Service – EEAS)²⁹ 2016-ban elkészítette *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe a Global Strategy for the*

²⁸ Christian László: A Bizonytalan Alapra Épülő Ház, Avagy A Rendészet Fogalmainak Tisztázása. Iustum Aequum Salutare VI. 2010/1., p. 179.

²⁹ European External Action Service (EEAS). Forrás: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-external-action-service-eeas_en (Letöltés ideje: 2025. július 8.)

*European Union's Foreign And Security Policy*³⁰ (Közös jövőkép, közös fellépés: Egy erősebb Európa. Az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájának globális stratégiája 2016)

Az Európai Unió Globális Stratégiája egy átfogó keretrendszerként kínálja az EU kül- és biztonságpolitikájának megerősítésére az instabil globális biztonsági környezetben. A stratégia célja az uniós polgárok érdekeinek védelme és az alapvető európai értékek – mint a demokrácia, emberi jogok és jogállamiság – érvényesítése világszinten. A dokumentum öt kiemelt prioritást határoz meg: az unió biztonsága, a keleti és déli szomszédság állami és társadalmi rezilienciájának fejlesztése, integrált válságkezelési mechanizmusok, regionális együttműködés elősegítése, valamint a 21. századi globális kormányzás támogatása.

A stratégia alapján az Európai Unió a közel-keleti térséget kiemelten kezeli, mivel a régió instabilitása – különösen Szíria, Irak és az izraeli–palesztin konfliktus – közvetlen hatással van az EU biztonságára, migrációs helyzetére és gazdasági érdekeire. A dokumentumban megfogalmazottak alapján a Közel-Kelet és Észak-Afrika tekintetében az EU támogatja a szíriai és líbiai békefolyamatokat, valamint a kétállami megoldást Izrael és Palesztina között, az 1967-es határok mentén.

*2. The european union's global strategy three years on, looking forward*³¹ (2019) (Az EU globális stratégia első három éve)

A 2019-es értékelő jelentés szerint a stratégia öt prioritása – az Unió biztonsága, reziliencia a keleti és déli szomszédságában, integrált válságkezelés, regionális együttműködés, valamint globális kormányzás – továbbra is releváns és irányadó.

A dokumentum áttekintést nyújt az Európai Unió közös biztonság- és védelempolitikájának eddig elért eredményeiről, különös tekintettel az Állandó Strukturált Együttműködés a védelem területén (Permanent Structured Cooperation – PESCO), az Európai Védelmi Alap, valamint a katonai irányítási és vezetési struktúrák (Military Planning and Conduct Capability – MPCC) megerősítésére irányuló intézkedésekre. Kiemelt hangsúlyt kap a multilaterális együttműködés védelme és fejlesztése, amely az ENSZ-szel, az Afrikai Unióval és más regionális szervezetekkel folytatott partnerségekben ölt testet.

Az EU a konfliktuskezelésben integrált megközelítésre összpontosít, amely a diplomáciai, fejlesztési, humanitárius segítségnyújtási és biztonsági eszközök összehangolt alkalmazására épül. A stratégia hangsúlyozza a társadalmi és állami reziliencia erősítésének

³⁰ Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe.

Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf (Letöltés ideje: 2025. július 8.)

³¹ The European Union's Global Strategy Three Years On, Looking Forward. Forrás:

https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_global_strategy_2019.pdf (Letöltés ideje: 2025. július 8.)

jelentőségét, különösen a keleti és déli szomszédság térségeiben, ahol a törékeny állami struktúrák és a tartós konfliktusok továbbra is meghatározó tényezők.

A dokumentum értelmezése szerint az EU célja, hogy hiteles, rugalmas és jól koordinált szereplőként legyen jelen a globális politikai térben, amely képes autonóm módon fellépni, ugyanakkor továbbra is elkötelezett a partnerségeken alapuló együttműködés mellett. A jelentés végkövetkeztetése rámutat, hogy az EU globális szerepvállalásának eredményessége elsősorban a tagállamok közötti egységen, a politikai akarat meglétén és a megfelelő pénzügyi erőforrások biztosításán múlik.

3. Isaszegi János *A 21. század élettérháborúi a földért, a vízért, az élelemért, a létezésért*³² című könyvében a modern kori konfliktusokat vizsgálja, különös tekintettel a természeti erőforrásokért – termőföldért, vízért, élelemért – folytatott harcokra. A szerző szerint a 21. század háborúi nem csupán politikai, vallási vagy ideológiai okokra vezethetők vissza, hanem egyre inkább az élettérért folytatott küzdelmek kerülnek előtérbe. A könyv hangsúlyozza, hogy bár minden háború egyedi, közös bennük a hatalmi érdekek, nemzeti, etnikai, vallási és gazdasági motivációk jelenléte.

A szerző négy különböző válságövezet példáján keresztül mutatja be a globális biztonsági kihívásokat, és történeti áttekintést is ad az élettérháborúk fejlődéséről az ókortól napjainkig. A szerző szerint a konfliktusok mögött gyakran a nagyhatalmi és vállalati lobbierdekek állnak, amelyek a béke és stabilitás jelszava mögé bújva érvényesítik céljaikat. A könyv geopolitikai és kultúrantropológiai szempontból is elemzi a háborús régiókat, kiemelve a helyi sajátosságokat. Végül előretekintést is nyújt a 2040-es évekig, felvázolva a jövő lehetséges konfliktusainak irányait.

4. Gazdag Ferenc és Remek Éva *„A biztonsági tanulmányok alapjai”*³³ című műve a biztonság fogalmának átfogó, multidimenzionális értelmezését nyújtja, amely túlmutat a hagyományos katonai megközelítésen. A könyv bemutatja, hogy a modern biztonságpolitika társadalmi, politikai, gazdasági, környezeti és informatikai dimenziókat is magában foglal. A szerzők elemzik a nemzetközi rendszer szereplőit, az államokat és intézményeket, valamint a biztonságot fenyegető kihívásokat és az ezekre adott válaszokat.

Kiemelt figyelmet kap a „biztonságiasítás” folyamata, amely során politikai döntéshozók szubjektív fenyegetéseket is képesek objektív biztonsági kérdéssé alakítani. A könyv tárgyalja a biztonsági dilemma fogalmát, valamint a posztbipoláris világrend kihívásait,

³² Isaszegi János (2015): *A 21. század élettérháborúi a földért, a vízért, az élelemért, a ...létezésért* – Válságövezetek konfliktusai és háborúi. Budapest, Gondolat Kiadó

³³ Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018): *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó

különös tekintettel a gyenge államokra és a globális problémák – például klímaváltozás – kezelésének nehézségeire. A szerzők hangsúlyozzák, hogy a globális biztonság kérdései egyre inkább meghaladják az állami kereteket, és nemzetközi együttműködést igényelnek. A mű alapvető bevezetést nyújt a biztonsági tanulmányok tudományterületébe.

5. A „*Handbook on CSDP Missions and Operations: The Common Security and Defence Policy of the European Union*”³⁴ című kézikönyv átfogó és gyakorlatorientált útmutatást nyújt az Európai Unió közös biztonság- és védelempolitikájának (KBVP) működéséről, különös tekintettel a válságkezelő missziókra és műveletekre. A kötet bemutatja a KBVP történeti fejlődését, intézményi struktúráját, valamint a hozzá kapcsolódó döntéshozatali és parancsnoki lánc működését. Kiemelt figyelmet fordít a válságkezelési eljárásokra, a korai előrejelző rendszerekre, valamint az EU hírszerzési kapacitásaira. A kézikönyv részletesen tárgyalja a civil és katonai komponensek integrációját, valamint az EU átfogó megközelítését, amely a diplomáciai, fejlesztési és biztonsági eszközök összehangolt alkalmazására épül. A szerzők gyakorlati példákon keresztül mutatják be a különböző földrajzi térségekben végrehajtott EU-missziókban szerzett tapasztalatokat, a működéshez kapcsolódó kihívásokat és tanulságokat. A kézikönyv célja a KBVP tevékenységében részt vevő szakemberek képzésének támogatása, valamint az EU globális biztonsági szerepvállalásának magasabb szintű szakmai megalapozása.

6. Boda József 2005-ös PhD-értekezése, „*A rendvédelmi békefenntartás kialakulása, fejlődése, helye és szerepe a XXI. században*”³⁵ című munka, a rendvédelmi békefenntartás történeti és elméleti alapjait, valamint gyakorlati megvalósulását vizsgálja a nemzetközi biztonságpolitikai környezet változásainak tükrében. A szerző részletesen elemzi a rendészeti békefenntartás fogalmának kialakulását, különválasztva azt a katonai békefenntartástól, és bemutatja a rendőri szerepvállalás sajátosságait a nemzetközi missziókban. Az értekezés kitér a magyar rendőrség részvételére a különböző ENSZ, EBESZ és EU által szervezett missziókban, valamint ezek szervezeti, képzési és működési kihívásaira.

A szerző hangsúlyozza a rendészeti békefenntartás civil jellegét, amely a jogállamiság, emberi jogok és közbiztonság helyreállítására irányul, különösen a posztkonfliktusos térségekben. A dolgozat kiemeli a rendőri békefenntartók szerepét a helyi rendőrség újjászervezésében, a közbizalom kiépítésében és a demokratikus intézmények

³⁴ Handbook on CSDP missions and operations the common security and defence policy of the European Union. Printed and bound by: Armed Forces Printing Centre, Vienna/Austria, 2015 ISBN: 978-3-902275-42-4

³⁵ Boda József (2006): A rendvédelmi békefenntartás kialakulása, fejlődése, helye és szerepe a XXI. században. Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem

mege erősítésében. A szerző javaslatokat is megfogalmaz a magyar rendészeti szervek felkészítésének és nemzetközi szerepvállalásának fejlesztésére. Az értekezés tudományos alaposággal járul hozzá a rendészeti békefenntartás elméleti megalapozásához és gyakorlati alkalmazásához a 21. század biztonsági kihívásai között.

7. Az ENSZ rendőri kézikönyve (*UN Civilian Police Handbook*³⁶) című kiadvány az ENSZ békefenntartó műveleteiben részt vevő rendőrök, rendészeti szakemberek számára készült gyakorlati útmutató, amely a nemzetközi rendészeti békefenntartás alapelveit, eljárásait és szervezeti kereteit foglalja össze. A kézikönyv célja, hogy egységes irányelveket biztosítson a különböző országokból érkező rendőrök számára, akik eltérő szakmai tapasztalatokkal és rendészeti kultúrával rendelkeznek. A dokumentum részletesen ismerteti a civil rendőri szerepköröket a békefenntartásban, különös tekintettel a jogállamiság támogatására, a helyi rendőrség mentorálására, valamint a közbiztonság helyreállítására.

A kézikönyv hangsúlyozza a rendőri tevékenység semlegességét, az emberi jogok tiszteletben tartásának fontosságát és a kulturális érzékenység követelményét a konfliktusok által érintett térségekben. Tartalmaz továbbá iránymutatást az együttműködésre más békefenntartó komponensekkel, például katonai egységekkel és civil szervezetekkel. A kiadvány kitér az etikai normákra, a felelősségvállalásra és a jelentéstételi kötelezettségekre is. Összességében a kézikönyv a civil rendőri békefenntartás professzionalizálását szolgálja, és hozzájárul az ENSZ-missziók hatékonyabb és jogszerűbb működéséhez.

8. Tóthi Gábor 2011-es PhD-értekezése, „*A Magyar Köztársaság polgári válságkezelési képességeinek sajátosságai és továbbfejlesztésének lehetőségei*”³⁷ a civil válságkezelés intézményi, szervezeti és stratégiai aspektusait vizsgálja a magyar biztonságpolitikai rendszerben. A dolgozat központi kérdése, hogy Magyarország miként képes reagálni a nemzetközi és hazai válsághelyzetekre civil eszközökkel, különös tekintettel az EU és az ENSZ által koordinált missziókban való részvételre. A szerző részletesen elemzi a válságkezelés fogalmi kereteit, a civil és rendvédelmi komponensek szerepét, valamint a nemzeti képességek fejlesztésének szükségességét.

Az értekezés kiemeli a stratégiai tervezés, az interszektoriális együttműködés és a humánerőforrás-fejlesztés fontosságát a hatékony válságkezelés érdekében. A szerző hangsúlyozza a képzési és kiképzési rendszerek korszerűsítésének, valamint a nemzetközi

³⁶ UN Civilian Police Handbook Forrás: <https://info.publicintelligence.net/UN-CivilianPolice.pdf> (Letöltés ideje: 2025. július 8.)

³⁷ Tóthi Gábor (2011): Magyar Köztársaság polgári válságkezelési képességeinek sajátosságai és továbbfejlesztésének lehetőségei. Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem

tapasztalatok integrálásának jelentőségét. A dolgozat javaslatokat fogalmaz meg a magyar válságkezelési rendszer strukturális és működési reformjára, különös tekintettel a civil komponens megerősítésére. Összességében az értekezés hozzájárul a polgári válságkezelés tudományos megalapozásához és a magyar hozzájárulás modernizációjához.

9. Urszán József 2016-os PhD-értekezése, „*A rendőri komponens szerepe az EU civil válságkezelő műveleteiben a Nyugat-Balkánon*”³⁸ című munka a rendőri erők szerepét vizsgálja az Európai Unió civil válságkezelési misszióiban, különös tekintettel a Nyugat-Balkán térségére. A dolgozat történeti kontextusba helyezi a rendőri béketámogatás fejlődését, kiemelve, hogy a térség már a 19. század végétől fontos színtere volt nemzetközi beavatkozásoknak. A szerző rámutat, hogy a rendőri komponens az EU válságkezelési gyakorlatában nem csupán a közbiztonság fenntartásában, hanem az államépítésben és az uniós integráció előmozdításában is kulcsszerepet játszik.

Az értekezés részletesen elemzi a civil válságkezelés intézményi és operatív kereteit, valamint a rendőri missziók szervezeti sajátosságait és kihívásait. A szerző hangsúlyozza a rendőri jelenlét fontosságát a jogállamiság megerősítésében, a helyi rendőrség reformjában és a társadalmi bizalom visszaépítésében. A dolgozat három jelentős nyugat-balkáni EU-misszió példáján keresztül mutatja be a rendőri komponens gyakorlati működését és hatását. A szerző javaslatokat is megfogalmaz a magyar részvétel erősítésére és a rendőri válságkezelési képességek fejlesztésére az EU keretein belül.

10. *A Tanács 2005/889/KKBP Együttes Fellépése* (2005. december 12.)³⁹ az Európai Uniónak a rafahi határátkelőhelyen működő határőrizeti segítségnyújtó missziója (European Union Border Assistance Mission for Rafah Crossing – EUBAM Rafah) létrehozásáról. Az Európai Unió Tanácsa 2005 decemberében döntött az EUBAM Rafah misszió létrehozásáról, amelynek célja a Gázai övezet és Egyiptom közötti forgalmat ellenőrző rafahi határátkelőhely működésének támogatása. A misszió feladata a palesztin fél határigazgatási tevékenységének megfigyelése, ellenőrzése és értékelése, valamint a képességfejlesztés támogatása. Az EU jelenléte hozzájárul az izraeli és palesztin felek közötti bizalomépítéshez, miközben támogatja az átkelőhely átlátható és biztonságos működését. A misszió nem rendelkezik végrehajtói jogosítványokkal, nem avatkozik be közvetlenül a határellenőrzési tevékenységekbe, csak tanácsadó és támogató szerepet tölt be. A misszió az EU közös kül- és biztonságpolitikájának

³⁸ Urszán József (2016): *A rendőri komponens szerepe az EU civil válságkezelő műveleteiben a Nyugat-Balkánon*. Doktori (PhD) értekezés, Budapest. CORVINUS Egyetem Politikatudományi Doktori Iskola

³⁹ A Tanács 2005/889/KKBP Együttes Fellépése Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005E0889> (Letöltés ideje: 2025. július 8.)

keretein belül, alapvetően tagállami hozzájárulással működik. A misszió hozzájárul az EU külpolitikai célkitűzéseinek megvalósításához a közel-keleti békefolyamat támogatásán keresztül.⁴⁰

11. *A Tanács 2005/797/KKBP Együttes Fellépése* (2005. november 14.)⁴¹ az Európai Unió palesztin területeken működő rendőri missziójáról. Az Európai Unió Tanácsa 2005. november 14-én elfogadta az EUPOL COPPS (European Union Police Mission for the Palestinian Territories) létrehozásáról szóló határozatot, amelynek célja a palesztin rendőrség és igazságügyi rendszer reformjának támogatása. A misszió a palesztin nemzeti hatósággal együttműködve segíti a helyi jogállamiság megerősítését, különös tekintettel a rendőrség és az igazságszolgáltatási rendszer fejlesztésére. Az EU szakértői tanácsadással, képzéssel és technikai segítségnyújtással járulnak hozzá a biztonsági szektor átalakításához, fejlesztéséhez. Az EUPOL COPPS célja a palesztin rendészeti és igazságszolgáltatási intézményi rendszer átláthatóságának, elszámoltathatóságának és hatékonyságának növelése. A misszió hozzájárul a térség stabilitásához és a közel-keleti békefolyamat előmozdításához. Az EUPOL COPPS teljes mértékben elkötelezett az emberi jogok tiszteletben tartása, valamint a nemek közötti esélyegyenlőség érvényesítése területén, amelyekre kiemelt figyelmet fordít.

12. Az Európai Unió Tanácsa 2017. október 16-án elfogadta a *(KKBP) 2017/1869 számú határozatot*, amely létrehozta az EUAM Irak tanácsadó missziót az iraki biztonsági ágazat reformjának támogatására. A misszió célja az iraki intézmények – különösen a belügyminisztérium és a rendvédelmi szervek – kapacitásainak megerősítése a jogállamiság, az elszámoltathatóság és a nemzetközi emberi jogi normák mentén. Az EUAM Irak nem végrehajtó jellegű, hanem stratégiai tanácsadást nyújt, különös tekintettel a civil ellenőrzésre, a korrupció elleni küzdelemre és a fenntartható reformokra. A misszió működését az EU Politikai és Biztonsági Bizottsága felügyeli, míg a végrehajtásért a misszióvezető felel. A határozat az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájának részeként járul hozzá a régió stabilitásához és a terrorizmus elleni küzdelemhez.

13. Besenyő János *„Magyar Békefenntartók Afrikában”*⁴² című könyve egy olyan tudományos igényességgel megírt munka, amely a magyar katonák és rendőrök afrikai

⁴⁰ A Tanács 2005/797/KKBP Együttes Fellépése (2005. december 12.) az Európai Uniónak a rafahi átkelőhelyen működő határőrizeti segítségnyújtó missziója (EU BAM Rafah) létrehozásáról. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005E0889> (Letöltés ideje: 2022. november 11.)

⁴¹ A Tanács 2005/797/KKBP Együttes Fellépése Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:300:0065:0069:HU:PDF> (Letöltés ideje: 2022. november 11.)

⁴² Besenyő János (2013): *Magyar békefenntartók Afrikában*. A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat kiadványa

békefenntartó misszióiban szerzett tapasztalatait dolgozza fel. A szerző, aki maga is három afrikai missziót teljesített, harminc interjút készített különböző háttérű – aktív és nyugállományú, férfi és női, családos és egyedülálló – békefenntartó missziókban szolgálatot teljesítő katonákkal, rendőrökkel. A kötet betekintést nyújt a magyar békefenntartók mindennapjaiba, kihívásaikba, valamint az afrikai kontinens konfliktuszónáinak sajátosságaiba. A személyes élményeken keresztül a könyv rávilágít a küldetések során megjelenő kulturális sokszínűségekre, különbségekre, a missziós feladatok ellátása során jelentkező pszichológiai hatásokra, azok kezelésére, valamint a nemzetközi együttműködés gyakorlati aspektusaira is. A mű külön értéke, hogy a katonai és rendőri szerepvállalás emberi oldalát is bemutatja, ezáltal közelebb hozva az olvasóhoz a békefenntartás komplex világát.

14. N. Rózsa Erzsébet *„Az államiság modelljei a Közel-Keleten”*⁴³ című könyve a Közel-Kelet államainak politikai berendezkedését és államiságának különböző modelljeit vizsgálja a nemzetközi jog klasszikus államdefiníciója alapján (terület, népesség, kormányzat, külkapcsolatok). A szerző a térség történelmi, vallási és politikai sajátosságait figyelembe véve elemzi, hogyan alakultak ki a különféle államformák – a vahhábita királyságtól az iszlám köztársaságig. A könyv kiemeli, hogy a nyugati típusú állammodell nem minden esetben alkalmazható a Közel-Keletre, ahol gyakran a vallási legitimáció, a törzsi struktúrák és a külső beavatkozások is meghatározó szerepet játszanak. A szerző feldolgozza a térség államainak nemzetközi rendszerben betöltött szerepét, valamint az államiság és szuverenitás kérdésének folyamatos újraértelmezését. A mű külön értéke, hogy nemcsak elméleti keretet nyújt, hanem empirikus példákkal is alátámasztja megállapításait. A könyv hasznos olvasmány mindazok számára, akik mélyebb megértést keresnek a Közel-Kelet politikai dinamikájáról és államszerkezeti sokszínűségéről.

16. Varga János *„Integrált Határigazgatás”*⁴⁴ című műve az integrált határigazgatás elméleti és gyakorlati aspektusait vizsgálja, különös tekintettel az Európai Unió és a schengeni térség szabályozási kereteire. A könyv bemutatja az integrált határigazgatás fogalmát, céljait és alapelveit, valamint a határigazgatásban részt vevő nemzeti és nemzetközi szervezetek szerepét. Kiemelt figyelmet fordít a Frontex működésére, a közös műveletek koordinációjára és a tagállamok közötti együttműködés mechanizmusaira. A szerző részletesen elemzi a magyar határigazgatási rendszer sajátosságait, különös tekintettel a tömeges méretű illegális migráció kezelésére és a külső határok ellenőrzésére. A könyv foglalkozik a határrendészeti stratégia fejlesztésének lehetőségeivel, valamint a technológiai és jogi innovációk szerepével a

⁴³ N. Rózsa Erzsébet (2020): *Az államiság modelljei a Közel-Keleten*. Budapest, Dialóg Campus

⁴⁴ Varga János (2018): *Integrált Határigazgatás*. Budapest, Dialóg Campus

hatékonyság növelésében. Varga János munkája hozzájárul a határrendészeti tudomány fejlődéséhez, és hasznos forrásként szolgál a rendészeti képzésben és a szakpolitikai döntéshozatalban egyaránt. Az Európai Unió az integrált határellenőrzési modell megvalósítását a KBVP missziókon keresztül is támogatja többek között a közel-keleti, észak-afrikai térségben.

17. Kovács Gábor: *„Szervezetvezetési technikák a rendészeti szervezetekben, azaz hogyan váljunk sikeres vezetővé.”*⁴⁵ Kovács Gábor írása a szervezetvezetés komplexitását vizsgálja, és gyakorlati útmutatót nyújt a sikeres vezetővé válás folyamatához. A szerző szerint a hatékony vezetés nem csupán szakmai tudást, hanem megfelelő személyes kompetenciákat, tapasztalatot és vezetéselméleti ismereteket is igényel. A vezető szerepét egy karmesterhez hasonlítja, aki nem feltétlenül a legjobb hangszeres, de képes összhangot teremteni a csapat tagjai között. A tanulmány hangsúlyozza a kommunikáció, a motiváció és a példamutatás fontosságát, valamint a vezető és beosztott közötti bizalom kialakításának szükségességét. A szervezetvezetési módszerek alkalmazása során a vezetőnek képesnek kell lennie a stratégiai gondolkodásra, a döntéshozatalra és a változások menedzselésére. A szerző kiemeli, hogy a vezetés nem statikus tudás, hanem folyamatosan fejlődő készség, amelyhez nyitottság és tanulási hajlandóság szükséges.

18. Czuprák Ottó – Kovács Gábor: *A Szervezetvezetés Elmélete a Közzolgálati Szervezetek Vezetésének Elméleti Alapjai.*⁴⁶ A kötet átfogó képet nyújt a közzolgálati szervezetek vezetésének elméleti és gyakorlati alapjairól, különös tekintettel a szervezetvezetés sajátos kihívásaira. A szerzők rendszerszemléletben vizsgálják a vezetés fogalmát, bemutatva a vezetési stílusokat, a döntéshozatal mechanizmusait, valamint a vezetői kommunikáció és időgazdálkodás szerepét. A mű hangsúlyozza a közzolgálati szféra sajátosságait, ahol a vezetői hatékonyság nemcsak gazdasági, hanem társadalmi és etikai dimenziókkal is bír. Kiemelt figyelmet kap a vezetővé válás folyamata, a szervezeti modellek alkalmazása, valamint a teljesítményfokozás lehetőségei. A könyv célja, hogy elméleti alapot nyújtson a vezetés- és szervezéselméleti ismeretek elsajátításához, miközben gyakorlati példákkal is segíti a közzolgálati vezetők képzését. A szerzők munkája hozzájárul a közigazgatás professzionalizálódásához és a vezetői kompetenciák fejlesztéséhez a közzolgálatban.

⁴⁵ Kovács Gábor (2020): *„Szervezetvezetési technikák a rendészeti szervezetekben, azaz hogyan váljunk sikeres vezetővé.”* Forrás: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/798/3886> (Letöltés ideje: 2025. május 10.)

⁴⁶ Czuprák Ottó – Kovács Gábor (2017): *A Szervezetvezetés Elmélete a Közzolgálati Szervezetek Vezetésének Elméleti Alapjai.* Budapest, Dialóg Campus Kiadó

19. *Integrated Border Management in Kosovo* by Skender Përteshi, Valdrin Grainca, Florentina Hajdar⁴⁷. A kutatási összefoglaló az integrált határigazgatás (IBM) koszovói megvalósítását vizsgálja, különös tekintettel az intézményi kapacitásokra, a jogi keretekre és az európai integrációs követelményekre. A szerzők rámutatnak, hogy az IBM célja a hatékony, biztonságos és nyitott határok kialakítása, amely elősegíti a személyek és áruk szabad mozgását, miközben gátat szab az illegális tevékenységeknek. A kutatás feltárja a kulcsszereplők – a határrendőrség, a vámhatóság és az élelmiszer- és állategészségügyi ügynökség – közötti koordinációs hiányosságokat, valamint az informatikai rendszerek széttagoltságát. A tanulmány kiemeli, hogy bár Koszovó számos törvényt és stratégiát fogadott el az IBM megvalósítása érdekében, a gyakorlati végrehajtás még mindig kihívásokkal küzd, különösen a humánerőforrások és az intézményi együttműködés terén. A szerzők hangsúlyozzák az IBM fontosságát a vízumliberalizációs folyamatban és az EU-integrációban. A kutatás módszertanilag interjúkra, megfigyelésekre és dokumentumelemzésre épül, és ajánlásokat fogalmaz meg a határigazgatás hatékonyságának növelésére. Az IBM EU által támogatott kiépítésének koszovói tapasztalatai a közel-keleti uniós válságkezelési szerepvállalások végrehajtásában is alkalmazhatók.

20. Prof. Dr. Wolfgang Seibel és Prof. Dr. Gary Goertz *Analyzing Organizational Change and Adaptation of Civilian Police Components in UN Peace Operations*⁴⁸ című kutatása a békefenntartó missziókon belüli feladatkörök közül az ENSZ rendőri tevékenységének vizsgálatára összpontosít. A szerzők az ENSZ és az EBESZ korábbi munkatársaival készített interjúk alapján elemzik az ENSZ rendőri erőinek szerepét a békefenntartásban, különös tekintettel a demokratikus helyi rendőri struktúrák létrehozására, valamint a működőképes igazságszolgáltatás kiépítésének támogatására. A tanulmány empirikus alapját az ENSZ Bosznia–Hercegovinában működő missziója (1996–2002), illetve az ENSZ koszovói ideiglenes adminisztrációs missziójának rendőri egysége (1999–2004) szolgáltatja, amelyek bemutatásán keresztül a szerzők elemzik a szervezeti alkalmazkodás mechanizmusait és az operatív kihívásokat.

⁴⁷ *Integrated Border Management in Kosovo*.

Forrás: https://qkss.org/images/uploads/files/Integrated_border_management_in_Kosovo_625591.pdf (Letöltés ideje: 2022. június 10.)

⁴⁸ Prof. Dr. Wolfgang Seibel és Prof. Dr. Gary Goertz (2004): *Analyzing Organizational Change and Adaptation of Civilian Police Components in UN Peace Operations*. Forrás: <https://d-nb.info/1081296267/34> (Letöltés ideje: 2022. június 12.)

21. A Kormány 1163/2020. sz. (IV. 21.) határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról a „*Biztonságos Magyarország egy változékony világban.*”⁴⁹ Magyarország korábbi, 2012-ben elfogadott nemzeti biztonsági stratégiájának kiadása óta a globális biztonsági környezet alapvető változásokon ment keresztül. Ezek a folyamatok különösen felértékelik a biztonsághoz kapcsolódó gondolkodás és az új kihívásokra adott válaszok azonosításának szükségességét. Az új kihívások alapja a formálódó, többpólusú világrend, a nemzetközi szereplők kapcsolatait befolyásoló szabályok átalakítására való törekvés, a biztonsági kihívások változó arculata, továbbá az olyan globális kihívások, mint a klíma- és a demográfiai változások felgyorsulása, az ezzel szorosan összefüggő illegális és tömeges migráció, a természeti erőforrások kimerítése, végül pedig a technológiai forradalom társadalomformáló hatásai. A nemzetközi biztonsági kihívások kapcsán Magyarország fő célja a hatékony többnemzeti együttműködés kialakítása, amelynek kereteit a meglévő kollektív és kooperatív biztonsági rendszerek, valamint az európai bővítés keretei adják. A biztonsági problémák jelentős része jellegénél fogva megköveteli a nemzetközi – regionális, európai, transzatlanti vagy akár globális – együttműködést. A robusztus és hiteles nemzeti képességeink alapjain tovább tudjuk növelni a nemzetközi biztonsághoz nyújtott hozzájárulásunkat, elsődlegesen a NATO, az EU, az ENSZ és az EBESZ keretein belül. A fentiekben belül külön kiemeli, hogy Magyarország szempontjából kiemelten fontos a nyugat-balkáni és közel-keleti térség stabilitása, és hogy a katonai képességek mellett a válságkezelésben erősödni fog a polgári (rendőri) szerepvállalás.

22. A 21/2013. (VII. 12.) BM utasítás⁵⁰ a béketámogató és polgári válságkezelési missziókban részt vevő hivatásos állománnyal kapcsolatos feladatokról. Az utasítás a különböző béketámogató és polgári válságkezelési missziók, az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete vagy más nemzetközi szervezet döntése alapján, vagy két- vagy többoldalú nemzetközi megállapodás keretében létrehozott béketámogató vagy polgári válságkezelési misszió, valamint más kül- és biztonságpolitikai célú művelet vagy feladatvállalással kapcsolatos belügyi, rendészeti feladatokat határozza meg. Szabályozza a missziókba vezényelt rendőri, rendészeti állomány kiválasztásának, felkészítésének, telepítésének, logisztikai és egyéb támogatásának rendjét.

⁴⁹ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txtreferer=00000001.txt> (Letöltés ideje: 2022. június 12.)

⁵⁰ 21/2013. (VII. 12.) BM utasítás.

Forrás: [https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A13U0021.BM&targetdate=&printTitle=21/2013.+\(VII.+12.\)+BM+utas%C3%ADt%C3%A1s&getdoc=1](https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A13U0021.BM&targetdate=&printTitle=21/2013.+(VII.+12.)+BM+utas%C3%ADt%C3%A1s&getdoc=1) (Letöltés ideje: 2022. december 01.)

23. Mossab Hassan Yousef – Ron Brackin: *Son of Hamas – A Gripping Account of Terror, Betrayal, Political Intrigue, and Unthinkable Choices*.⁵¹ A mű a palesztin iszlamista Hamász szervezet történetét és működését mutatja be a szerző, Mosab Hassan Yousef saját élettörténetén keresztül. A szervezet a Muzulmán Testvériség egyik ágának tekinthető, ideológiájának középpontjában pedig a „cionista betolakodók” elleni küzdelem áll. A Hamász vezetése mindmáig elutasítja az Izraellel kötendő hosszú távú békemegállapodásokat és az együttműködés különböző formáit. A szervezet tevékenysége jelentős hatást gyakorol a térségben működő két európai uniós misszió – az EUBAM Rafah és az EUPOL COPPS – biztonsági környezetére és feladataira is.

24. Az palesztin és izraeli fél között kötött ún. Osloi Megállapodás kivonata.⁵² A megállapodás, amelyet a Palesztinai Felszabadítási Szervezet (Palestinian Liberation Organization – PLO) és Izrael írt alá, tartalmazza a kölcsönösen elfogadott általános elveket a palesztin önrendelkezésre vonatkozóan. A megállapodást megelőző tárgyalásokon nem született egyezség az állandó státuszról. Az egyezség elvi megállapodást tartalmaz a ciszjordániai és gázai palesztinok önrendelkezésére.

25. Boda József: *Nemzetközi rendészeti szervezetek vezetése 1992–1999*.⁵³ Boda József tábornok a tanulmányban összegzi mindazokat a vezetési és vezetői tapasztalatokat, amelyeket az ENSZ különböző rendőri békefenntartó misszióiban való részvétele során szerzett. A szerző részletesen bemutatja az ENSZ kambodzsai missziójában (United Nations Transitional Authority in Cambodia – UNTAC) és az ENSZ mozambiki műveletében (United Nations Operations in Mozambique – ONUMOZ) szerzett rendőri vezetői tapasztalatait. A tanulmány áttekinti a missziók szervezésével, irányításával, logisztikai biztosításával és személyi biztonságával kapcsolatos főbb kihívásokat, valamint az ezekre adható megfelelő vezetői reakciók lehetőségeit. A szerző elemzi, hogy a komplex nemzetközi környezetben milyen kompetenciák és döntéshozatali stratégiák járulnak hozzá a hatékony vezetéshez.

26. Boda József: *Nemzetközi rendészeti szervezetek vezetése 1999–2010*.⁵⁴ Boda József tábornok a tanulmányban összegzi azokat a vezetési és vezetői tapasztalatokat, amelyeket az ENSZ rendőri békefenntartó műveleteiben végzett szolgálata során szerzett. A szerző részletesen bemutatja az ENSZ grúziai megfigyelőmissziójában (United Nations Observer

⁵¹ Mosab Hassan Yousef-Ron Brackin (2011): *Son of Hamas - A Gripping Account of Terror, Betrayal, Political Intrigue, and Unthinkable Choices*. USA Illinois

⁵² Oslo Accords. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Oslo-Accords> (Letöltés ideje: 2022. július 13.)

⁵³ Boda József: *Nemzetközi rendészeti szervezetek vezetése 1992–1999*. Forrás: https://bm-tt.hu/rtt/wp-content/uploads/2022/08/2019_2_Boda_Jozsef.pdf (Letöltés ideje: 2025. május 10.)

⁵⁴ Boda József: *Nemzetközi rendészeti szervezetek vezetése 1999–2010*. Forrás: https://r-tt.hu/sites/default/files/rt/2022/08/2020_kulonszam_boda.pdf (Letöltés ideje: 2025. május 10.)

Mission in Georgia – UNOMIG, 2004–2006) szerzett rendőri vezetői tapasztalatait, valamint kitér a korábbi mozambiki misszióhoz (United Nations Operations in Mozambique – ONUMOZ) kapcsolódó tapasztalatokra is. A tanulmány átfogóan elemzi a missziók szervezésével, irányításával, logisztikai támogatásával és a személyi biztonság garantálásával összefüggő kihívásokat, továbbá bemutatja az ezekre adható hatékony vezetői válaszokat. A szerző hangsúlyozza, hogy a komplex nemzetközi környezetben a megfelelő vezetői kompetenciák, a helyzettudatosság és az adaptív döntéshozatal kulcsszerepet játszanak a missziók sikerében. A tanulmány végén Boda József megosztja azokat a tapasztalatait is, amelyeket a Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központja (BM NOK) vezetőjeként szerzett, különös tekintettel a nemzetközi képzési együttműködések, a missziófelkészítés és a rendészeti szakemberek kompetenciafejlesztésének területére.

27. Elizabeth F. Thompson: *How the West Stole Democracy from the Arabs: The Syrian Congress of 1920 and the Destruction of its Historic Liberal-Islamic Alliance*.⁵⁵ A könyv a Közel-Kelet történetének egy mára szinte teljesen elfeledett, de rendkívül jelentős történelmi epizódját tárja fel. Azt 1918 és 1920 közötti rövid időszakot, amikor a térség arab vezetői – főként Faisal herceg, a világi liberálisok és iszlám reformerek szövetsége vezetője – valódi, képviseleti alapú demokráciát próbáltak létrehozni Nagy-Szíria területén. A mozgalom az Oszmán Birodalom összeomlása után, az első világháború végén erősödött meg. A szíriai arab kongresszus 1920. március 8-án kikiáltotta a függetlenséget, majd egy olyan alkotmányt készített elő, amely modern, jogállami, vallási és etnikai kisebbségeket is védő rendszert hozott volna létre. A szerző részletesen bemutatja, hogy az arab politikai elit nem csupán kész volt demokratikus irányba haladni, hanem egy működőképes liberális–iszlám politikai koalíciót is sikerült létrehoznia. Ezt a kísérletet azonban a nyugati nagyhatalmak – elsősorban Franciaország és Nagy-Britannia – tudatos diplomáciai és katonai lépések sorozatával akadályozták meg. A világháborúban győztes hatalmak döntései a könyv értelmezése szerint nem segítő támogatást adtak a térségnek, hanem valójában eszközként szolgáltak a gyarmati érdekszférák kialakításához, a helyi demokratikus akarat semmibe vételével. A francia csapatok 1920 júliusában bevonultak, és erőszakkal felszámolták a frissen létrejött szír államot, szétzúzva a demokratikus kísérletet, és véget vetve annak az együttműködésnek, amelyben vallási és világi vezetők közösen próbálták volna megteremteni a régió első modern arab

⁵⁵ Elizabeth F. Thompson (2020): *How the West Stole Democracy from the Arabs: The Syrian Congress of 1920 and the Destruction of its Historic Liberal-Islamic Alliance*. New York, Atlantic Monthly Press

demokráciáját. A könyv hangsúlyozza, hogy ennek a nyugat által szétzúzott lehetőségnek hosszú távú következményei voltak: a térség későbbi autoriter rendszerei, identitásválságai és politikai feszültségei mögött ott húzódik az a pillanat, amikor egy életképes alternatíva elbukott. A szerző szerint nem az arab társadalmak „éretlensége”, hanem a nagyhatalmi érdekek szabotálták azt a demokratikus átmenetet, amely akár a régió későbbi történelmét is gyökeresen megváltoztathatta volna.

1. A Közel-Kelet történelmének rövid áttekintése

A mai fogalmaink szerint meghatározott közel-keleti térség az egykori nagy civilizációk születési helye. Ilyen például Mezopotámia,⁵⁶ ahol már az időszámításunk előtti évezredekben magas szintű, fejlett állattenyésztés és öntözéses földművelési rendszer alakult ki. Emellett jelentős volt a kézműipar és a képzőművészet fejlődése is.⁵⁷ A térségben alakultak ki a világ máig meghatározó egyistenhívő vallásai, mint a zsidó vallás⁵⁸, a kereszténység⁵⁹ és az iszlám.⁶⁰ A 7. században az iszlám vallás alatt egyesített arab törzsek – akik ekkor még elsősorban törzsi identitásuk alapján határozták meg magukat – hódították meg a térséget.⁶¹ Kultúrájuk keveredett a meghódított népek őshonos hagyományaival, a hódítás eredményeként az arab nyelv és az iszlám vallás meghatározóvá vált a régióban. A 11–12. században a Közel-Kelet nagy részét a szeldzsukok uralták. A 13. században pedig egy török eredetű törzs, az oszmánok – akik nevüket vezetőjükéről, Oszmán bégről kapták – kezdtek hódító terjeszkedésbe, amelynek eredményeként létrejött az Oszmán (Török) Birodalom.⁶² Ez a birodalom évszázadokon keresztül szinte az egész közel-keleti térséget ellenőrzése alatt tartotta, jelentős hatást gyakorolva annak politikai, társadalmi és vallási viszonyaira.

A Közel-Kelet jelenlegi államainak modern kori határai a 20. század első felében alakultak ki, miután a központi hatalmak⁶³ oldalán harcoló Oszmán Birodalom összeomlott, és az első világháborút követően a térséget Nagy-Britannia és Franciaország osztotta fel. A régió egyes országai a második világháború után váltak ténylegesen függetlenné. Bár az egykor hatalmas gyarmatbirodalmak mandátuma megszűnt a térség felett, az ott található ásványkincsekért – különösen az olajért és a földgázért – valamint a politikai befolyásért

⁵⁶ Mezopotámia. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztien-bibliai-lexikon-C97B2/m-CA1F3/mezopotamia-CA2DA/> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)

⁵⁷ Babiloni birodalom. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/B/babiloni%20birodalom.html> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)

⁵⁸ A zsidó vallás.

Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/a-zsido-vallas-201D/> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)

⁵⁹ A kereszténység.

Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/a-keresztenyseg-2004/> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)

⁶⁰ Az iszlám.

Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/az-islam-2029/> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)

⁶¹ Arabia since the 7th century. Forrás: https://www.britannica.com/place/history-of-Arabia-31558/Arabia-since-the-7th-century?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2024. március 10.)

⁶² Az Oszmán Birodalom kialakulása és virágkora.

Forrás: <http://tortenelemcikkek.hu/node/515> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)

⁶³ Központi hatalmak.

Forrás: https://www.elsovilaghaboru.com/tortenete/thesaurus/view/kozponti_hatalmak (Letöltés ideje: 2024. március 10.)

folytatott versenyben a volt gyarmattartó hatalmak a mai napig meghatározó szerepet játszanak.⁶⁴

1.1. Az első világháború után

A Török Birodalom több évszázadon keresztül ellenőrzése alatt tartotta és saját területeként irányította a Közel-Kelet jelentős részét, amelyet fővárosából, Konstantinápolyból (ma Isztambul) kormányzott. A birodalom összeomlását az I. világháborúban elszenvedett vereség gyorsította fel, miután az a vesztes hatalmak oldalán vett részt a konfliktusban. Az 1916-os Sykes-Picot-megállapodás⁶⁵ keretében Nagy-Britannia és Franciaország – a cári Oroszország támogatásával – titkos egyezséget kötött a Török Birodalom alapvetően nem törökök által lakott közel-keleti területeinek győzelmük esetén történő felosztásáról. A számukra győztes háborút követően, több későbbi szerződéskötéssel megerősítve, a britek és a franciák feldarabolták az oszmánok által korábban ellenőrzött területeket, és azokat saját birodalmaikba integrálták.

Az első világháború után a győztes hatalmak a Közel-Kelet határait saját geopolitikai és gazdasági érdekeik szerint húzták meg. A területek felosztásánál elsősorban a kereskedelmi útvonalakhoz való hozzáférést helyezték előtérbe, miközben kevésbé vették figyelembe a helyi lakosság érdekeit, valamint az etnikai és vallási határokat. Irak, Izrael, Jordánia, Libanon, Palesztina, Szíria és Törökország jelenlegi határai nagyrészt máig ugyanazok, amelyeket a brit és francia döntéshozók több mint száz évvel ezelőtt jelöltek ki. Ezek a mesterségesen meghúzott határvonalak sok esetben a mai napig kettévágják azokat a közös történelemmel és közös identitással rendelkező csoportokat – például beduinokat,⁶⁶ kurdokat⁶⁷ –, akik így különböző országokban kénytelenek élni. Ezzel párhuzamosan olyan országokat hoztak létre, amelyek törékeny, egységes nemzeti identitással nem, vagy csak korlátozottan rendelkeztek, és ahol különböző etnikai és vallási csoportokat kényszerítettek együttélésre. Pedig az első világháború után a térségben élők nem ezt az irányt választották: a Szíriai Kongresszus 1920. március 8-án függetlenségi nyilatkozatot adott ki a főként arab nyelvet beszélő Nagy-Szíria területén (a mai Libanon, Szíria, Jordánia, Palesztina és Izrael) élő népek nevében.⁶⁸

⁶⁴ Isaszegi János (2015): A 21. század élettérháborúi a földért, a vízért, az élelemért, a létezésért! Válságövezetek konfliktusai és háborúi. Budapest Magyarország: Gondolat Kiadó, 2015., p. 151.

⁶⁵ Rostoványi Zsolt (2020): Sykes–Picot-Egyezmény: Az „Arabság Trianonja”? Közép-Európai Közlemények XIII. évf. 2020/1. No. 48., pp. 213-224.

⁶⁶ Bedouin people. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Bedouin> (Letöltés ideje: 2024.március 11.)

⁶⁷ Kurd people. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Kurd> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)

⁶⁸ Elizabeth F. Thompson (2020): How the West Stole Democracy from the Arabs: The Syrian Congress of 1920 and the Destruction of its Historic Liberal-Islamic Alliance 2020., p. xi.

Rasid Rida sejk,⁶⁹ a korszak egyik kiemelkedő iszlám gondolkodója lett a kongresszus elnöke. Felügyelete alatt kidolgoztak egy demokratikus alkotmányt, amely létrehozta a világ első arab demokráciáját, és egyenlő jogokat biztosított minden polgár számára – beleértve a nem muszlimokat is. Az arabok úgy érezték, hogy mivel részt vettek az Oszmán Birodalom elleni harcban, rájuk is vonatkoznak Woodrow Wilson,⁷⁰ az akkori amerikai elnök által megfogalmazott alapelvek, amelyek a világháborút követő béke hosszú távú fenntartását hivatottak biztosítani.⁷¹

A tizennégy pontos nyilatkozat ötödik pontja kimondja: *Az összes gyarmati elnyomás alatt élő nép igényének szabad, elfogulatlan és teljesen pártatlan rendezése, annak az elvnek a szigorú betartása alapján, hogy a szuverenitás idevonatkozó kérdéseinek eldöntésénél az érintett lakosság érdekei ugyanolyan súllyal essenek latba, mint annak a kormánynak (gyarmattartó) méltányos érdekei, amelynek igényei jogosságát el kell bírálni.* Faisal király⁷² a párizsi békekonferencián elnyerte az amerikaiak támogatását az önrendelkezéshez, azonban a többi győztes hatalom – különösen Franciaország és Nagy-Britannia – saját gyarmati érdekeit helyezte előtérbe. E két ország nem ismerte el a damaszkuszi kormányt, és azzal az indokkal, hogy az arabok még nem állnak készen saját területeik kormányzására, Franciaország 1920 júliusában megszállta Szíriát, fegyverrel megdöntötte a kormányt, majd a két hatalom felosztotta a térséget egymás között.

Az arab demokratikus reformerek törekény koalíciója ezzel szétesett. A külföldi beavatkozás, valamint a mesterséges határok meghúzása máig ható negatív következményekkel járt, amelyek hozzájárulnak a térség politikai instabilitásához és az etnikai-vallási feszültségek fennmaradásához.

1.1.2. Izrael Állam születése

A Földközi-tenger keleti partvidékén, a környező arab országok gyűrűjében helyezkedik el a zsidó állam, Izrael. Izrael Állam, mint egy közös zsidó haza megteremtésének gondolata

⁶⁹ Rashīd Riḍā Islamic scholar. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Rashid-Rida> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)

⁷⁰ Woodrow Wilson 28th president of the United States.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Woodrow-Wilson> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)

⁷¹ Fourteen Points, United States declaration.

Forrás: <https://www.britannica.com/event/Fourteen-Points> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)

⁷² Faisal I king of Iraq. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Faisal-I> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)

egészen az Ószövetség koráig nyúlik vissza.⁷³ Az ősi vallási írások szerint Ábrahám, egy pásztorkodó törzs vezetője, a Kr. e. 2. évezredben isteni sugallatra telepedett át Mezopotámiából Kánaán földjére. Ábrahám később szövetséget kötött Istennel, amelynek részeként Kánaán földje az ő és utódai jövőbeli birtokaként lett megjelölve.⁷⁴ Ábrahám későbbi leszármazottjai, Jákob és tizenkét fia Egyiptom földjére vándoroltak, ahol letelepedtek. Az idő múlásával nagy néppé gyarapodtak, és jólétben éltek a fáraó birodalmában.⁷⁵ Később azonban ez megváltozott: a zsidók sorsa rosszra fordult, a fáraók kényszermunkára kötelezték és sanyargatták őket. A zsidó nép végül Mózes vezetésével, negyven évnyi vándorlás után visszatért atyái földjére, amelyet Isten ígért számukra örökségül.⁷⁶ Az elkövetkező évszázadok során a zsidó valláshoz – illetve néphez – tartozó személyek az őket érő történelmi események hatására megindult vándorlásai miatt szinte az egész közel-keleti térségben jelen voltak. A zsidó nép szétszórattatásának, azaz a diaszpóra kialakulásának egyik fő előzménye az időszámításunk kezdete körüli időszakban történt, amikor a közösség különböző csoportokra szakadt: a farizeusokra⁷⁷, a szadduceusokra⁷⁸, a szikariánusokra⁷⁹ és a zelótákra.⁸⁰

Az egyes csoportok közül több fegyveres felkelést indított a térséget ekkor uraló Római Birodalom ellen. A birodalom a lázadásokra súlyos megtorlással reagált, amely végül a zsidó politikai önrendelkezés felszámolásához vezetett Izrael területén. Ez a zsidók számára a végső száműzetést jelentette, amely közel 2000 évig tartott.

A Kr. u. 70–73 közötti rómaiak elleni felkelés és arra válaszul a második templom lerombolása után a zsidó lakosság nagy része szétszóródott a Mediterráneum, majd később Európa, Észak-Afrika és a Közel-Kelet különböző területein. A diaszpórában élő közösségek sok helyen viszonylagos autonómiát élveztek, másutt korlátozások, üldözések sújtották őket. A középkorban Nyugat-Európában gyakran kényszerítették őket elkülönült városrészekbe, míg a Közel-Keleten és a Török Birodalomban többnyire nagyobb vallási tolerancia mellett élhettek. A 19–20. század fordulóján Kelet-Európában pogromok és jogi diszkrimináció érte őket,

⁷³ A Zsidó Nép Rövid Története. Forrás: <https://www.arcenum.com/hu/online-kiadvanyok/KonyvekKonyve-a-konyvek-konyve-2/a-bibliarol-14D6/az-oszovetseg-154C/a-zsido-nep-rovid-tortenete-154F/> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)

⁷⁴ Ószövetség, Mózes első könyve 15. fejezet 1-7. (2003.) Szent István Társulati Biblia

⁷⁵ Ószövetség, Mózes első könyve 46. fejezet

⁷⁶ Ószövetség, Mózes ötödik könyve, 34-35. fejezet.

⁷⁷ Magyar Katolikus Lexikon, farizeusok. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/F/farizeusok.html> (Letöltés ideje: 2024. november 23.)

⁷⁸ Magyar Katolikus Lexikon, szadduceusok. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/S/szadduceusok.html> (Letöltés ideje: 2024. november 23.)

⁷⁹ Magyar Katolikus Lexikon, szikáriusok. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/S/szik%C3%A1riusok.html> (Letöltés ideje: 2024. november 23.)

⁸⁰ Magyar Katolikus Lexikon, zeloták. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/Z/zel%C3%B3t%C3%A1k.html> (Letöltés ideje: 2024. november 23.)

Nyugat-Európában pedig fokozatos emancipáció zajlott. A korszak tragikus csúcspontját a náci Németország által irányított üldözések és a holokauszt jelentette, amely 1945-re a zsidó népesség jelentős részének pusztulásához vezetett Európában.

A 19. század második felében, amikor a nacionalizmus és a vele párhuzamos antiszemitizmus, a zsidógyűlölet felerősödött Európában, a zsidók között előtérbe került a cionizmus gondolata.⁸¹ A cionizmus modern kori atyja a budapesti születésű újságíró, Herzl Tivadar⁸² volt. Ő, mint asszimilálódni vágyó középosztálybeli, felismerte, hogy a többségi társadalom Európában nem fogadja be igazán a zsidókat. Ezért papírra vetette gondolatait, amelyekben hangsúlyozta az összefogás és a „hazatérés” fontosságát. Az őshazába való visszatérés szempontjából az igazi áttörés 1917-ben következett be, amikor a brit kormány kijelentette, hogy támogatja egy önálló zsidó állam létrehozását Palesztina területén.⁸³ Ezt Arthur James Balfour⁸⁴, akkori brit külügyminiszter fogalmazta meg abban a levélben, amelyet Lionel Walter Rothschildnak⁸⁵, a brit zsidó közösség egyik vezetőjének írt.⁸⁶ A Török Birodalom összeomlása után a britek vonták ellenőrzésük alá Palesztinát, és a cionisták támogatásával megkezdődött a zsidók be-, vagy ahogy ők fogalmaztak, visszavándorlása a területre.

Az érkezők egyre nagyobb termőterületeket vásároltak meg, ami feszültséget szült a zsidó közösségek és az ott élő arab lakosság között. A termőföldek birtoklásával, Palesztina jövőjével kapcsolatos nézeteltérések, valamint az a mélyen gyökerező meggyőződés mindkét fél részéről, hogy a britek nem lesznek képesek egyezséget teremteni közöttük, erőszakhoz vezettek. A kisebb helyi közösségek közötti zavargások és egymás elleni tüntetések az 1930-as évek végére fegyveres összecsapásokban csúcsosodtak ki.⁸⁷ A fegyveres erőszak több ezer arab és zsidó civil, valamint több száz brit katona életét követelte.

⁸¹ Magyar Katolikus Lexikon, cionizmus. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/C/cionizmus.html> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)

⁸² Ha akarjátok nem mese – 160 éve született Izrael megálmodója Herzl Tivadar. Forrás: <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/izrael/ha-akarjatok-nem-mese-160-eve-szuletett-izrael-megalmodoja-herzl-tivadar> (Letöltés ideje: 2025. október 15.)

⁸³ Palesztina. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztien-bibliai-lexikon-C97B2/p-CA415/palesztina-CA422/> (Letöltés ideje: 2025. október 15.)

⁸⁴ Past Prime Ministers, Arthur James Balfour. Forrás: <https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/arthur-james-balfour> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

⁸⁵ Lionel Walter (Walter) Rothschild (1868-1937). Forrás: <https://family.rothschildarchive.org/people/102-lionel-walter-walter-rothschild-1868-1937> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

⁸⁶ Balfour Declaration, United Kingdom (1917). Forrás: <https://www.britannica.com/event/Balfour-Declaration> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)

⁸⁷ The Arab Revolt. in Palestine in History. Forrás: <https://www.britannica.com/place/Palestine/The-Arab-Revolt> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)

A második világháború és a holokauszt borzalmai, a több millió európai zsidó állampolgár elpusztítása után a britek által uralt Palesztinában a zsidó vezetők egyre határozottabban követelték egy saját, önálló állam létrehozását. Mivel ezt politikai eszközökkel nem sikerült elérniük, erőszakhoz folyamodtak: zsidó felkelés tört ki a brit hatalom ellen. Mivel Nagy-Britannia politikai vezetői nem voltak meggyőződve arról, hogy Palesztinát hosszú távon képesek lesznek ellenőrizés alatt tartani, arra a döntésre jutottak, hogy a területen két különálló államot kell létrehozni: egyet a zsidók, egyet pedig a palesztin (arab) lakosság számára.⁸⁸ A fegyveres konfliktus további eskalációjának megakadályozása érdekében az ENSZ Közgyűlése 1947-ben bejelentette, hogy Palesztinát két különálló területre – egy zsidó és egy arab államalakulatra – osztják fel. Az ENSZ Közgyűlése által 1947. november 29-én elfogadott 181. számú határozat javasolta Palesztina felosztását zsidó és arab államokra, valamint egy külön nemzetközi övezet létrehozását, amely Jeruzsálemet és Betlehemet foglalta volna magában.⁸⁹

Amikor Nagy-Britannia 1948 májusában megszüntette katonai és közigazgatási jelenlétét Palesztinában, a helyi zsidó közösség számára megnyílt az út Izrael Állam függetlenségének kikiáltása előtt. Erre 1948. május 14-én, a brit mandátum hivatalos lejártá előtt néhány órával került sor. Az arab országok azonban elutasították az ENSZ által javasolt kétállami felosztási tervet, mivel úgy vélték, hogy az elvette tőlük őseik földjét.

A szomszédos Egyiptom volt az egyik vezető és meghatározó szereplő az Arab Ligán⁹⁰ belül, amely nyomására a szervezet olyan határozatot fogadott el, amely teljes mértékben elutasította Palesztina felosztását és egy zsidó állam létrehozását.⁹¹

A palesztinokból, valamint főként a szomszédos arab országok – Libanon, Szíria, Jordánia, Egyiptom és Irak – önkénteseiből álló Arab Felszabadítási Hadsereg (Arab Liberation Army – ALA) támadást indított a frissen függetlenségét kikiáltó Izrael Állam ellen. Az „arab koalíció” célja az volt, hogy támogassa a helyi arab lakosságot, és megakadályozza a terület felosztását. A támadás azonban az izraeliek kemény ellenállása miatt összeomlott, és az arab erők végül vereséget szenvedtek.⁹²

⁸⁸ Penny Sinanoglou: British Plans for the Partition of Palestine, 1929-1938 The Historical Journal, Vol. 52, No. 1 (Mar., 2009), pp. 131-152

⁸⁹ United Nations Resolution 181. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/United-Nations-Resolution-181> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)

⁹⁰ Arab Liga. Forrás: <https://hu.adat.one/orszagok/arab-liga> (Letöltés ideje: 2024. július 15.)

⁹¹ Michael Eppel: The Arab States and the 1948 War in Palestine: The Socio-Political Struggles, the Compelling Nationalist Discourse and the Regional Context of Involvement. Middle Eastern Studies, January 2012, Vol. 48, No. 1 (January 2012), pp. 14.

⁹² The Battle for Jerusalem, 1948. Forrás: <https://www.jerusalemstory.com/en/photo/battle-jerusalem-1948> (Letöltés ideje: 2024. július 15.)

Míg az izraeliek ezt a fegyveres összecsapást függetlenségi háborúként emlegetik, addig az arabok „nakba”-ként (magyarul: „katasztrófa”) hivatkoznak rá. Az ezt követő évtizedekben csak néhány arab ország, valamint a Palesztin Hatóság – az 1994-es oslói megállapodás aláírását követően – vette fel a hivatalos diplomáciai kapcsolatokat Izraellel, és ismerte el azt független államként. Az utóbbi években azonban az a közös fenyegetés, amelyet Izrael és több arab állam Irán részéről érzékel, arra késztetett több országot is, hogy megkezdje a kapcsolatok normalizálásának folyamatát a zsidó állammal⁹³.

1.1.3 Szezei válság

A huszadik század első felében, a Török Birodalom összeomlása után, Nagy-Britannia és Franciaország ellenőrzésük alá vonták a Közel-Kelet szinte teljes területét. Egyiptomban közösen kezelték a Szezei-csatornát – azt a kulcsfontosságú vízi utat, amely a Földközi-tengert köti össze az Indiai-óceánnal.

A Szezei-csatorna egy mesterségesen épített vízi út, amely az egyiptomi Szezei-szoroson keresztül észak–déli irányban húzódik, és a Földközi-tengert kapcsolja össze a Vörös-tengerrel. Ez a csatorna választja el Ázsiát Afrikától. Megépítése jelentősen lerövidítette és leegyszerűsítette a tengeri közlekedést Európa, valamint az Indiai- és a Csendes-óceán kereskedelmileg fontos térségei között. A Szezei-csatorna ma a világ egyik legforgalmasabb hajózási útvonala, hossza pedig 193 kilométer.⁹⁴

Ennek a mesterséges hajózási útvonalnak az építése 1859-ben kezdődött, és tíz évig tartott. A csatornát a francia alapítású Szezei-csatorna Társaság (*Compagnie universelle du canal maritime de Suez*)⁹⁵ üzemeltette. Kezdetben a társaság részvényeinek felét francia befektetők birtokolták, míg a fennmaradó részvények jelentős része Egyiptom akkori török kormányzójának, Szaíd pasának a kezében volt⁹⁶. Később, 1875-ben, utódja, Ismail pasa⁹⁷ pénzügyi nehézségek miatt eladta Egyiptom részvényeit az Egyesült Királyság

⁹³ Israel and the Arab states: between conflict and interdependence.

Forrás: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-04-04/israel-and-arab-states-between-conflict-and-interdependence> (Letöltés ideje: 2024. július 15.)

⁹⁴ Suez Canal canal, Egypt. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Suez-Canal> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)

⁹⁵ La Compagnie universelle du canal maritime de Suez en Égypte : concession rime-t-elle avec colonisation ou modernisation?

Forrás: <https://www.cairn.info/revue-entreprises-et-histoire-2002-4-page-38.htm> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)

⁹⁶ Said Pasha Ottoman viceroy of Egypt.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Said-Pasha> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)

⁹⁷ Ismail Pasha Ottoman viceroy of Egypt.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Ismail-Pasha> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)

kormányának. A különböző nagyhatalmak Afrika, a Közel-Kelet és Kelet-Ázsia feletti ellenőrzésért vívott versengése során stratégiai fontosságúnak tartották a csatorna irányítását. Ennek következményeként a britek 1882-ben átvették Egyiptom irányítását.

A brit uralomnak az 1952-es egyiptomi forradalom vetett véget⁹⁸, amely után Egyiptom önálló, független köztársasággá vált.

Egyiptom akkori, karizmatikusnak tartott vezetője, az antiimperialista nézeteket való Gamal Abdel Nasszer⁹⁹ 1956-ban bejelentette, hogy országa átveszi („államosítja”) a csatornát. A döntés előzménye, hogy Egyiptom politikai és gazdasági kapcsolatai egyre szorosabbá váltak a kommunista országokkal, különösen Csehszlovákiával és a Szovjetunióval. Válaszul az Egyesült Államok és Nagy-Britannia visszavonta az Asszuáni-gát¹⁰⁰ építésére ígért gazdasági támogatást. Nasszer az amerikai és brit döntésre úgy reagált, hogy hadiállapotot hirdetett a csatorna és az azt övező területek felett, valamint átvette a Szezei-csatorna Társaság irányítását. Kijelentette, hogy a csatornán áthaladó hajók után fizetett díjakból fogják finanszírozni az Asszuáni-gát megépítését.

Nagy-Britannia és Franciaország attól tartott, hogy Nasszer lezárja a csatornát, és így elvágja a Perzsa-öbölből Nyugat-Európába irányuló kőolajszállítmányok útját. Miután a válság diplomáciai rendezésére tett erőfeszítések kudarcot vallottak, a két ország titokban katonai akciót készített elő a csatorna feletti ellenőrzés visszaszerzésére és Nasszer megbuktatására. A briteket és franciákat Izrael is támogatta, amelynek Egyiptommal szembeni ellenséges viszonyát tovább éllezte Nasszer támogatása a zsidó állam elleni katonai akciókhoz. Egyiptomi és más arab fegyveres csoportok rendszeresen hajtottak végre rajtaütéseket, szabotázs akciókat Izrael területén.

A titkos egyeztetések után, 1956. október 29-én az izraeli erők megtámadták Egyiptom keleti területeit, a Sínai-félszigetet, és megközelítették a Szezei-csatornát. A csatorna védelmének ürügyén Nagy-Britannia és Franciaország néhány nappal később saját csapatait vezényelte a térségbe.

Az Egyesült Államok azonban határozottan ellenezte az inváziót, mivel attól tartott, hogy az akció közelebb hozná Egyiptomot a Szovjetunióhoz, és veszélyeztetné az amerikai hidegháborús stratégiát világszerte. Dwight D. Eisenhower elnök azzal kényszerítette ki a brit

⁹⁸ The revolution and the Republic in Egypt in History.

Forrás: <https://www.britannica.com/place/Egypt/The-revolution-and-the-Republic> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

⁹⁹ Gamal Abdel Nasszer.

Forrás: http://www.afrikanulmanyok.hu/htmls/gamal_abdel_nasszer.html (Letöltés ideje: 2024. július 15.)

¹⁰⁰ Asszuáni Nagygát.

Forrás: <https://blog.nilustravel.hu/2019/11/07/asszuani-nagygat/> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

és francia csapatok kivonását, hogy megfenyegette a két országot az USA pénzügyi támogatásának megvonásával, valamint azzal, hogy kizárhatja őket a NATO-ból.

Ennek következtében sikerült egy gyors tűzszüneti megállapodást elérni, de a konfliktus jelentősen megváltoztatta a közel-keleti erőviszonyokat.¹⁰¹ Az egyiptomi beavatkozás hatására Izrael még inkább elidegenedett arab szomszédjaitól, míg Egyiptom a megszálló erőkkkel szembeni ellenállásáért az arab világ példaképévé vált, és annak meghatározó, vezető szereplőjévé emelkedett. Nagy-Britannia és Franciaország elveszítették a Szezi-csatorna feletti ellenőrzést, valamint a térségben megmaradt befolyásuk jelentős részét is. Helyükbe az Egyesült Államok lépett, amely a közel-keleti események meghatározó külföldi szereplőjévé vált.

Érdekesség, hogy a korábban említett szovjet és csehszlovák kapcsolatok mellett Nasszer idejében fejlődésnek indultak a magyar-egyiptomi gazdasági és kulturális kapcsolatok is. Ennek egyik eredménye lett, egy a magyar Fegyver és Gázkészülék Gyár által a szovjet 7,62×25 mm TT pisztoly¹⁰² alapján fejlesztett 9×19 mm Parabellum kaliberű „Tokagypt-58” fantázianeveű pisztoly¹⁰³ gyártása, amelyet az egyiptomi fél számára kívántak eladni. Az egyiptomi fegyveres erők vezetése 30 000 darabra adott le megrendelést, további vásárlási opcióval. A tervek szerint a Tokagypt lett volna az egyiptomi fegyveres erők és testületek általános oldalfegyvere. Az egyiptomiak viszont már az első párezer darab leszállított fegyver árát sem tudták kifizetni, így a fegyverüzlet meghiúsult.¹⁰⁴ A szezi válság negatív hatása hazánkra, hogy az többé-kevésbé egybeesett az 1956-os forradalommal. Így a válság a nemzetközi politika figyelmének fókuszát elterelte a budapesti eseményekről.

1.1.4. Az 1967-es, hatnapos háború

Az egyáltalán nem baráti szomszédokkal körülvett Izrael Állam modernkori megalakulása óta folyamatos háborús készenlétben élt. Az ország 1967-re már két háborút vívott: 1948-ban a függetlenségért az egyesített arab erők ellen, 1956-ban pedig Egyiptommal szemben. Az

¹⁰¹ Suez Crisis Middle East (1956). Forrás: <https://www.britannica.com/event/Suez-Crisis> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)

¹⁰² Tokarev TT-33. Forrás: <https://weaponsystems.net/system/653-Tokarev+TT-33> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)

¹⁰³ Mini teszt cikk – Tokagypt-58, a magyar egyiptomi.

Forrás: <http://www.kaliberinfo.hu/cikkek/mini-teszt cikk-tokagypt-58-a-magyar-egyiptomi/> (Letöltés ideje 2024. július 16.)

¹⁰⁴ Tokagypt: the Cold War Hungarian WWII Soviet-copy Egyptian pistol.

Forrás: <https://wwiiafterwwii.wordpress.com/2020/05/12/tokagypt-the-cold-war-hungarian-wwii-soviet-copy-egyptian-pistol/> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)

izraeliek felkészültek egy harmadik, elsősorban Egyiptommal szembeni katonai konfliktusra. Gamal Abdel Nasszer többször fenyegetőzött azzal, hogy megbosszulja a palesztinok földjükről való elűzését. Egy 1965-ben elmondott beszédében kijelentette: „*Célunk a palesztin nép jogainak teljes helyreállítása. Más szóval, célunk Izrael Állam elpusztítása.*”¹⁰⁵

A 1967-es arab–izraeli háború, vagy más néven hatnapos háború, 1967. június 5–10. között zajlott. Ez volt a harmadik arab-izraeli fegyveres konfliktus, ami háborúvá szélesedett. A háborúban az izraeliek által elfoglalt területek státusza, hovatartozása a későbbi arab–izraeli konfliktus egyik fő vitapontjává, mozgatórugójává vált.

A palesztin felkelők Szíria területéről sorozatos támadásokat hajtottak végre Izrael ellen, emiatt a két ország közötti amúgy sem békés viszony romlása előrevetítette a következő háború lehetőségét. Szíria attól tartott, hogy Izrael fegyveres akciót indít a területei ellen, és ezért Egyiptomhoz fordult támogatásért. A szovjet hírszerzés 1967. május 13-án arról tájékoztatta a szíriai és az egyiptomi kormányt, hogy Izrael a katonai erőinek létszámát növeli a Szíriával határos területein. Később kiderült, hogy az információ nem volt helytálló, Nasszer ennek ellenére csapatokat vezényelt a Sínai-félszigetre, Izrael déli határai mentén. Ezután követelte, hogy az ENSZ Sínai-félszigetre és Gázába telepített békefenntartó fegyveres erejét (United Nations Emergency Force – UNEF),¹⁰⁶ amely 1956-óta állomásozott a területen, vonják ki Izrael határáról. Folyamatos fenyegetések és az egyiptomi–jordán kétoldalú, kölcsönös katonai együttműködési megállapodás aláírása¹⁰⁷ után Izrael 1967. június 5-én „megelőző” csapást mért a szomszédos arab országokra. Ezek a csapások megsemmisítették Egyiptom, Jordánia és Szíria légierijét, biztosítva az utat egy gyors izraeli szárazföldi előrenyomulás előtt. Ennek következtében június 10-re megháromszorozódott az Izrael által ellenőrzött terület nagysága, mivel elfoglalta az egyiptomi Sínai-félszigetet a Szezei-csatorna partjáig, a Szíriához tartozó Golán-fennsíkot, valamint Kelet-Jeruzsálem, a Gázai övezet és Ciszjordánia területeit.

A hatnapos háború néven ismert konfliktus újra rajzolta a közel-keleti határokat. A gyors katonai győzelem Izraelt a térség domináns katonai hatalmává tette, miután pusztító

¹⁰⁵ Arab Threats Against Israel. Forrás: <https://www.sixdaywar.org/precursors-to-war/arab-threats-against-israel/> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)

¹⁰⁶ Az UNEF békefenntartó erőt az ENSZ Közgyűlés 1956. november 1. és 10. között tartott első rendkívüli ülészakán hozták létre. A misszió fő feladata volt, hogy biztosítsa és felügyelje az ellenségeskedések beszüntetését, beleértve Franciaország, Izrael és az Egyesült Királyság fegyveres erőinek az egyiptomi területéről való kivonását, a kivonulás után pufferként szolgáljon az egyiptomi és izraeli erők között, és pártatlanul felügyelje a tűzszünetet. Az UNEF-et 1967 május-júniusában Egyiptom kérésére kivonták a területéről. Forrás: ALEXANDER Alexander BLIGH; The United Nations Emergency Force (UNEF), 1956–67: Past Experience, Current Lessons. Middle Eastern Studies, Vol. 50, No. 5 (September 2014), pp. 796–809

¹⁰⁷ Hussein and Nasser sign defence agreement - archive, 1967.

Forrás: <https://www.theguardian.com/world/2019/may/31/hussein-and-nasser-sign-defence-agreement-archive-1967> (Letöltés ideje: 2024. július 17.)

csapást mért az arab hadseregekre. Emellett a konfliktus tovább súlyosbította a palesztin menekültek helyzetét, növelte azok számát, akik elmenekültek az Izrael által megszállt területekről.

1.1.5. Jom Kipur-i háború

A Jom Kipur-i háború¹⁰⁸, a negyedik arab–izraeli háború, amelyet Egyiptom és Szíria kezdeményezett 1973. október 6-án, a zsidó vallás legszentebb napján, Jom Kipur ünnepén, az engesztelés és bűnbánat napján indult.¹⁰⁹ A támadás célja az volt, hogy visszaszerezzék a hatnapos háborúban elvesztett területeket. Az arab hadseregek meglepetésszerűen támadták meg Izraelt Jom Kipur napján, amikor sok izraeli katona böjtölt, és a rádió- és televízióállomások nem működtek. Bár a szovjet támogatást élvező arab koalíció kezdetben áttörte Izrael védelmi vonalait, a zsidó állam végül képes volt visszaverni az egyiptomi és a szíriai erőket. Az Egyesült Államok légi úton történő utánpótlással támogatta Izraelt, ezzel hozzájárulva ahhoz, hogy a zsidó állam legyőzze a szovjetek által pártfogolt arab országokat. Ne felejtsük el, hogy a hidegháború¹¹⁰ csúcspontján vagyunk, és az USA számára stratégiai érdek volt, hogy Izrael védelme mellett megakadályozza a szovjet befolyási övezet kiterjesztését.

Válaszul az arab országok által dominált Kőolaj-exportáló Országok Szervezete (Organization of the Petroleum Exporting Countries – OPEC) felfüggesztette az Egyesült Államokba irányuló olajszállításokat. Ezzel próbáltak nyomást gyakorolni az amerikai kormányra, hogy szüntesse meg Izrael támogatását. Eközben a Szovjetunió vezetése azzal fenyegetőzött, hogy nukleáris fegyvereket vet be a konfliktusban. A háború kiszélesedésének megakadályozása érdekében a két hidegháborús szuperhatalom – az Egyesült Államok és a Szovjetunió – végül úgy döntött, hogy deeszkalálja a kialakult helyzetet. Támogatásukkal a szemben álló felek tizenhat nap véres küzdelem után tűzszünetet kötöttek. A következő években az Egyesült Államok folytatta diplomáciai erőfeszítéseit, amelyek végül 1979-ben az Egyiptom és Izrael közötti békeszerződéshez vezettek.¹¹¹ Ennek értelmében Izrael kivonult a hatnapos háború során elfoglalt összes egyiptomi területről.

¹⁰⁸ Yom Kippur War Middle East (1973).

Forrás: <https://www.britannica.com/event/Yom-Kippur-War> (Letöltés ideje: 2024. július 17.)

¹⁰⁹ Mi is a Jom Kipur? Forrás: <https://zsido.com/fejezetek/mi-is-jom-kipur/> (Letöltés ideje: 2025. október 17.)

¹¹⁰ Hidegháború, a II. világháború után az Egyesült Államok és a Szovjetunió, valamint azok szövetségeseik között kialakult rivalizálás. A hidegháborút politikai, gazdasági és propagandafrontokon vívták a felek, a fegyverek alkalmazása csak korlátozottan jelent meg.

¹¹¹ Camp David Accords and the Arab-Israeli Peace Process.

A modernkori magyar rendészettörténet szempontjából figyelemre méltó, hogy 1995 és 2015 között folyamatosan 16 fő magyar rendőr (2007-ig határőrök is) teljesített szolgálatot az Egyiptom–Izrael békemegállapodást ellenőrző Nemzetközi Erők és Megfigyelők (Multinational Force and Observers – MFO¹¹²) misszió kötelékében a katonai kontingens tagjaiként. Magyarország 1995-ben – a nemzetközi szervezet felkérését elfogadva és a holland kontingenst váltva – a 82/1995. (VII. 6.) OGY határozat alapján egy 42 fős, vegyes összetételű (Honvédelmi Minisztérium és Belügyminisztérium) katonai rendészeti feladatokat ellátó kontingenssel, a „Katonai Rendész Egységgel” (Force Military Police Unit – FMPU) csatlakozott az MFO-misszióhoz.

A magyar katonai rendész alegység felelt a nemzetközi békefenntartók táborainak rendjéért, a közrend és közbiztonság fenntartásáért. A küldetés során magyar rendőrök egy idegen ország területén láttak el egyenruhás, fegyveres, végrehajtó szolgálatot, ami különleges és nemzetközi szinten is jelentős szakmai tapasztalatszerzési lehetőséget jelentett a magyar rendészeti állomány számára.¹¹³

1.1.6. A palesztin fegyveres mozgalmak megjelenése

Palesztin Felszabadítási Szervezet: A múlt század hatvanas éveinek végén, hetvenes évek elején a palesztinok között megjelentek a különböző fegyveres ellenálló csoportok. A négy nyílt arab-izraeli fegyveres konfliktus, háború bebizonyította, hogy Izrael képes a hatékony önvédelemre. Az elszánt és gyorsan mobilizálható társadalom¹¹⁴, a modern fegyverek és technológia alkalmazása¹¹⁵, az USA támogatása¹¹⁶ olyan fölényt biztosított Izrael számára, amelynek köszönhetően a nyílt fegyveres összecsapásban a szomszédos országok koalíciója sem tudta a zsidó államot térdre kényszeríteni.

Forrás: <https://history.state.gov/milestones/1977-1980/camp-david> (Letöltés ideje: 2025. január 14.)

¹¹² Multinational Force & Observers homepage. Forrás: <https://mfo.org/> (Letöltés ideje: 2025. január 31.)

¹¹³ Németh Gábor: Nemzetközi rendészeti békefenntartó, válságkezelő missziókban szerzett vezetés-irányítási tapasztalatok. Globális Kérdések – Globális Válaszok: Rendészettudomány A Hallgatók Szemével Tanulmánykötet, Szerkesztette Kovács István Magyar Rendészettudományi Társaság, 2021. p. 155-156.

¹¹⁴ Izrael Állam minden 18 év feletti izraeli állampolgár számára előírja, hogy az Izraeli Védelmi Erőkben szolgáljon. Csak a fizikálisan és mentálisan alkalmatlannak minősített személyek mentesülnek a kötelező katonai szolgálat alól. E mentességektől függetlenül a katonai szolgálat alól mentesítettek közül sokan önként jelentkeznek az Izraeli Védelmi Erőkbe. A besorozást követően a férfiaknak legalább 32 hónapig, a nőknek pedig legalább 24 hónapig kell szolgálniuk.

Our Soldiers. Forrás: <https://www.idf.il/en/mini-sites/our-soldiers/> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

¹¹⁵ The strategic and military-technological significance of Israel. Forrás: <https://www.orfonline.org/expert-speak/the-strategic-and-military-technological-significance-of-israel> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

¹¹⁶ U.S. Security Cooperation with Israel.

Forrás: <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-israel/> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

A különböző palesztin csoportok hamar rájöttek arra, hogy hagyományos háborúban nem győzhetnek. A felismerés következményeként 1964-ben megalakult a palesztin nemzeti érdekeket képviselő Palesztin Felszabadítási Szervezet (PFSZ)¹¹⁷ – több palesztin szervezetet összefogó ernyőszervezetként –, amelynek célja a független palesztin állam megteremtése. Az Arab Liga 1974-ben, Rabatban tartott csúcstalálkozóján¹¹⁸ a PFSZ-t „a palesztin nép egyetlen és törvényes képviselőjeként” ismerték el, és azóta a PFSZ képviseli hivatalosan a palesztinok érdekeit az ENSZ-ben és más nemzetközi szervezetekben is.

A PFSZ-n belül a Jasszer Arafat¹¹⁹ által vezetett Al-Fatah¹²⁰ volt a domináns erő. Ennek következtében 1969-ben Arafat lett a PFSZ Végrehajtó Bizottságának elnöke, és ezt a tisztséget a haláláig betöltötte. A Fatahot, az 1950-es évek végén Jasszer Arafat és Khalīl al-Wazir (Abu Dzsihád)¹²¹ alapította azzal a céllal, hogy gerillaszervezetként harcoljon a palesztin függetlenségért.

A PFSZ az 1960-as évek végén és az 1970-es években több véres terrortámadást hajtott végre izraeliek ellen, amelyek célja a zsidó lakosság megfélemlítése és politikai nyomásgyakorlás volt. A támadások során a szervezet nem tett különbséget civil és katonai célpontok között, ami a totális háború logikáját tükrözte. A terror alkalmazása a PFSZ és frakciói számára nem csupán érzelmi reakció volt az elnyomásra, hanem tudatos stratégiai eszköz a nemzetközi figyelem felkeltésére és politikai nyomásgyakorlásra. A repülőgépetérítések, diplomaták elleni merényletek és nyilvános helyeken elkövetett robbantások célja az volt, hogy demonstrálják: a palesztin ügy nem tűnik el, és a világ kénytelen lesz reagálni.¹²² Bár ezek az akciók rövid távon láthatóságot és politikai előnyöket biztosítottak, hosszú távon súlyos következményekkel jártak a palesztinok számára: Izrael fokozta biztonsági intézkedéseit, a nemzetközi közvélemény pedig egyre inkább elítélte a palesztin mozgalmat. A terrorizmus a szervezet vezetői és tagjai szerint a PFSZ céljait szolgálta, ugyanakkor

¹¹⁷ Palesztin Állam Nagykövetsége – Magyarország. Forrás: <https://www.palestine.hu/palesztina/a-plo/> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

¹¹⁸ 7th Arab League Summit in Rabat - Recognition of PLO as Sole Legitimate Representative of Palestinian People (1974). Forrás: <https://ecf.org.il/issues/issue/85> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

¹¹⁹ Yasser Arafat Palestinian leader.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Yasser-Arafat> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

¹²⁰ Fatah Palestinian political organization. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Fatah> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

¹²¹ Khalīl Ibrāhīm al-Wazīr Palestinian leader.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Khalil-Ibrahim-al-Wazir> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

¹²² Rubin, B. (1994). *Revolution Until Victory: The Politics and History of the PLO*. Cambridge, MA: Harvard University Press, p. 24.

nemzetközi szinten politikai elszigeteltséget eredményezett, ami később hozzájárult a szervezet stratégiájának átalakulásához és a diplomáciai megoldások kereséséhez.¹²³

A szervezet az 1980-as évek végén diplomáciai úton kezdett el kétállami megoldásra törekedni, és vezetői kiemelkedő szerepet játszottak az oslói békefolyamatban, amelynek következményeként létrejöhett a Palesztin Hatóság. Jitzhak Rabin¹²⁴ akkori izraeli miniszterelnök és Mahmúd Abbász,¹²⁵ a PFSZ főtárgyalója 1993. szeptember 13-án a Fehér Házban aláírta az ideiglenes önkormányzati megállapodásokról szóló elvi nyilatkozatot. A megállapodást általában „oslói megállapodásként” említjük, mivel az aláírás előtt a tárgyalások és a megállapodás előkészítése a Norvég fővárosban zajlottak. Izrael elfogadta a PFSZ-t mint a palesztin népet képviselő szervezetet, a PFSZ pedig lemondott az erő alkalmazásáról – a terrorizmusról –, és elismerte Izrael Államot, annak létét. Mindkét fél megállapodott abban, hogy létrehozzák a Palesztin Hatóságot¹²⁶, amely folyamatosan átveszi a kormányzati feladatokat Ciszjordániában és a Gázai övezetben. Ezt követően tárgyalások kezdődtek a határok, a menekültek és Jeruzsálem¹²⁷ státuszának kérdéseiről. De addig is, amíg a két fél idáig eljutott, rengeteg civil és egyenruhás áldozata volt a különböző terrortámadásoknak, az azokra adott kemény válaszcsepásoknak. Később a békefolyamat zátonyra futott, és az izraeliek és palesztinok közötti erőszak kiújult, amelynek hatásait későbbi fejezetekben tárgyalom.

Fekete Szeptember: A különböző, múlt század második felében tevékenykedő palesztin terrorcsoportok közül kiemelkedik a Fekete Szeptember¹²⁸, amely a Fatah szakadár militáns frakciója volt. A szervezet követte el a legvéresebb merényleteket izraeli célpontok, leginkább civilek ellen. Ennek következtében a palesztin terrorizmus egyik jelképévé vált. A Fekete Szeptember akcióira adott válaszként az izraeli katonai és rendvédelmi erők olyan fejlett antiterrorista képességeket alakítottak ki, amelyek révén a világ legfelkészültebb és leghatékonyabb ilyen jellegű egységei közé emelkedtek.

A csoportot 1971-ben hozták létre válaszul a jordániai hadsereg megtorló akcióira, amelyek a PFSZ-nek a 1970 szeptemberében, az ország királya ellen kirobbant felkelésben való aktív részvételét követték. A Fekete Szeptember elnevezést azért választották, hogy

¹²³ Rubin, 1994, p.25.

¹²⁴ 100 éve (1922) született Jichák Rabin. Forrás: <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/100-eve-1922-szulett-jichak-rabin> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

¹²⁵ Mahmoud Abbas Palestinian leader.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Mahmoud-Abbas> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

¹²⁶ Palestinian Authority Palestinian government. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Palestinian-Authority> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

¹²⁷ A várost mindkét fél a saját fővárosának tekinti.

¹²⁸ Black September political organization, Palestine. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Black-September-political-organization-Palestine> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

megemlékezzenek az előző évi, szeptemberi Hásimita¹²⁹–palesztin összecsapásról, amely során palesztinok ezreit ölték meg vagy üzték el Jordániából, a PFSZ tagjait pedig kiutasították az országból. Mielőtt a Fekete Szeptember 1974-ben hivatalosan feloszlott, addig a világ több pontján részt vett izraeli és nyugati célpontok elleni terrortámadásokban.

Ők követték el az izraeli olimpiai csapat tagjai elleni fegyveres támadást, amely során tizenegy izraelit és egy német rendőrt megöltek a 1972-es müncheni nyári játékokon. A militáns csoport nyolc palesztin tagja szeptember 5-én behatolt az olimpiai faluba, és megölte az izraeli csapat két tagját. Majd kilenc másik izraelit túszul ejtettek, elengedésükért cserébe 200 izraeli börtönökben fogva tartott palesztin fogoly szabadon bocsátását követelték. A helyi biztonsági erők sikertelen túsztatást kísérlete során valamennyi túszt, az őket fogva tartó terroristák és egy nyugatnémet rendőr meghalt. A versenyeket egy napra felfüggesztették, amíg az Olimpiai Stadionban megemlékezést tartottak az áldozatok emlékére. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság akkori elnöke, Avery Brundage¹³⁰ döntését, hogy a támadás után is folytassa a játékokat, sokan bírálták.

Bár a szervezet 1974-ben hivatalosan feloszlott, tevékenysége hosszú távon meghatározta a palesztin fegyveres mozgalmak nemzetközi megítélését és a terrorizmus elleni globális stratégiák fejlődését.

Hamasz: A Hamasz¹³¹ egy militáns palesztin iszlamista és nacionalista mozgalom, amelynek bázisa a Gázai övezet, és amelyet kvázi kormányzatként irányít a 2006-ban megrendezett választások megnyerése óta.¹³² A szervezetet 1987-ben alapították, amelynek célja egy önálló, iszlám alapokon nyugvó palesztin állam létrehozása. Elutasít minden békés megoldást az izraeli–palesztin konfliktusban, és nem fogadja el a palesztin területek bármely részének átadását Izraelnek. Legitimnek tekinti az erőszak alkalmazását minden izraeli célpont ellen, beleértve a terrorcselekményeket is, mint az egyik eszközt az önálló palesztin állam megteremtéséhez.

A szervezet későbbi alapítói az Muszlim Testvériség¹³³ és a PFSZ soraiból kerültek ki, kezdetben gázai mecsetekben találkoztak, Ciszjordániában pedig az egyetemeken voltak

¹²⁹ Hásimiták, magukat Mohamed próféta közvetlen leszármazottjainak tartják, mivel maga Mohamed a Quraysh törzs egyik ágának Hāshim (Hásim) háznak a tagja volt, akár közvetlen, akár mellékági leszármazottja, akik közül származik az a család, amely a 20. századi Hásimita dinasztiát létrehozta. Maga Mohamed proféta, az iszlám vallás alapítója Quraysh törzs egyik ágának, a Hásim háznak a tagja volt.

¹³⁰ Avery Brundage. Forrás: <https://olympics.com/en/athletes/avery-brundage> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)

¹³¹ Hamas Palestinian nationalist movement.

Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Hamas> (Letöltés ideje: 2025. február 04.)

¹³² Legislative Elections (2006). Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/legislative-elections-2006/ (Letöltés ideje: 2025. február 04.)

¹³³ Muslim Brotherhood. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Muslim-Brotherhood> (Letöltés ideje: 2025. február 04.)

aktívak. A Muszlim Testvériség tevékenysége a palesztinok körében kezdetben erőszaktól mentes volt, de az 1980-as évek végén több tagja elégtelennek ítélte a politikai eszközök alkalmazását, és szent háborúra szólított fel az izraeli „megszállók” ellen. Az 1987 decemberében kitört izraeli megszállás elleni első palesztin intifáda (felkelés) kezdetén alakult meg hivatalosan a Hamasz (arab szó, jelentése: „buzgalom”, amely egyben a Harakat al-Muqāwamah al-’Islāmiyyah – Iszlám Ellenállási Mozgalom – kifejezés rövidítése is).¹³⁴

A Hamasz első vezetője Ahmed Jászín sejk volt. A szervezet meghatározó személyiségei a Muszlim Testvériség és a PFSZ korábbi tagjai közül kerültek ki. Ők elutasították Izraellel bármilyen megegyezés lehetőségét, és nem ismerték el a későbbi oslói megállapodást. A Hamasz szerint Palesztina iszlám fennhatóságú terület, amelyet soha nem adhatnak át nem muszlimoknak.

A szervezet katonai szárnya, az Izz al-Din al-Kassam Brigádok¹³⁵, amely az 1990-es évektől kezdve számos támadást hajtott végre Izraelben és a palesztin területeken egyaránt. A támadások izraeli katonai és polgári célpontok ellen irányultak, irányulnak.

A Hamasz 2006-ban parlamenti többséget szerzett a Gázai övezetben rendezett választásokon, amelyen „Change and Reform” (Változás és Reform) néven indult. A győzelem után a PFSZ-hez és a Fatahhoz hű rendőri, rendvédelmi vezetőket elűzték az övezetből vagy megölték, köztük olyanokat, akik korábban a rafahi határátkelőhelyen az EUBAM Rafah misszió tagjainak felügyelete mellett végezték a határellenőrzési feladatokat. A Hamasz vezette új gázai kormány megalakulása után az EU határrendészeti missziója kivonult az övezetből, mivel az EU és más nemzetközi szervezetek nem működnek együtt terrorszervezetekkel, és a rafahi határátkelőhelyen szolgáló nemzetközi állomány személyi biztonsága is súlyos veszélybe került volna.

Az első nagyobb, nyílt fegyveres összecsapás Izrael és a Hamasz között 2008 végén zajlott le. A szervezet rakétákkal támadta Izrael területét, válaszul az Izraeli Védelmi Erők (Israeli Defence Forces – IDF) légicsapásokat mért a Gázai övezetre, és szárazföldi műveletet indított. A konfliktust egyiptomi közvetítéssel megkötött tűzszünet zárta le. Az ellenségeskedések azonban folytatódtak; a Gázából Izrael irányába kilőtt rakéták és aknagránátok mindennapi veszélyt jelentettek az övezet közelében élő izraeliek számára. Nagyobb fegyveres összecsapásokra 2012-ben, 2014-ben és 2021-ben került sor, amelyek hasonló forgatókönyv szerint zajlottak, és több ezer, főként civil áldozatot követeltek. A

¹³⁴ Mosab Hassan Yousef: Son of Hamas: A Gripping Account of Terror, Betrayal, Political Intrigue, and Unthinkable Choices 2010 p-19.

¹³⁵ Terrorist Groups Hamas. Forrás: <https://www.dni.gov/nctc/groups/hamas.html> (Letöltés ideje: 2025. február 05.)

legvéresebb konfliktus 2023. október 7-én kezdődött, amikor a Hamasz és más szélsőséges palesztin iszlamista fegyveres csoportok áttörték a Gázát körülvevő biztonsági kerítést, behatoltak Izrael területére, és közel 1200 izraelit – főként civileket – megöltek, valamint mintegy 250 izraeli civilt és katonát túsul ejtettek, akiket az övezetbe hurcoltak. A túsokat a Hamasz fogolycseré részeként kívánta felhasználni az izraeli börtönökben fogva tartott palesztin foglyokért cserébe. Izrael válaszul 2023 októberének végén szárazföldi műveletet indított a Gázai övezetben a túsok kiszabadítása és a Hamasz felszámolása érdekében. A fegyveres összecsapás az 1967 óta legvéresebb konfliktus volt a palesztin és izraeli fél között; az ENSZ adatai szerint eddig körülbelül 61 000 palesztin és 1700 izraeli, valamint külföldi halálos áldozatot követelt.¹³⁶

Palesztin Iszlám Dzsihád: A szervezetet¹³⁷ 1982-ben alapították a gázai Iszlám Egyetem akkori hallgatói. A legbefolyásosabb alapítók Fathi Abd al-Aziz al-Shikaki, egy Rafahból, a gázai–egyiptomi határvárosból származó orvos és Shaikh `Abd al-`Aziz `Awda hittudós. A szervezet egyik alapítóját, Al-Shikakit 1995-ben Máltán izraeli ügynökök gyilkolták meg, válaszul az általa tervezett és szervezett, Izrael területén elkövetett öngyilkos merényletekre. Egy, Al-Shikaki által irányított 1995. januári támadás során húsz izraeli katona vesztette életét Netanya városának közelében. A merényletet követően Al-Shikaki egy interjúban hangsúlyozta, hogy „nem hagyományos” eszközökre van szükség a „félelem légkörének” megteremtéséhez, amely szerint segíthet ellensúlyozni Izrael hagyományos katonai fölényét.¹³⁸

Maga a terrrorszervezet, más palesztin szélsőséges csoportokhoz hasonlóan, az Iszlám Testvériségből nőtte ki magát. A Palesztin Iszlám Dzsihád fő célja egy szuverén iszlám állam létrehozása a jelenlegi Izrael Állam területén, valamint a palesztin területeken. A szervezet elutasít minden politikai megállapodást a zsidó állammal, céljait kizárólag erőszak, fegyveres harc és terrorcselekmények elkövetése révén kívánja elérni.

Alapítója, Al-Shikaki, egészen 1995-ös haláláig több, izraeliek ellen elkövetett öngyilkos merénylet kitervelője volt. Bár a szervezet a szunnita iszlám szélsőséges irányzatához

¹³⁶ Number of Palestinian¹ and Israeli² fatalities and injuries during the Israel-Hamas war in Gaza and Israel from October 7, 2023 to January 14, 2026.

Forrás: https://www.statista.com/statistics/1422308/palestinian-territories-israel-number-fatalities-and-injuries-caused-by-the-israel-and-hamas-war/?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 20.)

¹³⁷ Mapping Palestinian Politics, Islamic Jihad.

Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/palestinian_islamic_jihad/ (Letöltés ideje: 2025. február 9.)

¹³⁸ V. Structures And Strategies Of The Perpetrator Organizations.

Forrás: <https://www.hrw.org/reports/2002/isrl-pa/ISRAELPA1002-05.htm> (Letöltés ideje: 2025. február 14.)

tartozik, Al-Shikaki-ra – aki akkoriban fiatal egyetemi hallgató volt – nagy hatással volt az 1979-es iráni siita forradalom győzelme.

Hírszerzési források szerint Irán a mai napig a szervezet egyik legjelentősebb pénzügyi támogatója. Az Iszlám Dzsihad katonai szárnya inkább kis létszámú, „elit” terrorista egységként működik, és nem rendelkezik széles társadalmi bázissal. Időnként együttműködik más szervezetekkel, például a Hamasszal, bár a két csoport kapcsolata nem mentes a feszültségektől. A Hamasz tagjai az Iszlám Dzsihadot gyakran az Iszlám Államhoz hasonló szervezetként tekintik.¹³⁹

A 2014-es Izrael és a Hamasz közötti fegyveres konfliktust követően, a rákövetkező évben különböző dzsihadista csoportok igyekeztek kihasználni a Hamasz meggyengülését, és saját pozícióikat erősíteni. Válaszul a Hamász az övezetben letartóztatta azokat a szalafitákat, dzsihadistákat és velük szimpatizálókat, akiket hatalmukra nézve veszélyesnek ítélték. Többüket kivégezték.¹⁴⁰

Oroszlánok barlangja: Az Oroszlánok barlangja (Lions’ Den)¹⁴¹ egy viszonylag új palesztin fegyveres terrorcsoport, amelynek központja az izraeli biztonsági szervek szerint a ciszjordániai Nablusz óvárosában van. A szervezet 2022 augusztusában alakult, és rendszeresen támadja az izraeli biztonsági erőket, izraeli katonai és polgári célpontokat Ciszjordániában. Becslések szerint csak néhány tucat tagja lehet, akik főleg korábbi fegyveres bűnelkövetői csoportokból kerülnek ki. Magukat a többi fegyveres palesztin csoport fölé helyezik, és nemcsak az izraeli, de a palesztin biztonsági erőket is támadják. A korábbi palesztinok által, főként Ciszjordániában elkövetett kések és gépjárművel végrehajtott terrorcselekményekkel ellentétben lőfegyvereket és improvizált robbanó eszközöket használnak. Biztonsági elemzések szerint a fegyvereket Jordániából csempészik be a palesztin területekre. Céljuknak Izrael Állam megsemmisítését és az általuk korruptnak tartott Palesztin Hatóság hatalmának megdöntését tekintik.

A fentiekén kívül még számos, kisebb-nagyobb fegyveres terrorcsoport működik Gázában és Ciszjordániában, de azok tevékenységét a Hamasz vagy a hozzá köthető mozgalmak koordinálják, támogatják.

¹³⁹ Foreign Terrorist Organizations Palestine Islamic Jihad (PIJ).

Forrás: https://www.dni.gov/nctc/ftos/pij_fto.html (Letöltés ideje: 2025. február 9.)

¹⁴⁰ Hamas, torture and jihad.

Forrás: <https://www.dw.com/en/amnesty-accuses-hamas-of-torture-and-executions/a-18479800> (Letöltés ideje: 2025. február 9.)

¹⁴¹ Mapping Palestinian Politics Lions’ Den. Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/lions-den/ (Letöltés ideje: 2025. február 08.)

A dolgozat szempontjából vizsgált, a palesztin területeken működő két EU KBVP rendészeti misszió (EUBAM Rafah és EUPOL COPPS) tevékenységére negatívan leginkább a Hamasz és az Oroszlánok barlangja által keltett fenyegetés hatott az utóbbi időben.

A Hamasz 2006-os gázai választási győzelme, hatalomátvétele után az EUBAM Rafah mandátumát, tevékenységét, diszlokációját meg kellett változtatni. Az Oroszlánok barlangja által a legitim Palesztin Hatóság rendőrsége, biztonsági szervei elleni támadások Ciszjordániában a helyi rendvédelmi szervek tagjait mentoráló, képző nemzetközi rendészeti, igazságügyi tanácsadókra is potenciális veszélyt jelentenek.

A 20. század második felében kialakuló palesztin fegyveres mozgalmak megjelenése szorosan összefüggött azzal a felismeréssel, hogy Izrael katonai fölényével szemben a hagyományos hadviselés nem kínál reális esélyt a sikerre. A PFSZ létrejötte mérföldkő volt a palesztin politikai és fegyveres törekvések intézményesülésében, ugyanakkor a szervezethez tartozó egyes frakciók által alkalmazott erőszakos és terrorcselekmények hosszú távon hozzájárultak a palesztin mozgalom nemzetközi elszigetelődéséhez.

A Fekete Szeptember és más militáns csoportok tevékenysége nemcsak az izraeli biztonságpolitikát formálta át, hanem a globális terrorellenes stratégiák fejlődésére is hatást gyakorolt.

A Hamasz és a Palesztin Iszlám Dzsihád megjelenése új ideológiai és szervezeti mintázatot hozott: az iszlamista irányzatok térnyerése a fegyveres ellenállás vallási legitimációját erősítette, miközben tovább mélyítette a palesztin politikai megosztottságot. A Hamasz 2006-os hatalomátvétele a Gázai övezetben alapvetően átalakította a palesztin belső viszonyokat, és tartósan akadályozza a nemzetközi szereplők – köztük az EU-misszió – működését. A legújabb fegyveres csoportok, mint az Oroszlánok barlangja, a palesztin társadalmon belüli fragmentációt és a központi hatalom gyengülését jelzik.

Összességében a palesztin fegyveres mozgalmak tevékenységének átalakulása, fejlődése egyszerre tükrözi a helyi hatalmi viszonyok, a palesztin politikai identitás változásait és az izraeli–palesztin konfliktus dinamikáját. A fegyveres ellenállás különböző formái – a gerillaharc, a terrorizmus és az iszlamista fegyveres mozgalmak – mind hozzájárultak ahhoz, hogy a konfliktus máig megoldatlan maradjon, és jelentős biztonsági kihívást jelentsen mind a helyi szereplők, mind a nemzetközi közösség számára.

1.2. A palesztin–izraeli békefolyamat és annak kudarca

A konfliktusban érintett felek közötti háborúk, a megszállás, valamint a kölcsönös erőszak és bizalmatlanság évtizedeit követően az 1990-es évek elején kezdtek először közvetlen tárgyalásokat a politikai rendezés lehetőségéről. A békefolyamat az 1991-es madridi konferenciával indult, majd az 1993-as oslói megállapodásokkal folytatódott, amelyek először teremtettek intézményes keretet a későbbi, úgynevezett kétállami megoldás alapelveihez.

Az oslói megállapodás olyan politikai egyezségként értelmezhető, amelyben a PFSZ elismerte Izrael Állam létét és biztonsági igényeit, míg Izrael elfogadta a palesztin önrendelkezés elvét, és hozzájárult egy jövőbeli, vele békés viszonyban álló palesztin állam létrehozásához. A megállapodások eredményeként létrejött a Palesztin Hatóság, amely Ciszjordánia mintegy 40%-án, valamint a Gázai övezet jelentős részén kapott közigazgatási és közbiztonsági feladatokat.

Mindazonáltal az oslói folyamat nem adott végleges választ a konfliktus legérzékenyebb kérdéseire, így a jövőbeli palesztin állam határaitra, a palesztin menekültek visszatérésének rendezésére, valamint Jeruzsálem státuszára. Ezek a kérdések később a békefolyamat legfőbb akadályaiává váltak. A megállapodások végrehajtását tovább nehezítette a felek közötti mély bizalmatlanság, a telepéspolitika folytatása, a palesztin fegyveres csoportok támadásai, valamint az izraeli biztonsági válaszlépések, amelyek kölcsönösen aláásták a politikai folyamatba vetett bizalmat.

A békefolyamatot súlyosan megrendítette a Yitzhak Rabin izraeli miniszterelnök elleni 1995-ös merénylet ¹⁴², amely a zsidó szélsőséges ellenállás egyik legdrámaibb megnyilvánulásának tekinthető. A merényletet követően a bizalmi válság, a politikai bizonytalanság és a kölcsönös provokációk fokozatosan aláásták az oslói folyamat lendületét. A második intifáda 2000-ben tört ki, és a felek közötti erőszak spirálja gyakorlatilag ellehetetlenítette a további tárgyalásokat. Izrael 2005-ös egyoldalú kivonulása a Gázai övezetből sem eredményezett stabilitást: az ott kialakult hatalmi vákuumot 2006-ban a Hamász radikális iszlamista szervezet töltötte be, amelynek hatalomra kerülése újabb feszültségeket és fegyveres összecsapásokat váltott ki.

A békefolyamat így az 1990-es évek ígéretes kezdeti eredményei ellenére sem vezetett tartós rendezéshez. A strukturális akadályok, a politikai megosztottság, a szélsőséges csoportok

¹⁴² The Murder of Yitzhak Rabin, Israel's Warrior for Peace.

Forrás: <https://adst.org/2015/10/the-murder-of-yitzhak-rabin-israels-warrior-for-peace/> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)

megegyezése és a kölcsönös bizalmatlanság együttesen járultak hozzá ahhoz, hogy a kétállami megoldás megvalósítása mindmáig bizonytalan maradt. A későbbi fejezetekben leírtak részletesen bemutatják, hogy mindez miként befolyásolta a palesztin területeken működő EU KBVP-missziók tevékenységét és biztonsági környezetét.

1.3. Irak, közelmúltbeli események, azok hatása a térség biztonságára

Az ókorban a mai Irakot alkotó területeket Mezopotámia („Folyók közötti föld”) néven ismerték.¹⁴³ Ez egy olyan földrajzi terület, amely kiterjedt, termékeny síkságaival a világ legkorábbi civilizációinak bölcsőjeként szolgált. Ez a gazdag régió – amely az úgynevezett „termékeny félhold” jelentős részét foglalja magába – később a nagy birodalmak, köztük a perzsa, a görög és a római fennhatósága alá került.

Az ország területe a 7. századtól kezdődően az iszlám világ szerves és meghatározó részévé vált. Irak jelenlegi fővárosa, Bagdad a 8. században az Abbászida Kalifátus¹⁴⁴ fővárosa lett. A modern Iraki Állam az I. világháborút követően alakult ki Bagdad, Basra és Mosul oszmán tartományokból. Irak 1932-ben nyerte el formálisan függetlenségét, de a következő negyedszázadban, a Hásimita uralom alatt a brit birodalom befolyási övezete maradt az 1958-as forradalomig, amikor II. Faisal királyt a lázadók kivégezték.¹⁴⁵ A királyság megdöntését követően még nagyobb mértékű politikai káosz és instabilitás következett az országban. Az arab nacionalista-szocialista Baath Párt vér nélküli, 1968-as puccsa egyfajta stabilitást hozott az országban.¹⁴⁶

A világ egyik legnagyobb olajkészleteivel rendelkező¹⁴⁷ országot irányító rezsim az 1970-es években képes volt nagyszabású projekteket finanszírozni, gazdaságfejlesztést végrehajtani, valamint az arab világ egyik legnagyobb és legjobban felszerelt fegyveres erejét kiépíteni. A párt vezetését azonban hamarosan Szaddám Huszein¹⁴⁸ vette át – egy hivalkodó és kegyetlen autokrata –, aki katasztrofális katonai kalandokba, például az iráni–iraki háborúba

¹⁴³ Mezopotámia történelme.

Forrás: <http://www.sze.hu/muvtori/belso/stilusok/mezop01.htm> (Letöltés ideje: 2024. július 21.)

¹⁴⁴ Abbászida kalifátus.

Forrás: <https://history-maps.com/hu/story/Abbasid-Caliphate> (Letöltés ideje: 2024. július 21.)

¹⁴⁵ Faisal II, King of Iraq (1935-1958). Forrás: <https://www.npg.org.uk/collections/search/person/mp98113/faisal-ii-king-of-iraq> (Letöltés ideje: 2024. július 21.)

¹⁴⁶ Ba'ath Party Arab political party.

Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Baath-Party> (Letöltés ideje: 2024. július 21.)

¹⁴⁷ The World Bank In Iraq.

Forrás: <https://www.worldbank.org/en/country/iraq/overview> (Letöltés ideje: 2024. július 21.)

¹⁴⁸ Saddam Hussein president of Iraq.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Saddam-Hussein> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)

sodorta az országot. Az Irakot 1979 és 2003 között irányító, vaskezű, elnyomó vezető, a szomszédos Iránnal 1980 és 1988 között vívott véres háborúja¹⁴⁹ során a síita többségű szomszédos országgal szemben arab szövetségesek, sőt a Nyugat támogatását is élvezte. Ám amikor 1990-ben Szaddám parancsára az iraki hadsereg lerohanta kicsi, de energiahordozókban gazdag délkeleti szomszédját, Kuvaitot¹⁵⁰, hogy elfoglalja az országot és megszerezze annak olajkészleteit, ezt a Nyugat már nem nézte tétlenül. Az Egyesült Államok által szervezett és vezetett nemzetközi koalíció a következő évben sikeresen kiűzte az iraki csapatokat a megszállt területről, és helyreállította Kuvait függetlenségét.¹⁵¹

Később, 2003-ban az amerikai csapatok újra visszatértek a térségbe, ezúttal azzal a céllal, hogy megdöntsék Szaddám hatalmát. A George W. Bush¹⁵² elnök vezette amerikai kormányzat azzal érvelt, hogy Szaddám tömegpusztító fegyvereket rejteget, és azokkal fenyegeti a szomszédos országokat, különösen Izraelt. A diktátor fenyegetése komolyan veszélyeztette a térség törékeny biztonságát. Az iraki hadsereget gyorsan legyőzték, Szaddámot elfogták, bíróság elé állították, majd a helyi bíróság ítélete alapján kivégezték.

Az Egyesült Államok azonban nem találta meg a feltételezett tömegpusztító fegyvereket, és nem tudta hatékonyan kezelni az Irak megszállása után kialakult helyzetet. Ennek következtében a tömeges polgári megmozdulások, valamint különböző helyi felkelő milíciák felemelkedése vezetett fegyveres belső konfliktushoz, amely több mint százezer helyi civil halálát követelte.¹⁵³

A rosszul kezelt helyzet egyfajta hatalmi vákuumot hozott létre, amely lehetővé tette, hogy olyan terrorszervezetek, mint az önjelölt Iszlám Állam (más néven Iraki és Levantei Iszlám Állam – Islamic State of Iraq and the Levant, ISIL vagy ISIS)¹⁵⁴, az ország jelentős része felett átvegyék az ellenőrzést. Emellett a szomszédos, síita többségű Irán is növelte befolyását

¹⁴⁹ Iran-Iraq War 1980–1988.

Forrás: <https://www.britannica.com/event/Iran-Iraq-War> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)

¹⁵⁰ Kuwait country profile.

Forrás: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14644252> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)

¹⁵¹ The First Gulf War.

Forrás: <https://history.state.gov/departmenthistory/short-history/firstgulf> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)

¹⁵² Biography of President George W. Bush.

Forrás: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/president/biography.html> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

¹⁵³ Number of documented civilian deaths in the Iraq war from 2003 to 2024.

Forrás: <https://www.statista.com/statistics/269729/documented-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003/> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

¹⁵⁴ Resperger István: Az Iszlám Állam stratégiája, politikai, katonai tervei. ACTA HUMANA • 2016/5. p. 85–102.

az iraki döntéshozatalra, abban az országban, ahol a lakosság közel fele-fele arányban síita és szunnita vallású.¹⁵⁵

1.4. Arab tavasz

A 2011-es arab tavasz eseményei az egyes érintett közel-keleti és észak-afrikai országokban különböző eredményekhez vezettek. Tunéziában például demokratikus átmenet kezdődött, míg Egyiptomban átmeneti katonai kormányzás alakult ki, amit politikai instabilitás követett. Líbiában megbukott a regnáló rendszer, az ország pedig polgárháborúba süllyedt. Szíriában az ellenzéki tüntetéseket véres kézzel elnyomó rezsim elhúzódó és pusztító polgárháborúba sodorta az országot.

Ezek az események negatív hatással voltak a környező országokra és régiókra is: erősítették az illegális migrációt és a nemzetközi terrorizmust, valamint kedvezőtlenül befolyásolták a globális piacokat, különösen az olajárak emelkedésén keresztül.

Egy tunéziai utcai árus, Mohamed Bouazizi, 2010. december 17-én felgyújtotta magát a nyílt utcán¹⁵⁶ az ország szerinte korrupt kormányzata és annak hatalommal való visszaélései elleni tiltakozásul. A halálos önégetés híre gyorsan terjedt a világhálón a közel-keleti és észak-afrikai országokban. Ezek az információk feltűzték a helyi fiatalokat, és napokon belül tüntetéshullám söpört végig az egész régión. Milliós tömegek követeltek politikai, gazdasági és társadalmi reformokat az érintett országok kormányaitól. Az ilyen jellegű megmozdulásokra, polgári engedetlenségre korábban alig akadt példa ezekben az országokban, ahol a tekintélyelvű vezetők nem tűrték az ellenvéleményt. A kitört tüntetések és tömegmegmozdulások – amelyeket később egységesen arab tavaszként ismerünk – az egyes országokban eltérő hatást váltottak ki. Tunézia például úgy tűnik, sikeresen megkezdte az átmenetet a tekintélyelvű, diktatórikus rendszerből a demokrácia irányába.¹⁵⁷

¹⁵⁵ The Sunni-Shia divide: Where they live, what they believe and how they view each other. Forrás: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2014/06/18/the-sunni-shia-divide-where-they-live-what-they-believe-and-how-they-view-each-other/> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

¹⁵⁶ Mohamed 2011. január 04-én belehalt sérüléseibe. Remembering Mohamed Bouazizi: The man who sparked the Arab Spring. Forrás: <https://www.aljazeera.com/features/2020/12/17/remembering-mohamed-bouazizi-his-death-triggered-the-arab> (Letöltés ideje: 2024. július 23.)

¹⁵⁷ A politikai szakértők egyetértenek abban, hogy Tunéziában a tüntetések alkotmány módosításához, a szabad véleménynyilvánításhoz vezettek és megnyitották az utat egy demokratikus átmenet előtt. After Ten Years of Progress, How Far Has Tunisia Really Come? Forrás: <https://carnegieendowment.org/posts/2021/01/after-ten-years-of-progress-how-far-has-tunisia-really-come?lang=en> (Letöltés ideje: 2024. július 23.)

Egyiptomban a tüntetések és tömegmegmozdulások 2011. január 25-én kezdődtek – ami egyébként a nemzeti rendőrség ünnepnapja –, és két és fél hétig tartottak. A megmozdulásokon a társadalom szinte minden rétege képviseltette magát: szekulárisok, feministák, iszlamisták, antikapitalisták és számos más politikai és vallási csoport. Egyiptomban szintén egy haláleset is az események katalizátorának bizonyult.¹⁵⁸ Khaled Said üzletembert és bloggert 2010. június 6-án helyi rendőrök Alexandriában kirángatták egy internetkávézóból, a helyszínen megverték, majd egy rendőrautóba tuskolták. Összeroncsolt, halott testét néhány nappal később adták át a szüleinek. A családnak átadott hivatalos boncolási jegyzőkönyv szerint Khaled megfulladt, amikor lenyelt egy csomag kábítószer, amelyet állítólag el akart rejteni az őt elfogni próbáló rendőrök elől.

Később azonban több szemtanú is azt vallotta, hogy látták, amint a rendőrök Khaled fejét egy épület falának és lépcsőfokainak verik, miközben folyamatosan ütlegetik és rugdossák. A holttestén súlyos sérülések nyomai látszottak: koponyatörést szenvedett, kiakadt az állkapcsa, arca felismerhetetlenségig összeroncsolódott. Az összegyűjtött bizonyítékok és tanúvallomások alapján arra lehetett következtetni, hogy Khaled egy drogügyletet videózott le, amelyben korrupt rendőrök voltak az eladók, és a felvételt feltöltötte internetes blogjára. A rendőrségi akció vélhetően bosszú volt a korrupciót leleplező bejegyzés miatt.

A Khaled eltorzult holttestéről készült fényképeket családtagjai és barátai megosztották az interneten. Wael Ghoneim, egy akkor Dubaiban, jelenleg az Egyesült Államokban élő, egyiptomi származású Google-alkalmazott létrehozott egy Facebook-csoportot „We Are All Khaled Said” (Mindannyian Khaled Said-ok vagyunk) néven, amely rövid időn belül több százezer követőt gyűjtött. Ezek az események tömegeket vittek az utcára, akik a szerintük korrupt rendszer ellen tiltakoztak. A tüntetéseken egyes iszlamista csoportok képviselői is megjelentek.

A megmozdulások következményeként az akkori elnök, Hoszni Mubarak¹⁵⁹ kénytelen volt lemondani hatalmáról, és szabad választásokat írtak ki az országban. A szabad választások lehetőségének eredményeként iszlamista csoportok Egyiptom történetében először alakíthattak legálisan politikai pártokat. A következő évben, 2012-ben tartották az első demokratikus választásokat, ahol az iszlamista pártok figyelemre méltó sikert értek el.

¹⁵⁸ The Murder of Khaled Said.

Forrás: <https://connectedincairo.com/egypt-rising-up/why-now/the-murder-of-khaled-said/> (Letöltés ideje: 2024. július 23.)

¹⁵⁹ Hosni Mubarak president of Egypt.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Hosni-Mubarak> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

A Muhammad Morsi¹⁶⁰ vezette Muszlim Testvériség az érvényes szavazatok 51,73 százalékát¹⁶¹ szerezte meg, ami után 2012. június 30-án Morsi lett Egyiptom elnöke. Később a romló gazdasági helyzet és a közszolgáltatások akadozása felerősítette a politikai elégedetlenséget, valamint a Morsi uralmával szembeni ellenállást. Beiktatásának első évfordulóján összecsapások törtek ki a Morsit támogató és az ellenzéki erők között, amelyek szinte az egész országra kiterjedtek. Az Egyiptomi Fegyveres Erők akkori vezetője, Abdel Fattah al-Szíszi¹⁶² tábornok kijelentette, hogy a hadsereg kész beavatkozni a káosz és az esetleges fegyveres erőszak megakadályozása érdekében, amennyiben az elnök nem tudja kézben tartani az eseményeket. Morsi tárgyalást ajánlott az ellenzéknek, de nem volt hajlandó lemondani. Július 3-án a hadsereg teljesítette korábban megfogalmazott ultimátumát: felfüggesztette az alkotmányt, és eltávolította Morsit az elnöki székből.

Szíszi tábornok eközben egyre népszerűbbé vált az egyiptomiak körében, és sokan támogatták abban, hogy pályázzon az elnöki tisztségre. Elfogadva a felkérést, 2014 márciusában bejelentette, hogy kilép a fegyveres erők kötelékéből, hogy indulhasson az elnökválasztáson. Több mint tíz éve tartó elnöksége alatt infrastrukturális és gazdasági fejlesztések, valamint pénzügyi reformok segítették az egyiptomi gazdaság talpra állítását, bár az életszínvonal csak lassan javul. Ugyanakkor nemzetközi emberi jogi szervezetek kritikákat fogalmaztak meg a kormányával szemben, amiért túlzott erőszakot alkalmaz politikai ellenfelekkel és rendszerkritikus újságírókkal szemben.

A hatalommal való szembeszállás, a rezsim elleni tüntetések Szíriában is megjelentek 2011-ben. A rendőrség letartóztatott több fiatalt, akik Bashar al-Assad¹⁶³ elnök ellenes és demokráciát követelő graffitiket festettek a falakra Daraa városában. A letartóztatások hírére tüntetések törtek ki a városban. A szíriai biztonsági erők löfegyvert használtak a tüntetések leverésére, és különböző források szerint több száz embert megöltek. A Human Rights Watch¹⁶⁴ nemzetközi emberi jogi szervezet „We’ve Never Seen Such Horror” (Eddig még soha nem látott horror) című jelentése szerint¹⁶⁵ a helyi biztonsági erők rendszeresen megakadályozták, hogy a mentők és az egészségügyi személyzet ellássák a sérülteket, sőt több alkalommal tüzet

¹⁶⁰ Mohamed Morsi president of Egypt.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Mohamed-Morsi> (Letöltés ideje: 2024. július 23.)

¹⁶¹ The Carter Center: Presidential Election in Egypt Final Report May–June 2012 p.62.

¹⁶² Abdel Fattah al-Sisi president of Egypt.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Abdel-Fattah-al-Sisi> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)

¹⁶³ Bashar al-Assad president of Syria.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad> (Letöltés ideje: 2024. július 23.)

¹⁶⁴ Human Rights Watch homepage. Forrás: <https://www.hrw.org/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

¹⁶⁵ “We’ve Never Seen Such Horror” Crimes against Humanity by Syrian Security Forces.

Forrás: <https://www.hrw.org/report/2011/06/01/weve-never-seen-such-horror/crimes-against-humanity-syrian-security-forces> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

nyitottak az egészségügyi dolgozókra. Szemtanúk elmondása szerint a kormányhoz hű erők tagjai azt is megakadályozták, hogy a sebesülteket elszállítsák. A biztonsági erők megszállták a város kórházait, átvették az irányítást, és őrizetbe vették a megmozdulásokon megsérült, kórházba került tüntetőket. Május 7. és 29. között a szíriai biztonsági erők rajtaütéseket hajtottak végre Homszban, Damaszkuszban, Daraában és számos más városban a tüntetések elfojtása érdekében. Ennek következtében a túlnyomórészt békés tüntetések fegyveres ellenállásba torkolltak, és 2011 szeptemberére a szervezett lázadó milíciák rendszeresen összecsaptak a kormánycsapatokkal Szíria különböző városaiban.

A „demokratikus” ellenzéki fegyveres erők mellett különböző iszlamista terrrorszervezetek is aktivizálták magukat az országban, és elindult egy a közelmúltig tartó véres polgárháború, amelynek következtében szíriaiak százezrei veszítették életüket, milliók pedig kénytelenek voltak elhagyni otthonaikat – sokan közülük külföldön kerestek menedéket.

A 2011-es tiltakozó megmozdulások és tüntetések egyedülállónak számítottak a közeli és észak-afrikai térségben. Korábban ilyen események elképzelhetetlenek voltak ezekben az autokratikus vezetési módszereken szocializálódott országokban. A korrupció felszámolására és a polgárok életminőségének javítására irányuló törekvések vegyes eredményeket hoztak: több mint egy évtizeddel az első „arab tavaszi” tüntetések után a legtöbb uralkodó hatalmi struktúra továbbra is fennáll a régióban, és csak kevés reform valósult meg.

Líbia, Szíria és Jemen véres polgárháborúba sülyedtek. Később, 2019-ben újabb tüntetéssorozat rázta meg Algériát, Irakot, Libanont és Szudánt – olyan országokat, amelyek a 2011-es arab tavasz idején viszonylag békések és nyugodtak maradtak.

1.5. A térségben élő vallási és etnikai csoportok

A Közel-Kelet a három nagy, domináns világvallás – a zsidó vallás, a kereszténység és az iszlám – szülőhelye. A régió emellett jelentős etnikai sokszínűséggel is rendelkezik. Bár a Közel-Kelet lakosságának többségét az arabok¹⁶⁶ alkotják, a térségben élnek még kurdok¹⁶⁷, zsidók, perzsák¹⁶⁸, törökök¹⁶⁹ és számos más etnikai és vallási kisebbség is. Ez a vallási és etnikai sokszínűség azonban nem feltétlenül jár együtt az egyenlőséggel az egyes országokban,

¹⁶⁶ Arabok. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/a-a-71E01/arabok-71F2D/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

¹⁶⁷ Kurd people. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Kurd> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

¹⁶⁸ Perzsák. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-haag-lexikon-C8B18/p-C9420/perzsak-C9471/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

¹⁶⁹ Törökök. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/tty-73D7D/torokok-73F70/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

mivel a kisebbségek gyakran hátrányos megkülönböztetéssel szembesülnek saját szülőföldjükön. A nők szintén az egyenlő jogokért küzdenek egy olyan régióban, ahol egyes országokban a politikai életben való részvételük a világon a legalacsonyabb.¹⁷⁰ A politikai vezetők gyakran kihasználják a társadalmi megosztottságot saját céljaik elérése érdekében, és tovább élezzik a vallási, illetve etnikai ellentéteket.

A Közel-Kelet népei számára legtöbb esetben a vallási meggyőződés a társadalmi kohézió forrása is. A régióban nőtt ki magát a kereszténység, az iszlám és a judaizmus vagy más néven a zsidó vallás, amelyek gyökerei mind Ábrahámhoz¹⁷¹ – akit mindhárom vallás hívei „ősatyjuknak” tartanak – vezetnek vissza. Ma körülbelül 2,4 milliárd keresztény, közel 2 milliárd muszlim¹⁷² és több mint 15 millió zsidó¹⁷³ él szerte a világon. Minden évben zarándokok milliói keresik fel a Közel-Kelet szent helyeit, például keresztények a betlehemi Születés templomát¹⁷⁴ – amit Jézus szülőhelyeként tartanak számon – vagy a jeruzsálemi Szent Sír Templomát,¹⁷⁵ ahol Jézus sírja található. A zsidók számára pedig a Sirató Fal,¹⁷⁶ a rómaiak által i.sz. 70-ben elpusztított jeruzsálemi zsidó szentély, templom egyetlen megmaradt nyugati támfala, innen ered a nemzetközileg ismert neve, a Nyugati Fal (Western Wall) kifejezés.

Több mint másfél millió külföldi muszlim zarándok utazott Szaúd-Arábiába a hajj-ra 2025-ben¹⁷⁷, a Mekka városába vezető zarándoklatra, amelyen minden hithű muszlimnak életében legalább egyszer részt kell vennie.

A hetedik században az iszlám követői nem tudtak megegyezni abban, hogy Mohamed próféta halála után ki legyen az iszlám következő politikai és vallási vezetője. Két csoportra szakadtak – szunnitákra és siitákra –, és bár olyan közös alapelveket vallottak, mint a Koránba (az iszlám szent könyvébe) vetett hit, a két csoport tagjai egyedi identitást építettek sajátos

¹⁷⁰ Yasmine Berriane. Women's Political Participation in the Middle East. Suad Joseph; Zeina Zaatar. Routledge Handbook on Women in the Middle East, Routledge, p.102-116, 2022. Forrás: <https://hal.science/hal-03921293/document> (Letöltés ideje: 2025. január 10.)

¹⁷¹ Ábrahám. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-ki-kicsoda-a-bibliaban-F8DCE/a-F8DDDD/abraham-F8DFA/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

¹⁷² World Population by Religion: A Global Tapestry of Faith. Forrás: <https://populationeducation.org/world-population-by-religion-a-global-tapestry-of-faith/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

¹⁷³ A statisztikák szerint 15,2 millió zsidó él a világon.

Forrás: <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/a-statisztikak-szerint-15-2-millio-zsido-el-a-vilagon> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

¹⁷⁴ Church of the Nativity church, Bethlehem, West Bank.

Forrás: <https://www.britannica.com/place/Church-of-the-Nativity> (Letöltés ideje: 2024. július 25.)

¹⁷⁵ Church of the Holy Sepulchre.

Forrás: <https://churchoftheholyssepulchre.net/> (Letöltés ideje: 2024. július 25.)

¹⁷⁶ Csak mi magyarok nevezzük Sirató Falnak, a nemzetközileg elfogadott elnevezés a Nyugati Fal (Western Wall).

¹⁷⁷ GASTAT: Total number of pilgrims performing Hajj 1446H (2025) reaches (1,673,230).

Forrás: https://www.stats.gov.sa/en/w/news/49?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 23.)

vallási gyakorlataik köré, amelyek a következő évszázadok során eltértek egymástól. Ma a világ csaknem kétmilliárd muszlimjának nagyjából 85-87 százaléka szunnita, és körülbelül 10-13 százaléka síita, a fennmaradó százalékot pedig a kisebb szektákhoz tartozó muszlimok teszik ki. Míg a szunniták és a síiták békésen éltek egymás mellett az iszlám történelem nagy részében, az elmúlt évszázadban felerősödtek a vallási konfliktusok, amelyek során ezeket mészárolták le például Irakban, Libanonban és Szíriában vagy Jemenben. Az egyes politikai vezetők gyakran kihasználják ezt a megosztottságot. Szaúd-Arábia – az egyik legerősebb szunnita többségű ország – támogatja a szunnita kormányokat és fegyveres csoportokat olyan helyeken, mint Irak és Jemen, míg riválisa, Irán – a Közel-Kelet legnagyobb síita többségű országa – olyan síita csoportokat támogat, mint a libanoni Hezbollah szervezet, valamint síita milíciákat Irakban és Szíriában.

Körülbelül több mint harmincmillió kurd él Iránban, Irakban, Szíriában, Törökországban és egy kis részük Örményországban.¹⁷⁸ Ők a világ egyik legnagyobb ország nélküli népe. Az első világháború végén, az Oszmán Birodalom felbomlása után a kurdok nem nyertek függetlenséget. Az országokban, ahol élnek gyakran az állami erőszak célpontjai is lettek. Irakban, az 1980-as években Szaddám Huszein rezsimje által irányított fegyveres erők, többször támadtak meg kurd településeket. A világ közvéleményét leginkább az 1988-ban ellenük Halabja városában bevetett vegyi fegyverek alkalmazása rázta meg, amelyben több mint ötezer civil vesztette életét.¹⁷⁹ Törökországban a kormány utasítására a fegyveres erők, rendvédelmi szervek gyakran hajtanak végre razziákat és tömeges letartóztatásokat a kurd többségű területeken.

1.6. A térség menekültjei

Az elmúlt évtizedben az iraki, líbiai, szíriai és jemeni polgárháborúk hatalmas emberáldozatokkal jártak. Ezek a fegyveres konfliktusok nemcsak számos halálos áldozatot követeltek, hanem súlyos humanitárius katasztrófát is okoztak a Közel-Keleten és Észak-Afrikában. A polgári lakosság szenvedéseit tovább fokozza, hogy nem jutnak megfelelő mennyiségű és minőségű élelmiszerhez, ivóvízhez, gyógyszerekhez, valamint orvosi ellátáshoz, miközben lakóhelyeiket lerombolják. Az utóbbi években a térségben zajló fegyveres

¹⁷⁸ Kurdish Diaspora.

Forrás: <https://thekurdishproject.org/kurdistan-map/kurdish-diaspora/> (Letöltés ideje: 2025. január 31.)

¹⁷⁹They survived a chemical weapons massacre, but Halabja's victims still suffer its poisonous legacy

Forrás: <https://www.telegraph.co.uk/global-health/terror-and-security/halabja-chemical-attack-survivors-iraq-war-crime-atrocity/> (Letöltés ideje: 2024. július 26.)

konfliktusok következtében emberek milliói kényszerültek elhagyni szülőföldjüket és otthonaikat. Csak a szíriai háború következményeként több mint tizennégy millió ember kényszerült lakóhelye elhagyására.¹⁸⁰ Közülük több mint hétmillió ember elhagyta az országot, és jelenleg menekültként él, túlnyomórészt a szomszédos országokban. A legtöbben Libanonban és Törökországban kerestek menedéket. A tízmilliós Jordániában is körülbelül 730 000 regisztrált szíriai menekült él, mellettük pedig Szomáliából, Szudánból és Jemenből érkezett menekültek is megtalálhatók az országban.¹⁸¹ A jordániai hatóságok szerint összesen körülbelül 1,3 millió olyan menekült él az országban, akik az elmúlt években érkeztek a Hásimita Királyságba. Emellett Jordániában él az 1948-as arab–izraeli háború és az 1967-es hatnapos háború következtében odakerült 2,2 millió palesztin menekült és azok leszármazottjai, akik már az országban születtek, és akiknek túlnyomó többsége ma már Jordánia állampolgára.¹⁸²

Az elmúlt évtizedben komoly kihívást jelentett az ország kormánya számára a menekültek ellátása. A közszolgáltatások biztosítása jelentős anyagi és adminisztratív terhet ró az államra. Egyes állami iskolákban „kétműszakos” tanítási rendet vezettek be, amelyben délelőtt és délután különböző tanulócsoportok számára zajlik az oktatás. A helyi kormányzat mellett a menekültek ellátásának fő felelőse az ENSZ Segélyezési és Munkaügyi Ügynöksége (United Nations Relief and Works Agency – UNRWA). Az ügynökség nemcsak a szíriai menekültek ellátásáról gondoskodik, hanem körülbelül 1,2 millió, Gázában élő palesztin menekült támogatásáról is. Az 1948-as arab–izraeli háború után körülbelül hétszázezer palesztin menekült főként Egyiptomba, Jordániába, Libanonba és Szíriába vándorolt. Az 1967-es, hatnapos háború után pedig további, körülbelül 300 ezer palesztin hagyta el otthonát. Ma mintegy 5 millió palesztin menekült él szerte a világon, beleértve a 48-as és 67-es menekültek leszármazottjait is.

A palesztinok adják a világ egyik legnagyobb menekült populációját, és a jelenlegi közel-keleti geopolitikai helyzetben az esély arra, hogy visszatérjenek szülőföldjükre, nagyon csekély. Ez az egyik oka annak, hogy a valódi izraeli–palesztin béke továbbra is elérhetetlennek tűnik.

¹⁸⁰ Syria Refugee Crisis Explained.

Forrás: <https://www.unrefugees.org/news/syria-refugee-crisis-explained/> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)

¹⁸¹ UNHCR Jordan. Forrás: <https://www.unhcr.org/countries/jordan> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)

¹⁸² The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA) homepage. Forrás: <https://www.unrwa.org/where-we-work/jordan> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)

A palesztin vezetés egyik fő követelése Izrael irányába, hogy a menekültek visszatérhessenek korábbi otthonaikba – amihez szerintük egy ENSZ-állásfoglalás alapján joguk van¹⁸³ – azzal érvelve, hogy csak így lehet izraeli–palesztin tartós béke.

A másik oldalon Izrael minden magát zsidó származású személynek valló és ezen személyek családtagjainak megengedi, hogy Izraelbe bevándoroljon és állampolgárságot szerezzen. Külön állami ügynökség foglalkozik a zsidók őshazába történő „hazatelepüléséhez” (aliyah) kapcsolódó adminisztrációval.¹⁸⁴ Izrael következetesen elutasítja az ilyen jogok kiterjesztését a lakóhelyüket elhagyni kényszerült palesztinokra, attól tartva, hogy úgy a muszlim lakosság aránya drasztikusan megnőne, és ez a lépés teljes mértékben kétnemzetiségű állammá változtatná a zsidó államot.

1.7. A palesztin területek státusza (eltérő értelmezések)

Az izraeli fegyveres erők az 1967-es, hatnapos háború óta megszállva tartják a palesztin területek egy részét Ciszjordániában.¹⁸⁵ Azóta Izrael Állam zsidó telepeket hozott létre a megszállt területeken, az általa kisajátított földeken. A palesztinok és az ENSZ sem tartja jogszerűnek az izraeli telepek létesítését ezeken a területeken. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa (ENSZ BT) többször hangsúlyozta, hogy az izraeli telepek létesítése az 1967 óta megszállt palesztin területeken – beleértve Kelet-Jeruzsálemet is – nem jogszerű, és a nemzetközi jog súlyos megsértését jelenti. Emellett komoly akadályt jelent annak a kétállami megoldásnak a megvalósításában, amelyet az oslói megállapodás fogalmazott meg: az önálló, független Palesztin Állam és Izrael békés és biztonságos együttélése nemzetközileg elismert határok között. Az ENSZ BT a 2334. számú (2016) határozatát 14 szavazattal – az Egyesült Államok tartózkodása mellett – fogadta el, és ismételten felszólította Izraelt, hogy haladéktalanul és teljes mértékben hagyjon fel minden építési és teleplétesítési tevékenységgel a megszállt palesztin területeken, beleértve Kelet-Jeruzsálemet is. Az ENSZ kiemelte, hogy nem fogja elismerni az

¹⁸³ A palesztin nép visszatérési joga című tanulmány, amelyet a palesztin nép elidegeníthetetlen jogainak gyakorlásával foglalkozó bizottság számára készített a Közgyűlés 1977. december 2-i 32/40B határozata alapján a Palesztin Jogok Különleges Egysége, a bizottság útmutatásainak megfelelően.

The Right Of Return Of The Palestinian People.

Forrás: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-210170/> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)

¹⁸⁴ Aliyah Your journey back to Israel begins here.

Forrás: <https://www.jewishagency.org/aliyah/> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)

¹⁸⁵ Gázából 2005-ből kivonult.

1967-es háború előtti határvonalak bármilyen módosítását – beleértve Kelet-Jeruzsálemet is –, kivéve, ha az a két fél tárgyalásos megegyezésén alapul.¹⁸⁶

Az izraeli álláspont szerint az ókori Júdea és Szamária területén – amelyet ma Ciszjordániaként ismerünk – zajló zsidó betelepülést a nemzetközi politika gyakran pusztán modern jelenséggént mutatja be. Érvelésük szerint azonban a zsidók jelenléte ezen a vidéken évezredekre nyúlik vissza, és a Népszövetség által 1922-ben elfogadott palesztinai mandátum a zsidó nép ősi hazájában létrehozandó zsidó államot legitimnek ismerte el.¹⁸⁷ Izrael biztonsági ellenőrzőpontokat, határfalakat és kerítéseket állított fel a két fél területei között, hogy ellenőrizze és korlátozza a palesztin lakosság mozgását, valamint megakadályozza a terrorgyanús személyek bejutását Izrael területére. Bár Izrael több mint öt évtizede ellenőrzi a palesztin területeket, hivatalosan soha nem tekintette azok nagy részét saját területének.

A palesztin területek jogi státuszának értelmezése eltér a szembenálló felek között. A nemzetközi közösség és a nemzetközi jogi terminológia a „megszállt palesztin területek” kifejezést használja. Az ENSZ álláspontja szerint Izrael 1967 óta megszállva tartja ezeket a területeket. A nemzetközi konszenzus alapján az 1967 júniusában lezajlott, Izrael számára győzelemmel záruló hatnapos háború óta a zsidó állam által megszállt Gázai övezet, Ciszjordánia és Kelet-Jeruzsálem együttesen alkotják a megszállt palesztin területeket. Ezek a területek Izrael Állam területével együtt képezik a korábbi brit Palesztina mandátumterületét.

Az ENSZ Közgyűlésének 1947-ben elfogadott 181. számú határozata értelmében a korábbi mandátumterületet két államra – egy arab és egy zsidó államra – kívánták felosztani. A határozat az alábbiak szerint rendelkezik:

„I. rész

PALESZTINA JÖVŐBENI ALKOTMÁNYA ÉS KORMÁNYZATA

A) A mandátum megszűnése, felosztás és függetlenség

1. A palesztin mandátumot a lehető leghamarabb meg kell szüntetni, de semmi esetre sem később, mint 1948. augusztus 1-én.

2. A mandatárius hatalomnak fegyveres erőit folyamatosan vissza kell vonni Palesztinából, amit a lehető leghamarabb be kell fejezni, de semmi esetre sem később, mint 1948. augusztus 1.

¹⁸⁶ Israel's Settlements Have No Legal Validity, Constitute Flagrant Violation of International Law, Security Council Reaffirms.

Forrás: <https://press.un.org/en/2016/sc12657.doc.htm> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)

¹⁸⁷ Israeli Settlements and International Law.

Forrás: <https://embassies.gov.il/tokyo-en/AboutIsrael/the-middle-east/Pages/Israeli-Settlements-and-International-Law.aspx> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)

A mandatárius hatalom lehetőleg előzetesen tájékoztatja a Bizottságot arról a szándékáról, hogy megszünteti a mandátumot és minden területet kiürít.

A mandatárius hatalom minden erejével azon lesz, hogy egy, a Zsidó Állam területén fekvő térséget, amely felölel egy tengeri kikötőt és megfelelő hátszágot, a további bevándorlás megkönnyítésére, a lehető legrövidebb időn belül ürítsen ki, de semmi esetre se később, mint 1948. augusztus 1.

3. Létre kell hozni Palesztinában a független Arab és Zsidó Államot, valamint a Különleges Nemzetközi Igazgatás alatt álló Jeruzsálem városát, amely utóbbiról a jelen terv III. része rendelkezik, mégpedig két hónappal azután, hogy a mandatárius hatalom fegyveres erői kivonását befejezték, de semmi esetre sem később, mint 1948. október 1. Az Arab Állam, a Zsidó Állam és Jeruzsálem Város határait az alábbi II. és III. rész írja le.

4. A Közgyűlésnek a palesztinai kérdésre vonatkozó ajánlásainak elfogadása és a független Arab és Zsidó Állam létrehozása közötti időszak, átmeneti időszakot képez. (Az I. rész B) szakasza a függetlenség előkészítésére irányuló lépésekről intézkedik. A C) szakasz alatti nyilatkozat rendelkezéseket tartalmaz a szent helyek, a vallási épületek és területek védelméről, a vallási és kisebbségi jogokról, az állampolgárságról. A D) szakasz a két állam gazdasági uniójáról és a tranzitforgalomról, az E) szakasz a vagyontárgyakról, az F) szakasz az Arab és Zsidó Állam ENSZ-felvételéről intézkedik.

A II. rész meghatározza az Arab Állam és a Zsidó Állam, valamint Jeruzsálem Városának határait.

A III. rész Jeruzsálem Városának igazgatását szabályozza a Gyámsági Tanács által kinevezett kormányzó felelőssége alatt.

A IV. rész az Ottomán birodalomban fennállott kapitulációkról intézkedik.”¹⁸⁸

Míg Izrael Államot 1948. május 15-én alapították, és felvették az Egyesült Nemzetek Szervezetébe, az önálló palesztin állam nem jött létre. Az ENSZ Közgyűlés 181. számú határozatát a palesztinai zsidó közösség Izrael Állam modern kori (újra)alapításának

¹⁸⁸ Az ENSZ Közgyűlésének 181 sz. határozata 1947.11. 29. Forrás: www.grotius.hu/doc/pub/CCTBCJ/2010_61_juhasz_adrienn_ensz_kozgyules_1947.11.17..pdf (Letöltés ideje: 2025. október 28.)

jogalapjaként értelmezi, azonban az arab közösség elutasította azt, ami fegyveres összecsapásokhoz vezetett a két fél között.

A több évtizedes ellenségeskedés lezárására ígéretes lehetőséget kínált az Oslói békemegállapodás, ám úgy tűnik, a történelmi esélyt a felek elszalasztották.

1.7.1. Izraeli álláspont a palesztin területekkel kapcsolatban

Izrael a nemzetközi közösség álláspontjával szemben vitatja a palesztin területek megszállásának tényét, mivel állításuk szerint a területek nagy részén nincs állandó katonai jelenlét, illetve szerintük önálló palesztin állam soha nem létezett. A palesztinok által lakott területek a történelem során mindig valamely nagy birodalom fennhatósága alá tartoztak. Az 1967-es háború során Izrael által elfoglalt területek közül a Golán-fennsík Szíriához, míg a Sínai-félsziget Egyiptomhoz tartozott. Az izraeli álláspont szerint a palesztin területeken korábban nem létezett önálló államiság: Gáza Egyiptom, Ciszjordánia pedig Jordánia ellenőrzése alatt állt 1948 és 1967 között. A két országgal folytatott békétárgyalások során egyikük sem jelezte igényét a korábban általa ellenőrzött területekre. Továbbá az izraeli álláspont szerint a nemzetközi jogban máig meghatározó szerepet játszó, 1907. október 18-án elfogadott hágai egyezmény – amely a szárazföldi háborúk törvényeiről és szokásairól rendelkezik –, valamint annak melléklete, a vonatkozó szabályzat, szintén alátámasztja álláspontjukat¹⁸⁹ a 42. Cikk alapján: „*Megszállottnak kell tekinteni azt a területet, amely tényleg az ellenség hadseregének hatalmába került. A megszállás csupán azokra a területekre terjed ki, ahol ez a hatalom fennáll és gyakorolható.*” 43. Cikk „*Ha tényleg a megszálló kezébe került a törvényes hatalom, ennek minden tőle függő intézkedést meg kell tennie a végből, hogy amennyire lehetséges, helyreállítsa és biztosítsa a közrendet és közéletet, még pedig – ha ez elháríthatatlan akadályba nem ütközik – az országban érvényes törvények tiszteletbentartásával.*”

Mivel Gázában 2005 óta – az éppen aktuális Hamasz és Izrael közötti közvetlen háborúkat, fegyveres összecsapásokat kivéve – nem állomásozik izraeli katonai erő, így azt a zsidó állam a maga részéről nem tekinti megszállt területnek.

Az 1995-ös II. Oslói megállapodás átmeneti intézkedésként szolgált a palesztin területek végleges jogállásáról szóló megállapodás megkötéséig. Ennek keretében Ciszjordániát és a

¹⁸⁹ Magyarországon a 1913. évi XLIII. törvény az első két nemzetközi békeértekezleten megállapított több egyezmény és nyilatkozat becikkelyezése tárgyában hirdette ki.
Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=91300043.tv> (Letöltés ideje: 2024.november 25.)

Gázai övezetet A, B és C adminisztratív zónákra osztották fel. Az egyezmény értelmében ez a felosztás ideiglenes jellegű, és a három zóna teljes joghatósága idővel, fokozatosan a Palesztin Hatóság ellenőrzése alá kerülne. Ez azonban mindmáig nem valósult meg, a korábbi felosztás továbbra is érvényben van. Az A zóna területét teljes egészében a Palesztin Hatóság – Gáza esetében a Hamasz – ellenőrzi. A C zóna Izrael irányítása, míg a B zóna közös ellenőrzés alatt áll (lásd 3. sz. melléklet, 291. old.). Ez utóbbin a palesztin polgári igazgatás mellett izraeli katonai és rendőri hatóságok felelnek a közrendért és közbiztonságért; a palesztin rendőrségnek ezen a területen nincs joghatósága. Mivel az izraeli fegyveres erők és rendőrség kizárólag a B és C zónákban látnak el feladatokat, Izrael az A zónát – amely teljes egészében magában foglalja a Gázai övezetet – nem tekinti megszállt területnek.

Felmerül a kérdés: Izrael miért nem annektálta, annektálja¹⁹⁰ a palesztin területeket? A kérdésre nem könnyű választ találni. Az egyik ok az állampolgárság kérdése. Ha hivatalosan, nemzetközi jogilag palesztin területeket, a Gázai övezetet és Ciszjordániát Izrael integráns részeként kezelnék, akkor az izraeli állampolgárságot az ott élő arabok, beduinok számára is meg kell adni. Ez Izrael számára demográfiai okokból nem szerencsés, és ettől a zsidó társadalom erősen ódzkodik.¹⁹¹ Az ország jelenleg több mint kilencmilliós lakosságának több mint 20 százaléka arab.¹⁹²

A palesztin területek, azaz a Gázai övezet és Ciszjordánia lakossága meghaladja az ötmillió főt. Izraelben a termékenységi ráta a 2024-es adatok szerint 2,9¹⁹³, míg a palesztin területeken ez az érték közel 3,5.¹⁹⁴ Ha összehasonlítjuk a palesztin és a zsidó lakosság arányát, azt látjuk, hogy számuk közel megegyezik. Izraelt demokratikus államként, a zsidó nép hazájaként alapították, és ez a mai napig alapvető szempont az ország politikai és társadalmi berendezkedésében. Ugyanakkor, ha Izrael annektálná a palesztin területeket, a zsidó lakosság

¹⁹⁰ Az annektál igével kifejezett cselekvés; idegen területnek, országnak v. országrésznek, ill. az ezen lakó népnek, népcsoportnak egy nagyobb állammal való erőszakos egyesítése, egy másik állam által történő bekebelezése. A magyar nyelv értelmező szótára. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/a-a-1BFAF/annexio-1D972/> (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)

¹⁹¹ A Világ bank adatai szerint Izrael lakossága több mint 9,5 millió fő és jelenleg évi 2,1%-kal nő. World Bank Group, Israel. Forrás: <https://data.worldbank.org/country/israel> (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)

¹⁹² Statistical Report on Arab Society in Israel: 2021.

Forrás: <https://en.idi.org.il/articles/38540> (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)

¹⁹³ Israel's birth rate remains highest in OECD by far, at 2.9 children per woman.

Forrás: <https://www.timesofisrael.com/israels-birth-rate-remains-highest-in-oecd-by-far-at-2-9-children-per-woman/> (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)

¹⁹⁴ Palestine - Fertility Rate, Total (births Per Woman)

Forrás: <https://tradingeconomics.com/west-bank-and-gaza/fertility-rate-total-births-per-woman-wb-data.html> (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)

az összlakosság körülbelül 50 százalékát tenné ki. A termékenységi ráták figyelembevételével hosszú távon elképzelhető, hogy a zsidók kisebbségbe kerülhetnek saját hazájukban.

Az izraeli társadalom saját túlélésének zálogát egy zsidó többségű, önálló állami létben látja, ezért a palesztin területek teljes megszállásának és Izrael Államba történő integrálásának nincs széles körű társadalmi támogatottsága.

1.8. Ábrahám-megállapodások

A térségben tapasztalható a biztonságot veszélyeztető kihívások növekedése, valamint az iráni befolyás erősödése – Irakban, Szíriában, Libanonban és Jemenben – olyan környezetet teremtett, amelyben az arab államok számára Izrael stratégiai partnerként való elismerése racionális lépés lehet. Ennek a felismerésnek köszönhetően néhány arab ország kétoldalú megállapodást írt alá a zsidó állammal. Az Ábrahám-megállapodásokként¹⁹⁵ (Abraham Accords) ismert, 2020-ban aláírt, az arab–izraeli kapcsolatok történetében jelentős diplomáciai fordulatot jelölő normalizációs egyezmények Izrael és több arab állam között teremtettek hivatalos kapcsolatokat. A megállapodásokat az Egyesült Államok közvetítésével hozták létre, elsőként az Egyesült Arab Emírségek és Bahrein csatlakozásával, majd később Marokkó és Szudán is aláírta őket. Maga az elnevezés azt sugallja, hogy a megállapodások egy közös történelmi-kulturális alapra – miszerint zsidók, keresztények és muszlimok mindannyian Ábrahám leszármazottjai – épülő békefolyamat részei.

A megállapodások a régió geopolitikai dinamikáját is átalakították: a korábbi, a palesztin kérdés rendezéséhez kötött arab diplomáciai álláspont helyébe egy pragmatikusabb, biztonsági és gazdasági érdekeken alapuló megközelítés lépett. A dokumentumok hangsúlyozzák a vallási tolerancia, a békés együttélés és az államok közötti együttműködés fontosságát. Az együttműködési megállapodások az alábbi területekre fókuszálnak:

- a diplomáciai kapcsolatok normalizálása Izrael és az Egyesült Arab Emírségek, Bahrein, Marokkó, illetve Szudán között,
- a gazdasági és technológiai együttműködés előmozdítása, különösen a kereskedelem, az innováció és a turizmus területén,
- a biztonsági együttműködés erősítése, amely a regionális fenyegetések (pl. Irán, terrorfenyegetettség) ellensúlyozását is szolgálja.

¹⁹⁵ The Abraham Accords Declaration Forrás: https://www.state.gov/the-abraham-accords?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 22.)

A megállapodások stabil, intézményesített együttműködést hoztak létre Izrael és az aláíró arab államok között. A megállapodások mögött meghúzódó egyik fő motiváció a térségben növekvő iráni befolyás ellensúlyozása volt ¹⁹⁶. A megállapodások nem tartalmaznak érdemi rendelkezéseket a palesztin államiságról vagy a megszállt területekről. A Palesztin Hatóság és a Hamasz egyaránt úgy értékelte, hogy az arab országok „cserbenhagyták” őket, amikor Izraellel külön megállapodtak.

1.9. A fejezet összegzése

A közel-keleti térség társadalmi szerkezete és modern kori konfliktusai rendkívül összetett rendszert alkotnak, amelyek megértéséhez nélkülözhetetlen a térség hosszú távú történelmi fejlődésének ismerete. A régió – amely a világ legkorábbi civilizációinak és három nagy monoteista vallásának bölcsője – földrajzi, vallási és etnikai sokszínűségével együtt már az ókortól kezdve különböző hatalmak versengésének terepe volt. A 7. századi arab hódításokat követően az iszlám vallás vált meghatározóvá, majd a későbbi török uralom több évszázadon át stabil keretet biztosított a térség társadalmi berendezkedésének, egészen annak az első világháborút követő összeomlásáig.

A modern Közel-Kelet kialakulását alapjaiban határozta meg a gyarmatosító nagyhatalmak beavatkozása. A Sykes–Picot-egyezményre épülő, mesterségesen kijelölt határok olyan államokat hoztak létre, amelyekben hagyományosan eltérő identitású, gyakran egymással rivalizáló közösségek élnek együtt. A helyi lakosság érdekeinek figyelmen kívül hagyása, az önrendelkezési törekvések háttérbe szorítása és a nagyhatalmi érdekek dominanciája a későbbi instabilitás egyik fő okává vált.

A zsidó állam létrejötte és a palesztin kérdés a térség egyik legmeghatározóbb konfliktusává nőtte ki magát. A cionizmus megerősödése, a Balfour-nyilatkozat, az európai antiszemitizmus és a második világháború tragédiái mind hozzájárultak Izrael Állam 1948-as megalakulásához. A függetlenség kikiáltása után kirobbanó háború – valamint az 1956-os, az 1967-es hatnapos és a 1973-as Jom Kipur-i háború – nemcsak a térkép átrajzolásához vezettek, hanem tartósan meghatározták az arab–izraeli viszonyrendszert. A területek státuszának rendezése, különösen Ciszjordánia, Kelet-Jeruzsálem és Gáza kérdése, mindmáig az arab–izraeli konfliktus egyik legkritikusabb pontja.

¹⁹⁶ David Makovsky, Yael Lempert, Amir Hayek, Victoria Coates, Ahdeya al-Sayed The Abraham Accords at Five Years: Resilience and Roadblocks.

Forrás: https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/abraham-accords-five-years-resilience-and-roadblocks?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 23.)

A palesztin politikai mozgalmak és fegyveres szervezetek megjelenése szervesen kapcsolódik az izraeli katonai fölény és a sikertelen arab háborúk tapasztalataihoz. A Palesztin Felszabadítási Szervezet megalakulása mérföldkő volt, ám az 1960–70-es években alkalmazott terrortámadások súlyos nemzetközi elutasítottságot eredményeztek. A Hamasz és a Palesztin Iszlám Dzsihád felemelkedése tovább bonyolította a helyzetet, mivel az iszlamista ideológia és a fegyveres ellenállás vallási legitimációja erős társadalmi támogatást nyert a palesztin területeken. A 2006-os gázai események nyomán kialakult palesztin belső megosztottság máig akadálya a hatékony politikai rendezésnek.

A békefolyamat – amely a madridi konferenciától az Oslói megállapodásig ígéretes irányba haladt – végül a politikai bizalmatlanság, a szélsőséges csoportok destabilizáló hatása, valamint a telepespolitika folytatása miatt nem vezetett tartós megoldáshoz. Jitzhak Rabin meggyilkolása és a második intifáda kitörése tovább rombolták a felek közötti bizalmat. A kétállami megoldás ma is a nemzetközi közösség preferált kerete, ám megvalósítása egyre távolibbnak tűnik.

A régió instabilitását erősítették az Irakban zajló események is, különösen Szaddám Huszein diktatúrája, az 1980–88-as iráni–iraki háború, Kuvait megszállása és a 2003-as amerikai beavatkozás következményei. A hatalmi vákuum és a szektariánus ellentétek közvetlenül hozzájárultak az Iszlám Állam későbbi felemelkedéséhez, amely az egész térség biztonsági helyzetére súlyos fenyegetést jelentett.

A 2011-ben kirobbanó „arab tavasz” eseményei újabb fordulópontot jelentettek: több térségbeli ország rendszerváltási kísérletei káoszba, polgárháborúba torkolltak. Különösen Szíria vált a regionális és globális hatalmi versengés terepévé, ahol a rezsim túlélése, a külföldi beavatkozások és a fegyveres csoportok tevékenysége példátlan humanitárius katasztrófát okoztak.

A térség etnikai és vallási alapú konfliktusai továbbra is meghatározó tényezők az instabilitásnak. A szunnita Szaúd-Arábia és a síita Irán rivalizálása számos konfliktus mögött meghúzódó mozgatórugó, amely kiterjed Irakra, Szíriára, Libanonra és Jemenre egyaránt.

A konfliktusok következményeként kialakult menekültválság, illegális migráció soha nem látott mértékű terheket ró a Közel-Keletre és a szomszédos földrajzi területekre, így Európára is. A szíriai, iraki, jemeni és palesztin menekültek milliói hosszú távú társadalmi, gazdasági és biztonsági kihívást jelentenek. A palesztin menekültek visszatérési jogának kérdése különösen érzékeny pont, amely közvetlenül érinti az izraeli identitáspolitikát és demográfiai félelmeket.

Az Ábrahám-megállapodások 2020-ban új fejezetet nyitottak az arab–izraeli kapcsolatok történetében, mivel több arab állam normalizálta viszonyát Izraellel, elsősorban az iráni fenyegetés és a gazdasági pragmatizmus miatt. A megállapodások ugyanakkor azt is jelzik, hogy a palesztin kérdés már nem élvez ugyanakkora prioritást az arab államok politikájában, mint korábban.

Összességében a Közel-Kelet mai biztonsági és politikai környezetét a történelmi sérelmek, a geopolitikai vetélkedés, a vallási és etnikai megosztottság és a fegyveres konfliktusok alakítják. A régió stabilitása számos belső és külső tényező együttesétől függ, miközben a konfliktusok gyökerei sok esetben a modern államhatárok kialakításáig, a gyarmati örökségig és a sikertelen békefolyamatokig vezethetők vissza. A térség jövőjének meghatározó kérdése továbbra is az lesz, hogy képes-e kialakulni olyan politikai keret, amely egyszerre kezeli a biztonsági kihívásokat, a társadalmi igényeket és az identitáspolitikai feszültségeket.

A fenti tényezők együttese alakította ki azt a komplex politikai, biztonsági környezetet, amelyben a jelen tanulmány által vizsgált EU KBVP-missziók működnek a térségben.

2. Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika égisze alatt működő nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók mandátuma, azok jogi háttere¹⁹⁷

Amikor a világ különböző pontjain erőszakos konfliktusok törnek ki, vagy azok veszélye fenyeget, az Európai Unió – más nemzetközi szervezetekkel, például az ENSZ-szel, az EBESZ-szel vagy a NATO-val együttműködve – aktívan részt kíván venni a konfliktusmegelőzésben és a válságkezelésben, különösen akkor, ha az események az Unió közvetlen szomszédságában zajlanak. A válságok helyi hatásain túl az onnan kiinduló terrorizmus, szervezett bűnözés és illegális migráció az EU tagállamainak biztonságát is közvetlenül veszélyeztethetik, ezért számunkra is kiemelten fontos a válságok helyi kezelése.

Az Unió politikai eszközökön túl szükség esetén akár fegyveres erő alkalmazásával is részt vesz a béke kikényszerítésében és fenntartásában, valamint egyenruhás és civil kiképzők, tanácsadók, megfigyelők telepítésével a békeépítésben és a közigazgatás helyreállításában.

A nemzetközi békefenntartás intézményesített formái már jóval az Európai Unió válságkezelési képességeinek kialakulása előtt megjelentek. A modernkori békefenntartás kezdete az ENSZ 1948-ban létrehozott Fegyverszünet-felügyeleti Szervezete (United Nations Truce Supervision Organization – UNTSO)¹⁹⁸ missziójához köthető, amelyet az első arab–izraeli háborút követően telepítettek a fegyverszüneti megállapodások felügyeletére. Ez volt az első olyan nemzetközi jelenlét, amely a konfliktusok eszkalációjának megelőzését, a felek közötti kommunikáció fenntartását és a helyzet stabilizálását szolgálta.

A Közel-Kelet a békefenntartás egyik legkorábbi és legintenzívebb műveleti területe. Az UNTSO mellett a térségben működik az ENSZ Csapatkivonást Megfigyelő Misszió (United Nations Disengagement Observer Force – UNDOF, 1974-óta)¹⁹⁹ a Golán-fennsíkon, valamint az ENSZ Libanoni Békefenntartó Misszió Libanonban (United Nations Interim Force In Lebanon – UNIFIL, 1978-óta)²⁰⁰. A fenti missziók mind a mai napig aktívak. Ezek a missziók teremtették meg azt a tapasztalati és intézményi alapot, amelyre később más nemzetközi szervezetek – így az EU – is építeni tudtak.

Az EU megalakulását követően a KBVP kialakításának elsődleges célja az volt, hogy megakadályozza a kontinensen olyan fegyveres konfliktusok kitörését, mint amilyenek a

¹⁹⁷ Németh Gábor Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika égisze alatt működő nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók mandátuma, azok jogi háttere. KATONAI JOGI ÉS HADI JOGI SZEMLE 2022/1. szám, p. 69-91.

¹⁹⁸ UNTSO Fact sheet United Nations Truce Supervision Organization.

Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/untso> (Letöltés ideje: 2026. március 15.)

¹⁹⁹ United Nations Disengagement Observer Force. Forrás: <https://undof.unmissions.org/en> (Letöltés ideje: 2026. március 15.)

²⁰⁰ United Nations Interim Force In Lebanon. <https://unifil.unmissions.org/en> (Letöltés ideje: 2026. március 15.)

huszadik században zajlott világháborúk voltak. Az elmúlt évszázad utolsó évtizedeiben, a kétpólusú világrend felbomlásával új biztonsági kihívások jelentek meg. Az államok közötti konfliktusok mellett egyre gyakoribbá váltak az államon belüli válsághelyzetek és fegyveres összecsapások, amelyek káros hatásai – például a migrációs nyomás, a szervezett bűnözés, valamint a fegyver-, áru- és embercsempészet – nemzetközi szinten is éreztetik hatásukat.

A Nyugat-Balkánon a múlt század végén pusztító háborúk és az azokból fakadó, az Európai Unióra gyakorolt negatív hatások világossá tették, hogy az EU-nak aktívabb szerepet kell vállalnia a nemzetközi válságkezelésben. A Közösség nem támaszkodhat kizárólag az Egyesült Államokra vagy a NATO-ra, különösen akkor, ha közvetlen szomszédságában fegyveres konfliktusok kialakulása fenyeget vagy azok zajlanak. Az Uniónak ezért olyan katonai, valamint polgári/rendőri képességekkel kell rendelkeznie, amelyek lehetővé teszik a válságok hatékony és időben történő kezelését.

A KBVP tevékenységének fejlődése szorosan kapcsolódik az európai integráció azon törekvéséhez, hogy a kontinens békéje és biztonsága többé ne legyen kizárólag külső hatalmak – elsősorban az Egyesült Államok – garanciáinak függvénye. A Maastrichti Szerződés teremtette meg a KKBP jogi alapjait, míg a Petersberg-feladatok 1992-es elfogadásával az EU – akkor még Nyugat-európai Unió – vállalta a humanitárius, békefenntartó és válságkezelő műveletekben való részvételt. A Lisszaboni Szerződés ezt tovább erősítette, egységes döntéshozatalt hozott létre, és jelentősen növelte az EU önálló válságkezelési szerepvállalásának lehetőségeit. A biztonságpolitikai gondolkodás átalakulását tovább erősítették a Nyugat-Balkánon zajló háborúk, amelyek rávilágítottak az EU katonai és civil képességei fejlesztésének szükségességére.

Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika (akkor még Európai Biztonság és Védelempolitika) égisze alatt indított első misszió az EU Rendőri Tanácsadó Misszió Bosznia-Hercegovinában (European Union Police Mission in Bosnia and Hercegovina – EUPM BiH) volt. Maga a misszió 2003. január 1-jén indult, és első mandátuma hároméves időszakra, 2005 december 31-ig szólt, amit később többször hosszabbítottak. Az első misszió indítása nem volt könnyű feladat az EU számára, hiszen nem rendelkezett ezen a területen korábbi gyakorlati tapasztalatokkal, így leginkább az ENSZ-nél felhalmozódott tapasztalatokat vették alapul a misszió tervezésénél, szervezésénél.

Az EUPM nem kapott végrehajtói jogosítványokat, tagjai csakis tanácsadási, megfigyelési, képzési feladatokat láttak el. Korábban a Daytoni békemegállapodás és az ENSZ

BT 1031. számú határozata²⁰¹ alapján a Boszniába telepített békefenntartó erők részét képezte egy több mint kétezer fős Nemzetközi Rendőri Bevetési Egység (International Police Task Force – IPTF).²⁰² Az IPTF 1996 és 2002 között a helyi rendőrség reformjának támogatása, annak tagjainak képzése mellett teljes végrehajtói jogosítványokkal látta el a közrend, közbiztonság fenntartását az országban. Az IPTF tagjai nyomozták a háborús és emberiség elleni bűncselekményeket, eljártak a terrorizmussal és szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyekben, egészen addig, amíg a függetlenné vált ország saját rendőri állománya nem volt képes végrehajtani ezeket a feladatokat. Az IPTF kivonását követően az EUPM vette át a nemzetközi rendőri feladatokat Bosznia-Hercegovinában, de már végrehajtói jogosítványok nélkül, tagjai egyenruhás, de fegyvertelen rendőrök, tanácsadók voltak. A misszió tagjait az akkori EU tagállamaiból, a 2004-es csatlakozásra váró tagországokból, a NATO-, de nem EU-tag európai országokból és kétoldalú megállapodás alapján néhány harmadik országból választották ki (Bulgária, Kanada, Izland, Norvégia, Románia, Oroszország, Ukrajna). A misszió első és legfontosabb feladata a bosznia-hercegovinai rendőri és határrendészeti szervek átvilágítása, hatékonyságának mérése, annak fejlesztése volt.

2.1. A különböző EU által vezetett katonai műveletek és civil válságkezelési missziók tervezése, szervezése, jogi alapok megteremtése

A Lisszaboni Szerződés értelmében egy uniós válságkezelési művelet vagy misszió elindítását a külügyi és biztonságpolitikai főképviselő, illetve egyes tagállamok kezdeményezhetik. Ez az eljárás lényegesen eltér más uniós szakpolitikáktól, ahol a kizárólagos kezdeményezési jog az Európai Bizottságot illeti meg. A KKBP és a KBVP sajátossága, hogy a főképviselő és a tagállamok központi szerepet töltenek be a politikai napirend meghatározásában, vagyis ők határozzák meg, mely kérdések kerülnek uniós szintű megvitatásra és döntésre.

Egyes tagállamok a KBVP különböző tevékenységeiben kiemelten aktív szerepet vállalnak. Franciaország például a Sahel-övezetben és Közép-Afrikában működő uniós missziók egyik legfontosabb motorja, míg Olaszország elsősorban Észak-Afrikában játszik meghatározó szerepet. Ezekben az esetekben a tagállami érdekek is jól tetten érhetők: Franciaországot a térséghez történelmi és gazdasági kapcsolatok fűzik, Olaszországnak pedig

²⁰¹ UN Security Council Resolution 1031 (1995) Adopted by the Security Council at its 3607th meeting on 15 December 1995. Forrás: <http://unscr.com/en/resolutions/1031> (Letöltés ideje: 2024. december 21.)

²⁰² Completed Missions UNMIBH, UNTAET.

Forrás: <https://2001-2009.state.gov/p/io/pkpg/c10838.htm> (Letöltés ideje: 2024. december 21.)

jelentős gazdasági érdekei kapcsolódnak Észak-Afrikához, továbbá számára kiemelt prioritást jelent az onnan kiinduló illegális migráció visszaszorítása – különösen Líbia stabilizálása.

A tagállami és főképviseleti kezdeményezéseken túl az EU válságkezelési szerepvállalása ENSZ-felkérésre is elindulhat. Ilyen módon indult el 2008-ban az EU történetének legnagyobb civil missziója, az EULEX Kosovo (EU Koszovói jogállamiságot támogató missziója), amelynek egyik jogi alapját az ENSZ BT 1244. számú határozata képezi.²⁰³

Általában az EU KBVP keretében megvalósuló katonai műveletek és civil missziók esetében jelenik meg egyik nemzetközi jogi alapként az ENSZ BT olyan határozata, amely az ENSZ Alapokmány VII. fejezetén – *„Eljárás a béke veszélyeztetése, a béke megszegése és támadó cselekmények esetében”*²⁰⁴ – alapul. Ezt követi egy EU Tanácsi határozat, amely meghatározza az adott KBVP-misszió mandátumát.

A megfigyelő, tanácsadó, valamint a helyi képességek fejlesztését célzó katonai és polgári missziók további fontos jogi alapja a fogadó állam vagy fél²⁰⁵ meghívása. Ebben a meghívásban az adott állam felhatalmazza az Uniót arra, hogy támogassa a jogállamiság kiépítését, valamint a helyi rendészeti, védelmi és igazságügyi rendszer nemzetközi normák szerinti fejlesztését az érintett ország területén – akár úgy is, hogy bár jó szándékkal, de beavatkozik a fogadó állam belügyeibe.

A BT határozata vagy a fogadó ország meghívása, valamint az uniós tagállamok konszenzusán alapuló döntés után – amely támogatja az adott misszió vagy művelet elindítását – Tanácsi határozat születik. Ez a határozat képezi az EU-s jogi alapot a misszió elindításához. A Tanácsi határozat megszületését követően megkezdődnek az egyeztetések a fogadó féllel az EU katonai vagy polgári erőinek jogállásáról. Ezt követően tárgyalások indulnak olyan nem EU-s, harmadik országokkal is, amelyek társult tagként aktív szerepet játszanak a KBVP tevékenységében, és szándékukban áll katonai vagy polgári/rendőri erővel az adott misszióban részt venni.

Amennyiben ilyen részvételi lehetőség felmerül, az érintett harmadik országgal keretszerződést kötnek, amely szabályozza a misszióban való részvétel feltételeit.²⁰⁶

²⁰³ Az ENSZ BT 1244. sz. határozata (https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/Res1244ENG.pdf) (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

²⁰⁴ Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló 1956. évi I. törvény. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95600001.tv> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

²⁰⁵ Koszovó vagy a Palesztin Hatóság esteében nem beszélhetünk egységesen országról, mivel nem minden EU tagország ismeri el azok függetlenségét.

²⁰⁶ Frameworks for Participation Agreements in Crisis Management Missions between the EU and Third States. Forrás: <https://www.coe-civ.eu/kh/crisis-management-framework-for-participation-agreements-between-the-eu-and-third-states> (Letöltés ideje: 2024. december 22.)

Az EU eddig 19 partnerországgal kötött keretmegállapodást az EU KBVP-misszióiban és műveleteiben való részvételről. E megállapodások alapján a harmadik országok személyi állománnyal és/vagy anyagi eszközök biztosításával vehetnek részt az EU KBVP-misszióiban és műveleteiben világszerte.

Azok az országok, amelyek keretmegállapodást kötöttek az Európai Unióval a KBVP-tevékenységekben való részvételről, a következők: Albánia, Ausztrália, Bosznia-Hercegovina, Kanada, Chile, Kolumbia, Grúzia, Izland, Montenegró, Új-Zéland, Észak-Macedónia, Norvégia, a Koreai Köztársaság, a Moldovai Köztársaság, Szerbia, Törökország, Ukrajna, az Egyesült Államok és Vietnám.²⁰⁷

Jelenleg a Közel-Keleten működő EU-missziók közül az EUPOL COPPS misszióban Kanada, Norvégia, Törökország²⁰⁸, az EUAM Irak misszióban Ausztrália és Kanada²⁰⁹ vesz részt harmadik országgént, és vezényel főként rendőröket a két küldetésbe.

A politikai döntés meghozatala után kezdődik meg az EU Külügyi Szolgálatán (EKSZ) belül a misszió, művelet stratégiai tervezése. Ebben a szakaszban a katonai missziók, műveletek esetében már kinevezik a parancsnokot, aki részt vesz a tervezési folyamatban.

Az EKSZ-en belül működő Civil Tervező és Végrehajtó Szolgálat (Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC) vezetője a civil missziók műveleti „parancsnoka”, így a polgári/rendőri missziók esetében a tervezési szakaszban nem szükséges a misszióvezető előzetes kinevezése.

A polgári missziók tervezésének előnye, hogy ezek általában kis létszámúak, ezért a CPCC állandó irányítást tud gyakorolni a tervezési és szervezési folyamatok felett. A szükséges műszaki, technikai és informatikai eszközöket az EU saját forrásból biztosítja; a tagállamoknak csupán a személyi állományt, az egyéni védőfelszereléseket, valamint szükség esetén kézfegyvereket kell rendelkezésre bocsátaniuk.

Ezzel szemben a katonai missziók esetében a részt vevő országoknak nemcsak a személyi állományt (nemzeti kontingenseket) kell felajánlaniuk, hanem saját készleteikből kell biztosítaniuk a szükséges műszaki és technikai eszközöket, fegyverzetet, logisztikai támogatást és pénzügyi fedezetet is. Ennek következtében a tervezési és szervezési folyamatok

²⁰⁷ What we do: Policies and actions Partnerships.

Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/partnerships_en (Letöltés ideje: 2024.december 22.)

²⁰⁸ EUPOL COPPS At a Glance. Forrás: <https://eupolcopps.eu/page/facts/en> (Letöltés ideje: 2024. december 22.)

²⁰⁹ EUAM IRAQ: European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq - Civilian Mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/euam-iraq/euam-iraq-european-union-advisory-mission-support-security-sector-reform-iraq-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje: 2024. december 22.)

összehangolása és végrehajtása jóval összetettebb, és több időt vesz igénybe, mint a civil missziók esetében.

A misszió mandátumát kijelölő Tanácsi határozat alapján megkezdődik a műveleti koncepció (Concept of Operation – CONOPS) és a műveleti terv (Operation Plan – OPLAN) kidolgozása. E két dokumentum részleteiben tartalmazza, hogy az adott misszió vagy művelet milyen módon hajtja végre a politikai szinten meghozott határozatban rögzített mandátumot. A műveleti tervben szerepelnek a végrehajtó jogosítványokkal felruházott katonai műveletek esetében az erő alkalmazására vonatkozó részletes szabályok (Rules of Engagement – RoE), míg a végrehajtói jogosítványokkal rendelkező polgári/rendőri missziók esetében a kényszerítő eszközök alkalmazására és a fegyverhasználatra vonatkozó szabályok (Rules for the Use of Force) kerülnek meghatározásra.

A nemzetközi misszió, valamint annak tagjai jogi státuszát, tevékenységük jogi kereteit és felelősségét az érintett állammal, illetve fogadó féllel kötött megállapodás rögzíti. Katonai misszió esetén ez a katonai erők státuszáról szóló megállapodás (Status of Forces Agreement – SOFA), míg civil/rendőri misszió esetén a misszió státuszáról szóló megállapodás (Status of Mission Agreement – SOMA).

A megállapodás értelmében a nemzetközi KBVP-misszió állománya köteles betartani a fogadó állam jogszabályait. Ugyanakkor a megállapodások garantálják az EU objektumainak sérthetetlenségét, valamint biztosítják, hogy az EU személyzete és járművei szabadon mozoghassanak a misszió működési területén – azokat nem lehet átkutatni vagy mozgásukban korlátozni.

Az EU-misszió a feladatai ellátásával kapcsolatban tájékoztatást adhat a nyilvánosság számára, amelyet a helyi hatóságok nem cenzúrázhatnak. A megállapodás lehetőséget teremt a helyi hatóságokkal való együttműködési rendszer kiépítésére, különös tekintettel a feladatellátást és a biztonságot érintő információk megosztására.

A KBVP-missziók jogi megalapozottságának kulcsfontosságú elemei a SOFA- és SOMA-megállapodások, amelyek a nemzetközi erők státuszát, jogait és kötelezettségeit rögzítik a fogadó ország területén. Ezek a dokumentumok olyan garanciákat tartalmaznak, mint az EU objektumainak sérthetetlensége, a szabad mozgás biztosítása, valamint a személyzet mentessége. E megállapodások nélkül az uniós válságkezelő erők működése súlyos akadályokba ütközne. A SOFA/SOMA-megállapodások mellett a Tanácsi határozatok részletesen meghatározzák a mandátum időtartamát, célját, a végrehajtás intézményi struktúráját és a támogató képességek körét.

2.2. Az EU KBVP közel-keleti térségben jelenleg működő misszió mandátuma és feladatai

A dolgozat témája és terjedelmi korlátai nem teszik lehetővé az Európai Unió valamennyi KBVP-missziójának átfogó bemutatását, jóllehet ezek ma már több kontinensen, eltérő jogi és politikai környezetben működő civil és katonai műveleteket foglalnak magukban. A fejezet ezért a vizsgálat fókuszát a Közel-Keletre szűkíti, arra a térségre, ahol az EU válságkezelési szerepvállalása közvetlenül kapcsolódik az Unió biztonsági érdekeihez. Ennek megfelelően a továbbiakban az EU három, a térségben működő KBVP-missziójának jogi alapjait és mandátumát ismertetem.

2.2.1. Az EU Határellenőrzést Támogató Missziója (EUBAM Rafah)

Az arab–izraeli szembenállás a világ egyik legrégebbre visszanyúló, jelenleg is zajló konfliktusa. A múlt század közepe óta folyamatosan, változó intenzitással zajlik politikai, gazdasági és gyakran fegyveres összetűzés a szembenálló felek között. Az EUBAM Rafah misszió működésének jogi alapját a Tanács 2005/889/KKBP együttes fellépése²¹⁰, a Palesztin Hatóság és Izrael Állam között 2005. november 15-én aláírt „Szabad mozgásról és átkelésről szóló egyezmény”²¹¹, valamint a Palesztin Hatóság és Egyiptom képviselői által aláírt „A rafahi határátkelővel kapcsolatos egyezményes irányelvek”²¹² képezik. Az egyezményes irányelvek utolsó bekezdése előírja, hogy a Gázai övezetet Egyiptommal – és azon keresztül a külvilággal – összekötő rafahi határátkelő működtetésének támogatásához harmadik fél bevonására van szükség. A bekezdés rögzíti, hogy a Palesztin Hatóság határrendészeti és vámszervei a nemzetközi normáknak megfelelően, külső szereplő segítségével láthatják el a határátkelő üzemeltetésével kapcsolatos feladatokat.

Ez a fél az Európai Unió. Mandátuma szerint az EUBAM Rafah misszió aktívan felügyeli, ellenőrzi és értékeli az átkelőhelyen működő rendészeti szervek munkáját, valamint támogatja azok hatékony, nemzetközi normák szerinti működését. A misszió 2005 végén kezdte

²¹⁰ Tanács 2005/889/KKBP együttes fellépése. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005E0889&from=EN> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

²¹¹ A Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt Szabad Mozgásról és Átjárásról Szóló Egyezmény. Forrás: <https://www.eubam-rafah.eu/sites/default/files/u173/Agreement%20on%20Movement%20and%20Access.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

²¹² A Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt Rafahi Határátkelővel Kapcsolatos Egyezményes Irányelvek. Forrás: <https://peacemaker.un.org/sites/default/files/document/files/2024/05/israeloptagreeddocumentsonmovementaccessgaza2005.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

meg tevékenységét. Az indulást követően teljes műveleti létszáma 86 fő volt, jelenleg pedig 18 főből áll (10 nemzetközi és 8 helyi munkatárs).²¹³

A 2005. november és 2007. június közötti időszakban – a Hamasz hatalomátvételéig – a misszió határrendészeti és vámszakértői 7/24-es munkarendben láttak el szolgálati feladatokat a rafahi személyforgalmi határátkelőhelyen és a Kerem Shalom teherforgalmi terminálon, valamint egy műveleti központot működtettek Gáza városában. A Hamasz 2007-es gázai hatalomátvétele után az EUBAM Rafah missziót – az EU Tanácsának döntése alapján – visszavonták az övezetből, és csökkentett létszámmal jelenleg Izrael területén diszlokál. Innen látja el a törvényes Palesztin Hatóság határrendészeti és vámszerveinek képzését és mentorálását.

A nemzetközi közösség a Hamaszt terrorszervezetként tartja számon, és nem ismeri el a 2007-es hatalomátvétel legitimitását. Az EU kizárólag a Ramallah-i (Ciszjordánia) székhellyel működő törvényes Palesztin Hatóságot tekinti partnernek.

A helyi politikai és szakmai felsővezetés az EU Integrált Határigazgatási Stratégiáját²¹⁴ tartja követendő példának, és – megfelelő eltérésekkel, a helyi viszonyok figyelembevételével – azt kívánja megvalósítani. Ehhez az EUBAM Rafah misszió szakmai támogatást nyújt.

Az Unión belül politikai szinten többször felmerült a misszió megszüntetésének gondolata a rafahi visszatérés sikertelensége miatt. Ezt azonban a legtöbb EU-tagállam nem támogatta, mivel ez egyfajta „cserbenhagyást” jelentene a Palesztin Hatóság számára. Ennek következtében – bár csökkentett létszámmal – a misszió továbbra is működik, és támogatja a legitim palesztin határrendészeti szerveket.²¹⁵ Így a palesztin határrendészeti és vámszervek egy esetleges politikai megegyezést követően bármikor képesek arra, hogy rövid időn belül visszatérjenek Gázába, átvegyék az összes határátkelőhely ellenőrzését, valamint készen állnak arra, hogy a tengeri és szárazföldi határokat az EU támogatásával, a nemzetközi normáknak megfelelően ellenőrizzék.

²¹³ EUBAM Rafah Facts and Figures. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eubam-rafah/about-us_en?s=410503 (Letöltés ideje: 2026. január 06.)

²¹⁴ ICMPD: Guidelines For Integrated Border Management In The European Commission External Cooperation Extracted Version 2015. Forrás: <https://www.icmpd.org/file/download/48352/file/Guidelines%20for%20Integrated%20Border%20Management%20in%20the%20European%20Commission%20External%20Cooperation%20-%20Extracted%20Version%20EN.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

²¹⁵ EUBAM Rafah: Towards Stability in the Israeli-Palestinian Conflict. Forrás: https://elnet-deutschland.de/wp-content/uploads/2025/02/1_EUBAM-Rafah-English-Version-0402.pdf?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2025. december 10.)

2.2.2. EUPOL COPPS Misszió

Az Európai Unió Palesztin Rendőrséget Támogató Koordinációs Hivatala (European Union Coordinating Office for Palestinian Police Support – EUPOL COPPS) működésének jogi alapját a Tanács 2005. november 14-én elfogadott 2005/797/KKBP²¹⁶ együttes fellépése teremti meg. A dokumentum az Európai Unió palesztin területeken működő rendőri missziójának mandátumát és feladatait rögzíti. A dokumentum meghatározza a misszió célját, időtartamát, feladatkörét, valamint a tagállamok és az uniós intézmények közötti felelősségmegosztást.

A misszió tevékenysége a palesztin államépítés támogatására irányuló szélesebb körű uniós erőfeszítések részét képezi. Ennek keretében a misszió támogatja a palesztin rendőrséget, az igazságügyi rendszert, valamint a jogállamiság kiépítését és megerősítését. A 2005/797/KKBP együttes fellépés alapján az EUPOL COPPS civil válságkezelési misszió, amely az KBVP keretében működik. A misszió személyi állománya nem rendelkezik végrehajtó hatáskörrel, és tevékenysége kizárólag tanácsadói, mentorálási, képzési, kapacitásépítési jellegű. A jogi keret egyértelműen rögzíti, hogy a misszió nem avatkozhat be közvetlenül a palesztin rendfenntartó szervek operatív tevékenységébe, és nem láthat el rendészeti feladatokat a terepen. Ez a korlátozás az EU civil/rendőri misszióira általánosan jellemző, és a fogadó fél szuverenitásának tiszteletben tartását szolgálja.

A misszió mandátuma a jogállamiság megerősítésére, a rendőrség és az igazságügyi intézmények kapacitásainak fejlesztésére, valamint a palesztin államépítés támogatására irányul. A jogi keret külön hangsúlyt helyez arra, hogy a misszió tevékenysége a palesztin intézmények reformfolyamataival összhangban történjen, és tiszteletben tartsa a helyi jogszabályokat. A misszió szakértői ezért nemcsak technikai tanácsadást nyújtanak, hanem segítik a palesztin jogszabályok harmonizációját, a rendőrségi, büntető igazságszolgáltatási eljárások átláthatóbbá tételét, valamint a nemzetközi emberi jogi normák beépítését a helyi gyakorlatba.

Az EUPOL COPPS és EUBAM Rafah missziók jogi háttérének sajátossága, hogy működésük egy olyan földrajzi területen zajlik, amelynek nemzetközi jogi státusza vitatott. A palesztin területek megszállt státusza, valamint az izraeli biztonsági ellenőrzés rendszere számos gyakorlati és jogi kihívást jelent. A két misszió tagjainak mozgásához és

²¹⁶ Council Joint Action 2005/797/CFSP of 14 November 2005 on the European Union Police Mission for the Palestinian Territories.

tevékenységéhez gyakran izraeli fél engedélye, beleegyezése is szükséges, ami a jogi keretek rugalmas értelmezését és folyamatos diplomáciai egyeztetést tesz szükségessé. A palesztin területeken működő KBVP-missziók ezért sajátos jogi környezetben működnek: egyrészt az EU KBVP-szabályai, másrészt a fogadó fél, valamint az izraeli hatóságok által meghatározott korlátozások között.

Összességében az EUPOL COPPS jogi háttere egy komplex, több szintű rendszer, amely uniós jogi aktusokra, kétoldalú megállapodásokra és nemzetközi jogi normákra épül. Ez a keret biztosítja, hogy a misszió tevékenysége legitim, átlátható és a helyi szuverenitást tiszteletben tartó módon járuljon hozzá a palesztin államépítéshez, a rendőrség professzionalizálásához és a jogállamiság megerősítéséhez.

2.2.3. EUAM Irak Misszió

Az Európai Unió iraki biztonsági ágazat reformját támogató tanácsadó missziója (EU Advisory Mission in Iraq – EUAM Iraq) működésének jogi alapját a Tanács 2017/1869. számú határozata teremti meg, amelyet 2017. október 16-án fogadtak el. A határozat rögzíti a misszió mandátumát, feladatait, működési kereteit, valamint az Európai Unió és az iraki kormány közötti együttműködés jogi feltételeit. A dokumentum a közös kül- és biztonságpolitika eszköztárán belül helyezi el a missziót, így az EUAM Irak szintén a KBVP civil/rendőri válságkezelési misszióinak sorába illeszkedik, hasonlóan más, jogállamiságot és biztonsági szektort támogató uniós műveletekhez.

A 2017/1869-es tanácsi határozat alapján az EUAM Irak civil tanácsadó missziónak minősül, amelynek nincs végrehajtó hatásköre. A misszió személyzete nem avatkozhat be közvetlenül a helyi biztonsági szervek operatív tevékenységébe, és nem láthat el rendészeti vagy katonai feladatokat. A jogi keret egyértelműen meghatározza, hogy a misszió kizárólag stratégiai tanácsadást, szakpolitikai támogatást és kapacitásépítést nyújthat az iraki polgári biztonsági ágazat számára. Ez a korlátozás az EU civil misszióinak alapelveiből fakad, és a fogadó állam szuverenitásának tiszteletben tartását szolgálja.

A misszió létrehozásának jogi háttéréhez hozzátartozik az iraki kormány hivatalos felkérése is, amely nélkül az EU nem telepíthetett volna missziót az ország területére. A felkérés alapján az EU és Irak között létrejött egy olyan kétoldalú megállapodáscsomag, amely a misszió jogállását, működési feltételeit, a személyzet jogi mentességeit és a műveleti területen való mozgását, az adatokhoz, információkhoz való hozzáférést szabályozza. Ezek a megállapodások SOMA-dokumentumoknak tekinthetők, amelyek biztosítják a misszió tagjainak kvázi-

diplomáciai védelmét, az eszközök és kommunikációs csatornák sérthetetlenségét, valamint a misszió tagjainak szabad mozgását az országon belül. Irak sajátos biztonsági környezete miatt ezek a rendelkezések különösen fontosak, mivel a misszió működését gyakran befolyásolják a helyi biztonsági kihívások, a fegyveres csoportok jelenléte és a regionális instabilitás.

A misszió jogi háttérének másik pillérét az EU KBVP-missziókra vonatkozó általános szabályozás adja. A Tanács határozatai és iránymutatásai rögzítik a missziók irányítási struktúráját, a személyzeti politikát, a pénzügyi elszámolás szabályait és a műveleti biztonság követelményeit. Az EUAM Irak esetében a politikai ellenőrzést és stratégiai irányítást a Politikai és Biztonsági Bizottság (Political and Security Committee – PSC)²¹⁷ gyakorolja, míg a műveleti irányítás feletti ellenőrzés a CPCC feladata. Ez a struktúra biztosítja, hogy a misszió tevékenysége összhangban maradjon az EU külpolitikai célkitűzéseivel, valamint megfeleljen a jogi és adminisztratív követelményeknek.

A misszió mandátuma a polgári biztonsági ágazat reformjára (Security Sector Reform – SSR) összpontosít, amelyet a 2017/1869-es határozat részletesen meghatároz. A jogi keret előírja, hogy az EUAM Irak tevékenysége a helyi intézményekkel szoros együttműködésben, az iraki jogszabályok tiszteletben tartásával valósuljon meg. A misszió szakértői támogatják az iraki belügyminisztériumot, a rendőrséget, a terrorellenes egységeket és más polgári biztonsági szerveket a stratégiai tervezésben, a jogszabályi környezet fejlesztésében, a képzési rendszerek modernizálásában és a nemzetközi normák – különösen az emberi jogi standardok – beépítésében.

A misszió jogi háttérének sajátossága, hogy Irak olyan ország, ahol a biztonsági szektor reformja szorosan összefonódik a háborús múlt feldolgozásával, a terrorizmus elleni küzdelemmel és a politikai instabilitással. A jogi keretek ezért rugalmas értelmezést és folyamatos diplomáciai egyeztetést igényelnek. A misszió működését befolyásolják a helyi politikai erőviszonyok, a központi kormány és a regionális hatóságok közötti kompetenciamegosztás, valamint a nemzetközi szereplők – például az ENSZ vagy az Egyesült Államok – jelenléte. A jogi háttérnek ezekhez a körülményekhez kell alkalmazkodnia, miközben biztosítja a misszió legitim és átlátható működését.

Összességében az EUAM Irak jogi háttere egy több szintű, komplex rendszer, amely uniós jogi aktusokra, kétoldalú megállapodásokra és a nemzetközi jog alapelveire épül. Ez a keret teszi lehetővé, hogy a misszió hatékonyan támogassa az iraki polgári biztonsági ágazat

²¹⁷ The Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC).

Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/civilian-planning-and-conduct-capability-cpcc_en (Letöltés ideje: 2024. január 27.)

reformját, hozzájáruljon a stabilitás megteremtéséhez, és elősegítse a jogállamiság megerősítését egy olyan országban, ahol továbbra is komoly biztonsági kihívásokkal kell szembenézni.

A három misszió közös vonása, hogy nem rendelkezik végrehajtói hatáskörrel, tevékenységük tanácsadásra, képzésre, kapacitásépítésre és stratégiai támogatásra irányul. Az EUBAM Rafah mandátuma kifejezetten határrendészeti jellegű, míg az EUPOL COPPS a palesztin rendőrség és igazságügyi szervek reformját támogatja. Ezzel szemben az EUAM Irak sokkal szélesebb körű, a teljes iraki biztonsági szektor reformjára kiterjedő mandátummal rendelkezik. A működési környezetben is jelentős különbségek mutatkoznak: míg a palesztin területeken az izraeli ellenőrzés, a belső politikai megosztottság és a nemzetközi jogi státusz bizonytalansága jelent akadályokat, Irakban elsősorban a fegyveres csoportok jelenléte, a gyenge állami struktúrák és a belpolitikai instabilitás befolyásolják a misszió eredményességét.

2.3. A békefenntartó, nemzetközi válságkezelő tevékenységben való részvétel hazai szabályozása a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek tekintetében, különbségek, hasonlóságok

Magyarország az euroatlanti biztonság aktív és hiteles hozzájárulója, és a jövőben is az kíván maradni, amit a 2020-ban elfogadott új Nemzeti Biztonsági Stratégia (NBS)²¹⁸ is megerősít. Ez nemcsak hazánk szövetségesi kötelezettsége, hanem egyben annak elismerése is, hogy a távoli régiókban zajló, az európai stabilitást befolyásoló nemzetközi válságkezelő műveletek Magyarország alapvető biztonságpolitikai érdekeit is szolgálják.

Magyarország a jövőben is aktívan részt kíván venni a nemzetközi szervezetek – így a NATO, az EU, az ENSZ és az EBESZ – keretein belül, nemzeti érdekeivel összhangban a Nyugat-Balkánon, a Közel-Keleten, Afrikában, Közép-Ázsiában, valamint más, az uniós biztonságra negatív hatást gyakorló térségek válságainak kezelésében. Emellett hazánk elkötelezett a konfliktusokat követő stabilizációs és újjáépítési feladatokban való részvétel mellett is.

Magyarország Alaptörvénye 47. cikke értelmében a Magyar Honvédség külföldi feladatellátásával kapcsolatos döntési jogkör megoszlik a Kormány és az Országgyűlés között.

²¹⁸ 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txtreferer=00000001.txt> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

A NATO- és európai uniós műveletekben való részvételről a Kormány dönt, míg más nemzetközi katonai szerepvállalás esetén az Országgyűlés hatásköre érvényesül.

A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2021. évi CXL. törvény²¹⁹ 59.§ d) pontja értelmében „*a szövetségi és nemzetközi szerződésből eredő egyéb katonai kötelezettségek – különösen a kollektív védelmi, békefenntartó, válságkezelési és humanitárius feladatok – teljesítése*” a Magyar Honvédség alapfeladatai közé tartozik. Ennek megfelelően a honvédség nemzetközi válságkezelő és békefenntartó tevékenységekben való részvétele kiemelt jelentőséggel bír. Minden, a Magyar Honvédség részvételével zajló nemzetközi válságkezelő és békefenntartó szerepvállalást országgyűlési vagy kormányhatározat előz meg. A határozat hatályba lépését követően a honvédség a benne foglaltak szerint vesz részt a műveletben, biztosítva a szükséges létszámot és felszerelést. Ennek köszönhetően a tevékenység jól tervezhető.

A rendőrség és más rendészeti szervek esetében a helyzet nem ennyire egyértelmű. Bár a 2224/2000. (IX. 21.) számú kormányhatározat²²⁰ – amely a Magyarország által az Európai Unió válságkezelő erőihez történő hozzájárulásról szól – a katonai erő mellett rendészeti erők és képességek felajánlását is tartalmazza, a gyakorlatban ezek alkalmazása kevésbé szabályozott.

A Nemzeti Biztonsági Stratégia 138. pontja kiemeli, hogy „*fel kell készülnünk a nemzetközi válságkezelésben növekvő szerepet játszó, megfigyelő, mentoráló és tanácsadó jellegű polgári missziókban történő nagyobb szerepvállalásra is.*” Emellett az 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 1. § 17. pontja kimondja, hogy a rendőrség „*részt vesz az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete keretében szervezett, vagy nemzetközi szerződés alapján végrehajtott béketámogató és polgári válságkezelési feladatokban.*”

A fenti jogszabályokban világosan meghatározott tevékenységek a gyakorlatban már nem jelennek meg ennyire egyértelműen. A jelenleg működő EU KBVP keretében működő polgári/rendőri missziók közül mindössze az EULEX Koszovó Misszióban való részvételről született kormányhatározat, amely 55 főben maximálta a magyar rendvédelmi szerepvállalást.²²¹

²¹⁹ 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről. Forrás: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-140-00-00#SZ115> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

²²⁰ Az Európai Unió Válságkezelő Erőihez való magyar hozzájárulásról szóló 2224/2000 (IX.21.) Korm. határozat Forrás: <https://njt.hu/jogszabaly/2000-2224-30-22> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)

²²¹ 2250/2007. (XII. 23.) Kormányhatározat az Európai Unió nyugat-balkáni polgári tevékenységében való magyar részvételről. Határozatok Tára 2007/65 szám. pp. 544-545.

Ennek ellenére sem az Európai Unió, sem a magyar kormányzat nem fordít akkora figyelmet a létszámkeret betartására, mint a katonai missziók esetében. A 2019-es évtől kezdve mindössze alkalmanként teljesített szolgálatot egy-egy magyar rendőr vagy rendészeti szakember a misszióban, és jelenleg egyetlen vezényelt magyar szakember sem szolgál az EULEX-ben.²²²

Így Magyarország jelenleg nem vesz részt rendészeti erővel az Európai Unió Balkánon zajló válságkezelési tevékenységeiben – ahogyan az ENSZ és az EBESZ keretében sem – egy olyan földrajzi térségben, ahonnan kiinduló szervezett bűnözői tevékenységek közvetlen biztonsági kockázatot jelentenek hazánk számára.

A többi, jelenleg magyar részvétellel zajló EU-s polgári/rendőri misszió esetében nem született kormányhatározat. Az ezekben a missziókban való rendvédelmi részvétel a Belügyminisztérium és a Külgazdasági és Külügyminisztérium közötti előzetes szakmai egyeztetést követően, a belügyminiszter jóváhagyásával történik.

Célszerű lenne, ha minden olyan EU KBVP keretében megvalósuló civil vagy rendőri hozzájárulás esetében, amelyben Magyarország aktív szerepet kíván vállalni, a politikai szándéknyilatkozaton²²³ túl kormányhatározat is születne. Ez a határozat rögzíthetné a felajánlott rendőrök, rendészeti és civil szakértők számát, ami elősegítené a tevékenységek nemzeti szintű tervezhetőségét, valamint lehetőséget biztosítana a vállalások teljesítésének számonkérésére is.

2.4. A fejezet összegzése

A KBVP tevékenysége a globális és regionális biztonsági kihívásokra adott uniós válasz egyik legfontosabb eszközévé vált az elmúlt bő két évtizedben. A közös biztonságpolitikai fellépés olyan összetett, több szinten szerveződő jogi és intézményi keretrendszerre épül, amely egyszerre alapul az uniós döntéshozatal sajátosságain, a nemzetközi jog normáin és a fogadó államokkal kötött kétoldalú megállapodásokon. A KBVP-missziók létrehozásának és működésének célja, hogy az EU képes legyen érdemi szerepet játszani nemzetközi válságkezelési és békefenntartó tevékenységekben, különösen az Unió szomszédságában jelentkező konfliktusok esetén.

²²² Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (2025. március 18-i állapot)

²²³ Magyarország az egyik leginkább elkötelezett EU tagország, amely a különböző válságok helyi kezelését tartja a legjobb megoldásnak az EU érintő biztonsági kihívások csökkentésére.

A missziók jogi alapjait jellemzően három fő pillér határozza meg: ha szükséges az ENSZ Biztonsági Tanácsának határozatai, a fogadó állam (vagy fél) meghívása, valamint az EU Tanácsának mandátumot biztosító határozata(i). Mindez biztosítja, hogy a KBVP keretében indított missziók legitim, nemzetközi jogilag megalapozott szerepvállalást valósítsanak meg. A SOFA- és SOMA-megállapodások e struktúrán belül garanciális elemeket jelentenek: biztosítják a missziók és azok személyzetének jogállását, szabad mozgását, valamint az EU objektumainak sérthetlenségét.

A katonai és civil missziók között ugyanakkor jelentős működési eltérések figyelhetők meg: míg a katonai műveletek robusztusabb méretüknél fogva nagyobb logisztikai és technikai előkészítést, támogatást igényelnek, addig a civil missziók központosítottabb uniós irányítás mellett működnek, kisebb létszámmal, de komplex feladatokkal.

A Közel-Keleten működő három KBVP-misszió – az EUBAM Rafah, az EUPOL COPPS és az EUAM Irak – markánsan szemlélteti az EU válságkezelési tevékenységének összetett politikai és jogi közegét. A palesztin területek különleges jogállása, az izraeli biztonsági kontroll, valamint a Hamasz és a Palesztin Hatóság közötti megosztottság olyan külső és belső korlátokat teremt, amelyek sajátos működési feltételeket szabnak az EUBAM Rafah és az EUPOL COPPS számára. Az EUAM Irak misszió pedig az iraki biztonsági szektor reformjára és a stratégiai kapacitásépítésre koncentrál, egy olyan országban, ahol a központi kormány, a regionális hatóságok és a nem állami fegyveres csoportok közötti erőviszonyok alapvetően befolyásolják a stabilitást és a reformfolyamatok megvalósításának sikerességét.

A magyar jogi szabályozás áttekintése azt mutatja, hogy Magyarország a nemzetközi válságkezelésben való részvételt stratégiai érdeknek tekinti. A Magyar Honvédség részvétele a NATO-, ENSZ- és EU-műveletekben jól szervezett, világosan szabályozott jogi keretben valósul meg, amelyet az Alaptörvény, valamint a honvédelemről szóló törvény egyértelműen rögzít. A rendészeti szervek részvétele ezzel szemben kevésbé intézményesült, több esetben nem kormányhatározaton, hanem tárcaközi egyeztetéseken alapul, ami hosszabb távon a tervezhetőség korlátjává válhat.

Összességében a KBVP-missziók működése tükrözi az EU azon törekvését, hogy saját, autonóm válságkezelési képességeket fejlesszen, és a komplex biztonsági kihívásokra strukturált, összehangolt és legitim módon reagáljon. A Közel-Kelet térségében működő missziók példája arra világít rá, hogy az EU képes hosszú távú, intézményfejlesztő és kapacitásépítő támogatást nyújtani olyan instabil régiókban, ahol a katonai beavatkozás helyett a jogállamiság, a biztonsági szektor reformja és a közigazgatási kapacitások megerősítése jelenti a fenntartható stabilitás alapját. A magyar részvétel vizsgálata pedig azt mutatja, hogy

hazánk továbbra is aktív és hiteles hozzájárulója a nemzetközi békefenntartásnak, ugyanakkor a rendészeti szerepvállalás jogi rendezése további fejlesztést igényel.

3. EU KBVP iraki szerepvállalása

3.1. Tanácsadó Misszió Irakban (EUAM Irak)

Az Európai Unió Tanácsadói Missziója Irakban (European Union Advisory Mission in Iraq – EUAM Iraq)²²⁴ 2017-ben jött létre azzal a céllal, hogy támogassa az iraki biztonsági szektor reformját, valamint annak nemzetközi normáknak megfelelő működésének a kialakítását. A misszió elindításáról szóló uniós döntés²²⁵ az iraki kormány felkérését követően született meg, amelyben Bagdad kérte az EU támogatását a nemzeti biztonsági szektor reformjára (Security Sector Reform – SSR) irányuló erőfeszítésekhez.

Az SSR egy olyan eszközrendszert kínál, amely lehetővé teszi, hogy az adott környezet sajátosságait figyelembe véve meghatározhatók legyenek azok a szereplők, szervezetek és tényezők – például a politikai akarat, jogi szabályozás, költségvetés, képzési rendszer stb. –, amelyek kulcsszerepet játszanak a biztonság megteremtésében és annak hosszú távú fenntartásában. A misszió ezen túlmenően módszertani támogatást nyújt az erőforrások hatékony felhasználásához, a biztonsági szektor irányításának fejlesztéséhez, valamint egy olyan eredményes és hatékony belbiztonsági rendszer kialakításához, amely a demokratikus jogállamiság elvein alapul.

Az EUAM Irak központi irodája Bagdadban található, emellett a missziónak van egy regionális irodája is az iraki Kurdisztán régió fővárosában, Erbilben. Az EUAM Irak egyike a jelenleg folyamatban lévő 13 polgári KBVP-missziónak. A misszió feladatai közé tartozik az intézményi reformok végrehajtásának támogatása, valamint a terrorizmus, a szervezett bűnözés és az illegális, határokon átnyúló jogsértő cselekmények elleni küzdelem elősegítése. A megbízatás további kulcsfontosságú eleme az iraki integrált határigazgatási rendszer hatékony működésének kialakítása, valamint a korrupció, a pénzmosás és a kulturális örökség tiltott kereskedelme elleni fellépés megerősítése.

Az EUAM Irak tanácsadó misszió nem rendelkezik végrehajtói jogosítványokkal. Tagjai fegyvertelen rendészeti és igazságügyi szakemberek. Az EUAM Irak munkatársai elsősorban stratégiai szintű tanácsadással támogatják az iraki Nemzeti Biztonsági Tanács, valamint a Belügyminisztérium azon tisztviselőit, akik a biztonsági szektor reformjának irányításáért és végrehajtásáért felelősek.

²²⁴ EUROPEAN UNION ADVISORY MISSION IN IRAQ. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en> (Letöltés ideje: 2024. január 23.)

²²⁵ COUNCIL DECISION (CFSP) 2017/1869 of 16 October 2017 on the European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq (EUAM Iraq)

3.1.1. EUAM Irak Misszió mandátumában meghatározott feladatai

Az Európai Unió elkötelezett Irak stabilitásának és békéjének helyreállítása mellett, és támogatja a közrend, a közbiztonság, valamint a határbiztonság megerősítését, továbbá az iraki rendészeti és igazságügyi rendszer fejlesztését. Az EUAM Irak misszió tevékenysége során az alábbi feladatokat látja el:

- Támogatja az Iraki Terrorizmusellenes Bizottságot a nemzeti terrorizmusellenes stratégia végrehajtásában, valamint a végrehajtáshoz szükséges cselekvési tervek kidolgozásában;
- Segíti a Belügyminisztérium Tervezési Igazgatóságát az intézményi reformok megtervezésében, beleértve a minisztérium alá tartozó rendvédelmi szervek reformját, amely az iraki nemzeti biztonsági stratégia részét képezi;
- Támogatja a Belügyminisztérium Szervezett Bűnözés Elleni Főosztályát a szervezett bűnözés elleni nemzeti stratégia kidolgozásában;
- Elemzi a belügyi biztonsági szektor fejlesztését célzó tevékenységeket – beleértve a határbiztonság erősítését –, feltárja a hiányosságokat és a rendszer gyengeségeit;
- Más nemzetközi partnerekkel együttműködve meghatározza azokat a rövid távon megvalósítható, biztonsági szempontból kulcsfontosságú projekteket, amelyek támogatásában és végrehajtásában uniós intézmények vagy tagállamok is részt vehetnek;
- Felméri a biztonsági szektor reformjával kapcsolatos közép- és hosszú távú igényeket és lehetőségeket, a jövőbeli feladatok meghatározása érdekében, támogatva az EU Irakkal kapcsolatos politikai-stratégiai tervezését;
- Támogatja a biztonsági szektor reformjának irányítását és működtetését;
- Segíti az EU iraki képviseleti irodáját,²²⁶ az uniós és tagállami szerepvállalás koordinálásában a biztonsági szektor reformjának végrehajtása során;
- Biztosítja, hogy az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőség alapelvei beépüljenek a reformfolyamatba, és hogy a reformot támogató szakpolitikák megfeleljenek a vonatkozó nemzetközi normáknak és kötelezettségeknek;
- Gondoskodik arról, hogy a szervezett bűnözés elleni küzdelem intézkedései kiterjedjenek az illegális migráció, a fegyver- és kábítószer-csempészet, az illegális

²²⁶ Kvázi nagykövetség.

fegyverkereskedelem, a számítógépes bűnözés, valamint a kulturális javak tiltott kereskedelme elleni fellépésre is;

- A kulturális javak védelmére irányuló tevékenységeit szorosan összehangolja minden érintett szereplővel, különösen az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetével (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO).²²⁷

Az EU CPCC igazgatója, mint a polgári műveletek parancsnoka, stratégiai szinten irányítja és ellenőrzi az uniós civil missziókat, köztük az EUAM Irak missziót is. A misszióvezető közvetlenül neki tartozik jelentési kötelezettséggel. A polgári műveletek parancsnoka biztosítja, hogy a Tanács és a PSC határozatai megfelelően és hatékonyan kerüljenek végrehajtásra a műveleti területen. A polgári műveletek parancsnoka az Unió Külügyi és Biztonságpolitikai Főképviseletén keresztül rendszeresen jelentést tesz a Tanácsnak a misszió tevékenységéről.

A misszióvezető egyszemélyi felelősként irányítja az EUAM Irak missziót. Közvetlenül a polgári műveletek parancsnokának tartozik felelősséggel, és annak utasításai alapján végzi feladatait. Ő képviseli a missziót a műveleti területen, rendszeresen koordinál az országban jelen lévő egyéb uniós szereplőkkel, és felelős az EUAM Irak teljes körű irányításáért, beleértve a szakmai és logisztikai tevékenységek tervezését és szervezését.

Felel továbbá a misszió rendelkezésére bocsátott technikai eszközökért, a pénzügyi források felhasználásáért, valamint az információvédelem biztosításáért. A személyzeti, pénzügyi és logisztikai ügyekkel kapcsolatos irányítási feladatokat – saját felelőssége mellett – átruházhatja az EUAM Irak szakmai beosztású munkatársaira.

A misszióvezető felel az EUAM Irak keretében esetlegesen előforduló fegyelemsértések kivizsgálásáért is. A vezényelt nemzeti szakértők esetében a fegyelmi eljárást – szükség esetén – a kiküldő állam nemzeti hatóságai folytatják le, a saját jogszabályaik szerint. A misszióval szerződéses jogviszonyban álló szakértők esetében a fegyelmi jogkört maga a misszió, illetve az EKSZ gyakorolja.

Fontos megjegyezni, hogy az EU-missziókba vezényelt nemzetközi szakemberek kivétel nélkül magas szintű motivációval és professzionális hozzáállással végzik munkájukat, így az EU KBVP-missziókban a fegyelmi ügyek előfordulása rendkívül ritka.

A misszióvezető felelős az EUAM Irak megfelelő „láthatóságának” biztosításáért. Ennek érdekében a misszió hivatalos honlapján rendszeresen jelennek meg rövid cikkek és

²²⁷ UNESCO's reconstruction of Mosul's landmarks. Forrás: <https://www.unesco.org/en> (Letöltés ideje: 2024. január 27.)

beszámolók, amelyek bemutatják az aktuális tevékenységeket. Emellett a helyi sajtóban is gyakran jelennek meg a misszió munkáját ismertető írások.

A rendszeres tájékoztatás lehetőséget teremt arra, hogy mind a helyi közvélemény, mind az Európai Unió polgárai információt kapjanak a misszió tevékenységéről. A láthatóság különösen fontos a fogadó ország állampolgárai számára, mivel így közvetlenül érzékelhetik, hogy a nemzetközi közösség – az EU – milyen módon járul hozzá biztonságukhoz, ez pedig erősíti a misszióval és az Unióval szembeni bizalmat.

Irakban minden külföldi „beavatkozás” érzékeny kérdés. A 2003-as, amerikai vezetésű katonai beavatkozás sem növelte a nemzetközi szervezetek népszerűségét az országban. Ezért is különösen fontos a misszió tevékenységének folyamatos és átlátható bemutatása. Másrészt az EU polgárai is ezen híradások révén értesülhetnek arról, hogy a KBVP-missziók miként használják fel az uniós adófizetők pénzét.

Az EUAM Irak személyzete – ahogyan az általában jellemző a KBVP-missziókra – három fő csoportból áll: a tagállamok vagy társult harmadik országok által vezényelt nemzeti szakértőkből, az uniós intézmények vagy az EKSZ által kirendelt, az Unióval munkaviszonyban álló szakemberekből, valamint a helyi alkalmazottakból (például tolmácsokból, adminisztratív és technikai személyzetből).²²⁸ A vezényelt szakértők esetében az adott tagállam, illetve az uniós intézmények vagy az EKSZ-szel szerződéses jogviszonyban álló személyek költségeit – beleértve a kiküldetés helyére és onnan vissza történő utazás költségeit – az őket kirendelő fél viseli. Kivételt képez az adott országban adható napidíj, amelyet egységesen a misszió fizet minden nemzetközi beosztású munkatárs számára.

Az EU-missziók esetében a döntéshozók alapvető célja, hogy minél több, jól felkészült nemzeti szakértőt válasszanak ki a szolgálat ellátására. Amennyiben azonban nem áll rendelkezésre megfelelően képzett jelölt egy adott beosztásra, indokolt esetben lehetőség van arra is, hogy a KBVP tevékenységében részt vevő, nem uniós, úgynevezett harmadik országok szakemberei is kiválasztásra kerüljenek.

3.1.2. Az EU Irakban

Az EU és Irak közötti partnerségi együttműködés nem új keletű, hanem már korábban kialakult kapcsolat. Az EU és Irak hosszabb ideje működik együtt különböző területeken, többek között a humanitárius segítségnyújtás, a stabilizáció, az ország újjáépítésének támogatása, az emberi

²²⁸ Council Decision (CFSP) 2017/1869 of 16 October 2017 on the European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq (EUAM Iraq) Article 7.

jogok érvényesítése, a migráció kezelése, a biztonság megerősítése, valamint a politikai, társadalmi és gazdasági reformprogramok támogatása terén.

Az EU–Irak együttműködés alapját a 2012-ben aláírt, majd 2018 augusztusában hatályba lépett EU–Irak Partnerségi és Együttműködési Megállapodás (Partnership and Cooperation Agreement – PCA) képezi.²²⁹ Ezen túlmenően az Európai Unió támogatást nyújt azoknak a konkrét kihívásoknak a kezelésében is, amelyekkel Irak az ISIS legyőzését követő időszakban szembesült – ideértve a folyamatos humanitárius segítségnyújtást is.

Az Unió 2018. január 22-én fogadta el az EU Irakra vonatkozó stratégiáját.²³⁰ A stratégia külön kiemeli, hogy Irakban a biztonsági szektor hatékony átalakítása és mélyreható reformja elengedhetetlen, mind a honvédelmi, mind a belügyi ágazatban. Kiemelt prioritás az állami ellenőrzés visszaállítása azon területeken, amelyeket korábban az ISIS vagy más terrorszervezetek tartottak ellenőrzésük alatt, valamint a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelem támogatása.

Fontos cél a jogállamiság megszilárdítása és az emberi jogi normák betartásának biztosítása, mivel ezek révén jelentősen csökkenthető a jövőbeni erőszakos cselekmények újbóli előfordulásának kockázata. Az EU–Irak Partnerségi és Együttműködési Megállapodás szintén kiemelt figyelmet fordít – többek között – a terrorizmus elleni küzdelemre. A megállapodás értelmében a szerződő felek vállalják, hogy a vonatkozó nemzetközi és nemzeti jogszabályokkal összhangban együttműködnek a terrorcselekmények megelőzése és visszaszorítása érdekében. Emellett megállapodtak a tömegpusztító fegyverek és hordozóeszközök elterjedésének megakadályozására irányuló közös fellépésben is.

Az EU és Irak továbbá kötelezettséget vállaltak arra, hogy betartják és maradéktalanul végrehajtják a kézi- és könnyűfegyverek tiltott kereskedelmére vonatkozó nemzetközi kötelezettségeiket. A stratégia kidolgozása, az együttműködési megállapodás aláírása, valamint az EU által nyújtott folyamatos pénzügyi támogatás egyértelműen bizonyítja az Unió elkötelezettségét Irak stabilitásának megerősítése mellett.

Irak évtizedeken keresztül szenvedett az erőszaktól és a fegyveres konfliktusoktól, azonban az ISIS legyőzése, valamint a nemzetközi közösség által tett, mintegy 30 milliárd dolláros támogatási ígéret²³¹ reményt ad egy békésebb jövő megteremtésére az országban.

²²⁹ Partnership And Cooperation Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and the Republic of Iraq, of the other part. Official Journal of the European Union 31.7.2012.

²³⁰ Joint Communication To The European Parliament And The Council Elements For An Eu Strategy For Iraq Brussels, 8.1.2018 JOIN(2018) 1 final.

²³¹ Kuwait summit: \$30 billion to rebuild Iraq.

Forrás: <https://www.dw.com/en/kuwait-summit-promises-30-billion-in-iraq-reconstruction-aid/a-42586658>
(Letöltés ideje: 2024. december 22.)

Ebben a folyamatban az Unió aktív és vezető szerepet vállal, különösen a biztonsági szektor reformjának támogatásán keresztül.

A pénzügyi támogatás mellett kiemelt jelentőséggel bír a jogállamiság megerősítése, valamint a közrend és közbiztonság helyreállításának elősegítése. Az EUAM Irak misszió e célok eléréséhez nyújt konkrét és gyakorlati segítséget. A misszió hozzájárul egy biztonságos, jól működő iraki állam megteremtéséhez azáltal, hogy aktívan részt vesz egy hatékony, átlátható és elszámoltatható rendvédelmi és igazságügyi rendszer kiépítésében.

A misszió mandátuma eredetileg egy évre szólt, azonban a küldetés kezdete óta többször is meghosszabbították, a jelenlegi mandátum 2026. április 30-ig hatályos, amelyet várhatóan újabb két évvel meghosszabbítanak.²³²

A jelenlegi misszióvezető Ralf Schroeder dandártábornok,²³³ akit 2025. augusztus 15-i hatállyal neveztek ki. A Német Szövetségi Rendőrség tagjaként több mint 25 éves szakmai tapasztalattal rendelkezik a terrorizmus elleni küzdelem, a nemzetközi válságkezelés és a békefenntartás területén. Pályafutása során számos vezetői pozíciót töltött be, többek között a GSG 9, a szövetségi terrorelhárító egység parancsnokhelyetteseként is szolgált. Nemzetközi tapasztalatait az ENSZ szomáliai, szudáni és az EU afganisztáni misszióiban szerezte. Kinevezését megelőzően az EUAM Irak misszióvezető-helyetteseként dolgozott, így széles körű helyismerettel és tapasztalattal vette át új megbízatását.

3.1.3. Az EUAM Irak Misszió által támogatott szakmai területek²³⁴

A misszió fő feladata stratégiai szintű tanácsadás és szakértelem átadása az iraki biztonsági szervek felső- és középvezetői számára. A tudásátadás a helyi igényekhez igazodva workshopok, szemináriumok, képzések vagy hivatalos találkozók formájában történik. E tevékenységek révén a misszió hozzájárul egy jól működő, a nemzetközi normáknak megfelelő, átlátható és elszámoltatható rendvédelmi és igazságügyi rendszer kiépítéséhez, ezáltal támogatva a háború utáni stabilitást és a hosszú távú társadalmi béke helyreállítását.

²³² EUAM Iraq: Council extends the mandate of the EU advisory mission on security sector reform until 2026. Forrás: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/04/29/euam-iraq-council-extends-the-mandate-of-the-eu-advisory-mission-on-security-sector-reform-until-2026/> (Letöltés ideje: 2024. december 22.)

²³³ Ralf Schroeder, Head of Mission EUAM Iraq. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/280/ralf-schroeder-head-of-mission-euam-iraq> (Letöltés ideje: 2025. október 31.)

²³⁴ EUAM IRAQ: European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq - Civilian Mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/euam-iraq/euam-iraq-european-union-advisory-mission-support-security-sector-reform-iraq-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje: 20204. január 25.)

Az iraki kormányzati szervekkel kialakított szoros együttműködésre építve az EUAM tagjai a helyi partnerekkel közösen dolgoznak a biztonsági szektor reformját támogató jogi keret és stratégia kidolgozásán. Az együttműködés célja egy megvalósítható, eredményes reformstratégia létrehozása, amely világos irányt mutat a biztonsági ágazat hatékony, nemzetközi normák szerinti működtetéséhez. A stratégia egyik fontos eleme a korrupció elleni eredményes fellépés támogatása, valamint az integritás kultúrájának megerősítése a biztonsági intézményeken belül.

Az országban a korrupció továbbra is komoly akadálya a kormányzati szervek hatékony működésének. A vesztegetés, a pénzmosás és a közpénzek hűtlen kezelése minden kormányzati szinten és ágazatban jelen van – beleértve a biztonsági szektort is. A családi és törzsi kapcsolatok szintén jelentős befolyással bírnak a döntéshozatali folyamatokra, ami tovább nehezíti az átlátható és elszámoltatható kormányzás megvalósítását.²³⁵

Az összes rendvédelmi, nemzetbiztonsági intézmény erősen átpolitizált, mivel vezetőiket a kormányzó politikai pártok nevezik ki, ezért a különböző hon- és rendvédelmi szervek vezetői viszonzásképpen feladataikat az őket pozíciójukba juttató pártok programjai mentén hajtják végre. Ez komoly akadályt képez annak, hogy a nemzetbiztonsági intézmények, rendvédelmi szervek a jogszabályok, szakmai normák és a nemzeti szttenderdek szerint működjenek.

Egy, a Transparency International által készített 2013-as jelentés szerint a különböző biztonsági erőkhöz történő felvételi eljárások során a leendő újoncok akár 5000 amerikai dollárt is fizetnek azért, hogy bekerüljenek az adott szervezetbe, biztos megélhetés reményében.

Természetesen a korrupció nemcsak a felvételi folyamatokat érinti, hanem a végrehajtói szinten is jelen van, a mindennapok szerves részét képezve.

A jelentés alapjául szolgáló felmérés szerint a megkérdezett iraki állampolgárok 64%-a nyilatkozott úgy, hogy már fizetett kenőpénzt rendőrségi intézkedés során.²³⁶ Az utóbbi időszakban a helyzet érezhetően javult, és a lakosság bizalma is erősödött a hon- és rendvédelmi szervek irányába, ugyanakkor a korrupció szintje továbbra is magas.

A fegyveres erőknél és a rendőrségnél a megfelelő ellenőrzési rendszer hiányában továbbra is elterjedt gyakorlat a „szellemkatonák” és „szellemrendőrök” alkalmazása. Ez azt jelenti, hogy az adott egység állománytáblájában bizonyos beosztások csak papíron léteznek, míg az ezekhez rendelt bérköltségeket a parancsnokok saját céljaikra használják fel.²³⁷

²³⁵ US Department of State: 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Iraq p 45.

²³⁶ Transparency International: Iraq: overview of corruption and anti-corruption April 2013 Number: 374.

²³⁷ Transparency International: Iraq: Overview of corruption and anti- corruption december 2020.

Az EUAM Irak a biztonsági szektor fejlesztése során azt az alapelvet követi, hogy a fenntartható biztonság megteremtéséhez minden országban erős, átlátható, elszámoltatható és politikai befolyástól mentes intézményekre van szükség. Ezeknek a szervezeteknek a működését az emberi jogok tiszteletben tartásának kell vezérelnie. Az intézményi reformok összetett jellegét felismerve az EUAM Irak többoldalú megközelítést alkalmaz, amely tanácsadásból, mentorálásból, munkamegbeszélésekből és képzésekből áll, szoros együttműködésben a helyi partnerekkel. Ezek a közös események lehetőséget biztosítanak a szakmai tudás átadására, az Unióban bevált gyakorlatok megosztására, valamint a stratégiák és szakpolitikai döntések közös kidolgozására.

Az EUAM Irak ezen együttműködési folyamat keretében azonosítja a biztonsági szektor fejlesztésre szoruló területeit, reagál a felmerülő kihívásokra, és olyan megoldásokat dolgoz ki, amelyek a helyi viszonyok között a leghatékonyabban alkalmazhatók. Az eseményeken kialakuló folyamatos párbeszéd erősíti a bizalmat a misszió és a helyi partnerek között, ösztönzi az innovációt, és lehetővé teszi, hogy a misszió célzott, megalapozott támogatást nyújtson az iraki intézmények számára.

Az EUAM Irak a célok megvalósítása érdekében együttműködik más nemzetközi szereplőkkel – például az ENSZ-szel és donorországokkal –, és összehangolja tevékenységét velük. Ez a partnerség lehetővé teszi a reformfolyamatok hatékonyabb támogatását, valamint segít elkerülni az átfedéseket és párhuzamosságokat a különböző nemzetközi kezdeményezések között.

A misszió tevékenységének fő szakmai területei:

Nemzetbiztonsággal kapcsolatos jogszabályok megalkotásának támogatása: Az iraki nemzetbiztonsági intézmények hatékony átalakításához elengedhetetlen a megfelelő jogi háttér kialakítása. Ez a folyamat azonban nem valósulhat meg kizárólag szakmai alapon – szükség van a helyi fél részéről megnyilvánuló politikai támogatásra is a feladatok eredményes végrehajtása érdekében. A legfontosabb, hogy az iraki kormány politikai konszenzust érjen el annak érdekében, hogy széles körű társadalmi felhatalmazással rendelkezzen a biztonsági intézmények mélyreható reformjához.²³⁸ Ennek része a jogszabályok átlátható előkészítése, a releváns minisztériumok és szakmai szervek bevonása, valamint a parlamenti és társadalmi egyeztetések biztosítása. A jogalkotási folyamat során kiemelten fontos a nemzetközi normák

²³⁸ Restructuring Iraqi National Security Institutions in Sudani's Government.

Forrás: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/restructuring-iraqi-national-security-institutions-sudanis-government> (Letöltés ideje: 2024. január 25.)

és bevált gyakorlatok figyelembevételével, hogy a létrejövő szabályozás hosszú távon is stabil, legitim és végrehajtható legyen.

Modern parancsnoki és vezetés-irányítási rendszer, gyors, hatékony válságreagáló képesség kialakítása: Az iraki belső biztonsági környezetet jelenleg olyan összetett kihívások alakítják, mint a terrorizmus, a radikalizmus és a szervezett bűnözés erős jelenléte. Ebben a környezetben elengedhetetlen a rendvédelmi szervek – így a rendőrség, a határőrség és a polgári titkosszolgálatok – gyors és hatékony reagálóképességének kialakítása és annak folyamatos fenntartása. A különböző szervezetek közötti együttműködés megerősítése, valamint a gyors és akadálytalan információáramlás biztosítása a kulcsfontosságú fenyegetésekre adott időben történő válaszokhoz. Ugyanilyen lényeges egy olyan modern műveletirányítási rendszer kiépítése, amely lehetővé teszi a helyzetek valós idejű nyomon követését, a gyors döntéshozatalt és a hatékony beavatkozást. Ehhez megfelelő technikai háttérre, korszerű kommunikációs eszközökre és jól képzett személyzetre van szükség. Az Európai Unió tagállamaiban felhalmozott szakmai tudás és tapasztalat jelentős mértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy Irak olyan jól működő, rugalmas és integrált biztonsági struktúrát alakítson ki, amely képes hatékonyan kezelni a jelenlegi és jövőbeli kihívásokat.

Jól működő humánerőforrás-gazdálkodási rendszer kiépítésének támogatása: A misszió stratégiai humánerőforrás-menedzsment kapacitásfejlesztési programja szorosan illeszkedik a helyi minisztériumok – köztük az iraki Belügyminisztérium – reformtörekvéseihez. Az EUAM Irak nemzetközi, humánerőforrás-menedzsment (HR) területén jártas tanácsadói támogatják a Belügyminisztérium stratégiai HR-rendszerének kialakítását. A rendszer fejlesztése az európai jó gyakorlatok figyelembevételével, valamint ezek tapasztalatainak a helyi partnerekkel való megosztásával történik. A HR-stratégia kialakításánál egyik alapvető elvárás az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1325. sz. határozatában²³⁹ foglaltak figyelembevételével. Ez arra ösztönzi a tagállamokat, hogy minél nagyobb arányban biztosítsák a nők részvételét a nemzeti, regionális és nemzetközi intézmények munkájában.

A határozat buzdítja az ENSZ tagállamait arra, hogy növeljék a női képviseletet az állami szektor döntéshozatali szintjein – beleértve a rendvédelem és a közigazgatás területét is. A stratégiai HR-rendszer kialakítása ezért külön figyelmet fordít a toborzás, az előmenetel és a képzési lehetőségek olyan módon történő átalakítására, hogy azok elősegítsék a nők aktívabb részvételét a Belügyminisztérium szervezeteinek tevékenységében. Emellett hangsúlyos elem a teljesítményértékelési és kompetenciaalapú kiválasztási rendszerek fejlesztése, amelyek

²³⁹ Landmark resolution on Women, Peace and Security.

Forrás: <https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/> (Letöltés ideje: 2025. február 1.)

hosszú távon hozzájárulnak egy professzionális, átlátható és elszámoltatható rendvédelmi humánerőforrás-gazdálkodáshoz. Az EUAM Irak támogatása így nemcsak a szervezeti struktúrák modernizációját segíti elő, hanem hozzájárul egy olyan fenntartható HR-kultúra kialakításához is, amely képes megfelelni Irak jelenlegi és jövőbeli biztonsági kihívásainak.

Terrorizmus és szervezett bűnözés elleni küzdelem: A 2003-as nemzetközi katonai beavatkozást követően Irakban kialakult káosz, valamint a közigazgatási és védelmi szektor összeomlása kedvező feltételeket teremtett a különböző terrorszervezetek és szervezett bűnözői csoportok megerősödéséhez. Emellett maguk a terrorszervezetek – például az al-Kaida²⁴⁰ – is egyik fő bevételi forrásként tekintettek a szervezett bűnözésben való aktív részvételre. A terrorszervezet a saját működéséhez szükséges pénzügyi háttér biztosítása érdekében részt vett az embercsempészetben, emberkereskedelemben, kábítószer-csempészetben, valamint az illegálisan kitermelt kőolaj, lopott műkincsek és kulturális értékek csempészetében.²⁴¹

Irakban a szervezett bűnözés már Szaddám Huszein rendszerében gyökeret vert, és tovább erősödött a nemzetközi közösség által Kuvait lerohanása miatt 1990-ben bevezetett szankciók időszakában.²⁴² A szankciók következtében meggyengült állami intézményrendszer, valamint a rendvédelmi szervek kapacitásainak fokozatos eróziója tovább növelte a jogbizonytalanságot, és megteremtette a terepet a különböző fegyveres csoportok és bűnszervezetek térnyeréséhez. A 2003-as inváziót követő hatalmi vákuum és instabilitás pedig tovább gyorsította ezt a folyamatot, amely végül kedvező környezetet biztosított az ISIS felemelkedéséhez. Az ISIS már a kezdetektől aktívan részt vett a szervezett bűnözésben, hogy anyagi forrásokat szerezzen az iszlám kalifátus létrehozására irányuló törekvéseihez. A kalifátus kikiáltása előtt a szervezet maffiaszerűen működött: zsarolással és védelmi pénzek szedésével tartotta sakkban a különböző vállalkozásokat.²⁴³

Jelenleg a szervezett bűnözői csoportok és terrorista hálózatok – bár már nem ellenőriznek nagy földrajzi területeket Irakban – továbbra is gyengítik az államot, és aláássák a jogállamiságot. Az EUAM-misszió fontos szerepet játszik az iraki kormányzat, valamint a hon- és rendvédelmi szervek szervezett bűnözés és terrorizmus elleni erőfeszítéseinek támogatásában.

²⁴⁰ al-Qaeda in Iraq terrorist organization.

Forrás: <https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda-in-Iraq> (Letöltés ideje: 2024. január 25.)

²⁴¹ Heather Lockwood: The Utilisation of Transnational Organised Crime by Al-Qaeda and the Islamic State of Iraq and the Levant. Department of Security Studies and Criminology Macquarie University MA tesis 2020.

²⁴² Williams, Phil: Criminals, militias, and insurgents: Organized crime in Iraq. The Strategic Studies Institute (2009) p. 23.

²⁴³ Sara Kulić, Maarten P. Bolhuis: The persistence of organized crime in post-caliphate Iraq: a case of crime-terror convergence? Crime, Law and Social Change (2023) 80:569–597 p 583.

A helyi rendszer gyengeségeinek feltérképezését követően az EUAM-misszióba vezényelt szakemberek különböző képzések és munkamegbeszélések keretében osztják meg szakmai tapasztalataikat a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni hatékony fellépésről. A képességfejlesztés egyik kiemelt területe a hazai és nemzetközi bűnüldöző szervezetek közötti együttműködés megerősítése, valamint az információmegosztás elősegítése – például az Interpol Nemzeti Iroda, a nemzetbiztonsági szolgálatok, a rendőrség és más érintett szervezetek között. A misszió rendészeti szakértői különböző előadásokon és képzéseken mutatják be az EU tagállamaiban működő modelleket, az egyes ügynökségek közötti együttműködés formáit, valamint az információmegosztás gyakorlatát a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelemben.

A helyi kormányzat részéről a Nemzeti Terrorelhárítási Bizottság (National Committee for Counterterrorism – NCCT) felelős a 2019-ben jóváhagyott, 2021–2025 közötti időszakra szóló nemzeti terrorellenes stratégia végrehajtásáért. Az iraki kormány felkérte az EUAM-missziót, hogy támogassa az NCCT-t a stratégiai célkitűzések megvalósításában.

Erőszakos szélsőségeség elleni küzdelem, annak megelőzése: Irak etnikailag és vallásilag sokszínű ország, ahol síiták, szunniták, kurdok, keresztények és más etnikai, vallási csoportok élnek egymás mellett.²⁴⁴ Irak közelmúltbeli történetében gyakoriak voltak az országon belüli, különböző etnikai és vallási csoportok közötti erőszakos konfliktusok. Ezek következtében 2003 és 2024 között közel kétszázezer ember vesztette életét²⁴⁵, és millióknak kellett elhagyniuk otthonaikat.

Az iraki kormányzat elkötelezett a megbékélés mellett, és mindent megtesz annak érdekében, hogy olyan társadalmi környezetet hozzon létre, amely mentes az erőszakos szélsőségeség minden formájától. Az erőszakos szélsőségeség elleni küzdelemben, valamint az erre vonatkozó nemzeti stratégia megvalósításában a helyi Belügyminisztérium és a rendvédelmi szervek egyik kiemelt partnere az EUAM-misszió. A misszióba vezényelt nemzetközi rendőri tanácsadók és civil szakértők különböző képzéseken, munkamegbeszéléseken és konferenciákon osztják meg szakmai tapasztalataikat az erőszakos szélsőségeség és annak kiváltó okainak hatékony kezeléséről. Emellett folyamatosan mentorálják és tanácsokkal látják el a területért felelős helyi partnereiket.

²⁴⁴ CIA The World factbook. Iraq Middle East. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/#people-and-society> (Letöltés ideje: 2024. december 30.)

²⁴⁵ Number of documented civilian deaths in the Iraq war from 2003 to 2024. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/269729/documented-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003/> (Letöltés ideje: 2024. december 30.)

A Szövetségi Hírszerző és Nyomozó Ügynökség korszerűsítése: Az EUAM Irak létrehozása óta a misszió tanácsokat nyújt a Szövetségi Hírszerző és Nyomozó Ügynökség vezetői számára az erőszakos szélsőségesek, a terrorizmus elleni küzdelem, a szervezett bűnözés, az ellopott műtárgyak visszaszerzése, valamint az Interpollal való együttműködés terén. Az EUAM Irak folyamatosan szervez képzéseket a jogszerű és szakszerű információszerző tevékenységről, valamint az információk elemzésének és értékelésének módszereiről. A misszió kiemelt figyelmet fordít a nemek közötti esélyegyenlőség érvényesítésére a biztonsági szektor minden területén.

A misszió támogatásával a Szövetségi Hírszerző és Nyomozó Ügynökség létrehozta a vegyes hírszerzési elemző-értékelő egységet, amely női és férfi elemzőkből áll. Az egység tagjai egyenlő feltételek mellett, egymást támogatva végzik feladataikat.²⁴⁶ A közös munka hozzájárul egy olyan elemzői kultúra kialakításához, amelyben a különböző nézőpontok és szakmai tapasztalatok erősítik a döntéshozatalt, és növelik a hírszerzési tevékenység eredményességét. A misszió támogatása nemcsak az elemzői kapacitások fejlesztésére terjed ki, hanem a szervezeti folyamatok modernizációjára is, beleértve a munkafolyamatok szabványosítását, az etikai normák megerősítését és a nemzetközi együttműködésben alkalmazott bevált gyakorlatok adaptálását. Mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy a Szövetségi Hírszerző és Nyomozó Ügynökség egyre professzionálisabb, átláthatóbb és hatékonyabb módon legyen képes reagálni a különböző biztonsági kihívásokra, és hatékonyan támogassa a különböző helyi bűnüldöző szervek munkáját.

Integrált határigazgatás: Szaddám Huszein rezsimjének 2003-as összeomlása és az Egyesült Államok által vezetett nemzetközi katonai beavatkozás kudarca után Irak fegyveres káoszba süllyedt. Polgárháború robbant ki a korábban domináns szunnita kisebbség és a síita többség²⁴⁷ között.

A kialakult káosz, valamint a közigazgatás és a rendvédelem összeomlása következtében megnövekedett a szervezett bűnözői csoportok tevékenysége, és az iszlám szélsőségesek is jelentős teret nyertek az országban. Ebben a közegben született meg a jelenkor egyik legrettegettebb terrorszervezete, az ISIS is. Az állami rendvédelmi és biztonsági erők – köztük a határőrség – 2003 utáni feloszlása súlyosan rontotta Irak azon képességét, hogy megvédje saját államhatárai sérthetlenségét.

²⁴⁶ EUAM Iraq supports the Federal Intelligence and Investigations Agency to increase the participation of women. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/20/euam-iraq-supports-the-federal-intelligence-and-investigations-agency-to-increase-the-participation-of-women> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)

²⁴⁷ Minority Rights Group, Iraq. Forrás: <https://minorityrights.org/country/iraq/> (Letöltés ideje: 2024. január 24.)

Az új iraki fegyveres és rendvédelmi erők felállításának folyamata 2004-ben kezdődött az Egyesült Államok támogatásával. A Bush-kormányzat 2003 novemberében hozott döntése értelmében 2004 júniusában teljes mértékben átadta a felelősséget az új iraki kormányzatnak, ezzel párhuzamosan pedig megkezdődött a helyi hon- és rendvédelmi szervek – köztük a határőrség – tagjainak toborzása és felkészítése.

A biztonság helyreállítása érdekében a helyi kormányzatnak és az USA vezette koalíciónak számos kihívással kellett szembenéznie, többek között:

- a kormányzattal szemben álló fegyveres csoportok meggyengítése és felszámolása,
- korszerű, a feladatok ellátására alkalmas új iraki biztonsági erők – köztük egy hatékony határőrség – létrehozása,
- a biztonsági erők majdani állományának képzése és magas szintű felkészítése.²⁴⁸

A folyamat lassan haladt, majd gyakorlatilag megtorpant, amikor 2014-ben az ISIS felemelkedett, és megszállta Irak északi területeinek jelentős részét, beleértve a Szíriával és Jordániával határos régiókat is. Ennek következtében Irak elveszítette a képességét arra, hogy ellenőrzése alatt tartsa ezeket a határszakaszokat, mivel az ISIS a teljes határövezetet uralma alá vonta. Mivel a szervezet Szíriában is jelentős területeket foglalt el, az iraki–szíriai határ mindkét oldalát ellenőrizte, így szabad mozgást tudott biztosítani a terroristák, csempészek és emberkereskedők számára. Ez az állapot egészen 2017-ig fennállt, amikor az iraki kormányzat legyőzte az ISIS-t. Addig a határvidék a terrorista és szervezett bűnözői csoportok működésének paradicsoma volt.

Jelenleg az államhatárok őrizete és védelme ismét a legitim iraki hatóságok felelőssége, és a nemzeti szuverenitás egyik legfontosabb kérdésévé vált. A határbiztonság azonban továbbra is kritikus kihívást jelent. Az iraki határőrizeti erők csak korlátozott mértékben képesek fellépni a csempészet ellen. Ez különösen igaz az iraki–szíriai és az iraki–török határszakaszokra, ahol a határon átnyúló bűncselekmények továbbra is jelentős problémát jelentenek. A határellenőrzés hatékonyságának megerősítése érdekében Mohammad Shia Al-Sudani, Irak miniszterelnöke döntést hozott egy új határőr erő felállításáról.²⁴⁹

Az új határőr erőket elsősorban a Törökországgal és Iránnal közös határszakaszokra telepítik, a határőrizet és a határforgalom-ellenőrzés hatékonyságának növelése érdekében. Irak és Irán 2023 márciusában megállapodást írt alá a közös határ ellenőrzésének hatékonysága,

²⁴⁸ Peter Khalil Rebuilding and Reforming the Iraqi Security Sector U.S. Policy During Democratic Transition Number 9, July 2006. p 18.

²⁴⁹ Iraq to create new Border Guard Force. Forrás: <https://www.middleeastmonitor.com/20221208-iraq-to-create-new-border-guard-force/> (Letöltés ideje: 2024. január 26.)

biztonságának megerősítése céljából.²⁵⁰ A két ország közötti határbiztonsági megállapodás magában foglalja a közös határ őrzését és védelmét, valamint az együttműködés megszilárdítását e cél érdekében. Az iraki fél a megállapodásban garantálja, hogy saját területéről fegyveres csoportok ne indíthassanak támadást a szomszédos ország területei ellen.

Az iraki hatóságok 2017-ben, az ISIS legyőzését követően újra megnyitották a Trebil határátkelőhelyet, amely kiemelt gazdasági jelentőséggel bír, és kulcsszerepet játszik Irak Jordániával fenntartott kapcsolataiban. Trebil jelenleg az egyetlen hivatalos határátkelőhely Irak és Jordánia között.

Az Európai Unió támogatásával 2021-ben az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala (United Nations Office on Drugs and Crime – UNODC), valamint a Nemzetközi Migrációs Szervezet (International Organization for Migration – IOM) közös kapacitásfejlesztési projektet hajtott végre az említett határátkelőhelyen. A projekt keretében megvalósított, az EUAM által is szervezett képzéseken az iraki Trebil, illetve a túloldali, jordániai Karameh határátkelőn szolgálatot teljesítő vámőrség, határőrség és más rendvédelmi szervek tagjai vettek részt²⁵¹. A képzés célja a határbiztonság erősítése, a két fél közötti együttműködés fokozása, valamint az integrált határigazgatással kapcsolatos ismeretek átadása volt. Emellett az áruk és személyek gyors és hatékony ellenőrzésének elősegítése is kiemelt szerepet kapott, amely hozzájárul a határokon átnyúló kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok megerősítéséhez.

A fentiekén túl az EUAM Irak Misszió határrendészeti tanácsadói és szakértői rendszeresen tartanak képzéseket és workshopokat az államhatárok hatékony ellenőrzését támogató technikai eszközök alkalmazásáról, megosztva az EU tagállamainak e téren szerzett tapasztalatait. Ezeken az eseményeken a helyi partnerek többek között a járőrhajók, pilóta nélküli légi járművek, különböző kamerarendszerek, hőkamerák és éjjellátó eszközök határőrizeti alkalmazásáról, az automatizált határellenőrzésről, valamint az automatikus arcfelismerő rendszerek működéséről és működtetéséről kapnak részletes ismereteket.

A képzések lehetőséget biztosítanak a modern határellenőrzési technológiákkal kapcsolatos európai tapasztalatok megosztására is, bemutatva egyes tagállamok határrendészeti szervei, a EU Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex) és az Europol által jelenleg

²⁵⁰ Iraq, Iran Sign Deal to Tighten Border Security.

Forrás: <https://www.voanews.com/a/iraq-and-iran-sign-deal-to-tighten-border-security/7011946.html> (Letöltés ideje: 2024. január 26.)

²⁵¹ UNODC supports Iraq's Border Management in Trebil. Forrás: <https://www.unodc.org/romena/en/Stories/2021/April/unodc-supports-iraqs-border-management-in-trebil.html> (Letöltés ideje: 2024. január 26.)

alkalmazott hatékony és megbízható technológiákat és módszereket. A megosztott ismeretek hatékonyan támogatják az iraki határőrizeti szervek munkáját.

A határellenőrzés fejlesztésével kapcsolatos programokon a helyi határőrizeti, rendvédelmi és kormányzati szervek képviselői vesznek részt. Köztük vannak a határőrizeti erők parancsnokságának, a határőrizeti hírszerzésnek, az útlevel- és tartózkodási engedélyek igazgatóságának, a Szövetségi Nyomozó és Hírszerző Ügynökségnek, valamint az Iraki Polgári Légiközlekedési Hatóságnak a kijelölt tagjai.²⁵²

A helyi Belügyminisztérium a nemzetközi partnerek támogatásával jelentős erőfeszítéseket tesz a határigazgatás és a határellenőrzés nemzetközi normák szerinti működőképességének helyreállítása érdekében, amelyben az EUAM-misszió az egyik kiemelt partnerként vesz részt. Az iraki kormány létrehozta a Határátkelőhelyek Bizottságát, amely a miniszterelnök közvetlen irányítása alatt működő szervezet, és a határátkelőhelyek infrastruktúrájának irányításáért, valamint az ott nyújtott szolgáltatások minőségének javításáért felelős.

Az EUAM megbízatásának megfelelően annak munkatársai elsősorban stratégiai, kisebb részben operatív szinten nyújtanak tanácsot, és mentorálják a helyi partnereket az ország biztonságának fokozása érdekében, beleértve a határbiztonságot is. A misszió tagjai elemzik és értékelik a helyi határrendészeti szervek tevékenységét, feltárják azok gyengeségeit, és javaslatokat tesznek a hiányosságok megszüntetésére, valamint a kapacitások megerősítésére. Az EUAM elemzéseket és ajánlásokat készít a helyi partnerek számára, meghatározva a fejlesztési irányokat. Az EU szakértői a helyi igényekhez igazodó képzéseket terveznek, szerveznek és hajtanak végre. Tanácsot adnak és támogatást nyújtanak az iraki határőrség parancsnokságának a szervezeti struktúrák kialakításában, annak érdekében, hogy hatékonyan tudják kezelni az államhatárokkal kapcsolatos biztonsági kihívásokat.

Továbbá segítséget nyújtanak a határbiztonsági mechanizmusok működtetéséhez szükséges parancsnoki, vezetés-irányítási és ellenőrzési rendszerek kidolgozásában. A misszió határrendészeti tanácsadói részt vesznek a nemzetközi szabványoknak megfelelő iraki határigazgatási modell kialakításában is.

A misszió támogatja a helyi szolgálatok és ügynökségek közötti, valamint a szomszédos országokkal való nemzetközi együttműködés kiépítését, hozzájárulva egy jól működő, integrált

²⁵² EUAM Iraq concludes three workshops on European Experiences in Border-related New Technologies. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/148/euam-iraq-concludes-three-workshops-on-european-experiences-in-borderrelated-new-technologies> (Letöltés ideje: 2024. január 26.)

határigazgatási rendszer létrehozásához. Tanácsokat adnak a különböző adatbázisok működtetésével és határrendészeti alkalmazásával kapcsolatban.

Támogatást nyújtanak a biometrikus azonosítás, valamint az új iraki úti okmányok fejlesztésének és bevezetésének folyamatában. A misszió tanácsadói és mentorai tevékenységükkel hozzájárulnak a helyi határrendészeti erők kapacitásának növeléséhez. A cél egy jól működő határellenőrzési rendszer kialakítása, amely képes kiszűrni a terrorgyanús személyeket, a csempészeket és más jogsértőket, ugyanakkor támogatja a legális határátlépést, és elősegíti az ország külkereskedelmi kapcsolatainak fejlődését.

Kulturális örökség védelme: Egy másik súlyos probléma, amely 2003 óta sújtja az országot, a kulturális örökség ellen elkövetett bűncselekmények kérdése. A fegyveres konfliktusok során gyengül vagy teljesen megszűnik a régészeti lelőhelyek és múzeumok védelme, ami megnyitja az utat a fosztogatók és az illegális ásatások végrehajtói előtt. Továbbá sok esetben a kulturális javak elleni bűncselekményeket – a műkincsek elrablását és áruba bocsátását – a helyi lakosok saját túlélésük érdekében követik el. A válságövezetekben működő terrorista csoportok szintén aktívan részt vesznek a fosztogatásban, és az eltulajdonított, több évszázados vagy évezredes műkincsek illegális külföldre juttatásával és kereskedelmével növelik bevételeiket. Bár pontos adatok nem állnak rendelkezésre, az Interpol információi szerint a közel-keleti térségben több százezer műtárgy került bűnszervezetek és terrorista csoportok kezébe, akik ezeket nyugati országokba csempészik. Európában már több ezer műtárgyat lefoglaltak, de a nagy részük így is eltűnik a feketepiacon.²⁵³

Irak területe az emberi civilizáció egyik bölcsője, ahol több ezer régészeti lelőhely található. A Szaddám-rezsim bukása után ezek a helyszínek szervezett bűnözői csoportok célpontjaivá váltak. Nehéz megbecsülni, hogy mennyi műtárgy és milyen értékben tűnt el, mert jelentős részük a nemzetközi feketepiacon kötött ki.

A történelmi helyszínek kifosztása és a műkincsek külföldre csempészése különösen az ISIS által ellenőrzött területeken virágzott, és ez a tevékenység a terrorszervezet egyik fő bevételi forrásává vált. Mielőtt az amerikai csapatok 2003-ban bevonultak Bagdadba, a Nemzeti Múzeumot is kifosztották a helyi bűnbandák tagjai.

A fent leírtak miatt az EUAM Irak misszió tevékenységében kiemelt szerepet kap a kulturális örökség védelme és az ehhez kapcsolódó tanácsadás, amellyel az uniós szakértők támogatják az iraki hatóságokat.

²⁵³ Assessing Crimes Against Cultural Property 2020, Survey of Interpol member countries September 2021. Forrás: <https://www.interpol.int/content/download/16751/file/2020%20Assessing%20Crimes%20Against%20Cultural%20Property.pdf> (Letöltés ideje: 2025.április.05.)

Jelenleg az EUAM az első és egyetlen olyan uniós KBVP-misszió, ahol a kulturális örökség védelme a biztonsági ágazat reformjának szerves részét képezi. A kulturális örökség elleni bűncselekmények szorosan összefüggenek más kritikus területekkel, mint például a szervezett bűnözés, az erőszakos szélsőségesesség és a terrorizmus. A régiségek eltulajdonítása és külföldre csempészése által okozott károk mértékét nehéz pontosan megbecsülni. Az illegális régiségkereskedelem – az illegális olajbevételek és a túszejtésekből származó jövedelmek mellett – az ISIS egyik legjövedelmezőbb bevételi forrása volt. Hatalma csúcsán a terrorszervezet által ellenőrzött területek körülbelül 5000 régészeti lelőhelyet foglaltak magukba. Az ISIS két fő célt követett a főként ókori kulturális örökségi helyszínek kifosztásával: egyrészt pénzszerzést, másrészt az iszlám előtti korszak történelmének eltörlését és nyomainak megsemmisítését.²⁵⁴

Az életüket veszélyeztető cselekményeken túl komoly kulturális károkat szenvedtek el a keresztények és más, nem a szunnita iszlámhoz tartozó vallási közösségek tagjai. Az ISIS által elfoglalt területeken – például Moszulban – a keresztény templomokat és kulturális örökségi helyszíneket kifosztották, vagy egyszerűen lerombolták. A cél itt sem csupán az anyagi haszonszerzés volt, hanem az is, hogy eltüntessék minden nyomát a nem szunnita iszlámhoz tartozó kultúrák jelenlétének az ISIS által ellenőrzött területeken.²⁵⁵

Egyes becslések szerint az ISIS akár évi 100 millió amerikai dollár bevételre is szert tehetett a kulturális javak illegális kereskedelméből, amely az olajból származó jövedelmek után a második legjelentősebb pénzforrásuk volt.

Az iraki kormányzat komoly erőfeszítéseket tesz a kulturális örökség védelmének megerősítése érdekében, amelyhez az EUAM Irak misszió – mint egyik legfontosabb támogató partner – több területen is hozzájárul.

Az országban élő különböző vallási és etnikai csoportok kulturális örökségének védelme kulcsfontosságú a radikalizálódás elleni küzdelemben is. Irak több ezer éves közös kulturális történelme alapvető jelentőségű a kulturális pluralizmus és sokszínűség megőrzése szempontjából, amely az ország egyik kiemelt értéke. Ehhez a munkához a misszió nemzetközi szakértői is hozzájárulnak, akik rendelkeznek a szükséges szaktudással, és hatékonyan tudják támogatni a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervezetek kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos tevékenységét.

²⁵⁴ Andrew Keller: Documenting ISIL's Antiquities Trafficking: The Looting and Destruction of Iraqi and Syrian Cultural Heritage: What We Know and What Can Be Done 2005. Forrás: <https://2009-2017.state.gov/e/eb/rls/rm/2015/247610.htm> (Letöltés ideje: 2025. január 1.)

²⁵⁵ Matthew Clapperton, David Martin Jones And M. L. R. Smith: Iconoclasm and strategic thought Islamic State and cultural heritage in Iraq and Syria. International Affairs 93: 5 (2017) p. 1223.

Az EUAM az illetékes iraki minisztériumok számára stratégiai tanácsadást nyújt, ezzel aktívan hozzájárulva a kulturális örökségvédelemhez kapcsolódó nemzeti jogszabályi és intézményi háttér kialakításához.

A nemzeti kulturális örökségvédelmi rendszer kiépítése során az egyik legfontosabb nemzetközi alapidokumentum az 1954. május 14-én kelt Hágai Egyezmény, amely a kulturális javak háború idején megszállt területről való kivitelének tilalmáról rendelkezik.²⁵⁶

Egy erős kulturális örökségvédelmi rendszer képes megakadályozni a történelmi helyszínek fosztogatását és a műtárgyakkal való illegális kereskedelmet. Ezáltal elvágja a terrrorszervezeteket egyik fontos bevételi forrásuktól, és közvetetten gyengíti működésüket.

A kulturális örökség megóvása és helyreállítása döntő szerepet játszik a társadalmi megbékélésben és a gazdaság talpra állításában. Békés körülmények között a történelmi helyszínekhez kapcsolódó turizmus és a hozzá kapcsolódó kiszolgáló szektor jelentős gazdasági tényezővé válhat.

Az EUAM Irak jelenleg különböző programokon keresztül is támogatja a helyi közösségeket a kulturális örökség védelmének területén. Az egyik ilyen kezdeményezés egy népszerűsítő kampány, amely a fiatalokat célozza meg, felhívva figyelmüket a kulturális örökség védelmének fontosságára. Egy másik projektben az Oktatási Minisztérium és több iraki egyetem vesz részt. A cél egy jogászprofesszorokból és jogi szakértőkből álló „agytröszt” létrehozása, amely segíti a kulturális örökség védelméről szóló 55/2002. számú törvény hatékony végrehajtását.²⁵⁷

A fentiekén túl a misszió szakmai támogatást nyújt egy Nemzeti Kulturális Örökségvédelmi Adatbázis létrehozásához, amely segíti az iraki nemzeti hatóságokat a kulturális vonatkozású bűncselekmények felderítésében, megnehezíti a kulturális javak illegális kereskedelmét, és elősegíti az ellopott javak visszaszerzését. Az EUAM Irak jó kapcsolatokat alakított ki az Állami Örökségvédelmi Hivatallal (State Board of Antiquities and Heritage – SBAH), és rendszeresen szervez képzéseket, valamint munkamegbeszéléseket a helyi partnerek számára. A szakmai események megvalósításába az Interpol képviselőit is bevonják, ezáltal erősítve a nemzetközi együttműködést a kulturális örökség védelme terén.

²⁵⁶ 1957. évi 14. törvényerejű rendelet a kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelme tárgyában Hágában, 1954. évi május hó 14. napján kelt nemzetközi egyezmény, valamint az ahhoz csatolt jegyzőkönyv (a kulturális javak háború idején megszállt területről való kivitelének tilalma tárgyában) kihirdetéséről. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95700014.tvr> (Letöltés ideje: 2025. január 1.)

²⁵⁷ Law No.55 of 2002 For The Antiquities & Heritage of Iraq. Forrás: <https://www.moj.gov.iq/upload/pdf/%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%20%D8%A7%D9%84%D8%A2%D8%AB%D8%A7%D8%B1%20%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B1%D8%A7%D8%AB.pdf> (Letöltés ideje: 2026. január 07.)

Emberi jogok, nemi egyenlőség: Mohammed Shia al-Sudani miniszterelnök 2022 októberétől tölti be hivatalát. Több mint egyéves politikai huzavona (a 2021-es szövetségi választások) után a helyi politikai pártok végül megegyeztek a miniszterelnök személyéről. Amióta al-Sudani hivatalba lépett, az ISIS legyőzése utáni, viszonylagos nyugalmat kihasználva az ország stabilitásának, gazdaságának, társadalmi kohéziójának megerősítésébe kezdett, amelyet a nemzetközi közösség és az EU is támogat. A kormányzat öt fő kérdés mentén hajtja végre a stabilizációs tervet. Kormányzati prioritások:

- A korrupció visszaszorítása
- A magas munkanélküliség kezelése
- A szegénység csökkentése
- Az iraki gazdaság és a pénzügyi szektor reformja
- A kormányzati működés és a közszolgáltatások színvonalának javítása (Ideértve az emberi jogok érvényesítését és a nemi egyenlőség, különösen a nők társadalmi szerepének további erősítését.)²⁵⁸

Az Egyesült Államok Külügyminisztériumának 2022-es jelentése szerint Irakban súlyos problémák állnak fenn az emberi jogok és a nők jogainak biztosítása terén, amelyek megoldása az új kormányzat feladata. A jelentés több olyan területet is felsorol, amelyek kezelése sürgető, és amelyek megoldása elengedhetetlen az ország demokratikus fejlődése és társadalmi stabilitása szempontjából:

- Korrupció és a kormányzati szervek átláthatatlan működése
- Politikai indíttatású gyilkosságok
- Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód hivatalos eljárásokban
- A tisztességes, nyilvános tárgyaláshoz való jog megtagadása
- Önkényes vagy jogellenes beavatkozás a magánéletbe
- A véleménynyilvánítás szabadságának indokolatlan korlátozása
- A békés gyülekezés és egyesülés jogának korlátozása
- A mozgásszabadság és az ország elhagyásának jogi korlátozása
- A menekültek védelmének hiányosságai
- Vallási és etnikai diszkrimináció, valamint a kisebbségek elleni visszaélések
- Nők elleni erőszak, családon belüli erőszak, becsületgyilkosságok
- Szexuális irányultság vagy nemi identitás alapján történő diszkrimináció, illetve a szexuális kisebbségek elleni erőszak

²⁵⁸ Iraq Events of 2023.

Forrás: <https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/iraq> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

- A munkavállalói, egyesületi és kollektív tárgyalási jogok korlátozása²⁵⁹

Az EUAM Irak tevékenysége során az egyik kiemelt terület az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó nemzetközi standardok érvényesülésének támogatása. A misszió által nyújtott szakmai támogatás és tanácsadás révén ezek a nemzetközi normák és kötelezettségek beépülhetnek a helyi jogalkotásba és végrehajtásba, elősegítve az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőség érvényesülését az országban. Az emberi jogok érvényesülésének fontossága, valamint azoknak a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek napi tevékenységébe történő integrálása érdekében az EUAM Irak misszió szoros együttműködésben dolgozik a helyi Belügyminisztérium Emberi Jogi Igazgatóságával. Ennek keretében rendszeresen szerveznek képzéseket és workshopokat „Emberi jogokon alapuló rendészet” témakörben, elősegítve a jogállamiság és az emberi jogi normák gyakorlati alkalmazását a biztonsági szektorban.²⁶⁰

Az ilyen szakmai rendezvényeken az uniós szakértők előadásai során átadják a legfontosabb ismereteket a hivatalos eljárásokban elvárt alapvető emberi jogok tiszteletben tartásáról. Kiemelt témáik közé tartozik a bántalmazás és az embertelen bánásmód, valamint a jogtalan fogva tartás tilalma, a kiskorúak védelme és a nemek közötti egyenlőség érvényesítése a rendőri és rendészeti feladatok végrehajtása során.

Az EU-s rendőri tanácsadók és civil szakértők megosztják a témakörhöz kapcsolódó legjobb uniós gyakorlatokat, valamint ismereteket nyújtanak az EU-s jogi normákról. Az emberi jogi képzéseken és műhelymegbeszéléseken a Belügyminisztérium különböző igazgatóságainak vezetői, valamint több rendvédelmi intézmény képviselői vesznek részt. Köztük vannak a kábítószer-bűnözés elleni egységek, a bűnügyi nyomozó szervek, a Szövetségi Nyomozó és Hírszerző Ügynökség, a határőrség, a közösségi rendőrség, a tömegkezelést ellátó egységek, valamint a bevetési egységek felső- és középvezetői.

Az iraki rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervezetek vezetőinek és tagjainak közös részvétele az ilyen jellegű eseményeken elősegíti, hogy az emberi jogok garantálásának alapelvei beépüljenek a biztonsági szektor működésének egészébe.

Az általános emberi jogi képzéseken túl a misszió speciális, egy-egy szakterületet átfogó képzéseket is szervez az adott területek tagjainak felkészítése érdekében. Ilyen például a

²⁵⁹ Country Reports on Human Rights Practices for 2022 United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor. Forrás: <https://www.state.gov/reports/2024-country-reports-on-human-rights-practices/iraq/> (Letöltés ideje: 2026. február 2.)

²⁶⁰ Workshops in Basra focus on Human Rights Based Policing.

Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/175/workshops-in-basra-focus-on-human-rights-based-policing> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

tömegrendezvények biztosításával foglalkozó egységek tagjainak emberi jogi normákkal kapcsolatos képzése.

A tömegkezelést végrehajtó rendőri erők vezetői és tagjai jelentős felelősséget viselnek a különböző nyilvános rendezvények és tüntetések kezelése során. Egyrészt biztosítaniuk kell a véleménynyilvánítás szabadságát, másrészt fenn kell tartaniuk a közrendet és a közbiztonságot. Ahhoz, hogy ezt a kettős feladatot maradéktalanul végre tudják hajtani, a különböző intézkedéstaktikai képzések mellett elengedhetetlen az emberi jogok betartására vonatkozó, valamint az azon alapuló rendfenntartással kapcsolatos ismeretek átadása.

Az ilyen események célja, hogy a tömegkezelési feladatokat ellátó egységek parancsnokai megértsék az emberi jogi normák betartásának fontosságát, valamint azok hatását a rendfenntartásra és a döntéshozatalra a tömegrendezvények kezelése során. Az EUAM által az országban szervezett szakmai rendezvényeken túl a misszió támogatja a helyi partnerszervezeteket abban is, hogy azok tagjai részt vehessenek különböző nemzetközi és regionális eseményeken, konferenciákon, amelyek az emberi jogok és a rendvédelem témakörére fókuszálnak. Ezek a szakmai események lehetőséget biztosítanak arra, hogy a különböző országok képviselői megosszák egymással tapasztalataikat és eredményeiket az adott témakörben.

Ilyen szakmai rendezvény volt például a 2023 novemberében Jordániában megrendezett regionális konferencia, amelynek témája „Az emberi jogok érvényesülése a terrorizmus elleni küzdelemben” volt.²⁶¹ A Bahreinből, Egyiptomból, Irakból, Jordániából, Kuvaitból, Libanonból, Líbiából, a Palesztin Hatóságtól és Tunéziából érkező küldöttek három napon keresztül vitatták meg az emberi jogok érvényesülésének és a rendvédelmi szervek átláthatóságának fontosságát a terrorizmus elleni küzdelemben. Minden az eseményen részt vevő ország – köztük Irak – egyértelműen elkötelezett amellett, hogy az emberi jogok tiszteletben tartása érvényesüljön a terrorizmus elleni fellépés során.

Az emberi jogok tiszteletben tartása hivatalos eljárásokban erősíti a társadalom bizalmát a büntető igazságszolgáltatási intézményekben és a jogállamiságban. Ezzel szemben, ha az emberi jogok érvényesítése hiányzik, nőhet az egyének, valamint egyes vallási és etnikai csoportok erőszakra való hajlandósága a regnáló hatalommal vagy más csoportokkal szemben. Ez különösen igaz a közel-keleti térségre, ahol gyakran érvényesül az „erőszak erőszakot szül” elve.

²⁶¹ EUAM Iraq gave a presentation on human rights in countering terrorism in Jordan. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/186/euam-iraq-gave-a-presentation-on-human-rights-in-countering-terrorism-in-jordan> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

Nők részvétele a rendvédelemben: Az iraki rendvédelmi szervek állományában szolgáló hölgyek száma alacsony, különösen a vezető beosztásban dolgozó nőké. Az iraki Belügyminisztérium és az alá tartozó szervek támogatására, valamint a női vezetők arányának növelése érdekében az EUAM-misszió átfogó programot dolgozott ki, amelyet a Német Szövetségi Külügyminisztérium finanszíroz. A program fő célja a nők szerepének megerősítése a Belügyminisztériumban és az annak irányítása alatt álló rendvédelmi szerveknél.²⁶²

Az első iraki női belügyi vezetői képzésre 2024 októberében került sor. A többhetes képzés első szakaszában a minisztérium és a rendvédelmi szervek közel ötven női képviselője – leendő, potenciális vezetők – vett részt. A misszió nemzetközi szakértői mellett előadóként jelen voltak a Rotterdami Erasmus Egyetem Vezetőképző Iskolájának képviselői is. A résztvevők ismereteket szereztek a hatékony vezetési módszerekről, valamint a vezetői készségek fejlesztésének lehetőségeiről.

A nők bevonása a biztonsági szektor stratégiai fejlesztésébe, az ahhoz kapcsolódó politikák kidolgozásába, valamint aktív és érdemi részvételük a közigazgatásban és a rendvédelemben kulcsfontosságú az egész lakosság biztonságának megerősítése szempontjából. Ezért kiemelten fontos, hogy minél több iraki női rendőri vezető ismerkedjen meg a hatékony vezetői módszerekkel.

A támogatás várhatóan hozzájárul ahhoz, hogy a női vezetők nagyobb arányban tölthessenek be döntéshozói pozíciókat, ami hosszú távon a szervezeti kultúra átalakulását és a rendvédelmi szervek társadalmi elfogadottságának növekedését is elősegítheti. Nemzetközi tapasztalatok szerint a női vezetők jelenléte javítja a szervezetek reagálóképességét, növeli az elszámoltathatóságot, és erősíti a lakosság bizalmát. A képzéssorozat további szakaszaiban a résztvevők mentorprogramokban és gyakorlati vezetői feladatokban vesznek részt, hogy a megszerzett tudást a mindennapi munkájukban is alkalmazni tudják.²⁶³

A misszió együttműködése: A misszió mandátumában meghatározott eredményes feladatellátás érdekében az EUAM szorosan együttműködik az alábbi szervezetekkel:

- az iraki Belügyminisztériummal (MoI),
- a Nemzetbiztonsági Tanácsadó Hivatalával (Office of the National Security Adviser – ONSA),

²⁶² First Female Leadership Development Programme aims to empower women in the Ministry of Interior 03-10-2024. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/235/first-female-leadership-development-programme-aims-to-empower-women-in-the-ministry-of-interior> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

²⁶³ Leadership and Women's Empowerment in Iraq's Security Sector. Forrás: https://www.undp.org/iraq/blog/leadership-and-womens-empowerment-iraqs-security-sector?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 06.)

- a miniszterelnök közvetlen alárendeltségében működő biztonsági ágazat reformjával foglalkozó bizottsággal,
- az Iraki Külügyminisztériummal,
- a Határvédelmi Erők Parancsnokságával,
- a Határátkelők Bizottságával,
- az Iraki Kurdisztán Régió Belügyminisztériumával,
- az EU iraki képviseleti irodájával,
- az iraki NATO-kiképző misszióval (NATO Mission in Iraq – NMI²⁶⁴)
- az EU-tagállamok és harmadik országok rendészeti és igazságügyi szerveivel,
- a helyi civil társadalmi szervezetekkel,
- az Iraki ENSZ-ügynökségekkel²⁶⁵.

A felsorolt szervezetekkel kialakított partnerség kulcsfontosságú a biztonsági szektor reformjának előmozdításában, a közrend, közbiztonság, a határigazgatás fejlesztésében, valamint a jogállamiság és az emberi jogok érvényesítésének megerősítésében. Az EUAM ezen együttműködések révén képes olyan szakmai támogatást nyújtani, amely hosszú távon is hozzájárul Irak stabilitásához és intézményi fejlődéséhez.

3.1.4. A misszió működését is meghatározó biztonsági környezet Irakban

Jelenleg Irak a 2003-as amerikai beavatkozás kezdete óta talán a legstabilabb időszakát éli, ugyanakkor még mindig távol áll az igazi béke állapotától. A fegyveres erőszak, a terrorizmus és az erőszakos szervezett bűnözés különböző formái továbbra is jelen vannak az országban, bár már csak szórványosan, széttagoltan és helyi szinten. A különböző fegyveres ellenálló csoportok és terrorszervezetek már nem képesek összehangolt, nagyobb szabású akciók végrehajtására. A gazdaság helyreállása lassú és nehézkes, amit tovább súlyosbít a politikai rendszer törékenysége, a korrupció és a gyenge államigazgatási kapacitások. A lakosság körében jelentős az elégedetlenség a közszolgáltatások hiányosságai és a magas munkanélküliség miatt, ami időről időre társadalmi feszültségekhez vezet. A különböző fegyveres milíciák jelenléte és a külső regionális hatalmak befolyása továbbra is korlátozza az állam szuverenitását, miközben több százezer belső menekült él bizonytalan körülmények között. Mindezek miatt Irak stabilitása továbbra is törékeny és sérülékeny

²⁶⁴ NATO Mission Iraq. Forrás: <https://www.nato.int/en/what-we-do/operations-and-missions/nato-mission-iraq> (Letöltés ideje: 2026. január 26.)

²⁶⁵ The European Union Advisory Mission in Iraq (EUAM Iraq). Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/files/EUAM%20Iraq%20brochure%20English.pdf> (Letöltés ideje: 2025. március 23.)

Az ISIS katonai képességeit sikerült felszámolni, és a szervezet Irakban már nem képes tömegével új tagokat toborozni. Becslések szerint a szervezetnek napjainkban mindössze körülbelül 1500-3000 aktív harcosa lehet Irakban és Szíriában.²⁶⁶ A terrorszervezet elleni átfogó, nagy katonai műveletek tehát lezárultak.

Az Egyesült Államok 2020-ban megkezdte fegyveres erőinek létszámcsökkentését Irakban – amely az Iszlám Állam felemelkedésére válaszul a 2010-es évek közepén jelentősen megnövekedett –, és jelenleg mintegy 2000 amerikai katona tartózkodik az országban az iraki kormány meghívására, tanácsadói és kiképzői feladatkörben.²⁶⁷

Irak belső biztonságára nemcsak saját belső feszültségei, hanem a szomszédos Szíria polgárháborús konfliktusa is negatív hatással volt és van. Továbbá 2019 és 2021 között tüntetések, sztrájkok és polgári engedetlenségi akciók sorozata zajlott az országban. A demonstrációkon a lakosság a korrupció, a magas munkanélküliség, az akadozó közszolgáltatások és a külföldi befolyás növekedése ellen tiltakozott. A 2019 októberében indult Tishreen mozgalom elég jelentős volt ahhoz, hogy 2020 májusában megbuktassa Adil Abdul-Mahdi akkori miniszterelnök kormányát. A megmozdulások kezdeti szakaszában az iraki kormány és az irányítása alá tartozó rendőrség kemény fellépéssel reagált: a biztonsági erők több alkalommal is erőszakot alkalmaztak békés tüntetőkkel szemben Bagdadban és más iraki városokban.²⁶⁸

A tüntetőkkel szembeni erőszakos fellépés tovább rontotta a rendőrségbe és a rendvédelmi szervekbe vetett – amúgy is alacsony – közbizalmat.

A 2021 októberében tartott előrehozott általános választásokat követően a politikai pártok több mint egy évig nem tudtak megegyezni egy új kormány megalakításáról. A választási részvétel ezen a választáson rekordalacsony, mindössze 43 százalék volt,²⁶⁹ ami jól tükrözi a politikai rendszerrel szembeni növekvő társadalmi kiábrándultságot és csalódottságot. Az iraki lakosság jelentős része már nem hitt a változás lehetőségében.

²⁶⁶ Thirty-fifth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2734 (2024) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities.

Forrás: <https://docs.un.org/en/S/2025/71/Rev.1> (Letöltés ideje: 2025. január 17.)

²⁶⁷ US reduces total number of troops in Iraq amid shift in bases. Forrás: <https://taskandpurpose.com/news/us-iraq-troops/> (Letöltés ideje: 2025. október 28.)

²⁶⁸ Iraq: Protest death toll surges as security forces resume brutal repression.

Forrás: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/01/iraq-protest-death-toll-surges-as-security-forces-resume-brutal-repression/> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

²⁶⁹ Turnout in Iraq's election reached 43% -electoral commission.

Forrás: <https://www.reuters.com/world/middle-east/turnout-iraqs-election-reached-43-electoral-commission-2021-10-16/> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

A terrorfenyegetettség továbbra is magas Irakban, ezért a misszió tevékenységét nem tudja kiterjeszteni az ország teljes területére. Feladatainak jelentős részét Bagdadban hajtja végre, emellett egy kisebb irodát működtet Erbilben, a kurd területek de facto fővárosában.²⁷⁰

Az EUAM Irak misszió tagjai számára a legfőbb biztonsági kockázatot a szórványos terrorcselekmények, a fegyveres milíciák aktivitása, a politikai instabilitásból fakadó tömeges megmozdulások, valamint a kiszámíthatatlan közbiztonsági helyzet jelentik. Ez indokolja azt, hogy a misszió tevékenysége elsősorban Bagdadra és a viszonylag biztonságosabb Erbilre korlátozódik.

Az EUAM-misszió tagjai nem számítanak elsődleges célpontnak a különböző terror- és erőszakos cselekmények szempontjából, ugyanakkor bármikor előfordulhat, hogy „rosszkor vannak rossz helyen”. Ezért minden missziótag számára kiemelten fontos a kiutazást megelőző felkészítés, amelynek részletes tartalmával egy külön fejezetben foglalkozom.

3.1.5. Iraki rendőrség

Szaddám uralma idején az iraki rendőrség volt a biztonsági szervek közül a legkevésbé népszerű és legkevésbé elfogadott szervezet. A körülbelül hatvanezer fős testület tagjai alacsony képzettséggel rendelkeztek, gyengén voltak felszerelve, és a szervezeten belül magas szintű korrupció volt tapasztalható. Feladataikat elsősorban a rezsim érdekeinek kiszolgálása határozta meg. Ennek következtében a rendszer bukását követően a helyi lakosok bosszúból több rendőrállomást megtámadtak, leromboltak és kifosztottak, a testület tagjai pedig elmenekültek.²⁷¹

A 2003-as inváziót követően az amerikaiak megkezdték az iraki rendőrség reformját, új tagok toborzását és kiképzését. A Bush-adminisztráció a feladatot az amerikai védelmi minisztériumra bízta, ami azt jelentette, hogy a képzést, mentorálást és az új iraki rendőrség működésének beindítását alapvetően katonák és katonai rendészek végezték. Ennek következtében a felkészítés elsősorban katonai jellegű feladatokra és a terrorizmus elleni harcra összpontosított, míg a hagyományos rendvédelmi feladatok – mint a közrend és közbiztonság fenntartása, valamint a közösségi rendészet kiépítése – háttérbe szorultak.

A problémát a politikai döntéshozók és az amerikai fél is felismerte, ezért létrehozták a ma is működő Jordán Nemzetközi Rendőrképző Központot (Jordan International Police

²⁷⁰ Contact details Baghdad, Headquarters. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/contact-us> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

²⁷¹ James L. Jones The Report of the Independent Commission on the Security Forces of Iraq Atlantic Council 2007. p.94

Training Center – JIPTC).²⁷² A központot 2003 októberében alapították azzal a céllal, hogy elsősorban az iraki rendőrség tagjai – bár napjainkban már más instabil országok rendőri állománya is – nemzetközi normák szerinti rendészeti alapképzésben részesüljön. Megalakulása óta a központ képzés és tapasztalatcsere céljából fogadja más arab és baráti országok rendőri erőinek tagjait. A helyszínválasztást alapvetően Jordánia viszonylag stabil biztonsági környezete és földrajzi közelsége határozta meg. A központban az iraki rendőrök alapfelkészítése az általános rendőrségi feladatok ellátására történt, nyolc hét időtartamban. A kiképzők többsége az amerikai, illetve más NATO-tagállamok nemzeti rendőrségeinek és rendészeti szerveinek állományából került ki.

A képzés két fő modulból állt: egy négyhetes elméleti és egy négyhetes gyakorlati szakaszból. Az elméleti foglalkozások során a hallgatók alapszintű jogi és emberi jogi ismereteket sajátítottak el, míg a gyakorlati modul keretében lökiképzésen, intézkedéstaktikai, gépjárművezetési, tömegkezelési és egyéb gyakorlati foglalkozásokon vettek részt. Az ott felkészített rendőrök már képesek voltak az általános rendőrségi feladatok – közrendvédelmi, közbiztonsági és bűnüldözési tevékenységek – ellátására.

Itt érdemes megjegyezni, hogy a JIPTC tevékenységében 2004. május és 2005. december között másfél éven át hat magyar oktató (négy rendőr és két határőr) is részt vett és oktatta az iraki rendőröket.²⁷³

A rendőrség újjászervezését azonban a 2000-es évek közepén számos további kihívás nehezítette. A biztonsági helyzet romlása, a vallási, etnikai erőszak felerősödése és az al-Káida iraki ágának megjelenése miatt a rendőrség gyakran került fegyveres összecsapások középpontjába. A szervezet állományába sokszor olyan személyek is bekerültek, akik valamely politikai párthoz, milíciához vagy törzsi csoporthoz kötődtek, ami tovább gyengítette a rendőrség professzionalizmusát és pártatlanságát. A 2006–2007-es polgárháborús időszakban több rendőri egység – különösen a Belügyminisztérium alá tartozó különleges alakulatok – hírhedtté vált az általuk elkövetett túlkapások miatt. Ez tovább rombolta a lakosság bizalmát, és hosszú távon megnehezítette a rendőrség legitimációjának helyreállítását.²⁷⁴

²⁷² Jordan International Police Training Center.

Forrás: <https://psd.gov.jo/en-us/psd-department-s/jordan-international-police-training-center/> (Letöltés ideje: 2025. január 16.)

²⁷³ Hegedüs János, Paskó Ferenc Jordániai Nemzetközi Kiképző Központ polgári rendőri kiképzést segítő csoportja (Magyar Nemzetközi Oktató Kontingens), Amman, Jordánia. 20004. május-2005. december (Jordan International Police Training Center-JIPTC; Civilian Police Assistance Team-CPATT) Rendőrök kézikönyve A rendőri békefenntartás, polgári válságkezelés kézikönyve Szerkesztette: Boda József Budapest 2023

²⁷⁴ Iraq Stands On Brink Of Civil War, 'Violence Seems Out Of Control', Special Representative Tells Security Council 11 December 2006.

Forrás: https://press.un.org/en/2006/sc8895.doc.htm?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 07.)

A 2010-es évek elején az iraki kormány és nemzetközi partnerei újabb reformhullámot indítottak el, amelynek célja a rendőrség depolitizálása, a szakmai normák megerősítése és a közösségi rendészeti modell bevezetése, elterjesztése volt. A hangsúly egyre inkább a lakossággal való együttműködésen, a bűnmegelőzésen és a helyi közösségek biztonsági igényeinek feltérképezésén volt. Ezzel párhuzamosan megkezdődött a rendőrségi infrastruktúra újjáépítése is: számos rendőrőrsöt korszerűsítettek, új kommunikációs és informatikai rendszereket vezettek be, valamint modern nyomozástechnikai eszközöket szereztek be.²⁷⁵

Az Iszlám Állam 2014-es előretörése azonban ismét súlyos visszaesést okozott. A rendőrség több területen összeomlott, állományának jelentős része elmenekült vagy a helyi milíciákhoz csatlakozott. A terrorszervezet által korábban uralt, majd kormányerők által felszabadított területeken a rendőrség újjászervezése kulcsfontosságú feladattá vált, hiszen a lakosság biztonságérzetének helyreállítása és a jogállami működés újraindítása csak stabil rendvédelmi jelenléttel biztosítható.

A nemzetközi közösség – köztük az Európai Unió – ekkor kapcsolódott be még aktívabban a rendőrség reformjába, különösen a képzés, a szervezetfejlesztés és a stratégiai tanácsadás területén.²⁷⁶

Az iraki Belügyminisztérium 2018-ban az ENSZ Fejlesztési Programjával (United Nations Development Programme – UNDP) együttműködve egy, a 2019–2022 közötti időszakra szóló átfogó programtervet dolgozott ki a konfliktus utáni Irak biztonsági és igazságügyi szektorának megerősítésére. A kezdeményezés kiemelt eleme az iraki rendőrség szakmai és működési képességeinek fejlesztése.

A 2018-ban indított, UNDP által támogatott belügyminisztériumi program már akkor kezdődött, amikor Irak a posztkonfliktusos stabilizáció szakaszába lépett. A hangsúly a hosszú távú intézményi kapacitásépítésen, a fenntartható, hatékony rendészeti modell kialakításán és a lakosság bizalmának visszaszerzésén volt. A program keretében nemcsak a rendőrség szakmai felkészítése történt meg, hanem olyan stratégiai dokumentumok kidolgozása is, amelyek a rendőrség jövőbeli működését szabályozzák. Ide tartozik a rendészeti stratégia, a közösségi rendészetre vonatkozó irányelvek, valamint a humánerőforrás-gazdálkodás és a belső ellenőrzés modernizálása.

²⁷⁵ Perceptions Of Police, Security And Governance In Iraq.

Forrás: https://iraq.iom.int/sites/g/files/tmzbd11316/files/documents/iom-iraq-perceptions-of-police-security-and-governance-in-iraq.pdf?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 07.)

²⁷⁶ The 2014 crisis in Iraq: Research perspectives and background. Forrás: https://journalistsresource.org/politics-and-government/crisis-iraq-perspectives-research/?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 07.)

A program céljai között szerepel az intézményi struktúrák megerősítése, egy ember- és szolgáltatásközpontú rendvédelmi és igazságügyi rendszer kialakításának támogatása, valamint a legkiszolgáltatottabb társadalmi csoportok – köztük a nők, az etnikai és vallási kisebbségek, illetve a fiatalok – védelmének javítása. Emellett hangsúlyos elem a nők vezető szerepének erősítése a döntéshozatali folyamatokban.

A program megvalósítását több nemzetközi partner – Kanada, Dánia, Németország, Hollandia, Japán és az Egyesült Államok – kormánya támogatta és finanszírozta.

A program részeként sor került rendőri középvezetők felkészítésére, valamint hat, a helyi Belügyminisztérium által jóváhagyott szervezeti struktúrával rendelkező, nemzetközi normáknak megfelelő „minta” rendőrállomás létrehozására Bagdadban, Bászrában, Kelet-Moszulban, Nyugat-Moszulban, Fallúdzsában és Ramádiban. Kiemelt figyelmet kapott a rendőrség és a lakosság közötti kapcsolat javítása. A „minta” rendőrállomások létrehozása nem csupán infrastrukturális fejlesztést jelentett, hanem egy újfajta rendészeti kultúra bevezetését is. Ezeken az állomásokon a rendőrök olyan szolgáltatásokat nyújtanak, amelyek átláthatóak, ügyfélbarátok és a nemzetközi normákhoz igazodnak. A cél az volt, hogy ezek a modellek később országos szinten is elterjedjenek, és hozzájáruljanak a rendőrség társadalmi elfogadottságának növeléséhez.

A misszió aktívan részt vesz a „minta” rendőrállomások állományának képzési programjának kidolgozásában, majd annak alapján a hat állomáson szolgálatot teljesítő személyzet felkészítésében. A program része volt továbbá a pénzügyi bűncselekmények elleni hatékony fellépés támogatása is, amelynek keretében bírók, ügyészek, pénzügyi nyomozók és könyvvizsgálók képzését végezték nemzetközi szakértők bevonásával. A „minta” rendőrállomások programjának kiterjesztése jelenleg is folyamatban van. A cél, hogy az ország teljes területén olyan rendőrségek és kapitányságok működjenek, amelyek a nemzetközi normák szerint, a nap 24 órájában nyújtanak szolgáltatásokat az állampolgárok számára. A megvalósítás a nemzetközi partnerek – köztük az EUAM-misszió – támogatásával történik.

A reformfolyamat fontos eleme a nők szerepének erősítése is a rendőrségen belül. Irakban a női rendőrök száma hagyományosan alacsony volt, különösen a vezetői pozíciókban. A nemzetközi partnerek támogatásával megvalósuló képzések és vezetői képességfejlesztő programok célja, hogy a nők nagyobb arányban vehessenek részt a döntéshozatalban, és aktív szerepet vállaljanak a közösségi rendészetben, a családon belüli erőszak elleni fellépésben, valamint a kiszolgáltatott csoportok védelmében.²⁷⁷

²⁷⁷ Female Iraqi police are watchful eyes for rule of law. Forrás: https://www.undp.org/iraq/stories/female-iraqi-police-are-watchful-eyes-rule-law?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 07.)

A rendőrség modernizációja tehát több szinten zajlik: a szervezeti struktúrák átalakításától kezdve a képzési rendszer fejlesztésén át a társadalmi bizalom helyreállításáig. Bár a folyamat lassú és számos akadállyal terhelt, a nemzetközi támogatásnak és az iraki kormány elkötelezettségének köszönhetően az elmúlt években jelentős előrelépések történtek. A cél egy olyan professzionális, átlátható és elszámoltatható rendőrség kialakítása, amely képes megfelelni a modern állam működésével szemben támasztott követelményeknek, és hosszú távon biztosítani tudja Irak lakosságának biztonságát.

Az Európai Unió iraki tanácsadó missziója az ország stabilitása erősítésében a biztonsági szektor sikeres reformjának megvalósításában játszik fontos szerepet. A térség hosszú távú békéjének megteremtése érdekében fontos Irak – mint a régió egyik legnagyobb országa – stabilitása, gazdaságának helyreállítása. A gazdasági, pénzügyi támogatáson túl kulcsfontosságú az országban a jogállamiság megerősítése, a közrend, a köz- és határbiztonság helyreállítása, megerősítése. Az EUAM-misszió ehhez nyújt szakmai támogatást, segítséget. A misszió erő alkalmazása nélkül, tanácsadó tevékenységén keresztül hozzájárul egy biztonságos és jól működő iraki állam megteremtéséhez, azáltal, hogy aktívan részt vesz egy hatékony, jól működő, átlátható, elszámoltatható rendvédelmi és igazságügyi rendszer kiépítésében. A misszió a szakmai tapasztalatok, uniós és nemzetközi jó gyakorlatok megosztásán keresztül hozzájárul a terrorizmus elleni küzdelem, az erőszakos szélsőségek, a szervezett bűnözés elleni harc hatékonyságának növeléséhez, a határellenőrzési rendszer eredményes működtetésnek erősítéséhez.

A jelenlegi iraki politikai vezetés és az ország lakosságának nagy része elkötelezett a demokratikus változások végrehajtása, a hosszú távú stabilitás megteremtése mellett. Ennek végrehajtásához azonban szükséges a nemzetközi közösség, az EU támogatása. A reformfolyamatok végrehajtása a vallásilag, etnikailag megosztott (lásd 2. sz. melléklet, 290. old), alapvetően hagyományos törzsi alapon szerveződött, patriarchális társadalomban nem könnyű feladat. Az EUAM-misszió a biztonsági szektor reformjának támogatása során a politikai befolyástól mentes, elszámoltatható, átlátható rendvédelmi és igazságügyi rendszer megteremtését tűzte ki célul. A cél elérése érdekében a tagországok rendészeti és igazságügyi szakértői stratégiai szintű támogatást nyújtanak a modern parancsnoki és vezetés-irányítási rendszer kialakításában, segítik a hatékony humánerőforrás-gazdálkodás megteremtését.

Bár Irak jelenleg viszonylagos stabilitást élvez, a biztonsági környezet továbbra is törékeny, ami korlátozza a misszió tevékenységét Bagdadra és Erbilre.

Az EUAM Irak hozzájárul egy átlátható, elszámoltatható, politikai befolyástól mentes biztonsági rendszer kialakításához, amely képes megfelelni a nemzetközi normáknak és hosszú

távon biztosítani Irak lakosságának biztonságát. A misszió munkája nemcsak a biztonságot erősíti, hanem elősegíti a társadalmi megbékélést és a gazdasági fejlődést is.

3.2. Az EU Jogállamiságot Támogató Missziója

Az Európai Unió korábban már működtetett egy jogállamiságot támogató missziót Irakban, 2005 és 2014 között. Az Egyesült Államok által vezetett iraki katonai beavatkozás kezdetét követően két évvel, 2005 márciusában az Unió döntést hozott az EU integrált iraki jogállamisági misszió (European Union Integrated Rule of Law Mission in Iraq – EUJUST LEX Iraq)²⁷⁸ létrehozásáról és telepítéséről.

A misszió fő feladata az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer reformjának támogatása és hatékonyságának növelése volt. A rendszer átalakítása és nemzetközi normák szerinti működtetése érdekében a misszió tagjai tanácsadást és mentorálást nyújtottak az iraki rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervezetek felső- és középvezetői számára, valamint rendszeresen különböző képzéseket szerveztek számukra. A képzések középpontjában a rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek vezetésének elmélete, valamint a büntető igazságszolgáltatás jogszerű és nemzetközi normák szerinti működtetése állt.

A misszió telepítésének közvetlen előzménye az volt, hogy az Egyesült Államok vezette nemzetközi koalíció fegyveres támadást indított Irak ellen.

Donald Rumsfeld akkori amerikai védelmi miniszter szerint a beavatkozás célja az volt, hogy véget vessenek Szaddám diktatúrájának, és támogassák egy demokratikus állam alapjainak megteremtését.²⁷⁹ A felvázolt célok közül Szaddám rezsimjének megdöntése viszonylag gyorsan megvalósult, ugyanakkor a többnemzetiségű, vallásilag sokszínű ország demokratizálását fegyveres eszközökkel nem lehetett elérni.

Az Európai Unió által 2004-ben kidolgozott stratégiai dokumentum, amely az EU Irakkal kapcsolatos politikáját fogalmazta meg, hangsúlyozta, hogy az ország stabilitása kulcskérdés Európa számára.²⁸⁰ A dokumentum kiemelte, hogy az Irakban zajló helyi konfliktus könnyen regionális konfliktussá alakulhatott volna át, amely közvetlenül érintheti az EU-t és annak szomszédságát. A stratégia rögzíti annak szükségességét, hogy támogatni kell a

²⁷⁸ European Union Integrated rule of law mission. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/iraq-integrated-rule-of-law-mission.html> (Letöltés ideje: 2026. január 27.)

²⁷⁹ Full text of US defence secretary Donald Rumsfeld's speech in New York on Tuesday May 27, 2003. Forrás: <https://www.theguardian.com/world/2003/may/28/iraq.iran> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 5.)

²⁸⁰ Iraq-EU relations: a strategy for medium term. Forrás: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/autres/iraq%20strategy_/iraq%20strategy_en.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

demokratikus választások megtartását, a jogállamiság megteremtését, valamint az emberi jogok védelmét Irakban.²⁸¹

Az EUJUST LEX misszió küldetése az Európai Unió Tanácsa által meghatározott mandátum alapján az iraki rendvédelmi és igazságügyi – kiemelten a büntetés-végrehajtási – szervezetek irányításának megerősítése, hatékonyságuk növelése, valamint a jogállamiság és az emberi jogok teljes körű tiszteletben tartása mellett a büntetőeljárások eredményes és hatékony végrehajtásának elősegítése. A misszió célja továbbá az együttműködés erősítése az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer szereplői – rendőrség, ügyészség, bíróság, büntetés-végrehajtás – között.

Az EUJUST LEX által tervezett, szervezett és az uniós tagállamok által támogatott képzések alapvetően az alábbi területekre összpontosítottak:

- a rendvédelmi szervezetek stratégiai szintű vezetése,
- az életellenes bűncselekmények nyomozásának irányítása,
- a közrend és az emberi jogok védelme,
- a rendvédelmi és igazságügyi képzési rendszer fejlesztése,
- helyi kiképzők felkészítése,
- a tisztességes büntetőeljáráshoz való jog és az alapvető emberi jogok betartása,
- a pénzügyi bűncselekmények elleni hatékony fellépés támogatása,
- a törvényszéki tudományok alkalmazása (a nyomozás modern technikái),
- büntetés-végrehajtási normák kidolgozása, különös tekintettel az alapvető emberi jogok betartására,
- a büntetés-végrehajtási intézmények stratégiai szintű vezetése,
- a sérülékeny fogvatartottakkal való bánásmód (nők, fiatalkorúak, etnikai kisebbségek),
- vészhelyzeti tervezés, szervezés, válságkezelés és rendkívüli események kezelése.

Az EUJUST LEX misszió indulásának időszakában – és később, annak teljes működési ideje alatt – Irakban a biztonsági helyzetet mindennapos fegyveres összecsapások és terrortámadások jellemezték.²⁸² Az erőszak, az instabilitás és a törékeny biztonsági helyzet nem kedvezett a misszió eredményes működésének. Komoly kihívást jelentett annak megvalósítása, hogy egy

²⁸¹ A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai parlamentnek - Ajánlások az Európai Unió megújított iraki szerepvállalására.

Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52006DC0283> (Letöltés ideje: 2025. január 10.)

²⁸² Iraq Timeline: Since the 2003 War.

Forrás: <https://www.usip.org/iraq-timeline-2003-war#textonly> (Letöltés ideje: 2023. december 19.)

olyan országban, ahol nem a béke az uralkodó állapot, miként lehet létrehozni egy jól működő büntető igazságszolgáltatási rendszert – olyat, amely képes garantálni a jogállamiságot, az emberi jogok tiszteletben tartását, és ezáltal hozzájárul az ország stabilitásának megerősítéséhez.

Az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer számos kihívással szembesült Szaddám Huszein rezsimjének bukását követően. A diktatúra összeomlása után helyi és nemzetközi szinten is erős igény mutatkozott egy olyan hatékony igazságszolgáltatási rendszer kialakítására, amely megfelel a nemzetközi normáknak. Már a misszió indulásakor is világosan látszott, hogy ez nem lesz könnyű feladat, és hosszú évekbe telhet, amíg az igazságszolgáltatás új, demokratikus alapokon nyugvó működése biztosíthatóvá válik.

A mai napig vita tárgyát képezi, hogy a misszió mandátumának lejártával sikerült-e elérni ezeket a célokat.²⁸³

Az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer alapjait az 1969-ben elfogadott büntető törvénykönyv²⁸⁴, az 1971-ben elfogadott büntető eljárási törvény²⁸⁵ és a 2005-ben elfogadott iraki alkotmány határozza meg.²⁸⁶ Az iraki alkotmány egy modern 21. századi alkotmány, amely biztosítja az egyenlő jogokat minden iraki állampolgár számára, garantálja az emberi szabadságjogokat. Emellett preambuluma hivatkozik a történelmi és vallási hagyományokra: „Isten nevében, aki a legkönyörületesebb és aki a leirgalmasabb” mondattal kezdődik. Majd a „Mi, Mezopotámia népe, amely az apostolok és próféták hazája, az erényes imámok nyughelye, a civilizáció bölcsője, az írásbeliség és a számtan megalkotóinak hazája. A mi földünkön született az első ember által alkotott törvény és itt írták alá az igazságos kormányzás legrégebbi egyezményét, és a mi földünkön imádkoztak a szentek, a próféta társai, ahol a filozófusok és tudósok elméleteket alkottak, írók és költők emelkedtek ki.”²⁸⁷ A jogalkotók itt arra utalnak, hogy Irak jogrendszerének története egészen a Kr. e. 18. századig, Hammurabi király uralkodásának idejéig nyúlik vissza. Hammurabit az utókor elsősorban az általa megalkotott, később róla elnevezett törvénykönyvéről ismeri, amely többek között tartalmazta az

²⁸³ Official Journal of the European Union English edition Information and Notices Volume 57 5 September 2014, page 123. Question for written answer E-000492/14 to the Commission (Vice-President/High Representative) Rachida Dati (PPE).

²⁸⁴ Iraq: Penal Code. Forrás: <https://www.refworld.org/docid/452524304.html> (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
²⁸⁵ Criminal Procedure Code 23 of 1971. Forrás: https://sherloc.unodc.org/cld/document/irq/1971/criminal_procedure_code_23_of_1971.html (Letöltés ideje: 2023. december 19.)

²⁸⁶ Iraq Criminal Procedure Code 23 of 1971.

Forrás: <https://aceproject.org/eroen/regions/mideast/IQ/Full%20Text%20of%20Iraqi%20Constitution.pdf/view> (Letöltés ideje: 2023. december 19.)

²⁸⁷ Az 2005-ben elfogadott Iraki alkotmány preambuluma, saját fordítás. Iraq 2005 Constitite.
Forrás: https://www.constituteproject.org/constitution/Iraq_2005 (Letöltés ideje: 2025. január 10.)

alsóbbrendűnek tartott társadalmi osztályok védelmét, valamint azt az elvet, hogy az állam feladata a törvények betartatása. A törvénykönyv kimondta azt is, hogy a büntetésnek arányban kell állnia az elkövetett bűncselekménnyel – azaz a „szemet szemért, fogat fogért” elv érvényesülését.²⁸⁸

A történelem során a térséget több birodalom uralta, amelyek saját jogrendszereiken keresztül alakították az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer fejlődését. Mezopotámia területe a 7. században került arab ellenőrzés alá, és ekkor kapta az al-Irak elnevezést, miután az arabok legyőzték a perzsa hadsereget.

A középkori arab forrásokban az Irak elnevezés a mai ország középső és déli részére utal. A modern Irak Tikrīt-től északra fekvő területét a korai arab időkben Al-Jazīrah-nak nevezték, ami „A szigetet” jelenti – utalva a Tigris és az Eufrátesz folyók közötti területre, azaz Mezopotámiára.²⁸⁹ Az arabok magukkal hozták az iszlámot, mint vallást és mint jogrendszert, amely gyorsan elterjedt a térségben. Ezt követően a terület az Oszmán Birodalom uralma alá került

3.2.1. Az EUJUST LEX Misszió fő feladatai

A feladat megkezdése előtt a leendő misszió számára a legnagyobb kihívást az jelentette, hogy pontosan felmérje a problémákat, meghatározza az azok megoldására irányuló javaslatokat, valamint értékelje a biztonsági helyzetet, amely jelentős mértékben befolyásolja egy későbbi misszió működését. Ennek érdekében – a 2004/909. számú, az Európai Tanács által elfogadott együttes fellépés értelmében – a Tanács úgy határozott, hogy tényfeltáró szakértői csoportot küld Irakba a helyzet felmérésére, valamint a helyi hatóságokkal való kapcsolatfelvétel és párbeszéd megkezdése céljából.²⁹⁰

A tényfeltáró csoport feladata az volt, hogy a 2005-ös választásokat követően indítani tervezett integrált rendőrségi, jogállamisági és polgári közigazgatási misszió tervezéséhez szükséges információkat beszerezze, kapcsolatot építsen ki a helyi hatóságokkal, valamint felmérje a misszió szempontjából kiemelten fontos aktuális biztonsági helyzetet.

A tervek szerint az Európai Unió az Irakkal és annak szomszédos országaival fenntartott folyamatos együttműködésen keresztül kívánta támogatni az iraki újjáépítési folyamatot.

²⁸⁸ Hammurabi Törvényei. Fordította: Kmoskó Mihály Dr. Kiadja: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jog És Társadalomtudományi Szakosztálya. Kolozsvár 1911. p. 54.

²⁸⁹ History of Iraq. Forrás: <https://www.britannica.com/place/Iraq/History> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 2.)

²⁹⁰ Council Joint Action 2004/909/CFSP of 26 November 2004 on establishing an expert team with a view to a possible European Union integrated police, rule of law and civilian administration mission for Iraq.

A tervezett misszió célja a nemzetközi normák szerinti demokratikus értékek, a jogállamiság megerősítése, valamint az emberi jogok tiszteletben tartásának elősegítése volt. Figyelembe véve az akkori iraki biztonsági helyzetet, a szakértői csoport alkalmazásánál elsődleges szempontként szerepelt a leendő misszió tagjai személyi biztonságának garantálása, amelyhez biztosítani kellett a szükséges logisztikai és személyvédelmi támogatást. A tervezés során figyelembe vették a helyi hatóságok, valamint az országban tevékenykedő nemzetközi szervezetek – például az ENSZ – biztonsági jelentéseit is.

3.2.2. A tényfeltáró csoport munkája

A 2005-ös választások előtt felerősödtek az országon belüli etnikai és vallási csoportok közötti feszültségek, amelyek fegyveres összecsapásokhoz vezettek. Megnőtt a külföldi diplomaták és segélymunkások elleni támadások, különösen az emberrablások száma. Ennek ellenére például az iraki légitársaság újraindította nemzetközi járatait, és hetente kétszer indított járatokat a szomszédos Szíriába és Jordániába.²⁹¹ Ez egyfajta jelzés volt a külvilág számára, hogy Irak törekszik a helyzet normalizálására. Az ENSZ-főtitkár külön megbízottja, Ashraf Qazi 2004. szeptember 14-én a Biztonsági Tanács előtt a következőket mondta: *„Rövid bemutatkozó látogatásom alkalmával Bagdadban meggyőződtem arról, hogy az iraki nép kétségbeesetten akarja a békét és azt, hogy ura legyen saját országának. Megvan bennük a tehetség és az akarat ahhoz, hogy ezt a célt elérjék. Az ENSZ hatékony szerepvállalását kulcsfontosságúnak tartják reményeik megvalósításához.”*²⁹² Ennek támogatására az ENSZ képzéseket szervezett a helyi közigazgatásban dolgozók számára annak érdekében, hogy a választásokat a nemzetközi normák szerint bonyolítsák le, valamint felügyelte egy választói adatbázis létrehozását.

Az EU szakértői csoportjának egyik fő feladata volt a jogállamiságot, a közrendet és a közbiztonságot veszélyeztető körülmények feltárása, továbbá az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer pontos szükségleteinek felmérése.

A feladatellátás során megállapították, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszer mindhárom szakaszában – nyomozati, bírói és büntetés-végrehajtási – súlyos problémák állnak fenn. A nyomozó hatóságok, az ügyészség, a bíróság, valamint a büntetés-végrehajtás nem működtek hatékonyan, valamint hiányzott az együttműködés a különböző szakterületek között

²⁹¹ Az ENSZ Iraki Támogató missziójának (UN Assistance Mission for Iraq) 2004. szeptemberi 19. jelentése. Forrás: <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-report-week-review-13-19-sep-2004> (Letöltés ideje: 2023. december 19.)

²⁹² 'Vicious cycle of violence' undermining UN efforts to rebuild Iraq - top envoy.

Forrás: <https://news.un.org/en/story/2004/09/115012> (Letöltés ideje: 2023. december 19.)

is. A szakértői csoport azt is megállapította, hogy az alakulóban lévő iraki rendőrség, az igazságszolgáltatás és a büntetés-végrehajtási szervezetek túlterheltek, működésük kevésbé hatékony. A rendőrség és az egész büntető igazságszolgáltatási rendszer komoly reformokat és fejlesztést igényel, amely nemzetközi támogatás nélkül nem valósítható meg. A rendvédelemben jelen volt a korrupció, súlyos infrastrukturális problémákkal küzdött, és nem élvezte a helyi társadalom bizalmát, támogatását és tiszteletét. Szaddám rezsimjének összeomlása után felerősödött a közösségi igény arra, hogy az iraki rendőrség ne az államot, hanem a társadalmat szolgálja. Kevés iraki rendőr rendelkezett azonban olyan attitűddel, amely összeegyeztethető lett volna ezzel a paradigmaváltással.

Szaddám kormányzása idején az állam teljes kontrollt gyakorolt a rendőrség, más rendvédelmi szervek, biztonsági szolgálatok és a fegyveres erők felett, amelyek a köz szolgálata helyett a hatalom megtartását szolgálták.

A misszió indulása előtt az iraki rendőrségnek és más rendvédelmi szerveknek a világ egyik legrosszabb biztonsági környezetében kellett működniük. A helyzet súlyosságát jól szemlélteti, hogy az Iraki Belügyminisztérium adatai szerint 2003 májusa és 2006 decembere között 12 000 helyi rendőrt öltek meg az országban.²⁹³ Ez a statisztika csak a tényleges állományban lévő rendőri veszteségeket tartalmazza; nem szerepel benne azok száma, akiket a különböző rendőrségi és rendvédelmi toborzóirodák előtt, sorban állás közben öltek meg, miközben a felvételi eljárásra vártak.

A rendőrség mellett a büntetés-végrehajtási rendszer is romokban hevert: egyes börtönöket leromboltak, mások túlszűfoltak voltak, így sérültek a fogva tartásra vonatkozó nemzetközi normák.

A bírói kar tagjai ugyan rendelkeztek megfelelő képzettséggel, de a kar létszámát tekintve kevésnek bizonyult ahhoz, hogy megbirkózzon a kihívásokkal. Emellett a bírók nem rendelkeztek a bűnügyi nyomozással és a bírósági eljárásokkal kapcsolatos modern technológiák és módszerek ismeretével és azok alkalmazásának tapasztalatával.

A tényfeltáró csoport tagjai a fent leírtakból levont következtéseik alapján ajánlásokat tettek a jövőbeni misszió feladataira, világos célkitűzéseket és egy kívánt végállapotot határoztak meg.

²⁹³ Tony Pfaff Development And Reform Of The Iraqi Police Forces January 2008 ISBN 1-58487-337-X p 8.

3.2.3. Stratégiai terv és prioritások

A misszió indulásakor a tényfeltáró csoport munkájának köszönhetően világos és egyértelmű megbízatással, jól meghatározott célkitűzésekkel és az ezek elérését szolgáló tervekkel rendelkezett. Az iraki büntetés-végrehajtási szolgálatnak olyan humánus és professzionális börtönrendszert kell kiépítenie, amely elsősorban az elkövetők rehabilitációjára és társadalmi visszailleszkedésére összpontosít.

A helyi igazságügyi, ügyészségi és bírósági szakembereknek az emberi jogok tiszteletben tartásával, a nemzetközi normáknak megfelelően, valamint a modern nemzetközi legjobb gyakorlatokkal összhangban kell eljárniuk.

A tényfeltáró csoport ajánlásait mérlegelve az EU Tanácsa 2005. február 21-én úgy határozott, hogy elindítja az EUJUST LEX-et, az EU integrált iraki jogállamisági misszióját. Ez volt az első integrált uniós jogállamisági misszió, amely ágazatközi, átfogó módon foglalkozott az egész iraki igazságügyi rendszerrel, különös tekintettel a rendőrség, az ügyészség, a bíróság és a büntetés-végrehajtás vezetőinek képességfejlesztésére. A misszió mandátuma szerint a vezetői képességek és szakmai kompetenciák hiányának orvoslására, valamint az igazságügyi rendszer három ágazata közötti együttműködés előmozdítására összpontosított.

Ennek érdekében képzéseket és szakmai fejlődési lehetőségeket biztosított a rendvédelmi és igazságügyi rendszer kulcsszereplői számára.

Az EUJUST LEX az alábbi stratégiai célkitűzések megvalósítására törekedett:

- Az iraki igazságügyi rendszerben működő szervezetek közötti együttműködés előmozdítása és megerősítése.
- Szakmai fejlődési lehetőségek biztosítása az iraki partnerek számára.
- Stratégiai és technikai partnerségek kialakítása a misszió és az érintett iraki hatóságok között.
- Az iraki jogállamisági reformokat támogató egyéb nemzetközi erőfeszítések koordinálása és támogatása.

A misszió célja a jogállamiság megerősítése és az emberi jogok tiszteletben tartásának kultúrájának előmozdítása volt, hozzájárulva az iraki büntető igazságszolgáltatási rendszer nemzetközi normák szerinti működéséhez és hatékonyabbá tételéhez.

Az EUJUST LEX a mandátumában meghatározott feladatait nagyrészt az iraki partnerek számára helyben, valamint az EU tagállamaiban szervezett képzések és tanulmányutak révén valósította meg. Ezek az események lehetőséget biztosítottak az iraki

vezetők számára, hogy megismerjék az Európában alkalmazott jó gyakorlatokat. Alapvetően a szakmai tudás két szakterületen volt a legfontosabb. Az egyik a belügyi és igazságügyi felsővezetők képzése, vezetői képességeik megerősítése, valamint a nyomozásirányítás, a bűnfelderítés hatékonyságának növelése.

Az iraki kormányzat, valamint az igazságügyi rendszer felügyeletét ellátó egyes minisztériumok teljes mértékben támogatták a misszió célkitűzéseit, és egyetértettek az alkalmazott megközelítéssel. Ennek eredményeként a helyi kormányzat többször is kérte az eredetileg egyévesre tervezett misszió mandátumának meghosszabbítását, valamint a képzési paletta bővítését. A helyi rendőrség számára az alábbi területeken valósultak meg képzések:

- stratégiai szintű tervezés és szervezés rendőri vezetők számára,
- emberölési ügyek nyomozásának irányítása,
- a közrend és közbiztonság fenntartása, valamint az alapvető emberi jogok biztosítása,
- a rendőri képzések tervezésének és szervezésének támogatása,
- rendkívüli helyzetek kezelése,
- oktatók és kiképzők képzése.

A képzések célja az volt, hogy olyan gyakorlati tapasztalatokat adjanak át az iraki kollégáknak, amelyek alkalmazhatók a helyi környezetben, és igazodnak az iraki rendvédelmi és büntető igazságszolgáltatási rendszer különböző ágazatainak sajátos igényeihez. Az EUJUST LEX tanfolyamokon hangsúlyt kaptak olyan kulcsfontosságú témák is, mint a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítése.

Érdekesség, hogy a misszió utolsó vezetője dr. Huszár László bv. dandártábornok volt, akit Catherine Ashton, az Unió akkori külügyi és biztonságpolitikai főképviselője javaslatára nevezték ki az EUJUST LEX Irak Misszió vezetőjévé. Ez volt az első alkalom, hogy egy EU KBVP-misszió élére magyar szakember került. Dr. Huszár László kinevezése szakmai és politikai szempontból is jelentős sikernek számított, és Magyarország nemzetközi válságkezelésben való EU-s szerepvállalásának elismerését jelentette.

3.3. A fejezet összegzése

Az Európai Unió iraki tanácsadó missziója az ország stabilitása erősítésében a biztonsági szektor sikeres reformjának megvalósításában játszik fontos szerepet. A térség hosszú távú békéjének megteremtése érdekében fontos Irak – mint a régió egyik legnagyobb országa – stabilitása, gazdaságának helyreállítása. A gazdasági, pénzügyi támogatáson túl

kulcsfontosságú az országban a jogállamiság megerősítése, a közrend, a köz- és határbiztonság helyreállítása, megerősítése. Az EUAM-misszió ehhez nyújt szakmai támogatást, segítséget. A misszió erő alkalmazása nélkül, tanácsadó tevékenységén keresztül hozzájárul egy biztonságos és jól működő Iraki állam megteremtéséhez, azáltal, hogy aktívan részt vesz egy hatékony, jól működő, átlátható, elszámoltatható rendvédelmi és igazságügyi rendszer kiépítésében. A misszió a szakmai tapasztalatok, uniós és nemzetközi jó gyakorlatok megosztásán keresztül hozzájárul a terrorizmus elleni küzdelem, az erőszakos szélsőségek, a szervezett bűnözés elleni harc hatékonyságának növeléséhez, a határellenőrzési rendszer eredményes működtetésének erősítéséhez.

A jelenlegi iraki politikai vezetés és az ország lakosságának nagy része elkötelezett a demokratikus változások végrehajtása, a hosszú távú stabilitás megteremtése mellett. Ennek végrehajtásához azonban szükséges a nemzetközi közösség, az EU támogatása. A reformfolyamatok végrehajtása a vallásilag, etnikailag megosztott, alapvetően hagyományos törzsi alapon szerveződött, patriarchális társadalomban nem könnyű feladat. Az EUAM-misszió a biztonsági szektor reformjának támogatása során a politikai befolyástól mentes, elszámoltatható, átlátható rendvédelmi és igazságügyi rendszer megteremtését tűzte ki célul. A cél elérése érdekében a tagországok rendészeti és igazságügyi szakértői stratégiai szintű támogatást nyújtanak a modern parancsnoki és vezetési-irányítási rendszer kialakításában, segítik a hatékony humánerőforrás-gazdálkodás megteremtését.

Bár Irakot jelenleg viszonylagos stabilitás jellemzi, a biztonsági környezet továbbra is törékeny, ami korlátozza a misszió tevékenységét Bagdadra és Erbilre. A misszió nyílt kommunikációs tevékenysége, átláthatósága kulcsszerepet játszik abban, hogy erősítse a helyi lakosság bizalmát, és láthatóvá tegye az Európai Unió jelenlétét és szerepvállalását.

Az EUAM Irak hozzájárul egy átlátható, elszámoltatható, politikai befolyástól mentes biztonsági rendszer kialakításához, amely képes megfelelni a nemzetközi normáknak és hosszú távon garantálni Irak stabilitását.

Az EUJUST LEX Irak az Unió első integrált jogállamiság-fejlesztést támogató missziója volt az országban. Tevékenységével a teljes büntető igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságának növelését támogatta. A fejlesztés komplexen az iraki rendőrséget, a helyi igazságszolgáltatás, bíróság, ügyészség és büntetés-végrehajtás egészét célozta meg azok vezető tisztviselőinek képzésén, mentorálás, részükre történő tanácsadáson keresztül. A misszió támogatásának köszönhetően a helyi rendőrség és más rendvédelmi szervek felsővezetői, valamint az igazságszolgáltatás vezető tisztviselői fontos és hasznos ismereteket, illetve szakmai tapasztalatokat szerezhettek a büntető igazságszolgáltatási rendszer nemzetközi

normák szerinti működtetéséről. A misszió által nyújtott támogatáson keresztül a helyi kollégák megismerhették a büntető igazságszolgáltatás átlátható, elszámoltatható, politikai befolyástól mentes működtetését, az azt biztosító jogszabályi környezetet, képzési rendszert. A misszió által a helyi partnerek részére tervezett, szervezett képzéseken a rendőri vezetők megismerhették a modern vezetés-irányítás módszereit, a közrendvédelmi, bűnügyi feladatok végrehajtásának tervezésével, szervezésével, irányításával kapcsolatos ismereteket. Az igazságügyi szervek vezetői különböző, a misszió által szervezett tanfolyamokon a tisztességes eljárás és az emberi jogok tiszteletben tartása témakörökben szerezhettek ismereteket, fejleszthették tudásukat. Az iraki rendvédelmi és igazságügyi vezetőknek a részükre a különböző EU-tagállamokba szervezett tanulmányutakon lehetőségük volt az elméleti ismeretek mellett gyakorlati tapasztalatokat szerezni a büntető igazságszolgáltatási rendszer nemzetközi normák szerinti eredményes, hatékony működéséről. Megismerhették a fogadó ország rendészeti és igazságszolgáltatási szervei állományának képzési, felkészítési rendszerét.

Az EUJUST LEX tevékenységének eredményesége nehezen mérhető. Nehéz feladat megváltoztatni egy olyan rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszert, amely hosszú évtizedeken keresztül diktatúrában működött, áthatotta a korrupció, és a politikai elit teljes befolyása alatt állt. A misszió feladatait a háború utáni ingatag biztonsági környezetben hajtotta végre, és egész mandátuma eredményességét meghatározta, hogy az akkori iraki kormányzat az ország egészére nem tudta kiterjeszteni ellenőrzését. A misszió mandátuma megszűnésével szinte egyidejűleg emelkedett fel az ISIS, és az ország újra polgárháborús viszonyok közé zuhant vissza. A misszió által kifejtett tevékenységnek csak napjainkban a konszolidált biztonsági helyzetben lehetnek látható eredményei, és jó alapot biztosíthatnak a jelenleg Irakban működő EUAM-misszió szakmai tevékenységéhez.

Az Európai Unió Irakban folytatott válságkezelési és reformtámogatási tevékenysége kiemelten fontos szerepet játszik az ország biztonsági szektorának újjáépítésében, a jogállamisági struktúrák megerősítésében és a társadalmi stabilizáció elősegítésében. A dolgozat két Irakban működő uniós misszió – az EUAM Irak és az EUJUST LEX – tevékenységét vizsgálja, illetve bemutatja az iraki biztonsági, politikai és társadalmi környezetet, amely a missziók tevékenységét keretezi.

Összességében a két uniós misszió tevékenysége bizonyítja, hogy a biztonsági szektor reformja, a jogállamiság megerősítése és a stabilitás megteremtése integrált, többdimenziós és hosszú távú megközelítést igényel. Az EUAM Irak jelenlegi működése ennek megfelelően nem csupán biztonságpolitikai, hanem társadalmi és kulturális szempontból is hozzájárul egy modern, demokratikus és békés Irak kialakításához. A missziók eredményei azt mutatják, hogy

a fenntartható átalakulás csak helyi politikai támogatással, széles körű nemzetközi együttműködéssel és professzionális, stratégiai szintű kapacitásépítéssel valósítható meg.

4. A palesztin területeken működő KBVP-missziók

4.1. EUBAM Rafah misszió

Az akkori izraeli miniszterelnök, Ariel Sharon²⁹⁴ 2003 decemberében jelentette be az általuk egyoldalúan meghirdetett „gázai kivonulás tervét”. Kijelentette, hogy a kivonulás növeli az Izraelben élők biztonságát, enyhíti az izraeli katonai nyomást a Gázai övezetre, és ezáltal hozzájárul az izraeliek és a Gázában élő palesztinok közötti feszültségek csökkentéséhez.²⁹⁵

Alig több mint másfél évvel később, 2005 augusztusában végrehajtották a tervet, és több mint 8000 zsidó telepest evakuáltak a Gázai övezetből. Az izraeli lépés megteremtette az alapfeltételeket a Palesztin Nemzeti Hatóság számára, hogy az övezetet önállóan irányítsa, ellássa a kormányzati feladatokat, fenntartsa a közrendet és a közbiztonságot, valamint ellenőrizze az övezet határait — kivéve a tengeri határokat és a légtérellenőrzést, amely Izrael ellenőrzése alatt maradt.

Az EU KBVP a migráció kibocsátó és tranzitországaiban való szerepvállalásával, különösen a határellenőrzés hatékonyságának támogatásával kapcsolatos erőfeszítéseit jól jelzi, hogy a jelenleg zajló 12 civil/rendőri misszió közül kettő kifejezetten a határellenőrzést támogató misszió. Az EU Integrált Határigazgatást Segítő Missziója Líbiában (European Union Integrated Border Management Assistance Mission in Libya – EUBAM Libya)²⁹⁶ 2013 óta működik, és segítséget nyújt a líbiai határőrség, partiőrség, vámőrség, valamint más rendvédelmi szervek munkájához. Támogatja azok fejlesztését annak érdekében, hogy a líbiai hatóságok képesek legyenek önállóan ellenőrizni az ország határait, ezáltal csökkentve az EU-ra Észak-Afrikából nehezedő migrációs nyomást.

Az EUBAM Rafah misszió 2005-óta működik a palesztin területeken és képezi, mentorálja a legitim Palesztin Hatóság határrendészeti és vámszerveinek tagjait, munkájukat szakmai tanácsadással támogatja. Az írás további része részletesen az EUBAM Rafah misszió tevékenységével foglalkozik.

²⁹⁴ Ariel Sharon prime minister of Israel.

Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Ariel-Sharon> (Letöltés ideje: 2025. január 17.)

²⁹⁵ Israel's Gaza Withdrawal 10 Years Later: More Successful Than You Think.

Forrás: <https://warontherocks.com/2015/08/israels-gaza-withdrawal-more-successful-than-you-think/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 23.)

²⁹⁶ Dr. Balassa Bence (2025) Az EU Integrált Határigazgatást Segítő Missziója Líbiában (European Union Integrated Border Management Assistance Mission in Libya – EUBAM Libya) 2013–, 2024 Forrás: <https://rtt.hu/rttcikk/az-eu-integralt-hatarigazgatast-segito-misszioja-libiaban-european-union-integrated-border> (Letöltés ideje: 2026. január 25.)

Az arab–izraeli szembenállás a világ egyik legrégebbre visszanyúló, jelenleg is zajló konfliktusa. A múlt század közepe óta folyamatosan, változó intenzitással zajlik politikai, gazdasági és gyakran fegyveres összecsapás a szembenálló felek között. Az arab–izraeli konfliktus következményeinek enyhítése, a béke fenntartása és a helyzet normalizálása régóta prioritást élvez az egyes nemzetközi szervezetek számára.

Az elmúlt évtizedekben nemcsak az ENSZ, hanem az EU is fokozott figyelmet szentelt a mediterrán térségnek, kiemelten a palesztin területeknek. Az Unió igyekszik aktív szereplője lenni a válságkezelésnek. Ezt jól szemlélteti, hogy az EU korábbi külügyi és biztonságpolitikai főképviselője, Federica Mogherini 2014. november 1-jei kinevezését követően első hivatalos útján a „Szentföldre” látogatott, ahol izraeli és palesztin politikai vezetőkkel találkozott.²⁹⁷ Látogatása során hangsúlyozta, hogy az Unió számára fontos a térség stabilitása, és reményét fejezte ki, hogy mandátuma lejártáig, 2019 végére megvalósulhat a 1993-ban aláírt Oslói megállapodásban „végcélként” megjelölt önálló palesztin állam.

Ma már tudjuk, hogy ez nem történt meg, és jelenleg úgy tűnik, hogy az Oslói megállapodásban foglalt célok megvalósulásának esélye csekély, attól egyre távolabb kerülünk. Mindezek ellenére az EU továbbra is elkötelezett a békefolyamat támogatása mellett, aktív szereplője a válságkezelésnek, és két jogállamiságot, valamint rendészeti képességfejlesztést támogató missziót működtet a palesztin területeken: az EUPOL COPPS és az EUBAM Rafah missziókat.

4.1.1. EUBAM Rafah misszió feladatai

Az EU KBVP égisze alatt működő, a rafahi határátkelőhely működését támogató misszió 2005 óta képezi, mentorálja és ellenőrzi a legitim Palesztin Hatóság határrendészeti és vámellenőrzési szerveinek munkáját. Fejleszti azok műveleti képességeit, valamint segítséget nyújt az integrált határigazgatási rendszer kiépítéséhez. A rafahi határátkelőhely egészen a 2023 októberében kitört konfliktusig az egyetlen kapu volt a külvilág felé, amelyen keresztül a Gázában élő palesztinok szigorú szabályok, előzetes bejelentés és engedélyezés mellett elhagyhatták az övezetet vagy visszatérhettek oda.

Jelenleg a rafahi átkelőhely palesztin oldala az IDF ellenőrzése alatt áll, miután az izraeli erők a Hamással szembeni háború során elfoglalták azt. Yoav Gallant izraeli védelmi miniszter

²⁹⁷ „We need a Palestinian state,” new EU foreign affairs chief says in Gaza. Forrás: <https://www.timesofisrael.com/we-need-a-palestinian-state-says-new-eu-foreign-affairs-chief/> Letöltés ideje: 2026. január 07.)

2024 júliusában úgy nyilatkozott, hogy a tel-avivi kormány hajlandó megnyitni a Gázai övezet és Egyiptom közötti határátkelőt. Ugyanakkor egyértelművé tette, hogy a Hamász nem térhet vissza az átkelőhelyre és határforgalom-ellenőrzést nem végezhet.²⁹⁸

Az EUBAM Rafah misszió működésének jogi alapját az Európai Unió Tanácsának 2005. december 12-én elfogadott közös akcióterve, a Palesztin Hatóság és Izrael Állam között 2005. november 15-én aláírt „Szabad mozgásról és átjárásról szóló egyezmény”, valamint a Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt „A rafahi határátkelővel kapcsolatos egyezményes irányelvek” adják. Az érintett felek egyetértettek abban, hogy a rafahi közúti határátkelőhelyen az EU missziója, mint semleges harmadik fél megfigyelőként segíti a legitim Palesztin Hatóság munkáját, és biztosítja a határátkelőhely nemzetközi normáknak megfelelő működtetését.

A misszió 2005 végén kezdte meg feladatai ellátását. Teljes műveleti létszáma akkor 86 fő volt. A 2025. év végi létszám 18 fő, ebből 10 nemzetközi szakértő és 8 helyi alkalmazott.²⁹⁹ A létszámcsökkentés okairól a későbbiekben írok részletesebben. Az indulás után a misszió határrendészetben és vámellenőrzésben jártas szakemberei a nap 24 órájában, váltásos munkarendben láttak el szolgálati feladatokat a rafahi személyforgalmi közúti határátkelőhelyen, a Kerem Shalom³⁰⁰ teherforgalmi terminálon, valamint Gáza városában műveleti központot működtettek. A Kerem Shalom teherforgalmi terminál volt az egyetlen olyan átkelőhely, amelyen keresztül Izrael irányából – törvényes keretek között, szigorú ellenőrzés mellett – bejuthattak a Gázai övezetbe azok a termékek, élelmiszerek, gyógyszerek és építőanyagok, amelyek szükségesek a létfenntartáshoz és az övezetben élők ellátásához. Az IDF és a Hamász közötti fegyveres konfliktus miatt a teherforgalmi terminál több hónapig zárva volt. Az izraeliek 2024 májusában nyitották újra a humanitárius segítség célba juttatása érdekében.³⁰¹

Izrael és a Gázai övezet határán, az övezet északi részén található Erez átkelőhelyen keresztül korábban lehetőség volt személyek átléptetésére. A helyi palesztinok közül azonban csak azok léphettek – előzetes engedélyeztetést követően – a zsidó állam területére, akik

²⁹⁸ Israel says willing to open Rafah crossing in Gaza without Hamas presence.

Forrás: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israel-says-willing-to-open-rafah-crossing-in-gaza-without-hamas-presence/3271403> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

²⁹⁹ EUBAM Rafah Facts and Figures.

Forrás: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/2025/documents/EUBAM%20Rafah%20Fact%20Sheet%202024.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

³⁰⁰ Kerem Shalom. Forrás: <https://www.gov.il/en/pages/shalom> (Letöltés ideje: 2020. április 25.) Kerem Shalom neve 2006. júniusában került a nemzetközi sajtóba, amikor a Hamász tagjai egy a határzár alatt ásott alagúton keresztül elrabolták az ott szolgálatot teljesítő izraeli katonát, Gilat Salit tizedest.

³⁰¹ Gaza: Aid from Egypt restarts via Kerem Shalom crossing.

Forrás: <https://www.dw.com/en/gaza-aid-from-egypt-restarts-via-kerem-shalom-crossing/a-69184689> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

bizonyítottan nem jelentettek biztonsági kockázatot Izrael számára. Ez napi szinten legfeljebb néhány száz fős személyforgalmat jelentett.

Az IDF-Hamasz fegyveres konfliktus és annak következményei miatt az Erez átkelőhely is zárva van a palesztinok előtt; ott 2024 májusa óta kizárólag humanitárius segélyszállítmányok és nemzetközi szervezetek tagjai léptethetők át. Az erezi átkelőhelyet a Hamász 2023. október 7-én egyik elsődleges célpontként támadta, lerombolta, és az ott szolgáló katonák nagy részét megölte. A támadást követően az IDF több hónapon keresztül zárva tartotta az átkelőhelyet.³⁰²

A Hamász 2007-es hatalomátvétele után az EUBAM Rafah misszió az EU Tanácsának döntése alapján visszavonásra került a Gázai övezetből, és jelenleg csökkentett létszámmal Izrael területén diszlokál. Innen látja el a törvényes Palesztin Hatóság határrendészeti és vámszerzei tagjainak képzését és mentorálását.

Az Európai Unió a Hamászt terrorszervezetnek tekinti, nem ismeri el a 2007-es hatalomátvétel legitimitását, és kizárólag a Ramallahban (Ciszjordánia) székelő törvényes Palesztin Hatóságot tekinti partnernek.

Jelenleg az EUBAM Rafah misszió – az eredeti mandátumban szereplő létszámhoz képest kevesebb szakértővel – a Palesztin Hatóság Határokért és Határátkelőkért Felelős Központi Szervének (General Authority for Borders and Crossings – GABC)³⁰³ közvetlen alárendeltségében működő Jerikó³⁰⁴ városában található Al Karama³⁰⁵ terminálon végzi a mandátumában meghatározott feladatait.

Az EUBAM Rafah misszió első számú, közvetlen helyi partnere a GABC, amely a határrendészethez, a vámügyekhez és a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelemhez kapcsolódó képzések és képességfejlesztés fő kedvezményezettje.

³⁰² Israel allows trucks from newly reopened Erez crossing into Gaza after U.S. pressure By Reuters.

Forrás: <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-allows-trucks-newly-reopened-erez-crossing-into-gaza-after-us-pressure-2024-05-01/> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

³⁰³ Nemzetközi összehasonlításban is egyedülálló szervezet a GABC, irányítás alatt működik minden a Palesztin Hatóság alárendeltségében működő integrált határigazgatás végrehajtásáért felelős szervezet (Határrendőrség, Vámőrség, határon átnyúló bűnözés felderítésére létrehozott szolgálatok).

A GABC vezetője államtitkár/dandártábornok, közvetlen felettese Mahmud Abbas palesztin elnök.

³⁰⁴ Jerikó. Keresztyén bibliai lexikon. Forrás: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/j-C9F46/jeriko-C9F98/> (Letöltés ideje: 2020. április 25.)

³⁰⁵ Az Al Karama terminál Jerikóban a tényleges Palesztin-Jordán határtól kb. 6-7 km távolságra található, itt ellenőriznek minden palesztin állampolgárt, akik Cisjordániából Jordániába vagy onnan visszautaznak. A megszállt területek és Jordánia határán „Allenby Bridge” átkelőhelyen az izraeli és jordán határrendészeti szervek is ellenőrzik az utasokat, külföldi, nem palesztin állampolgároknak nem kell ellenőrzésre belépni az Al Karama terminálra.

A 16/2006. számú palesztin elnöki rendelet³⁰⁶ szerint a GABC hét rendészeti, rendvédelmi és katonai szervezet – a határrendészet, a vámszolgalat, a vámrendőrség, az általános hírszerzés, a megelőző biztonsági szolgálat, a katonai hírszerzés és a polgári adminisztráció – közös ernyőintézményeként működik.

A Palesztin Nemzeti Hatóság elnökének rendelete alapján a GABC felelős a határ- és vámellenőrzés irányításáért és végrehajtásáért – beleértve a határforgalom ellenőrzését, a vámellenőrzést, valamint az utasok biztonsági ellenőrzését –, továbbá a palesztin területeken működő határátkelőhelyek fizikai biztonságáért. A GABC szoros kapcsolatot tart fenn más biztonsági ügynökségekkel, vezetője pedig közvetlenül a Palesztin Hatóság elnökének tartozik beszámolási kötelezettséggel.³⁰⁷

A GABC a következő feladatokat látja el:

1. A kormányzat, az érintett minisztériumok által az átkelőhelyekkel³⁰⁸ és határátkelőhelyekkel kapcsolatban kiadott törvények, szabályok, előírások betartása, betartatása, a határellenőrzés a fenti jogszabályokban meghatározottak szerinti végrehajtása.
2. Az áruk és személyek ellenőrzése, átléptetése valamennyi határátkelőhelyen és kikötőben³⁰⁹ a jogszabályokban meghatározottaknak megfelelően.
3. A különböző jogszabályok alapján biztosítja a határátkelőhelyeken a személyek és áruk be- és kiléptetését, illetve – amennyiben szükséges – annak megakadályozását.
4. A kivetett adók, vámok és illetékek beszedése, valamint azok továbbítása a Pénzügyminisztérium részére.
5. A kereskedelmi áruk és személyek be- és kilépésére vonatkozó eljárási segédletek, kézikönyvek kidolgozása annak érdekében, hogy a különböző jogszabályokban foglaltakat valamennyi határátkelőhelyen egységesen értelmezzék, és az azokban foglaltakat egységesen hajtsák végre.

³⁰⁶ Presidential Decree No. 16 of 2006 Concerning the Regulation of the Public Administration of the Crossing Points and Borders. Forrás: <https://security-legislation.ps/latest-laws/presidential-decree-no-16-of-2006-concerning-the-regulation-of-the-public-administration-of-the-crossing-points-and-borders/> (Letöltés ideje: 2026. január 27.)

³⁰⁷ Presidential Decree No. 16 of 2006 Concerning the Regulation of the Public Administration of the Crossing Points and Borders. Forrás: <https://security-legislation.ps/law/100010> (Letöltés ideje: 2023. május 25.)

³⁰⁸ Az átkelő alatt a palesztin rendvédelmi szervek által „A” zóna területére történő belépések ellenőrzésére létrehozott ellenőrzőpontokat értjük.

³⁰⁹ Az izraeli tengeri blokád miatt jelenleg a palesztin területeken nem működik nemzetközi személy és teherforgalmat számra megnyitott kikötő.

A GABC főigazgatóját a Palesztin Nemzeti Hatóság elnöke nevezi ki, és felelős az alábbiakért:

1. Felügyeli az átkelőhelyek és a határellenőrzés jogszerű működtetését.
2. Irányítja és felügyeli a törvények, elnöki rendeletek és határozatok megfelelő végrehajtását, valamint a vonatkozó nemzetközi megállapodások betartását.
3. Kidolgozza az átkelőhelyek működtetésére és a határigazgatásra vonatkozó jogszabályi háttérrel, szervezeti és fejlesztési struktúrát, majd előterjeszti jóváhagyásra a Palesztin Nemzeti Hatóság elnökének.
4. Kinevezi az átkelőhelyeken szolgálatot teljesítő civil és hivatásos alkalmazottakat, valamint megteszi a rájuk vonatkozó valamennyi személyügyi intézkedést.
5. Előterjeszti az illetékes minisztériumokkal és más kormányzati szervekkel való együttműködéshez kapcsolódó részletes feladatokat.
6. Kiadja a határátkelőhelyek működéséhez szükséges szabályzatokat és rendeleteket.
7. Meghatározza az infrastruktúrával és technikai eszközfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat, valamint az átkelőhelyek fizikai biztonságának fejlesztését.
8. Meghatározza a nemzetközi partnerekkel történő együttműködés rendjét.
9. Felel a GABC szervezeti és működési szabályzatának, valamint szolgálati rendjének kialakításáért, és annak benyújtásáért a Palesztin Nemzeti Hatóság elnökének jóváhagyásra.
10. Elkészíti a GABC éves költségvetési tervzetét, és benyújtja jóváhagyásra a Palesztin Nemzeti Hatóság elnökének.
11. Éves jelentést készít az átkelőhelyek és a határigazgatás működéséről, amelyet benyújt a Palesztin Nemzeti Hatóság elnökének.

A főigazgató egyes hatásköröket átruházhat a GABC magasabb vezető beosztású tisztviselőire.

A GABC szakmai küldetését a következő elvek vezérlik: „átláthatóság, szakmaiság, feddhetetlenség, tisztelet és elkötelezettség”, amelyek betartására, betartatására a főigazgató és a beosztott vezetők is komoly hangsúlyt fektetnek.

A Hamász és a törvényes Palesztin Hatóság közötti megállapodás értelmében 2014 óta többször megalakult a „palesztin egységkormány”. A megállapodások egyik lényeges eleme volt, hogy a törvényes Palesztin Hatóság tagjai visszatérjenek a Hamász által ellenőrzött rafahi határátkelőhelyre. Ennek megfelelően az EUBAM Rafah misszió elindította a Palesztin Hatóság határrendészeti szerveinek Gázába való visszatérését támogató projektjét. A projekt részét képezi képzések, konferenciák, szakmai műhelyviták, tanulmányutak szervezése, valamint a határellenőrzés hatékonyságát támogató technikai fejlesztések végrehajtása.

A projekt keretében 2014 óta számos képzés, konferencia és tanulmányút valósult meg a palesztin közép- és felsővezetők, valamint a végrehajtói állomány számára a misszió szervezésében. A különböző képzéseken és szakmai rendezvényeken részt vevő palesztin határrendőrök és vámszakemberek több területen is bővíthetik szakmai tudásukat. Ismereteket szerezhetnek:

- az integrált határigazgatás alapelveiről,
- a határrendészeti tevékenység szervezéséről és annak nemzetközi normák szerinti végrehajtásáról,
- az emberi jogok érvényesítéséről a határellenőrzés során,
- a határátkelőhelyek biztonságos üzemeltetéséről,
- valamint a határon átnyúló illegális tevékenységekről – például ember-, áru-, fegyver- és kábítószer-csempészetéről – és az ezek elleni hatékony fellépésről.

Emellett megismerkednek a korrupció elleni küzdelem hatékony módszereivel is.

A misszió EU-s támogatással évente tanulmányutat szervez egy-egy tagállamba, ahol alkalmanként a Palesztin Hatóság tíz határrendészeti és vámügyi felső- és középvezetője ismerkedhet meg az Unió külső határai biztonságos őrzetének gyakorlati megvalósításával. A misszió által szervezett és finanszírozott ötnapos tanulmányút során a palesztin szakemberek 2015-ben Magyarországra látogattak. A program keretében betekintést nyertek:

- a határrendészethez kapcsolódó magyarországi képzési rendszerbe,
- a határrendészeti tevékenység tervezésének és szervezésének gyakorlatába,
- a közúti, vasúti, légi és folyami határforgalom ellenőrzésének folyamatába,
- a külső határokon végrehajtott határ- és vámellenőrzés rendszerébe,
- valamint a szomszédos országok társszerveivel folytatott hatékony együttműködés módszereibe.³¹⁰

Az EU tagállamaiban megszerzett gyakorlati szakmai tapasztalatok jelentős mértékben segíthetik a helyi, legitim palesztin szervek tagjainak munkáját a nemzetközi normák szerinti határ- és vámellenőrzés végrehajtásában.

A nemzetközi erőfeszítések és a Hamasz, valamint a törvényes Palesztin Hatóság közötti többszöri megállapodás ellenére sem sikerült a gyakorlatban végrehajtani a rafahi átkelőhely „visszaadását”. Ennek következtében a Palesztin Hatóság és az EUBAM Rafah misszió továbbra is alapvetően az Al Karama terminálon látja el közös feladatait.

³¹⁰ EUBAM organises study trip to Hungary for Palestinian borders officials. Forrás: <https://eubam-rafah.eu/en/node/5088> (Letöltés ideje: 2025. február 1.)

Politikai szinten többször felmerült a misszió megszüntetésének gondolata a Rafah-ra való visszatérés sikertelensége miatt. Ezt azonban a legtöbb EU-tagállam nem támogatta, mivel ez egyfajta „cserbenhagyást” jelentene a Palesztin Hatóság számára. Ezért – bár csökkentett létszámmal – a misszió továbbra is működik, támogatja, képezi és mentorálja a legitim palesztin határrendészeti és vámszervek tagjait. Így ezek a szervek egy esetleges politikai megállapodás után rövid időn belül visszatérhetnének Gázába. Képesek lennének átvenni valamennyi határátkelőhely ellenőrzését, és készen állnának arra is, hogy az EU támogatásával – a nemzetközi normáknak megfelelően – biztosítsák akár a tengeri és szárazföldi határok őrizetét is. Bár a misszió neve továbbra is Rafah-ra utal, a konkrét szakmai képességfejlesztések nagy részét az Al Karama határátkelőhelyen hajtja végre.

A misszió 2014 második felében – a politikai események alakulásának megfelelően – elkészítette az EUBAM Rafah misszió Gázába való visszatéréséhez szükséges műveleti terveket. A tervek szerint a misszió 2–3 héten belül képes lenne 20–30 fővel visszatérni Rafah-ra a legitim Palesztin Hatóság tagjaival együtt, és megkezdeni a műveleti tevékenységet. A teljes műveleti képességet szükség esetén 120 fővel, körülbelül két hónapon belül érné el.

Az EUBAM Rafah misszió Gázába történő visszatelepülésének két fő feltétele: a legitim Palesztin Hatóság rendészeti szerveinek visszatérése Gázába, valamint a megfelelő biztonság szavatolása a helyi hatóságok részéről a misszió tagjai számára.

A misszió 2015-ben néhány EU-tagállam által létrehozott, 300 000 eurós alapot tudott felhasználni a palesztin határrendészeti szervek technikai eszközparkjának fejlesztésére. A fenti keretösszegeből okmányleolvasók, csomag- és járműátvizsgáló eszközök, UV-lámpák, nagyítók, digitális kamerák beszerzése történt, amelyek jelenleg az Al Karama terminálon vannak használatban, elősegítve a biztonságos határforgalomellenőrzést.

Az eszközök beszerzésének és a 2015. évi tanulmányút szervezésének szakmai felelőse – belügyminiszteri vezénylet alapján, mint a misszióvezető határrendészeti tanácsadója 2014–2015-ben – jómagam lehettem, így lehetőségem nyílt közvetlen szakmai ismereteket szerezni a misszió és a KBVP közel-keleti tevékenységéről.

A technikai fejlesztések folytatásaként 2019 végén EU-s finanszírozással kiépítésre került az Al Karama terminálon egy integrált határigazgatást támogató műveletirányítási központ (Command and Control Centre – CCC). Az EU támogatásával létrehozott központ a modern kor követelményeinek megfelelő, a szükséges technikai eszközökkel felszerelt létesítmény, amelynek feladata a palesztin határrendészeti szervek integrált határellenőrzési tevékenységének irányítása és koordinálása – jelenleg alapvetően az Al Karama határterminálra összpontosítva. Viszont a központ úgy került kialakításra, hogy egy esetleges politikai

megegyeztetést követően képes mind a 12 olyan határátkelőhelyet³¹¹ irányítani, az ott folyó munkát koordinálni, amelyek a palesztin területek határain³¹² találhatóak, de jelenleg nem működnek, vagy azok nem a Palesztin Hatóság ellenőrzése alatt állnak.

A misszió rendszeresen tervez és szervez képzéseket a GABC és annak ügynökségei felső- és középszintűi számára, ahol a résztvevők megismerhetik a modern rendészeti vezetés és irányítás elméleti alapjait. A helyi palesztin kollégák ismereteket szerezhetnek a határrendészeti tevékenységhez kapcsolódó elemző-értékelő munkáról, valamint a különböző szakmai tevékenységek, műveletek tervezéséről, szervezéséről és irányításáról.

A vezetők felkészítésén belül kiemelt fontossággal bír a női vezetők képzése. A helyi közösségben ma még nem számít általánosnak, és nem is élvez széles körű elfogadottságot a nők vezetői szerepbe emelése. Éppen ezért különösen fontos, hogy a vezető beosztásra tervezett vagy már vezetői pozíciót betöltő hölgyek az EUBAM Rafah misszió által szervezett képzéseken hasznos elméleti és gyakorlati ismereteket szerezzenek a hatékony vezetésről és a női vezetői szerepről.³¹³

Sajnos jelenleg a Palesztin Hatóság struktúráin belül a vezető beosztásban lévő nők száma elenyésző. Az EUBAM Rafah misszió tevékenysége és képzési programjai erősítik a nők pozícióját a GABC-n belül. A nők helyzetének javítása mellett kiemelten fontos az általános emberi jogok tiszteletben tartásával kapcsolatos tudatosság erősítése is.

A hatékonyan, átláthatóan és elszámoltathatóan működő GABC szervezeti struktúra kialakításában az EUBAM Rafah misszió tevékenysége elengedhetetlenül fontos szerepet tölt be. A további munka eredményesebbé tétele érdekében a misszió és a GABC vezetői aláírtak egy közös megállapodást, egy „útitervet”, amely meghatározza a jövőbeni közös feladatokat és azok eredményes végrehajtását.³¹⁴

A közelmúltban a misszió támogatásával befejeződött a GABC képzési központjának felújítása. A központ 2016-ban jött létre szintén EU-s támogatással, 2017 óta működik, és ad otthont a különböző határrendészeti képzéseknek. A képzési központban nemcsak a misszió által tervezett és szervezett képzéseket, hanem a GABC saját programjait, valamint más nemzetközi szervezetek által szponzorált kurzusokat is meg lehet tartani. A központ létrehozása

³¹¹ Jelenleg ezen határátkelőhelyek nagy része nem üzemel vagy teljes Izraeli ellenőrzés alatt áll.

³¹² Un. 67-es határok, az 1967-es „hatnapos háború” előtti határok. Közel-keleti konfliktus: középpontban az 1967-es határok.

Forrás: https://mult-kor.hu/20110524_kozelkeleti_konfliktus_kozeppontban_az_1967es_hatarok (Letöltés ideje: 2025. április 25.)

³¹³ EUBAM Rafah Continues Preparation of GABC Female Officers for Senior Positions.

Forrás: <https://eubam-rafah.eu/en/node/5441> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)

³¹⁴ EUBAM Rafah Six-Monthly Report 2/2023, 1 June 2023 to 30 November 2023 p. 22

előtt a képzéseket bérelt helyszíneken kellett lebonyolítani, ami jelentős anyagi terhet rótt a GABC-re és a misszióra egyaránt.

A központ lehetőséget biztosít arra, hogy a GABC tagjai és a misszió munkatársai megfelelő körülmények között hajtsák végre a képzéseket, miközben a működtetés költségei lényegesen alacsonyabbak a korábban bérelt helyszínekhez képest. Emellett a központ két tanterme alkalmas workshopok, munkaértekezletek tartására, illetve vendégek fogadására is.

Az EUBAM Rafah misszió a képzések, mentorálás és tanácsadás mellett folyamatosan támogatja a GABC-t abban, hogy megtalálja azokat a potenciális partnereket, akikkel hosszú távon megbízható, kölcsönös előnyökön alapuló együttműködést lehet kialakítani. Ilyen lehetőség például az EU által finanszírozott „EUROMED Police”³¹⁵ rendőrségi projekthez való csatlakozás, amelynek szakmai koordinátora az Európai Unió Rendészeti Képzési Ügynöksége (CEPOL). Az EUROMED Police projekt célja a déli mediterrán térség országai súlyos bűncselekmények és szervezett bűnözés elleni fellépésének megerősítése, valamint az ez irányú képességeik fejlesztése. Emellett fontos cél a stratégiai együttműködés erősítése az érintett országok nemzeti bűnüldöző hatóságai és az EU-tagállamok, illetve uniós ügynökségek között. A projektben részt vevő partnerországok: Algéria, Egyiptom, Izrael, Jordánia, Libanon, Líbia, Marokkó, a Palesztin Hatóság és Tunézia, valamint olyan regionális szervezetek, mint az Afrikai Unió Rendőrségi Együttműködési Mechanizmusa (African Union Mechanism for Police Cooperation – AFRIPOL³¹⁶) és az Arab Liga országai.

Az EU-tagállamok külügyminisztereinek rendszeres havi találkozóin a megbeszélések témái között többször felmerült, hogyan lehetne javítani a Gázába irányuló humanitárius segélyszállítmányok eljuttatását. Az Egyesült Államok részéről is érkezett javaslat az EU felé, hogy erősítse meg az EUBAM Rafah missziót, és az térjen vissza Gázába az eredeti mandátumban meghatározott feladatok végrehajtása érdekében.³¹⁷ Mivel a rafahi átkelőhely az Egyiptomból – vagy azon keresztül – érkező segélyszállítmányok fő belépési pontja a Gázai övezetbe, annak megnyitása kulcsfontosságú lenne az ott élő civilek ellátása szempontjából. Ennek előfeltétele azonban a hosszú távú fegyvernagyugvás megteremtése a Hamasz és az IDF között. A misszió visszatelepítéséhez, valamint az eredeti mandátumban meghatározott

³¹⁵ Euromed Police IV: Law enforcement cooperation based on shared interests and equal partnership. Forrás: <https://eulawenforcement.com/?p=7563> (Letöltés ideje: 2024. december 10.)

³¹⁶ AFRIPOL. Forrás: <https://afripol.africa-union.org/> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

³¹⁷ EU foreign ministers approve reactivation of border mission at Rafah. Forrás: <https://www.euronews.com/2024/05/28/eu-foreign-ministers-approve-reactivation-of-border-mission-at-rafah> (Letöltés ideje: 2025. január 3.)

feladatok Rafah határátkelőhelyen történő végrehajtásához az uniós tagállamok egyhangú jóváhagyására lenne szükség.

A biztonságos feladatellátás és a személyi állomány védelme érdekében biztosítani kell a megfelelő védőeszközöket (például repeszvédő mellényeket, kevlar sisakokat, gázárcsokat), valamint a Gázai övezeten belüli mozgáshoz szükséges, minimum B6 védetségű szinttel rendelkező páncélozott járműveket.³¹⁸

A 2014-es „Erős Szikla” hadművelet során több rakéta becsapódott az átkelőhelyre, megrongálva annak épületeit, valamint az EUBAM Rafah misszió tagjai számára épített elhelyezési körletet. A támadások következtében a szolgálaton kívüli állomány pihentetésére szolgáló lakókonténerek, étkezőhelyiség, fürdő és mosdó részben vagy teljes egészében megsemmisültek, használhatatlanná váltak. Ezek újjáépítése és felújítása nélkül az állomány biztonságos és kényelmes pihentetése nem megoldható.³¹⁹ Továbbá, értelemszerűen a misszió visszatelepítése kizárólag Egyiptom és Izrael beleegyezésével és támogatásával valósulhat meg.

Bármilyen rendkívüli esemény esetén – ha a misszió állományának evakuálása szükségessé válik – az egyiptomi és izraeli hatóságoknak egyértelmű garanciát kell adniuk arra, hogy biztosítják annak végrehajtását. Ennek keretében garantálniuk kell, hogy a misszió személyzete egy esetleges veszélyhelyzetben Izrael és/vagy Egyiptom irányába biztonságosan elhagyhassa a műveleti területet.

A rafahi átkelőhelyre történő visszatérés esetén jelentős létszámú nemzetközi határőr, határrendész és vámszakértő telepítésére lesz szükség. A jelenlegi, tízfős nemzetközi szakértői létszámot – az átkelőhely folyamatos működésének biztosítása érdekében – legalább nyolcvan főre kell emelni. Ilyen nagyságrendű szakértői állomány rövid időn belüli biztosítása nem egyszerű feladat, ezért átmeneti jelleggel – amíg a teljes létszám rendelkezésre nem áll – az Európai Csendőri Erők (European Gendarmerie Force – EUROGENDFOR)³²⁰ állományából lehet rendészeti szakembereket ideiglenes jelleggel a misszióba vezényelni.

Az EUROGENDFOR az Európai Tanács 2000. december 7–9. között Nizzában tartott ülésén tett javaslatok után került megállapításra, melyek szerint az Uniónak képessé kell válni a közös biztonságot veszélyeztető fenyegetések elleni hatékony fellépésre nemcsak katonai erő

³¹⁸ Armored Toyota Landcruiser. Forrás: <https://www.harrow-security.com/car/b6-armored-toyota-landcruiser-300-series-2024/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 30.)

³¹⁹ A tábor 2005-ben svéd hadmérnökök tervezték és építették. Az Erős Szikla művelet utáni kárfelmérés során, személyesen kísértém 2015. februárban a felmérést végző a svéd csoportot és feleltem a személyi biztonságukért. A csoport, akkori áron 2 millió Euróra becsülte a helyreállítás költségeit.

³²⁰ EUROGENDFOR Creation.

Forrás: <https://eurogendfor.org/eurogendfor-creation/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 30.)

alkalmazásával. Ennek nyomán öt olyan EU tagállam, amelyek rendelkeznek csendőri erővel (Franciaország, Olaszország, Hollandia, Portugália és Spanyolország) tett javaslatot egy közös uniós szinten létrehozott gyorsreagálású rendvédelmi erő felállítására, amely erő szükség esetén a különböző EU által vezetett békefenntartó, nemzetközi válságkezelési műveletek során rendvédelmi feladatok ellátására képes. Az EUROGENDFOR állománya az ilyen jellegű feladatok ellátására a megfelelő felkészítést megkapta, és rendelkezik a feladat ellátásához szükséges felszereléssel.

A misszió Gázába történő visszatelepítéséhez és annak eredményes működéséhez nemcsak a Hamasz és Izrael közötti fegyveres konfliktus megszűnése szükséges, de legalább olyan, ha nem fontosabb a Palesztin Hatóság és Hamasz közötti (palesztin–palesztin) megbékélés. Bár az EU következetesen folyamatosan a palesztin megbékélésre szólít fel, idáig hosszú távon működő megoldást nem sikerült elérni ezen a területen.

A Hamasz és Izrael között 2025. január 15-én aláírt tűsz- és fogolycsere, valamint fegyverszüneti megállapodás 2025. január 19. és március 18. között volt érvényben, és lehetővé tette az izraeli túsok és a palesztin foglyok kölcsönös cseréjét.³²¹

A megállapodás emellett lehetőséget teremtett a rafahi határátkelőhely működésének rövid idejű, korlátozott helyreállítására is. A működés támogatása érdekében az EUBAM Rafah misszió alárendeltségében, az EUROGENDFOR kötelékéből francia, olasz és spanyol csendőrökből álló, 20 fős szakmai csoport kezdte meg szolgálatát az átkelőhelyen 2025. január 31-én. Az átkelőhely korlátozott megnyitása a Palesztin Hatóság és Izrael hivatalos kérelmére, valamint Egyiptom hozzájárulásával valósult meg, összhangban az EUBAM mandátumával és a 2005-ös, a szabad mozgásra vonatkozó megállapodással.

A 20 fős csoport kulcsszerepet játszott abban, hogy az Európai Unió 2007 óta először ismét műveleti szinten legyen jelen a Rafahi Határátkelőhelyen. A tényleges utasforgalom 2025. február 1. és március 17. között zajlott. Ez idő alatt a misszió 4 176 személy – elsősorban egészségügyi ellátásra szoruló és kísérőik – biztonságos és szakszerű határátléptetését támogatta, szoros együttműködésben a GABC-vel.

A műveletet 2025. március 18-án a Gázában kiújult fegyveres harcok és az átkelőhely ismételt lezárása miatt felfüggesztették.³²²

³²¹ Israel/Palestinian Territories – Ceasefire and hostage release agreement in Gaza (15 January 2025). Forrás: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestine/news/2025/article/israel-palestinian-territories-ceasefire-and-hostage-release-agreement-in-gaza> (Letöltés ideje: 2026. február 24.)

³²² EU Specialised Teams Honoured for Service at Rafah Crossing Point. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eubam-rafah/eu-specialised-teams-honoured-service-rafah-crossing-point_en?s=410503 (Letöltés ideje: 2026. február 24.)

A rafahi határátkelőhely újbóli megnyitásának feltételei 2026 elejére teremthetők meg. Az átkelőhely 2026. február 2-án ismét megnyílt korlátozott számú utas számára, mindkét irányban, vagyis Gázába és Gázából kifelé. Ez a lépés konkrét és pozitív előrelépést jelent a Gázai Béketervezet végrehajtásában, amelynek alapját az ENSZ BT 2803-as (2025. november 17.) határozata teremtette meg.³²³

Az EUBAM Rafah misszióba az EUROGENDFOR állományából vezényelt csendőrök ismét a helyszínen teljesítenek szolgálatot, figyelemmel kísérik az átkelőhely működését, és támogatják a palesztin határrendészeti és vámszervek munkáját. Az átkelőhelyen alapvetően a humanitárius segítségre szoruló gázaiak – betegek, sérültek és kísérőik – léphetnek át. Az EUBAM Rafah misszió szakemberei felügyelik az átkelőhely működésének szakmai és biztonsági feltételeit.

A Biztonsági Tanács 2803-as határozata egy átfogó, nemzetközi konszenzuson alapuló rendezési keretet hozott létre a gázai konfliktus lezárására és a térség hosszú távú stabilizálására. A határozat központi eleme az Egyesült Államok elnöke, Donald J. Trump nevével fémjelzett „Átfogó terv a gázai konfliktus befejezésére” (Comprehensive Plan to End the Gaza Conflict), amelyet a BT elfogadott és beemelt a dokumentumba. A szöveg hangsúlyozza, hogy a gázai helyzet „fenyegeti a regionális békét és biztonságot”, ezért kezeléséhez a nemzetközi közösség összehangolt fellépése szükséges.

A határozat egyik legjelentősebb újítása a Békatanács (Board of Peace – BoP) elnevezésű nemzetközi átmeneti igazgatási struktúra létrehozása, amely a gázai rendezés támogatását szolgálja. A BoP nemzetközi jogi személyiséggel rendelkezik, feladata Gáza újjáépítésének koordinálása, a palesztin átmeneti kormányzat működésének felügyelete, valamint a humanitárius és közszolgáltatási rendszerek helyreállításának biztosítása. A dokumentum szerint a BoP addig működik, „amíg a Palesztin Hatóság nem hajtja végre reformprogramját, és nem képes biztonságosan visszavenni az irányítást a Gázai övezet felett”.

Bár a határozatban foglaltak gyakorlati megvalósítása még nagyrészt az előkészítés fázisában van, az EUBAM Rafah működését várhatóan jelentősen megerősíti, és stratégiai szerephez helyezheti. A határozat 4.4. pontja kifejezetten rögzíti, hogy a BoP feladatai közé tartozik a személyek szabad mozgásának elősegítése Gázába és Gázából. Mivel az EUBAM Rafah állománya immár több mint húsz éve támogatja a legitim palesztin határrendészeti szervek munkáját, nem lenne célszerű ezt a szakmai tudást és kapcsolatot figyelmen kívül hagyni a 2803-as határozatban foglalt feladatok végrehajtása során.

³²³ Resolution 2803 (2025) Adopted by the Security Council at its 10046th meeting, on 17 November 2025.
Forrás: [https://docs.un.org/en/s/res/2803\(2025\)](https://docs.un.org/en/s/res/2803(2025)) (Letöltés ideje: 2026. február 24.)

4.1.2. Kihívások

A jelenlegi palesztin területeken az államhatárhoz kapcsolódó kihívások közé tartozik az illegális migráció, a fegyver-, áru- és kábítószer-csempészet. Az államhatárral kapcsolatos jogsértések túlnyomó része a közelmúltig a Gázai övezetben történt, ahol a legitim Palesztin Hatóságnak egyáltalán nincs, vagy csak korlátozott mértékben van lehetősége az illegális tevékenységek elleni hatékony fellépésre.

Mivel az övezetet de facto a Hamasz irányította, a rendészeti feladatokat is ők látták el. A nemzetközi közösség a Hamaszt terrorszervezetként tartja nyilván, így nincs lehetőség hatékony együttműködésre a különböző nemzetközi és helyi partnerek, valamint a Gázában működő rendészeti szervek között. Ezt a jelenlegi fegyveres konfliktus következtében kialakult helyzet tovább súlyosbította.

Mivel a Hamasz bevételei 2023. október 7. előtt is korlátozottak voltak, a szervezet gyakran nem lépett fel a határon átnyúló illegális tevékenységekkel szemben. Sőt, több esetben támogatta ezeket, és anyagi előnyökhöz jutott általuk. Az illegális migráció, valamint az ember-, áru- és fegyvercsempészet az övezet és Egyiptom között a biztonsági fal – amely 6,96 méter (20 láb) magas és 4,87 méter (16 láb)³²⁴ mély betonlapzattal rendelkezik – alatt ásott alagutakon keresztül történt.

A Gázából illegálisan külföldre távozni kívánó személyek csempészete Egyiptomon keresztül³²⁵ személyenként 4-5000 amerikai dollárba vagy annak megfelelő összegű euróba került. A csempészek az említett összegért vállalták az érintettek Gázából az egyiptomi Alexandria kikötőjébe történő eljuttatását. A díj fejében a csempészek biztosították a biztonsági fal alatti átjutást, valamint egy hamis egyiptomi beléptető bélyegző lenyomatát az érintettek útlevelében, amellyel az egyiptomi tartózkodásukat legalizálni tudták. Végezetül Alexandria kikötőjéből tovább szállították a migránsokat Európába. A pontos számok csak becsléseken alapulnak, de a Palesztin Hatóság szakértői szerint 2023 októberéig évente mintegy 4-5000 fő hagyta el Gázát a csempészalagutakon keresztül. A 2023 októberében kirobbant Hamasz–IDF-konfliktus hatására Izrael és Egyiptom egyaránt szigorította a határőrizetet, ami jelentősen megnehezíti az alagutakon át zajló csempészetet is.

³²⁴ West Bank, Gaza and Lebanon Security Barriers: Background & Overview by Mitchell Bard.

Forrás: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/background-and-overview-of-israel-s-security-fence> (Letöltés ideje: 2024.június 04.)

³²⁵ Egypt Says It Destroyed More Than 3,000 Gaza Tunnels By Khaled Abu Toameh.

Forrás: <https://www.jpost.com/middle-east/egypt-says-it-destroyed-more-than-3000-gaza-tunnels-626863> (Letöltés ideje: 2024. június 04.)

Egyiptomból Gázába főként gyógyszerek, kábítószeresek, fegyverek és élelmiszerek érkeztek az alagutakon keresztül. Az alagutakat gyakran a Hamasz megrendelésére ásták, és az azokon keresztül zajló illegális tevékenységeket inkább irányította a szervezet, mintsem megakadályozta. Sok esetben „vámot” szedett a csempészett áruk után.

A megszállt palesztin területeken mindennaposak a terrorcselekmények, amelyek célpontjai jellemzően az IDF, az izraeli rendőrség tagjai, valamint a megszállt területeken élő izraeli telepesek. Emellett gyakoriak a különböző palesztin szervezetek – például a Hamasz, a Fatah, az Iszlám Dzsihád – közötti összecsapások és leszámolások is.

Az izraeli blokád és a szigorú ellenőrzések miatt lőfegyverekhez még illegálisan is nehéz hozzájutni, különösen Ciszjordániában. Ezért a megszállt palesztin területeken „évtizedes hagyománya” van a hidegfegyverekkel – főként késsel – vagy járművekkel elkövetett terrortámadásoknak, amelyek Európában csak az utóbbi időben kezdtek elterjedni.

Ezért a misszióban szolgáló nemzetközi szakértőket – bár nem elsődleges célpontok, de bármikor lehetnek rossz időben, rossz helyen – a műveleti területre történő kiutazásuk előtt fel kell készíteni arra, hogyan kerülhetik el a különböző támadásokat, illetve hogyan reagáljanak azokra.

Magyarország részvétele a három közel-keleti EU KBVP-misszió közül az EUBAM Rafah misszióban az egyik legaktívabb. A vezényelt rendészeti szakértők tekintetében 2007–2011 között egy vámügyi szakértő, 2014–2015-ben két határrendészeti szakértő, 2022-ben pedig szintén két határrendészeti szakértő vett részt a misszió munkájában. Emellett szerződéses civil szakértők is képviselték, képviselik hazánkat az EUBAM Rafah misszióban.³²⁶ Véleményem szerint a viszonylag magas magyar részvétel, a magyar szakértők kiválasztása a misszióba mindenképpen egyfajta elismerése annak, hogy a magyar határrendészek, vámszakértők jól felkészültek, és szükség van a szaktudásukra az EU KBVP közel-keleti tevékenységének végrehajtásában.

4.1.3. A misszió együttműködése más nemzetközi partnerekkel

A hatékony, eredményes és jól működő határellenőrzéshez, valamint határigazgatáshoz elengedhetetlen a nemzeti hatóságok és a nemzetközi partnerek közötti folyamatos együttműködés, valamint a határbiztonsághoz kapcsolódó releváns információk rendszeres cseréje.

³²⁶ Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ 2026. január 21.

Az EUBAM Rafah misszió a helyi, palesztin határrendészeti és vámszervek eredményes támogatása érdekében együttműködik az uniós tagállamok társszerveivel, a Frontex-szel, valamint az Olasz Védelmi Minisztérium Képzési Missziós Csoportjával (Italian Training Mission Team – MIADIT).³²⁷ Olaszország a közel-keleti és észak-afrikai országokkal kötött kétoldalú megállapodások alapján támogatja a térség országainak rendvédelmi, határrendészeti szerveinek képességfejlesztését. Olasz részről a program vezető ügynöksége az Olasz Csendőrség (Italian Carabinieri).³²⁸

Mivel Olaszországban a csendőrség a fegyveres erők része, a védelmi minisztérium irányítása alá tartozik, így a MIADIT tevékenységét is a védelmi minisztérium irányítja, koordinálja. A Palesztin Hatósággal kötött kétoldalú megállapodás alapján rendszeresen érkeznek olasz csendőr kiképzők Ciszjordániába, és tartanak a határbiztonsággal, közrendvédelemmel kapcsolatos, főként gyakorlati képzéseket a palesztin biztonsági erők (Palestinian Security Forces-PSF) tagjai részére.³²⁹

4.2. Az EUBAM Rafah misszióba telepített határrendészeti szakértői csoport

Az Európai Unió civil/rendőri KBVP-misszióinak hatékonyságát nem csupán a mandátumok tartalma, a politikai-jogi keretek vagy a fogadó ország intézményeinek befogadóképessége határozza meg. Egyre nyilvánvalóbb, hogy a missziók személyi állományának összetétele, valamint a szakértők telepítésének módja is meghatározó tényező. Felmerül a kérdés: milyen mértékben képes az EU a rendelkezésére álló humán erőforrásokat stratégiai céljai szolgálatába állítani, különösen olyan érzékeny térségekben, mint a Közel-Kelet.

A válságkezelő missziók szakmai teljesítménye szempontjából kulcsfontosságú a hosszú távra – egy-két évre – vezényelt szakértők és a rövid távú, speciális szaktudással rendelkező szakértői csoportok összehangolt alkalmazása. Elméletben ez a kettős struktúra jelentős hozzáadott értéket teremthet: a hosszú távú jelenlét biztosítja az intézményi folytonosságot, míg a rövid távú, célzott beavatkozások gyors és rugalmas reagálást tesznek lehetővé. A gyakorlatban azonban kérdés, hogy az EU képes-e valóban integrált módon

³²⁷ Djibouti: Carabinieri train local Gendarmerie Canine Units. Forrás: <https://www.difesa.it/eng/primo-piano/djibouti-carabinieri-train-local-gendarmerie-canine-units/51587.html> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)

³²⁸ Carabinieri. Forrás: <https://www.carabinieri.it/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)

³²⁹ MIADIT: the 14th training mission of the Carabinieri started. Forrás: <https://www.italiandefencetechnologies.com/miadit-the-14th-training-mission-of-the-carabinieri-started/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)

működtetni ezt a rendszert, vagy a különböző telepítési modellek inkább szétöredezetté teszik a missziók működését.

Az EU KBVP tevékenységében új elemként jelent meg a különleges szakértelmet igénylő feladatokra rövid időre (2–3 hónapra) vezényelt szakértők alkalmazása. Ez a modell elvileg növeli a missziók szakmai rugalmasságát, ugyanakkor felveti a kérdést: képes-e a rövid távú szakértői jelenlét valódi stratégiai hatást gyakorolni, vagy csupán operatív szintű beavatkozás marad?

Mivel az egyik ilyen, a Közel-Keletre telepített szakértői csoport munkájában magyar rendészeti szakemberek is részt vettek, és felkészítésükben a magyar rendőrség vezető szerepet vállalt, különösen releváns a tapasztalatok vizsgálata. Ezek a tapasztalatok választ adhatnak arra, hogy a személyi állomány telepítésének jelenlegi uniós gyakorlata mennyiben járul hozzá a missziók hatékonyságához, illetve hogy a rövid és hosszú távú szakértői modellek összehangolása milyen mértékben képes támogatni az EU közel-keleti szerepvállalását.

Az EUBAM Rafah misszió mandátuma eredetileg nemcsak a rafahi átkelőhelyhez közvetlenül kapcsolódó konkrét feladatokat határozta meg, hanem fő küldetéséként a GABC és az általa irányított ügynökségek tevékenységének fejlesztését is. A misszió célja, hogy támogassa a határigazgatással és határbiztonsággal kapcsolatos műveleti képességek fejlesztését és megerősítését. Ennek eredményeként a Palesztin Hatóság képes legyen hatékonyan felügyelni az általa ellenőrzött határokat, és a határátkelőhelyeken a határellenőrzést a nemzetközi normáknak megfelelően végezni.

Ebben a tevékenységi körben a misszió 2019-ben egy határellenőrzési műveletirányító központ létrehozását irányozta elő.³³⁰ A műveletirányító központ feladata a különböző határellenőrzési, illetve az ahhoz szorosan kapcsolódó tevékenységek szakmai irányítása, valamint a GABC alárendeltségében működő rendvédelmi és adminisztratív szervek közötti információáramlás felgyorsítása és az együttműködés hatékonyságának növelése. A központ fizikailag a jerikói Al Karama határterminálon került kialakításra EU-s pénzügyi források felhasználásával. A cél, hogy a műveletirányító központ működésével hozzájáruljon a határellenőrzés hatékonyságának fokozásához.

³³⁰ Revised Operational Plan (OPLAN) for the EU Border Assistance Mission for the Rafah Crossing Point (EUBAM Rafah). Forrás: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/public-register/public-registersearch/results/?AllLanguagesSearch=False&OnlyPublicDocuments=False&DocumentNumber=9418%2F19&DocumentLanguage=en> (Letöltés ideje: 2023. június 15.)

4.2.1. A határrendészeti szakértői csoport gondolata

Az Európai Unió Polgári Válságkezelő Bizottsága (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management – CIVCOM) 2019 decemberében³³¹ felkérte a tagállamokat egy szakértői csoport kiállítására az EUBAM Rafah misszió megerősítése érdekében. A hatfősre tervezett nemzetközi szakértői csoport fő feladata több területre terjedt ki. Ide tartozott a működéshez szükséges szabályozók kidolgozása, valamint az ott szolgálatot teljesítő helyi rendészeti szakemberek képzése és felkészítése, hogy a központot hatékonyan tudják működtetni.

A jelentkezők kiválasztásáról és a műveleti területre történő telepítésről szóló döntés 2020. február 20-án született meg. A csoportba olyan, a tagállamok nemzeti hatóságainál aktív állományban szolgálatot teljesítő rendészeti, határrendészeti és vámügyi szakembereket kerestek, akik megfelelő szakmai ismeretekkel rendelkeznek a határbiztonság, határellenőrzés, vámellenőrzés, kockázatelemzés, ügyeleti szolgálatok és műveletirányítási központok működtetése területén. A csoport fő feladata a műveletirányítási központ nemzetközi normák szerinti eredményes működésének beindítása és támogatása olyan gyakorlati szakemberek bevonásával, akik rendelkeznek a szükséges szintű speciális tudással.

Az EU CPCC eredeti terve, a WK 12871/2019 INIT (EEAS/CPCC.1(2019)7483335. számon kiadott munkadokumentum alapján a tervezett hatfős csoportnak az alábbi beosztásokból kellett állnia:

- műveletirányítási szakértő / csoportvezető,
- határrendészeti tanácsadó,
- vámellenőrzési tanácsadó,
- kockázatelemzési tanácsadó, elemző-értékelő,
- jelentéskészítésért felelős szakember,
- biztonsági tiszt.

A CIVCOM a szakértői csoport tagjai számára a kiutazás előtt közös, misszió előtti célfelkészítő képzést határozott meg. A felkészítés során a kiutazó csoport tagjait az integrált határellenőrzéshez kapcsolódó ismeretek mellett fel kellett készíteni a biztonsági helyzetből adódó kihívások kezelésére is.

Mivel Magyarország politikai szinten kezdettől támogatta a csoport kiküldését, és alkalmas szakértőket jelölt a részvételre, így a CIVCOM a magyar rendőrséget kérte fel egy, a

³³¹ WK 12871/2019 INIT (EEAS/CPCC.1(2019)7483335 Ramat Gan, 22.10.2019) working document.

feladat sajátosságaira és a várható biztonsági kockázatok kezelésére felkészítő tanfolyam programjának összeállítására, valamint a képzés lebonyolítására.

A képzést illetően a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (ROKK) Polgári Válságkezelési Alosztályának kijelölt állománya elkészítette a képzési programtervet. A programtervet a CIVCOM elfogadta, és felkérte Magyarországot annak megvalósítására. A képzésre 2020. március 2–5. között került sor a Szegedi Határrendészeti Oktató Bázison.³³² A képzés költségeit társfinanszírozásban az Európai Unió Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Programja (European Union Police and Civilian Training – EUPCST) fedezte, 10% hazai és 90% EU-forrás arányában.

A felkészítést nemzetközi tapasztalatokkal rendelkező magyar oktatók csoportja angol nyelven hajtotta végre. A képzés speciális határrendészeti és integrált határigazgatási ismereteket foglalt magában. Emellett a biztonsági helyzet miatt külön hangsúlyt kapott a műveleti területen előforduló veszélyhelyzetek kezelése, a személyi biztonság, a kulturális különbségek kezelése, valamint az alapvető harctéri egészségügyi ismeretek átadása.

A felkészítés célja a szakmai ismeretek átadása mellett a szakértői csoport összekovácsolása és a közös munka előkészítése volt. A hatfős csoport egy lengyel, egy cseh, egy szlovák, egy német és két magyar szakértőből állt.

4.2.2. A szakértői csoport felkészítésének tartalma

Mint ahogy a korábbiakból kitűnik, a feladat összetettsége és a kiemelt biztonsági kockázatú környezet miatt a határrendészeti szakmai felkészítést és a biztonságtudatossággal kapcsolatos képzést össze kellett hangolni, és mindezt négy napba kellett sűríteni. A képzés tervezésében, szervezésében, végrehajtásában aktívan részt vettem, annak egyik felelőse voltam.

Fontos megemlíteni, hogy a csoport minden kiválasztott tagja legalább egy évtizedes – vagy annál is több – rendőri, rendészeti szakmai tapasztalattal rendelkezett. Jól képzettek, saját szakterületük elismert szakértői, magasan motiváltak, és közülük öt fő korábban már teljesített szolgálatot háborús válságövezetekben az ENSZ, az EU vagy az EBESZ keretein belül. A csoport tagjai mindannyian önként, pályázat útján jelentkeztek, és így választották ki őket a feladatra. A csoport összeállítása során kiemelt szempont volt, hogy szaktudásuk lefedje az integrált határellenőrzés teljes spektrumát; ennek megfelelően egyes tagok vámügyi,

³³² Határrendészeti Oktatóbázis Forrás: <https://rokk.hu/bemutakozas/szervezeti-felepites/rendorkepzo-akademia/jarorkepzo-tagozat-szeged/hatarrendeszeti-oktatobazis/> (Letöltés ideje: 2023.június 15.)

határellenőrzési, nemzetközi rendőri együttműködési, okmányszakértői és műveletirányítási tapasztalatokkal rendelkeztek.

A felkészítést két modulra bontottuk: egy szakmai modulra, amely az integrált határigazgatási ismereteket tartalmazta, valamint egy biztonság tudatosságra felkészítő modulra. Továbbá, 2020. március 5-én egy egész napos tanulmányút keretében a résztvevők megtekintették a Röszei Autópálya Határátkelőhelyet, valamint a Mórahalmi Határrendészeti Távfelügyeleti és Irányító Központot.

A szakmai modul keretében a Határrendészeti Oktatóbázis oktatóinak előadásai révén a résztvevők részletes ismereteket kaptak a határforgalom-ellenőrzés tervezéséről, szervezéséről, irányításáról és végrehajtásáról, valamint a határátkelőhely rendjének kialakításáról. Megismerték a kockázatelemzés és a határrendészeti operatív helyzet figyelembevételével végrehajtott határellenőrzési tevékenység tervezésének, szervezésnek, irányításának elveit. Megismerték az integrált határigazgatáshoz kapcsolódó együttműködési rendszer elméleti alapjait és gyakorlati működését. A képzés kitért a szervezeten belüli, valamint a hazai, regionális és nemzetközi partnerekkel való együttműködési feladatok végrehajtásának részleteire is.

Előadást hallgattak a határforgalom-ellenőrzés során alkalmazott technikai eszközökről – például okmányvizsgáló, okmányleolvasó, jogsértések dokumentálására szolgáló eszközökről –, valamint megismerték a határellenőrzésben elérhető adatbázisok alkalmazási lehetőségeit. Emellett betekintést kaptak a határrendészeti műveletirányító központ működésébe és feladataiba, valamint a határőrizetben alkalmazott technikai eszközök – különböző kamerarendszerek, mobil, fix telepítésű és kézi hőkamerák, éjjellátó eszközök – használatába.

Az elméleti ismeretek mellett a résztvevők gyakorlati tapasztalatokat szereztek a Röszei Autópálya Határátkelőhelyen és a Mórahalmi Határrendészeti Távfelügyeleti és Irányító Központban.

A palesztin szárazföldi és tengeri határok őrizetét jelenleg az IDF végzi, így a kamerák, hőkamerák és éjjellátók használatával kapcsolatos ismeretek átadása elsőre feleslegesnek tűnhet. Ugyanakkor a palesztin területeken fennálló terrorfenyegetettség miatt az átkelőhelyek hatékony fizikai védelme érdekében elengedhetetlen a kamerarendszerek, hőkamerák és éjjellátók telepítése. Ennek megfelelően a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségen, a Határrendészeti Oktatóbázison, valamint a Mórahalmi Határrendészeti Távfelügyeleti és Irányító Központban megszerzett tapasztalatok – bár nem közvetlenül a határőrizethez

kapcsolódnak – az átkelőhelyek és a GABC objektumok fizikai védelmében kiválóan hasznosíthatók.

Korábban, 2014–2015 között az EUBAM Rafah misszióban szolgáltam, ahol megtapasztaltam, hogy a helyi palesztin határrendőrök és vámtisztviselők egyénileg jól képzettek; többen külföldi egyetemeken vagy főiskolákon szerezték diplomájukat, és rendszeresen részt vesznek különböző nemzetközi képzéseken is. Ugyanakkor a kulturális környezetből és a hagyományokból adódóan az egymás közötti együttműködés nem mindig bizonyult zökkenőmentesnek.

Az információáramlás a szervezeten belül, illetve a különböző helyi rendvédelmi szervek között sokszor akadózik. A helyi vezetők tisztában vannak azzal, hogy „az információ hatalom”, ezért közülük sokan nehezen adják ki a kezükből azokat az információkat, amelyek számukra nem relevánsak, de más szervezeti egységek vagy szervek számára fontosak lehetnek, és hozzájárulhatnak az államhatárhoz köthető jogsértések elleni fellépés hatékonyságának növeléséhez. Az elérhető adatbázisokhoz való hozzáférés korlátozott: az egyes adatbázisoknak belügyminisztériumi szinten van felelőse, és csak az érintett vezető személyes engedélyével lehet hozzájuk férni. Gyanú esetén ez gyakran órákkal meghosszabbítja adott személy(ek) ellenőrzését az átkelőhelyeken.

Bár az EU-misszió kiemelt területként kezeli a szervezeten belüli és szervezetek közötti együttműködés erősítését, a fentiek alapján ezen a téren még jelentős fejlesztésre van szükség.

Ahogy korábban is említettem, a határrendészeti szakmai ismeretek mellett elengedhetetlen volt a kiutazó csoport tagjainak biztonsági kihívásokra való felkészítése is. A misszió tagjainak biztonságát alapvetően meghatározza az izraeli–palesztin konfliktus. Bár a nemzetközi szervezetek tagjai nem célpontok, bármikor előfordulhat, hogy „rossz időben, rossz helyen” tartózkodnak.

A fenti okok miatt a képzés – mint egyébként minden, az Rtv. 1.§ 17. pontjában felsorolt nemzetközi szervezet missziójába vezényelt rendészeti szakember felkészítése esetében – tartalmazta a biztonságtudatossággal kapcsolatos ismeretek átadását is. A modul magában foglalta a személyi biztonsággal kapcsolatos általános ismereteket, valamint információkat az arab–izraeli konfliktusról. A csoport tagjai ismereteket szereztek a műveleti területen várható veszélyekről, a terroristák által alkalmazott elkövetési módszerekről és az azok elleni hatékony védekezésről. Ismereteket kaptak arra vonatkozóan, hogy mit tegyenek és mit ne tegyenek tűszhelyzet, légiriadó vagy egyéb, a személyi biztonságot veszélyeztető esemény bekövetkezése esetén.

Az előadások során információkat kaptak a helyi közlekedési szokásokról, az azokból adódó kockázati tényezőkről, valamint az ezek elleni hatékony védekezés módszereiről. Ismereteket szereztek a kulturális és vallási különbségekről, különös tekintettel az iszlám és a zsidó kultúra alapjaira.

Az egészségügyi előadás keretében megismerték a sivatagi környezet és az éghajlat jelentette veszélyeket, az ott előforduló fertőző betegségeket, valamint az ellenük való hatékony védekezés lehetőségeit. Képzést kaptak az ön- és társmentés alapjairól, különböző sérülések ellátásának menetéről. Ismereteket szereztek a térségben élő veszélyes, mérgező állatokról, a kiszáradás kockázatairól és annak megelőzési lehetőségeiről.

A képzés zárásaként szóban és írásban is visszajelzést kértünk a résztvevőktől a tanfolyamon elhangzottak hasznosságáról, valamint az oktatók felkészültségéről. Fontosnak tartottuk, hogy az oktatott kollégák értékeljék a képzés tartalmát, és tegyenek javaslatokat, amelyek figyelembevételével a jövőben növelhető a hasonló felkészítések hatékonysága.

A résztvevők egyöntetűen megerősítették, hogy a képzést szükségesnek és hasznosnak tartották. A tananyag tartalma és az oktatók felkészültsége teljes mértékben megfelelt az elvárásaiknak. A megszerzett tudást nemcsak a misszióban, hanem hazai szolgálati feladataik ellátása során is teljes mértékben hasznosítani tudják. Ugyanakkor többen jelezték, hogy a jövőben az ilyen jellegű felkészítésekre célszerű lenne több időt szánni.

Kiemelten fontosnak tartom megemlíteni, hogy a képzés sikerének alapját a Határrendészeti Oktatóbázis, a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ – Egészségügyi Felkészítő és Továbbképző Intézet, a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központot Polgári Válságkezelési Alosztály, a Szegedi Határrendészeti Kirendeltség, a Csongrád-Csanád Vármegyei Rendőr-főkapitányság, valamint a Mórahalmi Határrendészeti Távfelügyeleti és Irányító Központ munkatársainak felkészültsége jelentette. A képzésben oktatóként részt vevő szakemberek mindegyike kiemelkedő szakmai tudással rendelkezett, és képes volt ezt a tudást angol nyelven is hatékonyan átadni.

A képzés fontosságát és jelentőségét jól mutatja, hogy az EUBAM Rafah misszió akkori vezetője, Günther Freisleben r. vezérőrnagy (DE) 2020. március 1–3. között Magyarországra látogatott, és külön kérésére három napot töltött együtt a felkészülő csoport tagjaival, számukra előadást és szakmai konzultációt tartva. A misszióvezető nagyra értékelte azt a munkát, amellyel a rendőrség és a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ megszervezte és lebonyolította a szakmai felkészítést. Tapasztalatairól 2020. március 4-én Brüsszelben, az Európai Bizottság képviselői előtt tartott éves jelentésében is beszámolt.

A ROKK Polgári Válságkezelési Alosztály által kidolgozott képzési terv a jövőben kiváló alapot biztosíthat a soron kívül, rövid határidővel telepítendő, hasonló feladatokat ellátó nemzetközi szakértői csoportok felkészítéséhez.

A 2020. márciusban felkészített hatfős csoport végül nem került telepítésre, mivel 2020. március 6-án a Palesztin Hatóság megtiltotta a külföldiek számára az általuk ellenőrzött területekre történő belépést, majd néhány nappal később Izrael Állam is lezárta határait a COVID-19 pandémia miatt.³³³ A csoport tényleges telepítésére csak 2022 októberében került sor.

4.2.3. A szakértői csoport feladatellátása

A 2020-ban felkészített hat fő több hónapon keresztül készenléti állapotban várta otthoni szolgálati helyén a telepítés lehetőségét. Mivel erre végül nem került sor, a csoport fokozatosan „szétszéledt”. A tagok közül többen más KBVP-missziókba, a Frontexhez, illetve egy fő az EU brüsszeli központjába pályázott sikeresen. Így 2022 júniusában, amikor a CPCC döntést hozott a szakértői csoport telepítéséről, a korábban felkészített szakemberek közül már csak egy fő állt rendelkezésre.

A CPCC elsősorban a Visegrádi Négyek országait kereste meg, amelyek a 2020-ban felkészített csoport tagjait ajánlották fel. Az idő rövideje és a megfelelő szakmai tudással rendelkező jelentkezők hiánya miatt azonban nem sikerült minden pozíciót betölteni. Csehország és Szlovákia sem tudott rövid határidővel alkalmas jelöltet vezényelni, mivel az általuk korábban kiválasztott szakemberek már más KBVP-misszióban teljesítettek szolgálatot.

Végül a szakértői csoport négy fővel érkezett meg Ciszjordániába, és kezdte meg a feladatellátást. Ez azonban – mint később kiderült – nem veszélyeztette a feladat eredményes végrehajtását, mivel a kiválasztott szakemberek professzionalizmusa, tudása és mentalitása ellensúlyozta a hiányzó létszámot.

A korábban felkészített csoportból végül egy magyar szakember volt bevethető, míg Lengyelország két vámszakértőt jelölt. Az ő felkészítésükre – az idő rövideje miatt – online formában került sor, a korábban kidolgozott tematika alapján. A Belügyminisztérium engem jelölt a csoport vezetőjének. A brüsszeli döntéshozók és a misszió vezető beosztású tagjai előtt, az elemző-értékelő tiszttámogatásával sikeresen bemutattam az általam készített tervet, amely alapján a feladatok végrehajtását terveztem. A bemutató után a nemzetközi döntéshozók is

³³³ Travel Advisory – March 13, 2020.

Forrás: <https://il.usembassy.gov/travel-advisory-march-13-2020/> (Letöltés ideje: 2020. június 18.)

egyetértettek a magyar belügyi döntéssel, így a csoport vezetőjeként vettem részt annak későbbi munkájában. A telepített szakértői csoport összetétele:

- Műveletirányítás szakértője / csoportvezető (HU) – emellett ellátta a határrendészeti tanácsadói feladatokat is.
- Jelentéskészítésért felelős szakember / csoportvezető-helyettes (PL)
- Kockázatelemzési tanácsadó, elemző-értékelő (HU) – egyben a csoport biztonsági tisztjeként is tevékenykedett.
- Vámszakértő (PL) – továbbá felelős volt a csoport által használt járművek karbantartásáért és üzemeltetéséért.

Az EUBAM Rafah misszióba kiutazó szakértői csoport konkrét feladatait az EKSZ az alábbiak szerint határozta meg:

a) A GABC alárendeltségében működő szervezeteken belüli és szervezetek közötti együttműködés erősítése, a feladatok összehangolása, valamint a határrendészeti műveletirányító központ tevékenységének meghatározása az együttműködés erősítésére.

b) A műveletirányító központ leendő állományának kiképzése és hatékony felkészítése a jövőbeni feladatok ellátására.

c) A GABC szervezeti struktúrájában meglévő hiányosságok feltárása, valamint javaslatok kidolgozása azok megszüntetésére.

A szakértői csoport az EUBAM Rafah misszió és a GABC vezetőivel egyeztetve, azok jóváhagyásával a két hónapos tevékenységet az alábbiak szerint tervezte, szervezte és hajtotta végre:

1. A műveleti központ tevékenységét és az ott szolgálatot teljesítő állomány feladatait meghatározó, a nemzetközi normáknak megfelelő szervezeti és működési szabályzatok kidolgozása. Az Al Karama határátkelőhely működési rendjének kidolgozása. A határ- és vámellenőrzés nemzetközi normák szerinti végrehajtásának írásos szabályzatban történő rögzítése. A műveleti központ vezetőjének, az ügyeleti szolgálat vezetőjének, valamint a beosztott állomány feladatainak és kötelességeinek írásos meghatározása.
2. Elméleti és gyakorlati képzések végrehajtása a műveleti központ leendő operátorai számára, a fent említett működési szabályzatokban foglaltak alapján.
3. A műveleti központ állományának felkészítése, majd a központ működésének beindulását követően az állomány mentorálása és részükre tanácsadás biztosítása.³³⁴

³³⁴ Az EUBAM Rafah misszió parancsnokságán 2022. október 17-én megtartott szakmai egyeztetés alapján.

A szakértői csoport a missziós területre történő telepítését követően az első hetet a helyzet felmérésével és információgyűjtéssel töltötte. Találkozott a GABC képviselőivel, valamint megismerkedett a GABC működésével, az Al Karama határterminál felépítésével és feladataival.

A szakmai megbeszélések során a GABC képviselői az alábbi elvárásokat fogalmazták meg a szakértői csoport felé:

1. A műveletirányító központ számára olyan szervezeti és működési szabályzat kidolgozása, amely elősegíti a határellenőrzésben részt vevő különböző szervezetek közötti együttműködés hatékonyságának növelését. Az eredményes és hatékony határellenőrzés mellett kiemelt prioritásként szerepelt az átkelőhely és az utazók biztonságának fokozása.
2. A képzésen részt vevő állomány munkájának folyamatos nyomon követése, valamint tevékenységük, motiváltságuk és hozzáállásuk értékelése. A GABC célja, hogy a képzésből a legjobban teljesítő, magasan motivált szakemberek kerüljenek be a műveletirányító központba.

A GABC képviselőivel folytatott megbeszélésen a szakértői csoport vezetőjeként bemutattam azt a vázlatos tervet, amely az elkövetkező hetek tevékenységét heti bontásban tartalmazta.

Az első hét szemrevételezéssel és a helyzet felmérésével telt, mivel fontos volt, hogy az Európai Integrált Határigazgatási modell³³⁵ alapjaira építve, ugyanakkor a helyi viszonyokat figyelembe véve alakítsuk ki a szakértői csoport tevékenységét. A későbbiekben ennek megfelelően történt a helyi rendvédelmi szervek kiválasztott állományának felkészítése, valamint a különböző szabályzók kidolgozása, igazodva a helyi sajátosságokhoz. A GABC vezetőjétől engedélyt kaptunk arra, hogy beléphessünk az Al Karama határterminál teljes területére, beleértve a határ- és vámellenőrzés helyszíneit is, valamint találkozhatunk a határellenőrzést, vámellenőrzést és egyéb, a terminál működéséhez kapcsolódó tevékenységeket ellátó állománnyal. Lehetőségünk volt testközelből megfigyelni a terminálon folyó szakmai munkát.

A Palesztin Hatóság rendvédelmi szervei által végzett határ- és vámellenőrzés alapvetően a nemzetközi normáknak megfelelően történik. Ugyanakkor a palesztin területek rendezetlen nemzetközi jogi státusza miatt ezen tevékenységek végrehajtása nem közvetlenül az államhatáron történik.³³⁶

³³⁵ Johann Wagner: The European Union's model of Integrated Border Management: preventing transnational threats, cross-border crime and irregular migration in the context of the EU's security policies and strategies Commonwealth & Comparative Politics 2021, VOL. 59, NO. 4, 2021. p 424–448.

³³⁶ Gazdik Gyula A békefolyamat és a palesztin államiság feltétele Nemzet És Biztonság 2008. December p.6.

Maga a terminál a tényleges jordániai-palesztin/izraeli³³⁷ határvonaltól mintegy 5 km távolságra, mélységben, Jerikó városában található, amely az „A zóna” része. Ennek megfelelően minden közigazgatási és rendvédelmi feladat ellátásáért a Palesztin Hatóság felel. A terminálon alapvetően palesztin területeken élő, onnan vagy oda utazó, palesztin útlevéllel rendelkező állampolgárok ellenőrzése zajlik. Külföldi utasoknak csak abban az esetben kell belépniük a terminál területére, ha a Palesztin Hatóság által üzemeltetett buszjáraton utazva kívánnak Jordánia területére lépni, vagy onnan érkeznek. Egyéb esetekben a külföldi állampolgárok számára ez nem kötelező; szabadon utazhatnak a tényleges határvonalon található izraeli–jordániai határátkelőhöz.

Bár az Al Karama esetében közúti határátkelőről van szó, a határforgalom-ellenőrzés jellege inkább a repülőtereken megszokott eljárásokhoz hasonlít, ami a Ciszjordániában fennálló magas terrorfenyegetettséggel magyarázható.³³⁸ Az utasoknak – hasonlóan a repülőtereken megszokott „check-in” folyamathoz – le kell adniuk poggyászaikat, majd az útlevél- és vámvizsgálatot követően a Palesztin Hatósággal szerződésben álló busztársaság járataival szállítják őket a tényleges államhatárhoz. Ott az izraeli és jordániai határrendészeti, valamint vámhatóságok szintén elvégzik az ellenőrzést. A csomagjaikat az utasok csak Jordánia területén kapják vissza. Ugyanez az ellenőrzési technológia érvényes akkor is, amikor az utasok Jordánia területéről lépnek be a palesztin területekre.

A terminál vezetőinek tájékoztatása szerint az átkelőhely általában reggel 7 órától este 22 óráig üzemel, azonban a nyitvatartási idő évszaktól függően változhat; téli időszakban jellemzően rövidebb, 7–19 óra közötti.

Az első héten folytatott folyamatos helyszíni adatgyűjtés és helyzetértékelés mellett rendszeresen találkoztunk a GABC vezetőivel, akik rámutattak több olyan működéssel kapcsolatos problémára, amelyek megoldásához a szakértői csoport szakmai támogatását kérték. A problémák közül az alábbiakat emelték ki, amelyek megoldásához a szakértői csoport közreműködését kérték:

1. A GABC alárendeltségében működő szervezeteken belüli koordinációval, együttműködéssel és információcserével kapcsolatos problémák megoldása kiemelt feladat. Maguk a palesztin vezetők is elismerték, hogy az együttműködés a különböző szervezetek és szervezeti egységek között nem hatékony. Az információk nem, vagy

³³⁷ Jelenleg a palesztin területek tényleges határait alapvetően az Izraeli Fegyveres Erők tagjai őrizik.

³³⁸ Az USA külügyminisztériumának jelentése szerint 2020 évben 60 terrortámadás történt Ciszjordániában, 2021-ben 39. Country Reports on Terrorism 2022: Israel, West Bank, and Gaza Forrás: <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2022/israel-west-bank-and-gaza/> (Letöltés ideje: 2023. április 23.)

csak lassan, késve jutnak el a hatáskörrel rendelkező szervezetekhez. Ennek oka, hogy egy adott rendvédelmi szerven belül – például a határrendőrségnél – keletkezett, más rendvédelmi szervezetet érintő releváns információ először vertikálisan jut el a szervezeti egység vezetőjéhez,³³⁹ aki személyesen dönt arról, hogy továbbítja-e azt a másik szerv részére. Ez az eljárás mód elsősorban a kulturális hagyományokban gyökerezik, mivel a közel-keleti, iszlám társadalmak hagyományosan autokratikus alapokon nyugszanak, és releváns kérdésekben kizárólag a vezető dönthet.³⁴⁰

2. A műveletirányító központ kialakításának egyik fő célja a fent leírt probléma kezelése, azaz az információáramlás felgyorsítása a különböző szervezetek között. A cél, hogy a központ megfelelően felkészített és megfelelő hatáskörrel rendelkező ügyeletes vezetője, valamint a különböző rendvédelmi szervektől a központba vezényelt és ott szolgálatot teljesítő szakemberek képesek legyenek a határ- és közbiztonság szempontjából fontos információk gyűjtésére, elemzésére, értékelésére, valamint azok gyors megosztására és továbbítására.
3. A határellenőrzés, vámellenőrzés és kockázatelemzés nemzetközi normák szerinti végrehajtását szabályozó dokumentumok – szabályzatok, utasítások – szakértői csoport általi kidolgozása, valamint az azokban foglaltak oktatása a palesztin rendvédelmi szervek kiválasztott tagjai számára szintén kiemelt jelentőségű. Ennek célja egy gyors, eredményes, ugyanakkor biztonságos határ- és vámellenőrzési rendszer működtetése, valamint az Al Karama terminál fizikai biztonságának magas szintű garantálása.

A határ- és vámellenőrzésben érintett, valamint az átkelőhely fizikai biztonságáért felelős helyi rendvédelmi szervek vezetői két fő irányt határoztak meg a műveletirányító központ működtetésére vonatkozóan, és kérték, hogy saját tevékenységünk tervezése, szervezése, valamint az állomány felkészítése során ezeket vegyük figyelembe.

1. Az egyik fő funkció, amely szerintük a központ állományának felelősségi körébe tartozik, az átkelőhelyen szolgálatot teljesítő, végrehajtói feladatokat ellátó személyzet munkájának támogatása és ellenőrzése (ideértve a határforgalom-ellenőrzést, vámellenőrzést, személy- és objektumvédelmet), valamint a vezetési és irányítási feladatok ellátása a hivatali munkaidőn túl.

³³⁹ Kovács Gábor: A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018., p. 53.

³⁴⁰ N. Rózsa Erzsébet: Az államiság modelljei a Közel-Keleten A vahhábita királyságtól az iszlám köztársaságig Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2020., p. 23.

2. Másik kiemelt területként a központ információgyűjtő, -értékelő, -elemző és -továbbító szerepét emelték ki. Ennek keretében a központ állománya a döntéshozók, a beosztott vezetők, valamint a GABC egyes szervezeti elemeinek munkáját támogatja a gyors, megbízható és valós idejű információk továbbításával.

Ezen kívül kiemelték, hogy a műveletirányító központ állományának felkészítése során ne csupán a központ működésével és működtetésével kapcsolatos ismeretek átadására koncentráljunk. Készítsük fel a központban szolgálókat arra is, hogyan tudják hatékonyan támogatni a végrehajtó állomány munkáját a határforgalom szempontjából csúcsidőszaknak számító nyári hónapokban, valamint a mekkai zarándoklat, a hajj³⁴¹ idején, amikor a palesztinok tömegesen utaznak külföldre, majd térnek vissza, és torlódások alakulnak ki a határforgalom-ellenőrzés során.

Továbbá rámutattak arra, hogy az átkelőhelyen előforduló különböző válsághelyzetek (például terrorfenyegetés, tömeges migráció, tűzriadó stb.) kezelésére is fel kell készíteni a központ állományát.

A GABC képviselői javasolták, hogy a konkrét képzések megkezdése előtt hozzunk létre egy közös munkacsoportot, amelynek célja a műveletirányító központban esetlegesen előforduló problémák feltárása, valamint ezek megoldására közös javaslatok kidolgozása.

A munkánk, valamint a feladatok tervezése, szervezése és végrehajtása során folyamatosan figyelembe vettük a helyi partnerek javaslatait és észrevételeit, amelyeket beépítettünk a képzési tematikába. Fontosnak tartottuk, hogy minél jobban megismerjük a helyi sajátosságokat, és azokhoz igazodva alakítsuk ki saját tevékenységünket, annak érdekében, hogy a képzésen átadott ismeretek teljes mértékben alkalmazhatók legyenek a helyi kollégák számára a napi munkavégzés során.

Személyesen találkoztunk a képzésre kiválasztott leendő hallgatók csoportjával. Bár előzetesen a helyi vezetőkkel abban állapodtunk meg, hogy a csoport létszáma legfeljebb 25 fő lesz – annak érdekében, hogy a kiscsoportos, gyakorlati foglalkozásokon 6–7 fős csoportokban tudjunk dolgozni –, végül 42 fő vett részt a képzésen. A helyi kollégák nem indokolták a létszámváltozás okát. Személyes véleményem szerint a helyi vezetők minél több saját

³⁴¹ „A mekkai zarándoklat tulajdonképpen a Kábához és a hozzá közel eső helységekhöz történő ellátogatásból álló hosszú imádság. A mekkai zarándoklat az iszlám ötödik pillére, amelyet minden felelős korban (pubertás utáni kor) lévő muszlim férfinak és nőnek csupán egyszer kötelező megtennie életében, de csak akkor, ha mentálisan, anyagilag (tehetős) és fizikailag (elég jó egészségnek örvendő) képes rá.”

Magyarországi Muszlimok Egyháza (Mekkai zarándoklat 1. rész).

Forrás: <https://iszlami.com/irodalom/a-mekkai-zarandoklat/item/2150-bevezeto-zarandoklat-1-resz> (Letöltés ideje: 2023.április 25.)

szakembert szerettek volna delegálni a kéthetes képzésre, mivel jó lehetőséget láttak arra, hogy a résztvevők az integrált határigazgatással kapcsolatos ismeretekre tegyenek szert. Úgy értékelem, hogy ez a hozzáállás is jól mutatja, mennyire elkötelezettek a helyi vezetők a változás és a reformok végrehajtása iránt.

A képzésre kiválasztott csoportban 13 hölgy kapott helyet. A GABC különös figyelmet fordít a nemek közötti egyenlőség minél szélesebb körű támogatására. A határrendészeti szerveken belül a nők aránya alacsonyabb, mint például Magyarországon. Pontos adatot nem sikerült megtudni, de becslésem szerint arányuk a szervezeten belül körülbelül 10-15%³⁴² lehet, és ők is főként adminisztratív területen dolgoznak. Összehasonlításképpen: a magyar rendőrségnél a 2017-es adatok szerint a nők aránya közel 23%.³⁴³ A palesztin hölgyek életét továbbra is a hagyományos, patriarchális normák határozzák meg, és a családtagok jellemzően kevésbé támogatják, hogy a nők egyenruhás testületekben vállaljanak szolgálatot.³⁴⁴

Szakértői csoportunk a határellenőrzéssel kapcsolatos helyi jogi keretek, valamint az Al Karama terminál működésének és jogi szabályozásának megismerésére is kiemelt figyelmet fordított.

Párizsban 1994. április 29-én az Oslói megállapodás³⁴⁵ egyik mellékleteként aláírták az Izrael Állam kormánya és a palesztin népet képviselő Palesztin Felszabadítási Szervezet (PFSZ) közötti gazdasági kapcsolatokról szóló Gáza–Jerikói Megállapodást. A dokumentum – más gazdasági kérdések mellett – szabályozta a felek közötti vámügyi együttműködés kereteit is.

A megállapodás értelmében az utasok vámvizsgálatát illetően mindkét fél felhatalmazást kapott arra, hogy a saját állampolgáraival kapcsolatos vámeljáráásokat – beleértve az ellenőrzést, valamint a vámok és járulékok beszedését – önállóan végezze. A palesztin területeken az ellenőrzést és a kiszabott vámok beszedését a Palesztin Hatóság vámtisztviselői végzik.

Jelenleg a Ciszjordánia és Jordánia közötti utasforgalom egyetlen átkelőhelyen, a Jerikóban található Al Karama terminálon keresztül bonyolódik. Innen az utasokat buszokkal

³⁴² Saját becslés, az általam naponta látottak alapján.

³⁴³ Gergely Mogyoródi Selection of Police in Europe: Comparing the Hungarian and Polish Systems. Forrás: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://internalsecurity.akademiapol.icji.eu/api/files/view/1564118.pdf&ved=2ahUKewjSpcHs0IOSAxVGgf0HHWhSGMMQFnoECCUQAQ&usg=AOvVaw2TXauahq7r6Fk-krARR3lq> (Letöltés ideje: 2026. január 11.)

³⁴⁴ Social and economic situation of Palestinian women and girls July 2020–June 2022. Forrás: https://www.unescwa.org/sites/default/files/pubs/pdf/social-economic-situation-palestinian-women-girls-english_1.pdf (Letöltés ideje: 2023. május 23.)

³⁴⁵ Washingtonban, 1993. szeptember 13-án Izrael Állam képviselőjében Shimon Perez és Mahmúd Abbász, a Palesztin Felszabadítási Szervezet (PFSZ) fő tárgyalója aláírta az ideiglenes palesztin önkormányzati megállapodásokról szóló elvi nyilatkozatot, amelyet "oslói megállapodásként" ismerünk. Oslo Accords. Forrás: <https://peacemaker.un.org/sites/default/files/document/files/2024/05/il20ps930913declarationprinciplesnterimsel-f-government28oslo20accords29.pdf> (Letöltés ideje: 2023. május 24.)

szállítják a Jordán folyón átívelő Allenby³⁴⁶ /King Hussein³⁴⁷ híd közelében található „tényleges” határátkelőhelyre, ahol az izraeli és jordániai vám- és határellenőrzési szervek tagjai szintén elvégzik az átlépni szándékozó személyek ellenőrzését.

4.2.4. A műveletirányító központ leendő állományának felkészítése

A központ állományának képzése és felkészítése a terveknek megfelelően 2022. november 13-án kezdődött.

A kéthetes képzés során az elméleti előadásokat és a gyakorlati foglalkozásokat váltakozva tartottuk, ezzel megtörve a monotonitást, és elősegítve a hallgatók figyelmének folyamatos fenntartását.

A képzés fő célja a Határrendészeti Műveletirányító Központ leendő állományának felkészítése a központ nemzetközi normák szerinti eredményes működtetésére, valamint a közös műveletek tervezésére és irányítására. A kéthetes felkészítés során az alábbi területekre helyeztük a hangsúlyt:

1. Az integrált határigazgatás koncepciójának általános bemutatása, valamint a határellenőrzés és vámellenőrzés szerepének ismertetése az integrált határigazgatás rendszerében.
2. Az integrált határigazgatásban részt vevő különböző szervezetek közötti együttműködés és koordináció működtetése.
3. Az emberi jogi rendelkezések és szabályok betartása a határellenőrzési tevékenység végrehajtása során, az emberi méltóság megőrzése a különböző intézkedések végrehajtása közben.
4. Információgyűjtés, elemzés, értékelés, valamint az információk megosztása a különböző szervezetek között.
5. A határellenőrzéshez kapcsolódó szervezeten belüli és szervezetek közötti együttműködés, valamint az együttműködés menete a szomszédos országok határrendészeti szerveivel.
6. A határellenőrzéssel és határbiztonsággal kapcsolatos kockázatelemzés elvei, valamint annak gyakorlati végrehajtása.
7. A jelentések rendje, valamint a különböző jelentési módok ismertetése.

³⁴⁶ Izraeli elnevezés.

³⁴⁷ Jordán elnevezés

8. A nemek közötti egyenlőség érvényesülése a határellenőrzés területén.
9. Kulturális tudatosság fejlesztése: kulturális, nyelvi és vallási különbségek felismerése, valamint az ezekből adódó konfliktusok megelőzése és kezelése.
10. Rádiókommunikációs képzés, a nemzetközi szabványok alkalmazása a rádióforgalmazásban, információvédelem.

Az integrált határigazgatás keretében megvalósuló határ- és vámellenőrzés végrehajtásához szükséges speciális szakmai ismeretek:

1. Első vonalas határellenőrzés menete, az ott alkalmazott technikai eszközök, ellenőrzés rendje, az ellenőrzés utáni döntések.
2. Második vonalbeli határellenőrzés menete, az ott alkalmazott technikai eszközök, ellenőrzés rendje, az ellenőrzés utáni döntések.
3. Az utasok személyazonossága megállapításának menete, hamis, hamisított útiokmányok felfedése, személycserés okmányok kiszűrése.
4. Az átkelőhely, a GABC személyi állományának és az utasok fizikai biztonságának védelme.
5. A határellenőrzés során előforduló lehetséges veszélyhelyzetek kezelése.
6. Az utasok profilozása és a lehetséges kockázatok észlelése, azokra történő hatékony reagálás rendje.
7. Vámellenőrzés végrehajtása, annak különböző módszerei.
8. Az autóbuszok biztonságos és hatékony, eredményes átvizsgálásának rendje, módszerei.
9. A határellenőrzésben alkalmazott technikai eszközök, berendezések használata.

Az elméleti ismeretek átadását követően a képzés utolsó három napján egy törzsvezetési gyakorlatot szerveztünk, amely során a résztvevők a gyakorlatban is hasznosíthatták azokat az elméleti ismereteket, amelyeket korábban a tantermi foglalkozásokon sajátítottak el. A képzés résztvevőit négy munkacsoportra osztottuk, amelyek forgószínpadszerűen váltották egymást a különböző gyakorlati helyszíneken. Ezeket az átkelőhelyen alakítottuk ki úgy, hogy a résztvevők találkozassanak a határ- és vámellenőrzés minden fontos elemével. Egy csoport mindig a műveletirányító központban tartózkodott, ahonnan koordinálta a többi csoport feladatainak végrehajtását.

A szakértői csoport tevékenységének utolsó eleme a műveletirányító központban munkát megkezdő helyi kollégák mentorálása volt. A képzést sikeresen elvégzettek közül kiválasztott

13 tisztviselő megkezdte a központ üzemeltetését, miközben mi figyelemmel kísértük tevékenységüket, és szükség esetén tanácsokkal segítettük őket.

A szakmai tevékenységnek ez a része igazi meglepetés volt számunkra, mivel helyi kollégáink az első pillanattól kezdve professzionális módon hajtották végre feladataikat. A váltásparancsnokként tevékenykedő tisztek jól összefogták és hatékonyan irányították a szolgálatot ellátó állomány munkáját. A műveletirányító operátorok szakszerűen használták a különböző technikai eszközöket, és hatékonyan biztosították az információáramlást a központ, valamint a GABC különböző egységei és szolgálatai között.

A mentorálási fázis során arra a következtetésre jutottunk, hogy a kiválasztott és kiképzett GABC-személyzet képes önállóan, szakszerűen, hatékonyan a műveletirányító központot a nemzetközi szabványoknak és a helyi igényeknek megfelelően működtetni.

Vezénylésünk utolsó hetében elkészítettük a csoportunk tevékenységéről szóló jelentést, amelyben összefoglaltuk a két hónap alatt elvégzett munkát, az általunk tapasztalt hiányosságokat, valamint megfogalmaztuk a lehetséges fejlesztési területekre vonatkozó javaslatainkat.

A gázai fegyveres konfliktus következtében kialakult, az övezetben élőket sújtó humanitárius válság miatt ismét az érdeklődés középpontjába került az EUBAM Rafah misszió.

A misszióval kapcsolatos hírekkel egyre gyakrabban foglalkozik az írott és elektronikus sajtó, különös tekintettel a misszió lehetséges szerepére a rafahi átkelőhely megnyitásában, valamint a humanitárius katasztrófa elkerülését célzó nemzetközi intézkedésekben. A Gázai övezetben kialakult humanitárius válság kapcsán számos cikk elemzi az EUBAM Rafah misszió tevékenységét, illetve a rafahi átkelőhelyre történő lehetséges missziós erőátcsoportosítás lehetőségét.³⁴⁸

Az Európai Unió és az EUBAM Rafah misszió készen áll arra, hogy szükség esetén teljes műveleti képességgel visszatérjen a rafahi átkelőhelyre, és megkezdje az eredeti mandátuma szerinti feladatok végrehajtását, amint azt a körülmények lehetővé teszik. Ez elsősorban a fegyveres összecsapások befejezését, valamint a misszió tagjainak személyi biztonságának szavatolását jelenti. Természetesen ehhez elengedhetetlen az uniós tagállamok támogató döntése, valamint az érintett felek – a palesztin, izraeli és egyiptomi hatóságok – közötti megállapodás.

³⁴⁸ What we know about the EU's revived Rafah border mission.

Forrás: <https://www.euronews.com/my-europe/2025/01/28/what-we-know-about-the-eus-revived-rafah-border-mission> (Letöltés ideje: 2024.április 21.)

A misszió jelenlegi vezetője 2024 januárjában Brüsszelben személyesen mutatta be az EU-tagállamok és az Európai Külügyi Szolgálat képviselői számára a misszió aktuális tevékenységeit és erőfeszítéseit. Emellett vázolta a további lehetséges teendőket, beleértve a háború utáni lehetséges forgatókönyveket is, amelyek konkrét tevékenységeket foglalnak magukban a rafahi átkelőhelyen.³⁴⁹

4.3. EU Palesztin Rendőrséget Támogató Koordinációs Hivatala

Az Európai Unió rendőri missziója – szó szerinti fordításban: az EU Palesztin Rendőrséget Támogató Koordinációs Hivatala (EU Coordinating Office for Palestinian Police Support – EUPOL COPPS) – a palesztin államépítési folyamat részeként jött létre, a Palesztin Hatóság által irányított rendvédelmi (rendőrség, büntetés-végrehajtás) és igazságügyi szervek reformjának támogatására.

Az EU a palesztin biztonsági szektor reformját az Oslói megállapodással, valamint a Gázai övezetről és a Jerikó területéről szóló megállapodásokkal³⁵⁰ összhangban hajtja végre, amelyeket a palesztin és izraeli felek képviselői írtak alá. A megállapodás értelmében az izraeli fél vállalta, hogy átadja a biztonsággal kapcsolatos hatásköröket a palesztin polgári közigazgatás számára az általa korábban ellenőrzött egyes palesztin területeken. Ezzel párhuzamosan végrehajtja saját katonai és biztonsági erőinek kivonását az érintett területekről, valamint az ott található katonai és rendvédelmi objektumokat átadja a palesztin fél részére.

A megállapodással összhangban az újonnan megalakuló, önálló Palesztin Polgári Rendőrség (Palestinian Civil Police – PCP) lett felelős a közrend és a közbiztonság fenntartásáért a Gázai övezetben, illetve Ciszjordánia meghatározott területein.

Az Európai Unió az izraeli palesztin megbékélést támogató „kvartett”³⁵¹ tagjaként, teljes mértékben elkötelezett az izraeli–palesztin békefolyamat támogatása, a segítségnyújtás mellett. Az EU lehetőségeihez mérten mindent megtesz a kvartett által szorgalmazott béketerv – útiterv a békéhez ³⁵² – végrehajtásának támogatása érdekében. Az amerikai külügyi

³⁴⁹ EUBAM Rafah Head of Mission in Brussels.

Forrás: <https://www.eubam-rafah.eu/en/node/5476> (Letöltés ideje: 2024. április 21.)

³⁵⁰ Agreement on the Gaza Strip and the Jericho Area Cairo, May 4, 1994.

Forrás: <https://peacemaker.un.org/israelopt-cairoagreement94> (Letöltés ideje: 2024. február 27.)

³⁵¹ A 2002-ben létrehozott kvartett az Egyesült Nemzetek Szervezetéből, az Európai Unióból, az Egyesült Államokból és Oroszországból áll. Feladata a közel-keleti békétárgyalások közvetítése, valamint a palesztin gazdasági fejlődés és intézményfejlesztés támogatása. The Office of the Quartet. Forrás: <https://www.quartetoffice.org/page.php?id=4e3e7y320487Y4e3e7> (Letöltés ideje: 2025. január 27.)

³⁵² Letter dated 7 May 2003 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. Forrás: <https://peacemaker.un.org/israel-palestine-roadmap2003> (Letöltés ideje: 2024. február 12.)

tisztviselők által kidolgozott terv alapelveit először George W. Bush amerikai elnök vázolta fel 2002-ben, amelyben egy Izraellel békében élő, független palesztin államot szorgalmazott. A béketerv végleges szövegét 2003-ban tették közzé. A terv gyakorlati végrehajtása már az elején megtorpant, a mai napig nem sikerült teljes mértékben végrehajtani. Maga a terv kölcsönös lépéseket határozott meg a két fél számára politikai, biztonsági, gazdasági, humanitárius területeken. A terv végrehajtásának eredménye egy független, demokratikus és életképes palesztin állam létrejötte lenne. A cél egy olyan palesztin állam létrehozásának támogatása, amely békében él Izraellel és más szomszédos országokkal.

Az Európai Unió Tanácsa 2004-ben megerősítette, hogy az EU kész támogatni a legitim Palesztin Hatóságot abban, hogy önállóan képes legyen az általa ellenőrzött területeken a közrend és közbiztonság fenntartására. Az EU kinyilvánította, hogy különösen a helyi polgári rendőrség képességeinek fejlesztésében kíván segítséget nyújtani.

A következő évben az EU megerősítette ezt az elkötelezettségét, és a feladat végrehajtását az Egyesült Államok biztonsági koordinátorával³⁵³ együttműködve tervezte meg. A missziót az EU hivatalosan az akkori palesztin miniszterelnök és Marc Otte,³⁵⁴ az EU közkeleti békefolyamatért felelős különleges képviselője közötti, 2005. április 20-án kelt levélváltás után hozta létre.

Az uniós képességfejlesztési támogatás alapfeltétele volt a Palesztin Hatóság elköteleződése a rendőrség és az igazságszolgáltatás átszervezése és reformja iránt. Az Unió már a feladat-végrehajtás első, tervezési fázisában kialakította a megfelelő együttműködést az érintett palesztin hatóságokkal annak érdekében, hogy biztosított legyen a misszió részvétele a képességfejlesztés teljes folyamatában. Emellett fontos volt a megfelelő együttműködési mechanizmus kialakítása az érintett izraeli hatóságokkal is, ezáltal biztosítva azok támogatását a tevékenység eredményes végrehajtásához.

A misszió előkészítő szakaszában egy tervezési csoportot hoztak létre, amelyet már a leendő misszióvezető irányított. A csoport tagjai olyan szakemberek voltak, akik a mandátumban meghatározott feladatok valódi szakértőiként képesek voltak az adott szakterülethez tartozó helyzet és hiányosságok felmérésére, valamint javaslatok megfogalmazására. A szakmai kihívások elemzése és értékelése mellett átfogó kockázatértékelést kellett végrehajtani, amely magában foglalta a lehetséges biztonsági kihívásokat és az azok kezeléséhez szükséges javaslatokat.

³⁵³ Lieutenant General (LTG) Michael R. Fenzel.

Forrás: <https://il.usembassy.gov/our-relationship/lieutenant-general-michael-r-fenzel/> (Letöltés ideje: 2024. február 19.)

³⁵⁴ About Marc Otte. Forrás: <https://www.c-r.org/who-we-are/people/marc-otte> (Letöltés ideje: 2025. január 3.)

A tervezőcsoport készítette el a misszió műveleti tervét (Operational Plan – OPLAN), és meghatározta a feladatellátáshoz szükséges logisztikai igényeket, valamint a műszaki és technikai eszközöket. A műveleti terv kidolgozása során figyelembe vették a biztonsági kockázatokat és a kockázatelemzést, ennek megfelelően az OPLAN tartalmazza a biztonsági tervet is.

4.3.1. A misszió feladatai

Az EUPOL COPPS misszió 2006. január 1-jén kezdte meg működését. A misszió tevékenységének jogi alapját – amelyet egy korábbi fejezetben már részletesebben bemutatam – az Európai Unió Tanácsának 2005. november 14-én elfogadott közös akcióterve biztosítja.

A misszió fő feladata a jogállamiság és a rendészeti reformok támogatása. Működése az Európai Unió azon erőfeszítéseinek részét képezi, amelyek célja az Oslói békemegállapodásban megfogalmazott kétállami megoldás megvalósításának elősegítése. Az EUPOL COPPS fő tevékenységei közé tartozik a PCP reformjának támogatása és műveleti képességeinek fejlesztése; a bünyügyi igazságszolgáltatási rendszer megerősítése és támogatása; a rendőrség és az ügyészség együttműködésének hatékonyságnövelése; valamint a PCP-t támogató külső partnerek tevékenységének összehangolása.

A misszió a palesztin rendvédelmi és igazságügyi szervek képzése során kiemelt figyelmet fordít az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőség érvényesítésére.

A palesztinok részvétele a rendvédelemben és rendfenntartásban – bár nem hosszú múltra tekint vissza, mégis – rendelkezik történelmi gyökerekkel. A palesztin arabok már a brit mandátum idején is szolgáltak a Brit Királyi Rendőrség palesztinai egységeiben, a térségben élő britekkel és zsidókkal együtt.³⁵⁵ Izrael állam megszületése után Gáza egyiptomi, Ciszjordánia jordániai ellenőrzés alá került. Gáza egyiptomi katonai közigazgatás alá került 1948-ban, és a katonai kormányzó irányításával az egyiptomi biztonsági erők látták el a közrendvédelmi, közbiztonsági feladatokat 1967-ig.³⁵⁶ Ciszjordániában 1948–1967 között a jordániai rendőrség és csendőrség látta el a rendvédelmi feladatokat, így a palesztinok

³⁵⁵ Matthew Hughes: Demobilised Soldiers and Colonial Control: The British Police in Mandate Palestine and After *Journal of Modern European History / Zeitschrift für moderne europäische Geschichte/ Revue d'histoire européenne contemporaine*, Vol. 13, No. 2, The Crisis of Empire after 1918 (2015), p 268

³⁵⁶ Sara Roy: The Gaza Strip: Critical Effectsof the Occupation. Forrás: https://www.jstor.org/stable/pdf/41857956.pdf?refreqid=fastlydefault%3A29da574eca8f42362091c61af256b65f&ab_segments=&initiator=&acceptTC=1 (Letöltés dátuma: 2026. január 11.)

tevékenyen nem vehettek részt a saját közösségeik közrendjének, közbiztonságának védelmében.

A misszió 2006-os indulásakor csak rendőri tanácsadói egységgel rendelkezett, illetve a mandátuma³⁵⁷ is csak erre a területre terjedt ki. Ugyanakkor az Európai Unió már korán felismerte, hogy a rendőrség képességeinek fejlesztése nem választható el a büntető igazságszolgáltatás – ideértve az ügyészséget, a bíróságokat és a büntetés-végrehajtást – reformjának támogatásától. Ennek megfelelően a misszió 2008-ban egy, a jogállamiságot támogató tanácsadó egységgel bővült. Így a misszió mandátumában foglalt feladatokat két fő pillérre támaszkodva – a rendőrségi tanácsadói és a jogállamiságot támogató komponensre – hajtja végre.

A misszió jól képzett, széles körű szakmai tapasztalattal rendelkező rendőrtisztokat, bírókat, ügyészeket, civil szakértőket és szerződéses munkatársakat foglalkoztat, akiket az EU tagállamaiból, valamint a KBVP-t támogató harmadik országokból – például Kanadából, Norvégiából és Törökországból – vezényeltek. Ők biztosítják az EUPOL COPPS sikeres működését. A misszió jelenlegi rendszeresített létszáma 106 fő, amelyből 71 fő nemzetközi szakértő, 35 fő pedig helyi kiszolgáló személyzet.³⁵⁸

A rendőri tanácsadó egység tagjai támogatást nyújtanak a Palesztin Belügyminisztérium, valamint a mintegy 8000 fős helyi rendőrség területi és központi szervei közép- és felsővezetői számára. Kiemelt figyelmet fordítanak a különböző rendészeti tevékenységek tervezésének, szervezésének és irányításának hatékonyságát növelő támogatásra.

A misszió jelentős eredményeket ért el a Palesztin Polgári Rendőrség fejlesztése terén. Kiemelkedő előrelépés történt a közlekedésrendészetben, a közrend és közbiztonság fenntartásában, valamint a tömegrendezvények kezelésében. Fontos eredmény volt továbbá a családon belüli erőszak megelőzése és az ilyen jellegű bűncselekmények hatékony felderítése, az áldozatvédelem erősítése, illetve a számítógépes bűnözés elleni fellépés. A misszió hozzájárul a felderítésalapú és közösségi rendészet fejlesztéséhez, valamint egy átlátható és elszámoltatható rendészeti modell kialakításához is.

Különösen fontos eredmény, hogy az EUPOL COPPS támogatásával 2017-ben Ramallahban megnyílt egy áldozatvédelmi központ, amely a családon belüli erőszak

³⁵⁷ A misszió mandátuma csak Ciszjordániára terjed ki, Gázai övezetben a Hamasz irányítása alatt működő rendészeti és igazságügyi szervek támogatására nincs lehetőség.

³⁵⁸ EUPOL COPPS: EU Police and Rule of Law Mission for the occupied Palestinian territory - Civilian mission. Forrás: https://www.eas.europa.eu/eupol-coppspalestinian-territories/eupol-copps-eu-police-and-rule-law-mission-occupied-palestinian-territory-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje: 2026. január 11.)

áldozatainak nyújt segítséget. A központban szakképzett rendőrök, egészségügyi dolgozók, civil önkéntesek és jogi szakértők dolgoznak a rászorulóknak támogatásán.³⁵⁹

A misszió közvetlenül támogatja a Palesztin Belügyminisztérium munkáját, különösen a stratégiai tervezés, a személyzetpolitika hatékony működtetése, valamint a belső ellenőrzési rendszer fejlesztése terén. A jogi tanácsadó egységen keresztül részt vesz a jogalkotási folyamatban, támogatja a helyi kormányzati szerveket a nemzetközi normáknak megfelelő jogszabályi környezet kialakításában.

Az EUPOL COPPS kiemelt figyelmet fordít a korrupció elleni küzdelemre, különösen a rendőrség, az ügyészség és a Palesztin Korrupcióellenes Tanács közötti hatékony együttműködés kialakítására.

A támogató és tanácsadó szerepkörrel rendelkező, végrehajtói jogosítványokkal nem bíró misszió telepítésének egyik fő célja, hogy aktív szereplője legyen a palesztin jogállamiságot előmozdító nemzetközi erőfeszítéseknek, valamint hogy összehangolja az Európai Unió és tagállamai által nyújtott támogatásokat. Az EUPOL COPPS a helyi és más nemzetközi szervezetek közötti együttműködés és koordináció előmozdítására törekszik a rendvédelem és a büntető igazságszolgáltatás képességfejlesztése terén.

A misszió vezető szerepet kíván betölteni a nemzetközi erőfeszítések összehangolásában, hogy támogassa a Palesztin Hatóságot a jogállamiság megteremtésében, különösen a rendőrség munkájának és a büntető igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságának javításában. Biztosítja a szoros együttműködést a biztonsági szektor reformjában részt vevő nemzetközi szereplők – köztük az Egyesült Államok biztonsági koordinátora, más nemzetközi partnerek és a Palesztin Belügyminisztérium – között.

Az EUPOL COPPS célja, hogy hozzájáruljon egy fenntartható, átlátható és hatékony rendvédelmi rendszer kialakításához, amelyet a Palesztin Hatóság képes a nemzetközi normáknak megfelelően működtetni. A rendvédelmi intézményfejlesztés támogatásával a misszió tágabb értelemben hozzájárul a biztonsági szektor és a büntető igazságszolgáltatás reformjához is.

A misszió fő feladata a PCP tagjainak tanácsadással, mentorálással és képzéssel történő támogatása, különös tekintettel a rendőrség képességfejlesztési programjának megvalósítására. A tevékenység középpontjában a minisztériumi döntéshozók, valamint a rendőrség országos, felső- és középvezetőinek mentorálása áll. Emellett a misszió koordinálja a jogállamiság megerősítését célzó, más nemzetközi, uniós és tagállami partnerek által nyújtott támogatásokat.

³⁵⁹ Treatment and Rehabilitation Center for victims of Torture. Forrás: <http://english.trc-pal.org/Home> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

A misszió tevékenységének irányításáért a misszióvezető felelős. Ő gyakorolja az operatív irányítást az EUPOL COPPS felett, végzi a napi működés koordinálását, valamint felel az állomány személyi biztonságáért. Gondoskodik a szükséges intézkedések megtételéről az állomány személyi biztonsága és a minősített adatok védelme érdekében. A misszióvezető gyakorolja a fegyelmi jogkört a szerződéses alkalmazottak felett, míg a vezényelt nemzeti szakértők, rendőri és igazságügyi tanácsadók esetében ezt a jogkört a vezénylő nemzeti hatóság látja el.

4.3.2. Az EUPOL COPPS misszió felépítése (lásd 4. sz. melléklet, 292. old.)

A misszió jelenlegi vezetője 2024. április 1. óta Karin Limdal,³⁶⁰ svéd biztonságpolitikai szakember és diplomata, aki több évtizedes szakmai tapasztalattal rendelkezik a közös biztonság- és védelempolitika területén. Kinevezését megelőzően a EUPOL COPPS misszióvezető-helyetteseként tevékenykedett, emellett dolgozott a berlini Európai Civil Válságkezelési Kiválósági Központban is. Korábban különböző beosztásokban, vezetőként vett részt a KBVP tevékenységeiben Brüsszelben, valamint több más EU-s válságkezelő misszióban, például az EULEX Koszovó Misszióban.

Helyettese Jörg Krempel, német biztonságpolitikai szakember, aki korábban szintén különböző KBVP-beosztásokban szolgált Brüsszelben, valamint az EU Száhel-övezetben működő misszióiban.³⁶¹

A misszió szakmai feladatokat ellátó állománya a szakmai területeknek megfelelő öt egységre, szakterületre oszlik.³⁶²

A biztonsági ágazat reformjával foglalkozó részleg (Security Sector Reform Section – SSRS) mentorálja és tanácsokkal látja el a Palesztin Hatóság Belügyminisztériumának döntéshozóit, valamint a PCP felső- és középvezetői állományát. A fejlesztési munka kiemelt területei közé tartozik az emberi jogok érvényesítése és a nemek közötti egyenlőség figyelembevétele a hivatalos eljárások során, különösen a rendvédelmi és rendőri tevékenységek végrehajtásában.

Az egység tagjai széles körű szakmai tapasztalattal rendelkező, tagállamokból vezényelt rendőri tanácsadók, akik olyan területeken rendelkeznek szakértelemmel, mint a közösségi rendészet, a bűnügyi nyomozás, a közrendvédelem, valamint a belső ellenőrzések végrehajtása.

³⁶⁰ Head of Mission. Forrás: <https://eupolcopps.eu/page/head-management/en> (Letöltés ideje: 2026. január 28.)

³⁶¹ Deputy Head of Mission/ Chief of Staff.

Forrás: <https://eupolcopps.eu/page/deputy-head/en> (Letöltés ideje: 2026. január 28.)

³⁶² Mission Structure. Forrás: <https://eupolcopps.eu/page/structure/en> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

Ennek eredményeként a részleg tevékenysége sokrétű, és képességfejlesztési feladatait a teljes rendőri munkára kiterjeszti. A Belügyminisztériumban stratégiai szintű EU-s tanácsadók segítik a helyi döntéshozók munkáját. Emellett a PCP országos parancsnokságán, valamint a területi szerveknél dolgozó osztályvezetők szintjéig végeznek mentorálási és tanácsadási feladatokat. A tanácsadás és mentorálás mellett különböző képzések szervezésével stratégiai és műveleti szinten támogatják az informatikai rendszerek, a helyi képzési struktúra, valamint a humánerőforrás-gazdálkodás fejlesztését az általános rendőrségi feladatokon túl.

Az ilyen átfogó megközelítés révén a részleg fontos szerepet tölt be a Belügyminisztérium és a PCP támogatásában, valamint azok képességfejlesztésében. Az egység szorosan együttműködik a misszió más szakterületeivel, különösen az igazságügyi egységgel a jogszabályok és szabályozók kidolgozása, gyakorlati alkalmazása, valamint a rendőrség és ügyészség közötti eredményes együttműködés elősegítése érdekében.

Az Igazságügyi Részleg (Justice Section – JS) együttműködik a helyi igazságügyi intézményekkel annak érdekében, hogy hatékonyabbá váljon a jogalkotás folyamata, érvényesüljenek a tisztességes eljárás elvei, és javuljon az intézmények működésének hatékonysága. Az egység célja, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszer a nemzetközi normáknak megfelelően, átláthatóan és hatékonyan működjön a Palesztin Hatóság által ellenőrzött területeken. A rendszer biztosítja az igazságszolgáltatás függetlenségét, valamint a három fő kormányzati ág közötti hatalmi egyensúlyt.

Az egység tevékenysége két kulcsfontosságú területre összpontosít: a büntető igazságszolgáltatási rendszer megerősítésére, valamint a rendőrség és ügyészség közötti együttműködés hatékonyságának növelésére. Mindez az EU jogi szakértői által nyújtott stratégiai tanácsadás, mentorálás és támogatás révén valósul meg.

A Tervezési és Tájékoztatási Egység (Planning and Reporting Unit – PRU) irányítja és koordinálja a misszió tevékenységeinek tervezését, szervezését, valamint a feladatok végrehajtásával kapcsolatos jelentési folyamatokat. Feladatai közé tartozik a folyamatban lévő tevékenységek és különböző képességfejlesztési projektek megtervezése és megszervezése. Az egység támogatást nyújt a misszió más szakterületeinek projektjeihez azok végrehajtása során. Továbbá felelős a különböző szakmai támogató tevékenységek végrehajtását, valamint a misszió feladatellátását értékelő jelentések elkészítéséért és azok továbbításáért a misszió vezetése, illetve a brüsszeli döntéshozók felé.

A Misszió Támogató Osztálya (Mission Support Department – MSD) felelős a misszió napi működéséhez szükséges feltételek biztosításáért, különös tekintettel az Európai Unió által meghatározott költségvetés rendeltetésszerű felhasználására. Az egység tervezi, szervezi,

irányítja és felügyeli a logisztikai, pénzügyi, anyagbeszerzési, humánerőforrás-gazdálkodási és szállítási feladatokat. Emellett működteti a misszió informatikai rendszerét, valamint az iratkezelési és nyilvántartási rendszert.

Az MSD kulcsszerepet játszik abban, hogy a misszió működése hatékony, átlátható és fenntartható legyen. A háttérfeladatok összehangolásával biztosítja, hogy a szakmai egységek zavartalanul végezhesék munkájukat, és hogy a misszió teljesítse a mandátumában foglalt célkitűzéseket.

Az Emberi Jogokért és Nemi Egyenlőségért Felelős Csoport (Human Rights and Gender – HRG) tevékenysége illeszkedik az Európai Unió és az összes KBVP-misszió elkötelezettségéhez az emberi jogok, valamint a nemek közötti egyenlőség elősegítése és védelme mellett. A palesztin területeken is érvényes az az alapelv, hogy a tartós béke, fejlődés és biztonság csak akkor fenntartható, ha annak alapjai az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság tiszteletén nyugszanak.

Az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőség szempontjai a misszió tevékenységének minden szintjén megjelennek – a stratégiai tervezéstől kezdve, a palesztin partnereknek nyújtott tanácsadáson, mentoráláson és képzéseken át, egészen ezek napi munkába való integrálásáig. E munkát egy nemzetközi emberi jogi tanácsadókból álló csoport támogatja.

A HRG-csoport nemcsak a palesztin partnereket segíti tanácsadással, képzésekkel és mentorálással az emberi jogok és a nemek közötti egyenlőség területén, hanem aktívan tájékoztatja a helyi társadalmat is ezek fontosságáról. Ezt különböző kiadványokon, online felületeken és közösségi eseményeken keresztül valósítja meg, elősegítve az emberi jogi normák szélesebb körű megértését és elfogadását a helyi közösségekben.

4.3.3. A feladatok végrehajtása

A misszió tevékenységét – valamint általában a Ciszjordánia területén működő helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási ágazatok működését jelentősen befolyásolja a palesztin–izraeli konfliktus. A helyzet 2023. október 7. után eszkalálódott, amikor a Hamasz Izrael elleni támadása véres háborúba torkollott.

Az EUPOL COPPS éppen csak megkezdte a 2023–2025 közötti időszakra szóló új mandátumának végrehajtását, amikor a fegyveres erőszak kirobbant. Bár a háború közvetlenül nem terjedt ki Ciszjordániára, annak negatív hatásai a térségben is erőteljesen érzékelhetők. A Hamasszal szimpatizáló csoportok tüntetései, valamint az általuk izraeli katonák, rendőrök és civilek ellen tervezett és elkövetett támadások miatt az IDF, az izraeli rendőrség és a

belbiztonsági szolgálatok komoly műveleteket hajtanak végre – gyakran a Palesztin Hatóság által ellenőrzött területeken is.³⁶³

A különböző biztonsági műveletek következtében a palesztin rendőrség, valamint a misszió nemzetközi tagjainak mozgásszabadsága jelentősen csökkent. Ez értelemszerűen korlátozza a közös események, képzések és munkamegbeszélések megtartásának lehetőségét is.

A konfliktus hatására a helyi lakosság bizalma megrendült a Palesztin Hatóságban és annak alárendeltségében működő szervezetekben, így a rendőrség közbizalmi megítélése is romlott. Emellett az Európai Unió intézményei és szervezetei sem örvendenek nagy népszerűségnek a térségben, mivel a helyi közvélemény szerint passzívan viszonyulnak a konfliktushoz.

A kedvezőtlen körülmények ellenére a misszió továbbra is elkötelezetten törekszik a mandátumában meghatározott feladatok végrehajtására.

A misszió fejlesztési tevékenysége során az alábbi tematikus területekre összpontosít:

- *A nemek közötti egyenlőség erősítése.*

Az alapvető emberi jogok és különösen a nemek közötti egyenlőség előmozdítása az EUPOL COPPS misszió tevékenységének egyik kiemelt eleme. A nemek közötti egyenlőség erősítése alapvető feladat, amely a misszió működésének minden szintjén megjelenik – a stratégiai tervezéstől kezdve egészen a palesztin rendvédelmi és igazságügyi partnerekkel folytatott képzési, mentorálási és tanácsadási tevékenységekbe való integrálásig.

A cél, hogy a nemek közötti egyenlőség ne csupán elvi szinten jelenjen meg, hanem a gyakorlatban is érvényesüljön a mindennapi munkában, a döntéshozatali folyamatokban és a közfeladatok ellátása során. Ez hozzájárul a társadalmi igazságosság, a bizalom és a hosszú távú stabilitás erősítéséhez a térségben.

A nemek közötti egyenlőség erősítése és a nők jogainak védelme érdekében a Palesztin Hatóság számos lépést tett. Többek között intézkedéseket tett az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1325. számú, mérföldkönek tekintett határozatának³⁶⁴ – amely a nők, a béke és a biztonság kérdésével foglalkozik – végrehajtására, valamint a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos munka megerősítésére. Ezzel összhangban a Palesztin Hatóság is jóváhagyta a nemek közötti diszkrimináció minden formájának elutasításáról szóló nemzetközi egyezményt, és elkötelezett

³⁶³ Shin Bet says it foiled 1,040 major terror attacks in West Bank, Jerusalem in 2024.

Forrás: <https://www.timesofisrael.com/shin-bet-says-it-foiled-1040-major-terror-attacks-in-west-bank-jerusalem-in-2024/> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

³⁶⁴ UN Security Council resolution 1325. Forrás: <https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/#resolution> (Letöltés ideje: 2024. január 31.)

a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának felszámolása mellett. Ennek jegyében létrehozta a Nőügyekért Felelős Minisztériumot ³⁶⁵, valamint a többi minisztériumban is megalakította a nemek közötti egyenlőséggel foglalkozó egységeket. A nők elleni erőszakkal kapcsolatos ügyek kezelésére külön bizottság működik, amely a jogi, társadalmi és intézményi válaszlelések összehangolásáért felel. Ezek az intézkedések hozzájárulnak ahhoz, hogy a nemek közötti egyenlőség ne csupán deklarált célkitűzés maradjon, hanem a kormányzati működés szerves részévé váljon.

A rendvédelmi ágazaton belül 2013-ban alakult meg a nemek közötti egyenlőséggel foglalkozó bizottság, amelynek feladata a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényre juttatása a rendvédelem és az igazságszolgáltatás területén. Ez a bizottság az első ilyen jellegű szervezetként jött létre az arab világban, és fontos mérföldkövet jelent a nemek közötti egyenlőség intézményesítésében. A Palesztin Hatóság komoly hangsúlyt fektetett a jogalkotás folyamatában is az esélyegyenlőség erősítésére. Például a nemi alapú megkülönböztetés ma már tilos a munkáltatók számára is. A Nőügyekért Felelős Minisztérium beszámolója szerint jelentős előrelépés történt a nők elleni és a családon belüli erőszak kezelésében. A nők ellen elkövetett erőszak elleni küzdelemre vonatkozó első nemzeti stratégiát a palesztin törvényhozás 2011-ben fogadta el.³⁶⁶ A jelenleg hatályos stratégia a 2023–2030 közötti időszakra vonatkozik, és továbbra is biztosítja a nők védelmének irányadó keretét.³⁶⁷ A stratégia külön kiemeli a PCP szerepének erősítését a nők védelmében, hangsúlyt fektetve arra, hogy a rendőrség elsődleges felelősséggel bír ezen a területen. Emellett szorgalmazza egy egyértelmű jogi szabályozás kialakítását, amely lehetővé teszi a rendőrség számára, hogy hatékony intézkedéseket tegyen a nők elleni erőszak, a nemi erőszak, valamint a családon belüli erőszak elkövetőivel szemben.

Ezt a munkát a misszió három tanácsadóból álló, emberi jogi és nemek közötti egyenlőséggel foglalkozó csoportja támogatja. A misszió rendszeresen nyújt tanácsadást, valamint különböző képzéseket tart palesztin partnerei számára az emberi jogok és a nemek közötti esélyegyenlőség érvényesítésével kapcsolatban. Emellett a helyi és nemzetközi partnerekkel – különösen a helyi közösség tagjaival – együttműködve biztosítja, hogy az emberi jogok védelme a helyi felelősségvállaláson alapuljon.

³⁶⁵ About Ministry of Womens Affairs.

Forrás: <https://mowa.pna.ps/en/about-us> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

³⁶⁶ Ministry of Women's Affairs National Committee to Combat Violence against Women: National Strategy to Combat Violence Against Women 2011 – 2019. Forrás: <https://heliadones.org/wp-content/uploads/2023/03/7.5.-National-Strategy-to-combat-violence-against-women-2011-2019.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 31.)

³⁶⁷ National Strategy to Combat Violence against Women and Girls 2023–2030.

Forrás: <https://nwm.unescwa.org/resources/563> (Letöltés ideje: 2026. január 11.)

A közelmúltban hazánk egy női büntetés-végrehajtási tiszt delegálásával vett részt a misszió munkájában 2023 januárja és 2024 februárja között. A tiszt tanácsadóként teljesített szolgálatot, és a helyi büntetés-végrehajtási szervezet munkáját támogatta. Feladatai közé tartozott a palesztin rendőrség büntetés-végrehajtási egységén belül a nemi esélyegyenlőséggel és a nők helyzetének javításával kapcsolatos tanácsadás.

Ezen felül egy magyar bűnügyi szakember a Budapesti Rendőr-főkapitányság állományából 2024 áprilisa és 2025 áprilisa között tanácsadóként támogatta a helyi rendőrség ifjúságvédelmi egységének munkáját.³⁶⁸

A misszió folyamatos technikai és pénzügyi támogatást nyújt a nemi esélyegyenlőség témájához kapcsolódó képzések, szemináriumok és munkamegbeszélések megvalósításához. Ezzel elősegíti a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos ismeretek és jó gyakorlatok beépülését a palesztin rendvédelmi és igazságügyi szervek működésébe, beleértve az ehhez kapcsolódó szabályozások kidolgozását is.

Az EUPOL COPPS misszió egyik jelentős eredménye, hogy támogatásával 2011-ben megalakult a PCP belül a nemek közötti egyenlőségért felelős szervezeti egység.³⁶⁹

Az egység az EUPOL COPPS, a rendőrség, valamint a Palesztin Hatóság Nőügyekért Felelős Minisztériuma közötti szoros együttműködés eredményeként jött létre, azzal a céllal, hogy előmozdítsa a nemek közötti esélyegyenlőséggel kapcsolatos szabályozások megalkotását és azok gyakorlati megvalósításának ellenőrzését.

Létrehozása jelentős előrelépést és egyfajta mérföldkövet jelentett a Palesztin Hatóság rendvédelmi szerveinek fejlesztésében. Ezen túlmenően a misszió rendszeresen részt vesz a családon belüli erőszak és szexuális visszaélések áldozataival foglalkozó helyi szakemberek képzésében és továbbképzésében.

A misszió támogatásának köszönhetően a helyi rendvédelmi szervek létrehoztak egy nyilvános segélyhívó telefonszámot, amelyen keresztül a nők és gyermekek elleni családon belüli erőszakot, valamint a szexuális bűncselekményeket lehet bejelenteni. A bejelentések szakszerű kezelése érdekében a misszió jelentős segítséget nyújtott a hívásfogadók felkészítésében is.

- Közösségi rendészet

A palesztin rendőrség reformjának egyik kiemelt eleme a közösségi rendészeti rendszer kiépítése. A cél a rendőri tevékenység hatékonyságának növelése a palesztin területeken,

³⁶⁸ Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ Külszolgálati és Békétámogató Osztály. (2026. január 21.)

³⁶⁹ Beste İşleyen: Building capacities, exerting power: the European Union police mission in the Palestinian Authority editerranean Politics 2018, VOL. 23, NO. 3, p. 335.

azáltal, hogy a hagyományos, reagáló rendőrségi modell helyett a megelőzésre épülő megközelítést részesítik előnyben. Az EU-misszió támogatásával olyan rendőrségi szervezet kialakítása valósul meg, amely az uniós legjobb gyakorlatokat követve, a helyi közösségekkel folyamatos, kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolatot ápolva végzi feladatait.

A misszió rendszeresen szervez közösségi rendészettel kapcsolatos képzéseket, elsősorban a helyi rendőrség és a Belügyminisztérium felső- és középszintjei számára. A képzések mellett tanácsadással és mentorálással is támogatják a helyi vezetőket a nemzetközi normákon alapuló közösségi rendészeti modell kiépítésében és működtetésében.

A rendvédelmi és belügyi vezetők képzése mellett a misszió arra is törekszik, hogy a palesztin társadalmat aktívan bevonja a projekt megvalósításába. Ennek részeként rendszeresen látogatják a helyi iskolákat, ahol játékos formában ismertetik meg a gyermekeket a modern rendőrség működésével. A közösségi rendészetről szóló tájékoztató tevékenységekbe a ciszjordániai menekülttáborok iskolái is bekapcsolódnak. Ezek az események hozzájárulnak ahhoz, hogy a fiatalok megértsék a rendőrség társadalmi szerepét, és a jövőben partnerként tekintsenek a rendőrökre.³⁷⁰

4.3.4. palesztin rendvédelmi szervek

A Palesztin Hatóság közvetlen irányítása alatt tíz rendvédelmi szervezet működik (gyűjtőnevük: Palesztin Biztonsági Erők – Palestinian Security Forces, PSF)³⁷¹ Ciszjordánia „A” zónájában.

A történelmi áttekintésben már részletesen kifejtettem, hogy a „67-es” határokon belül a „B” és „C” zónában az izraeli biztonsági erők felelősek a rendvédelmi, közrendvédelmi és közbiztonsági feladatok ellátásáért, míg a palesztin rendvédelmi szervek kizárólag az „A” zónában tevékenykedhetnek. A rendőri és határellenőrzési feladatokat ellátó szervek a Palesztin Hatóság Belügyminisztériuma irányítása alá tartoznak, felettük a politikai ellenőrzést a

³⁷⁰ EUPOL COPPS PPIO and CP Teams hold joint activity with the PCP in Abu Dis.

Forrás: <https://eupolcopps.eu/single-news/821/en> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

³⁷¹ Geneva Centre for Security Sector Governance: A comprehensive reference guide to the Palestinian security and justice sectors 2023. Forrás: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/guide_to_the_Palestinian_security_and_justice_sectors-26mar2024.pdf (Letöltés ideje: 2026. február 25.)

miniszterelnök gyakorolja.³⁷² Ciszjordániában a Palesztin Biztonsági Erők összlétszáma körülbelül 35 000 fő.³⁷³

A közrend és a belső biztonság védelme érdekében a palesztinok számára a Gázai övezetben és Jerikó térségében az önálló Palesztin Biztonsági Erők létrehozását a közel-keleti békefolyamat részeként az 1994-ben aláírt Kairói egyezmény tette lehetővé.³⁷⁴ Az amerikai, orosz és egyiptomi támogatással, Izrael Állam és a Palesztin Hatóság képviselői által aláírt megállapodás értelmében a Palesztin Hatóság köteles erős, jól működő rendőri erőt felállítani. Az egyezmény alapján Izrael továbbra is felel a „külső” határok ellenőrzéséért és védelméért, ami magában foglalja az egyiptomi és jordániai szárazföldi határok, a Gázai övezet körüli tengeri határok őrizetét és védelmét, valamint a palesztin területek feletti teljes légtér ellenőrzését.

A PCP szintén a helyi Belügyminisztérium alárendeltségében működő, a belső rendért felelős szervezet, amely Ciszjordánia „A” zónájában lát el általános rendőri feladatokat. A PCP a Palesztin Hatóság elsődleges, általános rendvédelmi szerve, amely olyan feladatokat lát el, mint a bűncselekmények megelőzése, megszakítása és felderítése, a közrend és közbiztonság fenntartása. Igazságügyi rendőri szolgálati ága felügyeli a palesztin börtönöket, valamint ellátja a büntetés-végrehajtási és reintegrációs feladatokat is.

Szolgálati ágai közé tartozik a bűnügyi, a kábítószer-ellenes, a közrendvédelmi, a közlekedésbiztonsági, a katasztrófaelhárítási, a határrendészeti, valamint a turisztikai rendőrség. A Palesztin Statisztikai Hivatal 2021-es adatai szerint a PCP létszáma 9 213 fő, amelyből 534 fő nő, ami a teljes állomány 5,79%-át teszi ki³⁷⁵. A rendőrségen belül a nők viszonylag alacsony aránya a tradicionális iszlám hagyományokban gyökerezik, amelyek szerint a nők elsődleges feladata a családról való gondoskodás, a gyermekek nevelése és a háztartás vezetése. Az iszlám jog alapján a család anyagi javainak előteremtése és a munka alapvetően a családfő, azaz a férfi feladata. A tradícióktól való eltérés a közel-keleti országokban jelenleg sem széles körben elfogadott. A Világbank adatai szerint Egyiptom,

³⁷² West Bank And Gaza Strip 2022 Human Rights Report Country Reports on Human Rights Practices for 2022 United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor. Forrás: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/03/415610_WEST-BANK-AND-GAZA-2022-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

³⁷³ Public Perceptions of Palestinian Civil Police Performance UN-EU Project report 2015. Forrás: <https://www.undp.org/papp/publications/public-perceptions-palestinian-civil-police-performance> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

³⁷⁴ Agreement on the Gaza Strip and the Jericho Area Cairo, May 4, 1994. Forrás: <https://peacemaker.un.org/israelopt-cairoagreement94> (Letöltés ideje: 2023. április 10.)

³⁷⁵ Number of Palestinian Police Officers by Headquarter, Governorate and Sex, 2021. Forrás: https://www.pcbs.gov.ps/statisticsIndicatorsTables.aspx?lang=en&table_id=1385 (Letöltés ideje: 2023. április 10.)

Szíria, Szaúd-Arábia és Katar munkaerőpiacán a nők aránya 2020-ban körülbelül 15% volt, míg Jemen esetében ez az arány mindössze 8%. Összehasonlításképpen Magyarországon ugyanez az érték 46–47% között mozog.³⁷⁶ A térségben működő EU-missziók kiemelt feladata a nemi egyenlőség erősítését célzó, valamint a rendvédelemben dolgozó nők létszámát növelő projektek támogatása, továbbá az ezekhez kapcsolódó képzések szervezése.

Ciszjordániában összesen 78 területi és helyi rendőri egység működik. A PCP szervezeti felépítése a ciszjordániai „fővárosban”, a palesztin közigazgatás központjában, Ramallahban található főparancsnokságra, 10 regionális rendőrpáncsnokságra, valamint 64 rendőrállomásra és rendőrsre tagozódik. A további rendőrségi létesítmények közé tartoznak a PCP által működtetett börtönök, fogdák, valamint a határrendészeti központ (Al Karama terminál).

A palesztinok egyértelműen a PCP-t tekintik a közrend és közbiztonság első számú letéteményesének: egy korábbi, a nemzetközi szervezetek által készített felmérés szerint a megkérdezett palesztinok 91,6%-a válaszolta, hogy személyes biztonságát vagy anyagi javait fenyegető veszély esetén a PCP-t hívná.³⁷⁷ Ez arra utal, hogy a helyi lakosok részéről magas szintű közbizalom nyilvánul meg a PCP irányába, és tevékenysége jelentősen hozzájárul az állampolgárok viszonylag magas szubjektív biztonságérzetéhez.

Sajnos vannak a helyi rendőrségbe vetett közbizalmat megingató események is: a Palesztin Biztonsági Erők tagjai ellen gyakran merül fel a vád, hogy túlzott és jogellenes erőszakot alkalmaztak a Palesztin Hatóság politikai ellenfeleinek megfélemlítése céljából. 2021 júniusában tizennégy rendőrt vádoltak meg azzal, hogy meggyilkolták Nizar Banat ellenzéki politikai aktivistát.

Nizar Banat, a Palesztin Hatóságon belüli korrupciós ügyek szókimondó kritikus volt. A Palesztin Biztonsági Erők tagjai 2021. június 24-én megrohmozták a házát, és brutálisan megverték. Előállítása után körülbelül egy órával meghalt; kórházba szállították, de már nem tudták megmenteni az életét. A Palesztin Hatóság 14 fő ellen emelt vádat Banat halála miatt, azonban az eljárás során nem vizsgálták az előállításra parancsot adó vezetők felelősségét. Az Amnesty International nemzetközi jogvédő szervezet szerint a nyomozás és a tárgyalás a katonai igazságszolgáltatás előtt zajlott, ami sérti a nemzetközi emberi jogi normákat. A nemzetközi szervezet szerint szükség van egy polgári bírósági eljárásra, amely nemzetközi normákat követ, nem pedig a magasabb beosztású vezetőket védi. Elengedhetetlen, hogy azokat

³⁷⁶ Labor force Egypt, Syria, Saudi-Arabia, Qatar, Yemen and Hungary. Forrás: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.FE.ZS?locations=EG-SY-SA-QA-YE-HU> (Letöltés ideje: 2023. április 10.)

³⁷⁷ Public Perceptions of Palestinian Civil Police Performance UN-EU Project report 2015. p.9.

az embereket, akik jogalap nélkül adtak parancsot Nizar Banat letartóztatására, és felügyelték a bántalmazást, szintén felelősségre vonják.³⁷⁸

Banat családja nem bízik a helyi igazságszolgáltatásban, ezért a Nemzetközi Büntetőbírósághoz fordult, hogy elérje Banat halála körülményeinek részrehajlás nélküli kivizsgálását és az elkövetők felelősségre vonását.

A Nemzeti Biztonsági Erők (National Security Forces – NSF) paramilitáris³⁷⁹, csendőri jellegű biztonsági erő. Alapvetően olyan rendvédelmi feladatokat lát el, amelyek nem tartoznak a PCP tevékenységi körébe, például tömegkezelési feladatokat, illetve más, csapaterős egységeket igénylő műveleteket. Ide tartozik a területek lezárása, ellenőrző-átengedő pontok működtetése, főként az „A” zóna határain, ahol ellenőrzik a palesztin területekre belépő személyeket és járműveket.

Az Általános Hírszerző Szolgálat (General Intelligence Service – GIS) törvényi felhatalmazás alapján³⁸⁰ végzi a Palesztin Hatóság által ellenőrzött területek biztonságát veszélyeztető cselekmények felderítését. Feladata, hogy feltárja azokat a cselekményeket, amelyek veszélyeztethetik a palesztin nemzetbiztonságot, a haza egységét, biztonságát, függetlenségét és erőforrásait. A GIS jogszabályi felhatalmazás alapján a palesztin területek földrajzi határain túl is végez felderítő és információszerző tevékenységet. Együttműködik más, baráti államok hasonló szervezeteivel minden olyan cselekmény elleni küzdelemben, amely veszélyeztetheti a békét és a biztonságot. Ez a fajta nemzetközi együttműködés többé-kevésbé Izrael Állam hírszerző szerveivel is működik,³⁸¹ az éppen aktuális politikai helyzetnek megfelelően. A két nemzet biztonsága szempontjából kiemelten fontos a hírszerzési információk megosztása, különösen az iszlám radikalizmus és a terrorizmus területén, mivel ezek a cselekmények mindkét fél számára komoly biztonsági kockázatot jelentenek.

A Megelőző Biztonsági Szolgálat (Preventive Security – PS) felelős a belbiztonsági ügyekkel kapcsolatos információgyűjtésért és az azzal kapcsolatos nyomozások végrehajtásáért. Jogszabályi felhatalmazás alapján³⁸² felelős a Palesztin Hatóság belső

³⁷⁸ Palestine: Authorities have failed to ensure accountability for the killing of Nizar Banat. Forrás: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/06/palestine-authorities-have-failed-to-ensure-accountability-for-the-killing-of-nizar-banat/> (Letöltés ideje: 2023. április 10.)

³⁷⁹ Az állami haderőtől független, de ahhoz hasonlóan kialakított katonai jellegű csoport jelzője.

³⁸⁰ General Intelligence Law No. 17 of 2005. Forrás: <https://security-legislation.ps/law/100046> (Letöltés ideje: 2023. április 11.)

³⁸¹ Jessica Purkiss & Ahmad Naf Palestinian security cooperation with Israel Middle East Monitor 2015. Forrás: https://www.middleeastmonitor.com/wp-content/uploads/downloads/factsheets/20151028_FactSheet-PalestinianSecurityCooperationWithIsrael-web.pdf (Letöltés ideje: 2023. április 11.)

³⁸² Decree Law No. (11) of 2007 Concerning the Preventive Security. Forrás: <https://securitylegislation.ps/sites/default/files/law/Decree%20Law%20No.%20%2811%29%20of%202007%20Concerning%20the%20Preventive%20Security.pdf> (Letöltés ideje: 2023. április 11.)

biztonságának védelméért, valamint végzi a kormányzati és állami szerveket érintő bűncselekmények felderítését, továbbá ellátja az állományvédelmi feladatokat.

A Katonai Hírszerzés belső elhárítási feladatokat lát el, elsősorban a Palesztin Biztonsági Erők tagjaihoz kapcsolódó bűncselekmények felderítésével. Emellett kiemelt szerepe van a rezsim stabilitását veszélyeztető ellenzéki aktivisták letartóztatásában és kihallgatásában. A testület vizsgálja a Palesztin Hatóság titkosszolgálati és belbiztonsági szerveinek jogellenes intézkedéseit is. A katonai hírszerzés létrehozása nem szerepel sem a Kairói Megállapodásban, sem az Oslo II-ben, így a nem hivatalosan elismert palesztin rendvédelmi szervek közé tartozik.

A Katonai Rendőrség a katonai hírszerzés alárendelt szervezete. Feladatai közé tartozik a tömegkezelés, a terrorelhárítás, valamint a kiemelt személyek és egyes kormányzati létesítmények védelme. A katonai hírszerzéshez hasonlóan ezt az egységet sem ismerik el hivatalosan az Oslói Megállapodások.

A Polgári Védelem szervezetét a Kairói Megállapodás hivatalosan Sürgősségi Szolgálatként és Mentőszolgálatként határozza meg. A Polgári Védelem tűzoltóságból és mentőszolgálatokból áll, amelyek tevékenységét veszélyhelyzetek idején más polgári szolgálatokkal együtt koordinálja.

Az Elnöki Őrség fő feladatai a kormányzati létesítmények védelme és az elnök személyi biztonságának garantálása. Emellett részt vesz a terrorizmus elleni küzdelemben, valamint felelős az ellenzéki aktivisták és az Izraellel való együttműködéssel gyanúsított személyek letartóztatásáért. Az elnöki őrség egy mintegy kétezer fős elit egység, amely közvetlenül a palesztin elnök irányítása alatt áll.

A Vámrendőrség felel a csempészet és az adóelkerülés elleni küzdelemért. Ellátja a Palesztin Hatóság területére belépő és onnan kilépő áruk ellenőrzését. Fellép a nemzetközi joggal ellentétesen létrehozott izraeli telepeken előállított áruk palesztin piacon történő forgalmazása ellen, ezzel védve a helyi gazdasági érdekeket. Emellett védi a környezetet a külföldi hulladék és veszélyes anyagok beáramlásától.

A Gázai övezetben a Hamász 2007 óta gyakorolja a tényleges politikai hatalmat. Biztonsági apparátusa nagyrészt a Ciszjordániában működő szervezetek „tükörképe”. Mint korábban többször említettem, a Gázában, a Hamász irányítása alatt működő rendvédelmi szervekkel az EU KBVP-missziók nem működnek együtt.

4.3.5. Nemzetközi partnerek

A misszió a térségben működő más, a palesztin rendvédelmi és igazságügyi szerveket támogató nemzetközi partnerekkel szorosan együttműködve látja el feladatait. Ennek keretében az EUPOL COPPS és a UNDP³⁸³ közös projektet indított a palesztin területeken a PCP intézményi kapacitásfejlesztésének támogatására. A projekt célja a rendőrség elszámoltathatóságának és átláthatóságának növelése, valamint a korrupció visszaszorítása. A megvalósítás során bevonták a Palesztin Korrupcióellenes Bizottságot (Palestinian Anti-Corruption Commission – PACC,³⁸⁴ a Korrupcióellenes Bűncselekmények Bíróságát, továbbá a palesztin civil társadalmi szervezetek és a korrupció elleni küzdelem területén tevékenykedő tudományos intézményeket is.

A projekt három fő területre összpontosít:

- A helyi rendőrség belső ellenőrzési rendszerének megerősítése.
- A helyi rendőrség és a Korrupcióellenes Bűncselekmények Bírósága megerősítése a nemzeti korrupcióellenes erőfeszítések fokozása érdekében.
- A palesztin civil szervezetek támogatása a rendvédelmi szervek feletti civil kontroll előmozdítása érdekében.

A nemzetközi partnerek közül az egyik kiemelkedő támogatást nyújtó szereplő a német–palesztin rendőrségi partnerségi projekt keretében Németország. Ez a kezdeményezés a helyi rendőrség, a Német Szövetségi Bűnügyi Rendőrségi Hivatal (Bundeskriminalamt – BKA), valamint a Német Szövetségi Rendőrség együttműködésével valósul meg, és célja a palesztin rendőrség tagjainak támogatása és szakmai képességeik fejlesztése.³⁸⁵ A projekt keretében a német fél rendszeresen szervez tanfolyamokat a palesztin rendőrség vezetői számára. A képzések célja, hogy elősegítsék a nemek közötti egyenlőség érvényesülését a rendőri munkában, valamint átadják a rendőri tevékenység tervezésével, szervezésével és irányításával kapcsolatos korszerű ismereteket. A misszió értelemszerűen szorosan együttműködik a másik palesztin területekre telepített KBVP-misszióval, az EUBAM Rafah misszióval. Kölcsönösen támogatja egymás tevékenységét a két misszió³⁸⁶, szükség esetén közösen terveznek,

³⁸³ Programme of Assistance to the Palestinian People. Forrás: <https://www.undp.org/papp> (Letöltés ideje: 2024. január 28.)

³⁸⁴ Palestinian Anti-Corruption Commission. Forrás: <https://www.pacc.ps/AboutUs/PrivacyPolicy/> (Letöltés ideje: 2024. január 28.)

³⁸⁵ Promoting community policing in the Palestinian territories.

Forrás: <https://www.giz.de/en/worldwide/122092.html> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

³⁸⁶ EUBAM Rafah, EUPOL COPPS Missions hold meeting to enhance cooperation.

szerveznek, hajtanak végre képzési és más képességfejlesztő tevékenységet a palesztin partnerek támogatása érdekében.

A költséghatékonyság és az észszerű működés érdekében a két misszió közös biztonsági részleget működtet, amely a nemzetközi állomány védelméért felel. Emellett az EUPOL COPPS egészségügyi személyzete – két fő felcser – szükség esetén az EUBAM Rafah állomány egészségügyi ellátását is biztosítja, amennyiben a beavatkozás nem igényel kórházi kezelést.

4.3.6. A palesztin területeken működő missziók biztonsági környezete

A két misszió feladatellátását nagyban befolyásolja a térségben kialakult feszült politikai és biztonsági helyzet.

A Hamasz 2023. október 7-i Izrael elleni támadása nyílt háborús konfliktust idézett elő a terrorszervezet és az izraeli fegyveres erők között. A támadás során a Hamasz több mint 1200 férfit és nőt gyilkolt meg, ami a holokauszt óta a legnagyobb, zsidó civilek elleni mészárlásnak tekinthető. Emellett a terrorszervezet 251 főt ejtett túszul, akiket Gázába hurcoltak.³⁸⁷ Az IDF 2023. október 27-én szárazföldi hadműveletet indított a Gázai övezetben a Hamasz megsemmisítése és a túszok kiszabadítása érdekében. A fegyveres konfliktus kiszélesedéséhez hozzájárult, hogy Izrael északi határa mentén a libanoni Hezbollah³⁸⁸ is csatlakozott a Hamasz oldalán a zsidó állam elleni háborúhoz.

A Hamasz Izrael elleni támadása, a civil áldozatok és túszejtések, valamint az ezekre adott izraeli katonai válaszlépések a Gázai övezetben³⁸⁹ számottevően befolyásolják a térségben tevékenykedő nemzetközi szervezetek működését is.

A palesztin terrorszervezet és Izrael közötti fegyveres konfliktus negatívan befolyásolja a legitim Palesztin Hatóság és a zsidó állam közötti kapcsolatokat is. Ciszjordániában is gyakoriak az összecsapások az IDF és a Hamasszal szimpatizáló palesztinok között.

A fegyveres konfliktus kitörését és kiszélesedését követően az EUBAM Rafah és EUPOL COPPS vezetőinek utasítására 2023. október 27-én – az IDF gázai műveleteinek megkezdése után – ideiglenesen hazavezényelte a nem kulcspozícióban szolgáló nemzetközi

Forrás: <https://eubam-rafah.eu/en/node/5469> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)

³⁸⁷ Israel and Hamas Conflict In Brief: Overview, U.S. Policy, and Options for Congress. Forrás: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47828> (Letöltés ideje: 2025. január 18.)

³⁸⁸ Hezbollah, libanoni síita politikai párt és fegyveres szervezet, amely a libanoni polgárháború idején szerveződött a 1980-as évek elején, közepén. A 2000-es évek óta az egyik meghatározó politikai erő Libanonban, egy olyan országban, ahol politikai pártok nagyrészt a vallási felekezeteket képviselik.

³⁸⁹ The Hamas - Israel War.

Forrás: <https://www.idf.il/en/mini-sites/israel-at-war/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 13.)

állományát a két misszióból. A nem a műveleti területen tartózkodó személyzet távmunkában látta el feladatait. A missziók nemzetközi állományának fokozatos visszatelepítése a műveleti területre 2024. január 1-jével kezdődött meg.³⁹⁰

Ugyanakkor a fegyveres konfliktus következtében a Gázai övezetben kialakult humanitárius válság ráirányította a helyi és nemzetközi média figyelmét az EUBAM Rafah misszióra. Itt érdemes megemlíteni, hogy hasonló figyelem irányult a misszióra 2014 augusztusában az „Erős Szikla” hadműveletet³⁹¹ követően is.

Akkor a nemzetközi közösség – az EU, valamint a palesztin, egyiptomi és izraeli felek – egyaránt támogatták, hogy a Gázába bejutó áruk és az Egyiptom irányába zajló személyforgalom ellenőrzését egy független harmadik fél végezze, megakadályozva a fegyver-, áru- és embercsempészetet.

Sajnálatos módon akkor nem született érdemi megállapodás a felek között, így a misszió nem térhetett vissza eredeti, mandátuma szerinti műveleti területére, a Rafahi Határátkelőhelyre.

Az Izrael és a Hamasz közötti fegyveres konfliktus árnyékában a két misszió továbbra is fenntartja a kapcsolatot a helyi és nemzetközi szereplőkkel – a Palesztin Hatóság, Izrael, Egyiptom képviselőivel, valamint az ENSZ és más EU-intézmények delegáltjaival.

4.4. A fejezet összegzése

A palesztin területeken működő uniós missziók tevékenységének értékelésekor fontos figyelembe venni, hogy a biztonsági szektor reformja és a határigazgatási kapacitásépítés a nemzetközi válságkezelés, béke- és államépítés egyik fontos területe. A palesztin területeken működő KBVP-missziók erőalkalmazás nélkül, a szakmai tudás átadásán és az európai jó gyakorlatok megosztásán keresztül fejlesztik a helyi rendvédelmi szervek képességeit, és ezáltal járulnak hozzá a stabilitás erősítéséhez.

A két misszió közelmúltbeli tevékenységét negatívan befolyásolta a Hamasz és Izrael közötti fegyveres konfliktus. Bár Ciszjordánia, a legitim palesztin hatóság és annak rendvédelmi szervei nem érintettek közvetlenül a háborúban, annak hatásai Ramallahban is érződtek és érződnek. A Hamasz 2023. október 7-én Gázából izraeli területek ellen elkövetett

³⁹⁰ EUBAM Rafah Six-Monthly Report 2/2023, 1 June 2023 to 30 November 2023. Forrás: <https://www.statewatch.org/media/4144/eu-council-eubam-rafah-report-jun-nov-23-17025-23.pdf> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)

³⁹¹ Operation Protective Edge. Forrás: <https://www.idf.il/en/mini-sites/wars-and-operations/operation-protective-edge/operation-protective-edge/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)

támadását követően a CPCC – tartva a konfliktus kiszélesedésétől és Ciszjordánia területére történő áttérjedésétől – felfüggesztette a missziók tagjainak feladatellátását, a nemzetközi tanácsadókat pedig ideiglenesen kivonták a műveleti területéről. Szerencsére a nyílt fegyveres erőszak nem terjedt át a Jordán nyugati partjára, így a szakértők visszatérhettek, azonban az Izrael- és Palesztin Hatóság-ellenes demonstrációk, valamint a terrorcselekmények számának növekedése továbbra is megnehezíti a két misszió hatékony működését.

A területen elsősorban az Izrael által bevezetett korlátozások nehezítik a missziók tagjai és a helyi partnerek szabad mozgását, ami sok esetben ellehetetleníti a közös események, képzések és munkamegbeszélések tervezését és megszervezését. Ugyanakkor a Palesztin Hatóság rendvédelmi szerveinek továbbra is szükségük van a nemzetközi partnerek – köztük az EUPOL COPPS és az EUBAM Rafah – támogatására. A feladatellátást nehezítő körülmények ellenére a két KBVP-misszió továbbra is a mandátumában meghatározott célok végrehajtására összpontosít.

Mindkét misszió a palesztin államépítés intézményi alapjainak – határigazgatás, rendvédelem, igazságszolgáltatás – megerősítésén dolgozik, ugyanakkor működésüket tartósan és negatívan befolyásolja a helyi politikai fragmentáció és a törékeny biztonsági helyzet.

Az EUBAM Rafah eredeti mandátuma a rafahi határátkelő nemzetközi normák szerinti működtetésének támogatása, a palesztin határ- és vámszervek képzése, mentorálása, valamint az integrált határigazgatás fejlesztése. Az EUPOL COPPS 2006 óta Ciszjordániában a büntető igazságszolgáltatás reformját támogatja, kiemelten a rendőrség és ügyészség együttműködését, a közösségi rendészetet, az áldozatvédelmet, a korrupcióellenes kapacitásokat és a nemek közötti egyenlőséget.

A két misszió támogató tevékenysége lefedi a rendvédelem teljes vertikumát: az EUBAM a határigazgatási területet, az EUPOL COPPS pedig az általános rendvédelem, a közrend és közbiztonság, valamint a büntető igazságszolgáltatási szektor működésének fejlesztését és a rendőrség–igazságszolgáltatás együttműködésének erősítését támogatja. Együttesen a belső biztonság legitim, átlátható és elszámoltatható működéséhez járulnak hozzá.

Az Al Karama terminálra telepített műveletirányító központ kiépítése, valamint a nemzetközi normáknak megfelelő határ- és vámellenőrzési rendszer működésének írásos szabályozása egységes ellenőrzési gyakorlatot tesz lehetővé. A rendszeres moduláris képzések, tanulmányutak, technikai fejlesztések és a női vezetők célzott felkészítése erősítik a helyi intézményrendszer hatékonyságát és társadalmi elfogadottságát. A két misszió tartós, következetes kapacitásépítése hosszú távon fennmaradó intézményi kereteket hozhat létre.

A gázai béke megteremtésében reális opció lehet az EUBAM Rafah misszió visszatelepítése, amely humanitárius segítségnyújtást, a személyek szabad mozgásának támogatását, valamint az újjáépítéshez szükséges támogatások – például építőanyagok és technikai berendezések – határon történő átléptetésének biztosítását tenné lehetővé.

A speciális szakértői csoportok hatékonyan tudják támogatni a missziókba hosszú távra vezényelték és a helyi partnerek munkáját; ezt a 2022-ben végrehajtott közös magyar–lengyel tevékenység is igazolta.

Az EU KBVP-missziói a palesztin intézményrendszer hosszú távú, hatékony támogatói. Végzik a mindennapi, kevésbé látványos, ám nélkülözhetetlen kapacitásépítést, amely nélkül nincs fenntartható jogállamiság, határigazgatás, megbízható közrendvédelem és bűnügyi igazságszolgáltatási rendszer.

Összességében elmondható, hogy az EUBAM Rafah és az EUPOL COPPS tevékenysége nem csupán operatív támogatást nyújt a palesztin intézmények számára, hanem hozzájárul a régió stabilitásának strukturális feltételeihez is. A két misszió működése jól illeszkedik a nemzetközi béketeremtési és államépítési gyakorlatokhoz, ugyanakkor a helyi politikai és biztonsági környezet sajátosságai miatt folyamatos alkalmazkodást igényel. A tudományos elemzések alapján a hosszú távú stabilitás kulcsa a helyi intézmények megerősítése, a társadalmi bizalom növelése és a nemzetközi szereplők közötti stratégiai koordináció fenntartása – ezekben pedig a KBVP-missziók továbbra is meghatározó szerepet tölthetnek be.

A KBVP képességfejlesztő missziók tevékenysége akkor lehet a legeredményesebb, ha a szakértők hosszú és rövid távú vezényléseinek rendszere optimálisan egészítik ki egymást. A hosszú távra – egy vagy több évre – vezényelt állomány biztosítja a kontinuitást, a partnerségi kapcsolatokat és a reformok folyamatos támogatását. A rövid távra vezényelt „specialisták” friss szakmai impulzust, projektalapú támogatást hozhatnak a missziókba. A két csoport közötti szinergia javíthatja a tudásátadás hatékonyságát, a szervezeti tanulást és a reformok fenntarthatóságát.

5. Az EU KBVP-missziók telepített szakértői felkészítésének rendszere

A korábbiakban leírtakból kitűnik, hogy az EU KBVP civil és rendőri missziói a Közel-Keleten – és általában minden válságövezetben – veszélyes környezetben, a hazai viszonyoktól eltérő, komplex feladatokat hajtanak végre. A KBVP-missziókban végzett rendészeti tanácsadási, mentorálási és kiképzési feladatok olyan szakembereket igényelnek, akik magas szintű szakmai tudásuk mellett képesek azt türelemmel, empátiával és pedagógiai érzékkel, a fogadó ország kultúráját tiszteletben tartva átadni helyi partnereiknek. Emellett fizikailag és mentálisan felkészültek, képesek a folyamatos terhelés mellett szolgálatot ellátni, valamint a rájuk leselkedő veszélyhelyzeteket megfelelően kezelni.

Egy 1939-ben, az Egyesült Államokban végzett felmérés alapján:³⁹² „*Az állampolgár elvárja a rendőrtől, hogy Salamon bölcsességével, Dávid bátorságával, Sámson erejével, Jób türelmével, Mózes vezetői képességeivel, az irgalmas szamaritánus jóságával, Nagy Sándor stratégiai felkészültségével, Dániel hitével, Lincoln diplomáciai érzékével, a názáreti ács toleranciájával, és végül a természettudományok, a biológiai és a társadalomtudományok minden ágának alapos ismeretével felvértezve hajtsa végre feladatait. Ha mindezekkel rendelkezik, jó rendőr lehet belőle!*”

Az állampolgárok elvárásai az elmúlt közel száz évben lényegében nem változtak, és ezek különösen hangsúlyosan érvényesülnek a különböző nemzetközi válságkezelő missziókba vezényelt rendőrökkel és rendészeti szakemberekkel szemben. A misszióba vezényelt rendőrnek tehát kiváló szakembernek, jó pedagógusnak, toleránsnak és kitartónak kell lennie, valamint hasznos, ha rendelkezik olyan katonai alapismeretekkel, amelyek szükségesek a válságövezetben felmerülő biztonsági kihívások kezeléséhez (például navigáció, robbanóeszközök alapismerete, harctéri elsősegélynyújtás stb.).

A nyugati democráciákban a rendőrség nem militarizált szervezet: a katonai és rendőri feladatok jogszabályilag és vezetés-irányítási szempontból is jól elkülönülnek. A feladatok különbözősége miatt a rendészeti és honvédelmi oktatási, képzési rendszerek is eltérnek egymástól. Ugyanakkor vannak olyan rendészeti feladatok, amelyek megoldása csapaterős egységek alkalmazását igényli, ahol a vezetés-irányítás katonai elvek szerint valósul meg. Ilyenek lehetnek a tömegkezelési feladatok, a vízi és szárazföldi határok őrizete, a terrorelhárítás, valamint a rendészeti feladatok ellátása katonai szervezeteken belül. A fentiek

³⁹² Read Bain: The Policeman on the Beat The Scientific Monthly , May, 1939, Vol. 48, No. 5 (May, 1939), p. 454.

alapján az EU KBVP válságkezelő misszióiban is jól elkülönülnek a katonai és civil – köztük a rendőri – feladatok.

Vannak olyan uniós tagállamok, ahol továbbra is működnek kettős jogállású, kettős rendeltetésű szervezetek. Ezek katonai elvek szerint szerveződnek, alapvetően a fegyveres erők részei, ugyanakkor békeidőben alapfeladataik között szerepel a közrend és a közbiztonság fenntartása. Ilyen szervezetek például a Francia Csendőrség (French Gendarmerie Nationale),³⁹³ amely az 1720-as években jött létre; a Holland Királyi Csendőrség (Royal Netherlands Marechaussee),³⁹⁴ amelyet francia mintára 1814-ben hoztak létre; a Portugál Csendőrség (Guarda Nacional Republicana)³⁹⁵ 1911-ből; a Spanyol Csendőrség (Guardia Civil)³⁹⁶ 1844-ből vagy az Olasz Csendőrség (Carabinieri),³⁹⁷ amely szintén 1814-ben alakult meg.

A felsorolt szervezetek több évszázados hagyományokkal rendelkező fegyveres, katonai jellegű, de békeidőben alapvetően hazai környezetben rendvédelmi erőként funkcionáló szervezetek. Ezek a csendőri erők általában az adott ország honvédelmi minisztériumának alárendeltségében, a fegyveres erők részeként látják el feladataikat. Ugyanakkor a rendvédelmi feladatok ellátása során tevékenységüket a belügy- és/vagy igazságügyi minisztérium felügyeli.

A csendőrségek és a csendőri jellegű szervezetek alapvetően vidéken teljesítenek szolgálatot, járőrözéssel közrendvédelmi, határőrizeti, csapaterős tömegkezelési, kutató-mentő feladatokat hajtanak végre, valamint ellátják a katonai rendészeti feladatokat. Emellett ezek a szervezetek rendelkeznek a terrorelhárítási feladatok ellátására alkalmas speciális egységekkel is.

Az elmúlt évtizedekben a különböző nemzetközi szervezetek – az ENSZ, a NATO, az EU és az EBESZ – égisze alatt működő békefenntartó és válságkezelő missziókban a katonai egységek mellett megnőtt a rendvédelmi erők szerepe is.³⁹⁸ A különböző nemzetközi missziókba vezényelt rendészeti erők jelentős részét a nemzeti hatóságok által vezényelt csendőrök teszik ki.³⁹⁹

Az utóbbi években lehetőségem volt részt venni több, a fent említett nemzeti csendőrségek által vagy velük közösen szervezett képzésen, amelyeket az Európai Rendőri és

³⁹³ French National Gendarmerie. Forrás: <http://www.fiep.org/member-forces/french-national-gendarmerie/> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)

³⁹⁴ Royal Netherlands Marechaussee. Forrás: <https://english.defensie.nl/organisation/marechaussee> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)

³⁹⁵ Guarda Nacional Republicana. Forrás: <https://www.gnr.pt/> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)

³⁹⁶ Guardia Civil. Forrás: <https://www.guardiacivil.es/es/index.html> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)

³⁹⁷ Carabinieri. Forrás: <http://www.carabinieri.it/> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)

³⁹⁸ UN Police. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en/un-police> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)

³⁹⁹ Franciaország, Hollandia, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Románia rendelkezik csendőri erőkkel.

Civil Szolgálatok Képzési Program (European Union Police and Civilian Services Training Project – EUPCST)⁴⁰⁰ keretében hajtottak végre. Hallgatóként Spanyolországban, kiképzőként és képzésszervezőként pedig Hollandiában, Olaszországban és Magyarországon vettem részt különböző nemzetközi válságkezeléshez, rendészeti békefenntartáshoz kapcsolódó, az EUPCST égisze alatt szervezett eseményeken.

Az EUPCST-képzések fő célja a tagországokból jelentkező rendőrök, csendőrök, határőrök, rendészeti szakemberek és civil szakértők felkészítése a különböző nemzetközi békefenntartó és válságkezelő missziókban való eredményes és biztonságos feladatellátásra. Azokban az országokban, ahol csendőri vagy ahhoz hasonló kettős jogállású és feladatrendszerű rendvédelmi erők működnek, a jogszabályi környezet, az állomány felkészítése és a több évszázados tradíciók jelentik a garanciát arra, hogy a katonai és rendvédelmi feladatok szervezeti és egyéni szinten is elkülönüljenek.

A csendőri egységek általában az adott ország rendvédelmi erőinek elitjét képezik. Ezekben az országokban jogilag a katonai státusszal rendelkező rendvédelmi egységek tagjai könnyebben vezényelhetők különböző nemzetközi válságkezelő és békefenntartó missziókba, műveletekbe. Olasz és holland csendőr kollégák beszélgetéseink során elmondták, hogy náluk egy missziós vezényléshez nem szükséges az önkéntes jelentkezés: őket akár beleegyezésük nélkül is vezényelhetik külszolgálatra.

Ez nem jelenti azt, hogy az EU KBVP rendőri missziókba kizárólag csendőröket kell vagy lehet vezényelni. A csendőrök legfeljebb némi előnnyel rendelkeznek, amikor válságövezetekben kell szolgálati feladatokat ellátni, mivel a rendészeti képzés mellett katonai felkészítést és a katonai feladatok ellátásához szükséges ismereteket is kapnak, amelyek hasznosak lehetnek egy válságövezetben végrehajtott küldetés során.

A rendőrök, rendészeti szakemberek és civil szakértők nemzetközi békefenntartó, válságkezelő missziókban való részvételéhez szükséges egy egységes alapokon nyugvó képzési rendszer, amely segíti felkészülésüket a későbbi missziós feladatok ellátására.

Minden, a válságkezelésben érintett nemzetközi szervezet (ENSZ, EU, EBESZ stb.) megköveteli, hogy a nemzeti hatóságok által vezényelt szakértők megfelelő szintű felkészítést kapjanak a misszióba történő vezénylésük előtt. Ennek támogatása érdekében az ENSZ 1995-ben adta ki az egységes elvek szerinti felkészítés támogatása érdekében saját rendőri

⁴⁰⁰ European Union Police and Civilian Services Training.

Forrás: <https://english.defensie.nl/topics/international-cooperation/other-countries/eupst-ii> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)

kézikönyvét (UN Police Handbook)⁴⁰¹, amelynek tartalmát folyamatosan aktualizálják, frissítik. Az EU 2012-ben adta ki először az „In Control” (A Practical Guide for Civilian Experts Working in Crisis Management Missions – Gyakorlati útmutató válságkezelő missziókban dolgozó civil szakértők számára) című kiadványát. Az EU-s kiadvány tartalma szintén folyamatosan frissül, az ötödik, utolsó, frissített kiadás 2020-ban jelent meg.⁴⁰²

A nemzetközi szervezetek képzéstámogató kiadványai, valamint az általuk meghatározott követelményrendszerek és szabályozók biztosítják, hogy a missziókba vezényelt szakemberek felkészítése egységes elvek és sztenderdek szerint történjen. Ezek az iránymutatások nemcsak a képzési tartalmak összehangolását segítik elő, hanem azt is garantálják, hogy a résztvevők rendelkezzenek a missziók sajátos működési környezetéhez szükséges kompetenciákkal.

A missziót megelőző felkészítések végrehajtása alapvetően a nemzeti hatóságok felelőssége, amelyek ezt önállóan vagy a nemzetközi szervezetek keretei között, velük szoros együttműködésben valósíthatják meg. A jól szabályozott képzési rendszer lehetővé teszi, hogy a felkészítések maradéktalanul megfeleljenek a nemzetközi követelményeknek.

5.1. EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Program – közös nemzetközi felkészülés a missziós feladatok ellátására

A missziókba vezényelt szakértők telepítését megelőző, megfelelő színvonalú felkészítés biztosítása alapvetően az érintett tagállam felelősségi körébe tartozik. Az Európai Unió ugyanakkor az egységes képzési elvek érvényesítése érdekében 2008-ban létrehozta az EU Rendőri Erők Képzési Programját (European Union Police Force Training – EUPFT), amely később az EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Programjává (European Union Police and Civilian Services Training – EUPCST) bővült. A magyar rendőrség 2019-ben csatlakozott a programhoz teljes jogú tagként.

Az EUPCST elsődleges célja a nemzetközi polgári válságkezelési és békefenntartó feladatok ellátására kijelölt rendészeti szakemberek és civil szakértők egységes elvek szerinti felkészítésének támogatása, valamint közös képzési modulok és gyakorlatok szervezése. A program keretében megvalósuló képzések olyan ismeretek, készségek és képességek

⁴⁰¹ United Nations Civilian Police Handbook. Forrás: <https://info.publicintelligence.net/UN-CivilianPolice.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 06.)

⁴⁰²In Control A Practical Guide for Civilian Experts Working in Crisis Management Mission
Forrás: https://www.zif-berlin.org/sites/zif-berlin.org/files/inlinefiles/In%20Control%20Handbook_Final%20final.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 06.)

elsajátítását teszik lehetővé, amelyek a válságövezetekben történő szolgálatteljesítés során közvetlenül alkalmazhatók, ugyanakkor a hazai rendészeti feladatok végrehajtása szempontjából is relevánsak.

A közös képzések továbbá elősegítik az egymástól való tanulást, a bevált gyakorlatok és eljárásrendek megismerését, valamint a szakmai tapasztalatok rendszeres megosztását az uniós tagállamok szakemberei között.

A különböző nemzetközi válságkezelő missziókba vezényelt szakemberek hatékony, eredményes és biztonságos feladat-végrehajtásának alapfeltétele a megfelelően működtetett uniós és nemzeti képzési rendszer, amely biztosítja a szükséges kompetenciák és műveleti felkészültség megszerzését. A továbbiakban az EUPCST-program tevékenységének részletes áttekintésére és eredményességének értékelésére vállalkozom.

Az EUPCST konzorciumot az eddigi utolsó projektidőszakban (2019–2023) a Holland Királyi Csendőrség (Royal Netherlands Marechaussee, továbbiakban: RNLM)⁴⁰³ vezette. Az RNLM egy sajátos jogállású, kettős rendeltetésű rendvédelmi erő, amely közrendvédelmi, határrendészeti, bűnüldözési és katonai rendészeti feladatokat lát el Hollandia területén, valamint a Holland Királyság részét képező Karib-tengeri szigeteken. Emellett az RNLM részt vesz különböző nemzetközi szervezetek (EU, ENSZ, EBESZ, NATO stb.) zászlaja alatt nemzetközi békefenntartó és válságkezelési feladatokban. Az RNLM a Holland Védelmi Minisztérium alárendeltségébe tartozik; hivatásos állományának tagjai katonák, akik a katonai felkészítés mellett rendvédelmi képzésben is részesülnek. Rendvédelmi feladataikat a Holland Belügyminisztérium és a Holland Igazságügyminisztérium felügyelete alatt látják el.

Az EUPCST tevékenységében az említett projektidőszakban (2019–2023) 18 EU-tagország 23 rendészeti és rendvédelmi szerve, csendőrsége, rendőrsége, valamint civil felsőoktatási intézménye vett részt. A programban részt vevő szervezetek közös konferenciákon és workshopokon osztották meg egymással a nemzetközi válságkezeléssel, illetve a válságövezetekben végzett stabilizációs rendészeti tevékenységgel kapcsolatos tapasztalataikat. Továbbá közös képzéseken készítették fel a tagországok rendészeti szakembereit és civil szakértőit a különböző válságövezetekben történő későbbi feladatellátásra.

Az EUPCST-program célja olyan közös rendészeti képességek kiépítése, amelyek lehetővé teszik a tagországok hatékony együttműködését a különböző nemzetközi küldetésekből. A 2019–2023 közötti projektidőszakban a program keretében több mint 40

⁴⁰³ Holland Királyi Csendőrség. Forrás: <https://english.defensie.nl/organisation/marechaussee> (Letöltés ideje: 2022. május 02.)

feladatspecifikus képzés, 6 közös nemzetközi gyakorlat, valamint 10 konferencia és workshop valósult meg. A konzorcium költségvetése ebben az időszakban 5,5 millió euró⁴⁰⁴ volt.

Magyarország rendőrsége 2008 és 2018 között meghívott külső partnerként, eseti jelleggel vett részt az EUPCST és az azt megelőző programok tevékenységében, majd 2019-ben teljes jogú tagként csatlakozott a programhoz. A teljes jogú tagság többek között azt jelenti, hogy a külföldi képzéseken való részvételen túl a rendőrség maga is szervezhet olyan, az EUPCST által finanszírozott eseményeket, amelyeken külföldi hallgatók is részt vesznek.

Az EUPCST-események szervezésének pénzügyi fedezetét alapvetően 90%-ban az EU biztosítja, míg 10% az eseményt szervező intézmény költségvetését terheli. Az egyes eseményeken a külföldi és hazai résztvevők aránya általában 80% : 20% lehet.

A tagországok különböző rendészeti szervei és oktatási intézményei közül az alábbiak vettek részt az EUPCST tevékenységében:

- Ausztria – Béke- és Konfliktuskezelési Tanulmányi Központ (Austrian Study Centre for Peace and Conflict Resolution – ASPR),
- Belgium – EGMONT Nemzetközi Kapcsolatok Királyi Intézet
- Bulgária – Belügyminisztérium
- Ciprus – Rendőrség
- Egyesült Királyság – Belügyminisztérium (A „BREXIT” után, harmadik országgént továbbra is támogatta az EUPCST tevékenységét)
- Európai Biztonsági és Védelmi Főiskola (ESDC)
- Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége (CEPOL)
- Észtország – Rendőrség és Határőrség Országos Parancsnoksága
- Finnország – a Rendőr Egyetem és a Polgári Válságkezelési Központ (Crisis Management Center – CMC),
- Franciaország – Csendőrség és Rendőrség
- Hollandia – Csendőrség és Rendőrség
- Lengyelország – Rendőrség és Katonai Rendőrség
- Németország – Rendészeti Akadémia Lübeck, és a Nemzetközi Békeműveleti Központ (Zentrum für Internationale Friedenseinsätze – ZIF)
- Olaszország – Csendőrség, Rendőrség, a Pizzai Szent Anna Egyetem és a NATO Stabilizációs Rendészeti Kiválósági Központ
- Portugália – Csendőrség és Rendőrség

⁴⁰⁴ Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (2021. szeptember).

- Románia – Rendőrség és Csendőrség
- Spanyolország – Rendőrség és Csendőrség
- Szlovénia – Európai Perspektíva Központja
- Magyarország – Rendőrség

A konzorciumban való részvétel jelentős hozzáadott értéket teremtett a rendőrség számára, mivel lehetővé tette, hogy más európai uniós tagállamok által szervezett képzésekre, konferenciákra és gyakorlati programokra magyar rendőröket delegáljon. Emellett biztosította annak lehetőségét is, hogy a hazai válságkezelési és békefenntartási feladatokhoz kapcsolódó képzéseken más uniós tagállamok szakemberei is részt vegyenek, elősegítve ezzel a kölcsönös tudásmegosztást és a szakmai kapcsolatok erősítését. A közös képzési tevékenységek olyan tanulási környezetet hoztak létre, amelyben a résztvevők nemcsak a szükséges szakmai ismereteket és készségeket sajátíthatták el, hanem lehetőségük nyílt megismerni a fogadó ország képzési rendszerét, módszertani megközelítéseit és a válságkezeléshez kapcsolódó bevált gyakorlatait is. Mindez hozzájárult a különböző tagállamok rendészeti kultúráinak kölcsönös megértéséhez, valamint később a missziókban történő együttműködés hatékonyságának növeléséhez.

5.2. Magyarország részvétele az EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Programban

A programhoz való csatlakozásunk és a teljes jogú tagság megszerzése előtt a rendőrség állománya meghívottként már korábban is részt vett több, az EUPCST és annak jogelődjei által szervezett eseményen. Ezek közül az Olasz Csendőrség által 2016. szeptember 10. és október 1. között Vicenzában szervezett gyakorlatot szeretném részletezni.

Az olaszországi képzés első, 2016. szeptember 12–16. közötti, *Mentoring, Monitoring, Advising* elnevezésű elméleti szakaszában a résztvevők a megfigyelés, a mentorálás és a tanácsadás módszertanával kapcsolatos ismereteket sajátítottak el. A képzés különös hangsúlyt fektetett arra, miként lehet eltérő kulturális és társadalmi háttérrel rendelkező rendészeti szakemberek számára az Európai Unió általánosan elfogadott értékeit közvetítve hatékonyan átadni a szükséges szakmai tudást.

A képzés második, 2016. szeptember 19–30. közötti gyakorlati fázisában a résztvevők egy kitalált országban, szimulált válsághelyzetben alkalmazhatták a megszerzett elméleti ismereteket. A képzeletbeli országban az EU nemzetközi válságkezelő missziót telepített a biztonsági helyzet stabilizálása érdekében. Az „elképzelt misszió” működési területe Olaszország Veneto régiójára, a NATO Stabilizációs Rendészeti Kiválósági Központ (Centre

of Excellence for Stability Police Units – CoESPU) vicenzai objektumára, valamint annak 40–50 km-es körzetében található csendőrségi objektumokra és nyilvános közterületekre terjedt ki. Ezek közül a Vicenzához közeli, 16 hektáros „Longare kiképző bázis” kapta a legnagyobb szerepet, ahol lehetőség volt városi harc, tömegkezelés, terep- és épületátvizsgálási feladatok gyakorlására is.

A magyar rendőrség részéről összesen 12 fő jutott ki a képzésre: 11 fő a Készenléti Rendőrség, 1 fő pedig a ROKK állományából. A tanfolyam teljes létszáma 207 fő volt, akik 26 ország 34 különböző rendészeti és rendvédelmi szervének állományából érkeztek. Emellett a feladatok végrehajtásának segítésére, illetve alájátszóként az Olasz Csendőrség állományából mintegy 300 fő vett részt a képzés gyakorlati fázisának támogatásában.

A képzés során a részt vevő szakemberek olyan hasznos elméleti és gyakorlati ismereteket szerezhettek, amelyek segítik a válságövezetekben való eredményes szolgálatellátást. Emellett ezek az ismeretek hasznosíthatók például a szomszédos országokkal és más EU-tagállamok rendészeti szerveivel végrehajtott közös határrendészeti feladatok ellátása során is.

A képzés első blokkjában az ENSZ Alapokmányának cél- és hatásköri rendelkezéseiből, valamint az azok alapján kialakult ENSZ-gyakorlatból levezetve bemutatásra kerültek az alábbiak:

- a békeműveleti missziók általános mandátuma, valamint fejlődésük az 1948-tól megjelenő tradicionális békefenntartó misszióktól a napjainkban működő, komplex feladatrendszerrel rendelkező polgári válságkezelési misszióig;
- az ENSZ, illetve a később megjelenő további szereplők (NATO, EU, AU, EBESZ) misszióinak mandátumai, továbbá a békefenntartás katonai és civil megközelítései;
- az egyes missziók feladatrendszerei (végrehajtó, képességfejlesztő, tanácsadó, megfigyelő), valamint azok működését szabályozó belső rendszabályok megalkotásának folyamata;
- a képességfejlesztő missziók alapelvei, valamint az általuk végrehajtandó államigazgatási és igazságügyi támogatások és reformok rendszere.

Az esemény során a résztvevők átfogó elméleti és gyakorlati ismereteket sajátítottak el az Európai Unió által szervezett válságkezelő és békefenntartó missziók különböző típusaihoz – így a végrehajtó és a képességfejlesztő missziókhoz – kapcsolódó feladatrendszerekről, valamint azok jogi és intézményi háttéréről.

Részletes bemutatásra kerültek a képességfejlesztő és támogató missziók keretében végzett megfigyelői, mentorálási, tanácsadói és oktatói tevékenységek fogalmi meghatározásai, azok egymástól való elhatárolása, továbbá a gyakorlatban bevált, tapasztalatokon alapuló módszertani megközelítések, valamint az ezek végrehajtására vonatkozó ajánlások.

A képzés során elsajátíthatók voltak mindazon ismeretek és kompetenciák is, amelyek a válságkezelő missziókban betöltött mentori és tanácsadói szerepkörök ellátásához szükségesek. A tematika kiterjedt a mentorra és tanácsadóvá válás folyamatára, a mentorálási és tanácsadási tevékenység főbb elemeire, a mentorált személy vagy helyi partner igényeinek szisztematikus felmérésére és elemzésére, a motivációs technikák alkalmazására, valamint a mentorral vagy tanácsadóval szemben megjelenő ellenállás lehetséges formáira, azok kialakulásának okaira és a kezelésükre szolgáló módszertani javaslatokra.

A képzés második szakaszában a résztvevők egy fiktív ország területén működő EU KBVP-misszió tagjaként hajtottak végre különböző gyakorlati feladatokat. A gyakorlatok célja az volt, hogy a korábban elsajátított elméleti ismereteket valósághű, szimulált környezetben alkalmazzák, ezáltal fejlesztve a missziós környezetben szükséges gyakorlati készségeket és döntéshozatali képességeket.

5.2.1. Magyarországon szervezett események az EUPCST 2019–2023 közötti projektidőszakában

Ahogy korábban már említettem, a rendőrség 2019-ben vált az EUPCST projekt teljes jogú tagjává. Az EUPCST-vel kapcsolatos hazai feladatok tervezésére, szervezésére, valamint a magyarországi képzések megvalósítására az országos rendőrfőkapitány a ROKK-ot jelölte ki.

A projektidőszak tervezése során, 2019-ben, a magyar rendőrség három esemény megszervezését ajánlotta fel: egy vezetőtestületi ülést és két képzést. A világjárvány miatt a vezetőtestületi ülést a projektvezetés 2020 áprilisában törölte a programból.

Egy 2020 elején érkezett uniós felkérés alapján – a felajánlott képzéseken túl – az EUPCST Magyarországot bízta meg az EUBAM Rafah misszióba telepítendő speciális határrendészeti tanácsadó csoport felkészítésével, amely feladatot egy korábbi fejezetben már részletesen bemutattam.

Ezen kívül az EUPCST vezetőtestülete szakértők biztosítását kérte a közös, nemzetközi a projekt égisze alatt működő kiképzőcsoportba a részt vevő tagországoktól és intézményektől. A kiképzőcsoport alapvető feladata, hogy kérés esetén nem EU-s államok rendvédelmi szervei részére nemzetközi válságkezeléssel kapcsolatos felkészítéseket tartson. A fókusz elsősorban

az afrikai országokra, az Afrikai Unió tagállamaira irányult. A kiképzőcsoportba Magyarország egy fő rendőri kiképzőt ajánlott fel.

A továbbiakban a hazánkban megrendezett EUPCST-képzések szakmai tapasztalatait osztom meg.

5.2.2. Alapfelkészítés az EU válságkezelő missziókban ellátandó feladatokra

Az EUPCST konzorcium tagjaként Magyarország 2021. szeptember 12–17. között első alkalommal rendezett nemzetközi résztvevők számára, az EU KBVP szabályai szerint kötelező, misszióba történő telepítést megelőző felkészítést. Maga az EU válságkezelő missziókra felkészítő, általában évente egyszer megrendezett nemzeti alaptanfolyam már több mint húszéves múltra tekint vissza hazánkban. Eddig azonban túlnyomórészt hazai, magyar hallgatók – rendőrök, rendészeti szakemberek, civil szakértők és katonák – vettek részt rajta. Korábban legfeljebb eseti jelleggel, viszonyossági alapon érkeztek hallgatók a szomszédos országokból vagy a Visegrádi Négyek tagállamaiból a hazai szervezésű képzésekre, azonban az EU-tagállamok számára elérhető, ilyen jellegű nemzetközi felkészítés a rendőrség szervezésében Magyarországon korábban nem volt elérhető.

Az alaptanfolyam szervezése eredetileg 2020 szeptemberére volt tervezve, azonban a növekvő Covid–19-es esetszám miatt annak megtartását el kellett halasztani. Az EU-tagországok rendészeti szerveitől összesen 13 fő jelentkezett a 20 fő részvételével indítható EU válságkezelő alaptanfolyamra.

A szervező ország általában a tanfolyam létszámának legfeljebb 20%-át töltheti fel saját jelöltjeivel. Mivel azonban – vélhetően a továbbra is fennálló Covid–19 járvány következtében – a külföldi jelentkezők száma nem érte el a maximálisan tervezett 16 főt, a konzorcium vezetése engedélyezte, hogy a fennmaradó helyeket magyar jelöltekkel töltsük fel.

Ennek eredményeként az alaptanfolyamon összesen 8 országból 13 külföldi rendőr, csendőr és határőr, valamint 7 magyar rendőr vett részt.⁴⁰⁵

A tanfolyam elvégzését követően szinte azonnal több, főként külföldi hallgatót telepítettek különböző EU KBVP válságkezelő missziókba; ők elsősorban közel-keleti, észak-afrikai és közép-afrikai országokba kerültek.

Az alaptanfolyam általános célja az EU nemzetközi válságkezelő missziókba pályázó rendőri állomány tagjainak és civil szakértőinek felkészítése a későbbi feladatellátásra.

⁴⁰⁵ Forrás: Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (2021. szeptember)

A képzés olyan szükséges előképzettséget biztosít a missziókba pályázók számára, amely a külszolgálatban való részvétel egyik alapfeltétele. A tanfolyamra alapvetően azok a rendészeti szakemberek és civil szakértők jelentkezhetnek, akik még nem vettek részt ilyen jellegű felkészítésen, és a közeljövőben nemzetközi válságkezelő misszióba tervezik vezényelni őket.

Az alaptanfolyam tematikája az Európai Biztonsági és Védelmi Főiskola (European Security and Defence College – ESDC) kerettantervén alapul. A kerettanterv meghatározza azokat a kompetenciákat, amelyekkel rendelkeznie kell egy válságövezetben szolgálatot teljesítő rendészeti szakembernek vagy civil szakértőnek ahhoz, hogy feladatait biztonsággal és eredményesen elláthassa. Azok a pályázók, akik a képzést sikeresen teljesítik, arról angol nyelvű oklevelet kapnak.

A képzés tanulóközpontú módszertanra épül, intenzív, az elméleti és gyakorlati ismereteket ötvöző program. Mivel az idő rövidebbé – egy hét – miatt normál „hivatali munkarendben” nehéz minden szükséges ismeretet átadni, a napi elfoglaltság 10–12 óra volt a hallgatók számára. A programot úgy állították össze, hogy a monoton tantermi foglalkozásokat gyakorlati feladatok szakítsák meg, így a hallgatók figyelme kevésbé lankadt, érdeklődésük folyamatosan fennmaradt. Például az angol nyelvű rádióforgalmazás vagy az improvizált robbanóeszközök felismerését bemutató elméleti előadást terepgyakorlat követte, ahol az előadásokon hallott elméleti ismereteket gyakorlatba lehetett átültetni.

Az ismeretanyag átadásán túl alapvető cél volt a missziókban elvárt viselkedés és biztonság tudatosság kialakítása. Ebben kiemelt szerepet játszott a „Kimenekítési gyakorlat” (Evacuation Exercise). A gyakorlat időpontja nem szerepelt az órarendben, így a hallgatók számára nem volt ismert, és arra nem tudtak előre felkészülni.

A résztvevőknek a képzés teljes ideje alatt egy képzeletbeli válságövezetben, szimulált környezetben kellett mozogniuk. Például szabadidejükben, ha elhagyták a képzés helyszínét, a kijelölt ROKK Rendőrképző Akadémia Továbbképzési és Kiképzési Főosztály Alparancsnoki Továbbképző Központ csopaki objektumát – sport, bevásárlás vagy egyéb okból –, azt előzőleg a kijelölt csoportparancsnokkal jóvá kellett hagyatni, jelentve a távollét helyét és időtartamát. A hét második felére jutottak el arra a szintre, amikor a képzeletbeli országban a romló biztonsági helyzet miatt éjszaka végre kellett hajtani a csoport kimenekítését. Természetesen az éjszaka után befejezett, sikeres kimenekítési gyakorlat nem befolyásolta a másnapi foglalkozások megtartását.

Az előadások során fontos szerepet kaptak a valós körülmények között, missziós területen készült fényképek, videók és filmrészletek, amelyek megtekintése és elemzése elősegítette a vizuális tanulást. A gyakorlati foglalkozások során a résztvevők ismereteket

szereztek a terepen való tájékozódásról, a navigációs eszközök használatáról, improvizált robbanóeszközök, különböző aknák és robbanócsapdák felismeréséről, a harcéri sebesültellátásról, az ön- és társmentésről, a nagy teljesítményű terepjáró gépkocsik vezetéséről, valamint az angol nyelvű rádióforgalmazásról.

Az EU KBVP működésére, a politikai döntéshozatalra, a leendő missziók erőgenerálási rendszerére, valamint az EU nemzetközi válságkezelési feladatainak ismeretére építve a hallgatók a képzés során az alábbi kompetenciákat és készségeket sajátították el:

- a nemzetközi emberi jogi normák alkalmazása a különböző válságkezelő és békefenntartó missziókban;
- a személyi biztonsággal kapcsolatos szabályok ismerete és alkalmazása, a kockázatkezelés alapelvei, valamint a biztonságot veszélyeztető kihívások felismerése és az azokra adott gyors reagálás;
- az alapvető elsősegélynyújtási módszerek, az ön- és társmentés menete, valamint a sebesülések és sérülések elsődleges ellátása;
- a terepen történő tájékozódás térkép, digitális navigációs eszközök és egyéb technikai megoldások segítségével, illetve ezek hiányában;
- közlekedésbiztonsági ismeretek elsajátítása, valamint a nagyteljesítményű, összerékhajtású járművek vezetésének készség szintű elsajátítása.

A felkészítés utolsó napján a résztvevők ötfős kiscsoportokban, egész napos gyakorlati foglalkozás keretében mutatták be a képzés során megszerzett ismeretek és kompetenciák gyakorlati alkalmazását. A különböző állomásokon bizonyították, hogy képesek a tanultakat valós helyzetekben is alkalmazni.

A tanfolyam végén a résztvevők írásos értékelőlapon és szóban oszthatták meg észrevételeiket és javaslataikat a szervezőkkel. Mind a hazai, mind a külföldi hallgatók kiválóra értékelték a képzés szervezését és lebonyolítását, valamint rendkívül hasznosnak találták az elsajátított ismereteket. Olyan szakmai tudással térhettek haza, amely lehetővé teszi számukra, hogy szükség esetén biztonságosan és eredményesen hajtsák végre feladataikat egy háborús, válság sújtotta övezetben.

5.2.3. Biztonságtudatosság Ellenséges Környezetben képzés

Az előző projektciklusban az utolsó, Magyarországon tartott képzés, amelyet a ROKK az EUPCST keretében ajánlott fel, a „Biztonságtudatosság Ellenséges Környezetben” (Hostile

Environment Awareness Training – HEAT) tanfolyam volt. A HEAT-képzés tervezett időpontja 2022. június 19–24., helyszíne pedig a ROKK Rendőrképző Akadémia Továbbképzési és Kiképzési Főosztály Alparancsnoki Továbbképző Központ csopaki objektuma.

A tanfolyam célja – az alapfelkészítéssel ellentétben – kifejezetten a műveleti területen előforduló lehetséges veszélyhelyzetek felismerésére, valamint az azokra történő reagálásra való felkészítés. A tematika tartalmazza az alaptanfolyam keretében korábban ismertetett személyi biztonsággal kapcsolatos ismereteket, azonban ezek elméleti és gyakorlati oktatására lényegesen több idő áll rendelkezésre.

Emellett a képzés olyan speciális elméleti és gyakorlati elemekkel egészül ki, mint a tűsz helyzetben vagy fegyveres támadás esetén követendő eljárások, valamint a fizikai állóképességet és az önvédelmi készségeket fejlesztő gyakorlatok.

A HEAT-képzésen való részvétel minden misszióba készülő szakember számára ajánlott, egyes kiemelt biztonsági kockázatú EU-missziók esetében pedig kötelező, különösen a líbiai, iraki és mali szerepvállalások esetében.

Mivel a személyi biztonság, a misszió tagjainak élete és testi épségének védelme a legfontosabb szempont a különböző küldetésekből, a HEAT ideje alatt a résztvevők folyamatos fizikai és pszichés terhelésnek vannak kitéve „labor körülmények” között. Természetesen a terhelés szakemberek – például pszichológusok – felügyelete mellett történik. Amint a szakemberek úgy ítélik meg, hogy valamelyik résztvevő nem bírja a terhelést, őt azonnal kiemelik a csoportból.

Az ötnapos program elméleti és gyakorlati elemeket integráló képzés, amelynek célja, hogy a résztvevők elsajátítsák a válságkövetkeztében és ellenséges környezetben jelentkező biztonsági kihívások felismerésének és kezelésének módszereit. A résztvevők a képzés keretében az alábbi ismereteket és készségeket sajátíthatták el:

- *Kommunikációs, angol nyelvű rádióforgalmazási ismeretek*

A különböző nemzetközi békefenntartó és válságkezelő missziók tagjai jogosultak a fogadó ország területén belül korlátlan adattovábbításra különböző kommunikációs eszközökön keresztül (beleértve a műholdas eszközöket is), legyen az telefon, internetes hálózat vagy más adatátviteli megoldás, valamint a szükséges hálózatok létrehozására. A leendő missziótagoknak meg kell ismerniük az ultrarövidhullámú (URH)⁴⁰⁶ és rövidhullámú (RH)⁴⁰⁷ rádiórendszereket

⁴⁰⁶ Ultrarövidhullám. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/u-u-50F54/ultrarovid-51363/> (Letöltés ideje: 2024. december 24.)

⁴⁰⁷ Rövidhullám. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/r-46B74/rovidhullam-48752/> (Letöltés ideje: 2024. december 24.)

használatának szabályait, valamint el kell sajátítaniuk az angol nyelvű kódszavak alkalmazását. Sok válságövezetben a mobiltelefon-hálózatok nem, vagy csak korlátozottan működnek, ezért ott az egyetlen megbízható kommunikációs eszköz gyakran az URH- vagy RH-rádiórendszer. A résztvevők számára általában nem okoz nehézséget a különböző kézi és járműbe épített rádiók kezelése, mivel ezek hasonlóak vagy azonos típusúak azokkal, amelyeket rendőrök és más rendészeti szakemberek a hazai szolgálat során is használnak. A képzés során azonban el kell sajátítaniuk – és készségszinten alkalmazniuk – a nemzetközileg elfogadott angol nyelvű fonetikus ábécét, valamint az angol kódszavak használatát.⁴⁰⁸

A jelenleg használt rádiókód-táblázat elődjét a brit hadsereg alkalmazta először az első világháború alatt, majd az amerikaiak továbbfejlesztették azt a második világháborúban. Mai formájában 1956 óta használja a NATO⁴⁰⁹ és más nemzetközi szervezetek. Napjainkban nemcsak a fegyveres erők és rendészeti szervek alkalmazzák, hanem a tengeri közlekedésben és a polgári repülésben is kötelező annak használata.

A hallgatók a képzés első napján kapják meg az angol nyelvű rádióforgalmazással kapcsolatos alapismereteket, majd a képzés hátralévő részében az egymás közötti kommunikációban és a gyakorlati feladatok végrehajtása során folyamatosan használniuk és gyakorolniuk kell az angol nyelvű rádióforgalmazást, annak érdekében, hogy azt a képzés végére készségszinten elsajátítsák.

- Navigáció és tájékozódás terepen

A terepen történő tájékozódás – főként idegen földrajzi területen, különböző válságövezetekben – elengedhetetlen feltétele, hogy biztosan tudjunk helyeket és irányokat pontosan meghatározni. Ehhez szükséges a terepi tájékozódás szabályainak és módszereinek ismerete. A válságkezelésben érintett nemzetközi szervezetek feladataikat változatos terepen, év- és napszaktól függetlenül hajtják végre. A feladat megkezdése előtt meg kell ismerni az adott misszió működési területének domborzatát, vízrajzát, úthálózatát, valamint az esetleges veszélyzónák helyét. Erre nem minden esetben van lehetőség helyszíni tanulmányozással, ezért a feladattól függően megfelelő méretarányú térképet kell kiválasztani, amely a szükséges részletességgel ábrázolja a terep adottságait.

Minden misszióba készülő szakembernek készségszinten kell elsajátítania a terepi tájékozódást térkép, navigációs eszközök vagy akár az égitestek segítségével. Az elméleti előadások során a hallgatók megismerik a térkép fogalmát, a térképek csoportosítását,

⁴⁰⁸Nevezik NATO vagy ICAO (International Civil Aviation Organisation-Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet) kódtáblázatnak is, mivel azt mindkét szervezet alkalmazza.

⁴⁰⁹ What is the NATO Phonetic Alphabet?

Forrás: <https://internationalsecurityjournal.com/nato-phonetic-alphabet/> (Letöltés ideje: 2024. december 25.)

vetülettani alapismereteket szereznek, megtanulják a térképi jeleket, ábrázolási módokat, jelkulcsokat, a térképek szelvényezési rendszerét, a méretarány fogalmát, valamint a katonai és polgári térképek használatát. A nemzetközi válságkezelő missziókban – így az EU által működtetett missziókban is – a térképi tájékozódás és helymeghatározás során alapvetően a katonai koordinátarendszert (Military Grid Reference System – MGRS)⁴¹⁰ vagy a földrajzi koordinátarendszert (World Geographic Reference System – GEOREF)⁴¹¹ alkalmazzák.

A rendszerek alkalmazása lehetővé teszi a tereppontok méter pontosságú meghatározását, ami alapvetően segíti a biztonságos és hatékony tájékozódást a műveleti területen. Az elméleti ismereteket a résztvevők később terepi feladatok végrehajtása közben gyakorlatban is alkalmazzák.

A tájékozódással és térképismerettel kapcsolatos felkészítést a Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálatának állománya biztosítja a misszióra készülő rendőrök és civil szakértők számára.

A térképpel történő tájékozódás különösen nagy jelentőséggel bír a közel-keleti missziók esetében, elsősorban a szolgálat kezdeti időszakában, amíg a megfelelő helyismeret kialakul. A térség terepviszonyai jellemzően kopárak, sivatagosak, kevés jól beazonosítható tájékozódási ponttal.

A missziós műveleti térképek támogatják a biztonságos tájékozódást, és tartalmazzák a veszélyes területekre vonatkozó információkat is, például a korábbi fegyveres konfliktusokból visszamaradt aknamezők jelölését. Ahhoz azonban, hogy a missziók tagjai a térképeket és az azokon szereplő jelöléseket helyesen értelmezzék és alkalmazzák, elengedhetetlen a megfelelő felkészítés.

- *Egészségügyi ismeretek, beleértve a stresszkezelést*

A nemzetközi válságkezelő missziókba vezényelt szakembereknek gyakran olyan földrajzi területeken kell szolgálatot teljesíteniük, ahol rossz közegészségügyi állapotok uralkodnak, magas a különböző fertőző betegségek előfordulásának kockázata, és korlátozott a megfelelő, gyors orvosi ellátáshoz való hozzáférés. Ezért a kiutazás előtt az állományt fel kell készíteni ezeknek a kihívásoknak a kezelésére, különös tekintettel a megelőzésre.

- *Földrajzi/klimatikus kockázatok*

A dolgozatban vizsgált missziók tagjai alapvetően két egymáshoz viszonylag közel fekvő földrajzi területen hajtják végre feladataikat.

⁴¹⁰ Fehér András: Álláspontom 34TDT4105419743 Repüléstudományi közlemények 15. évf. Különszám - Repüléstudományi konferencia 2003. április 4.

⁴¹¹ World Geographic Reference System.

Forrás: https://grokipedia.com/page/World_Geographic_Reference_System (Letöltés ideje: 2026. január 13.)

Irak területének jelentős része sivatagos, ahol gyakoriak a porviharok. A tél általában enyhe; fagypont alatti hőmérséklet és jelentős havazás csak az északi, magasabban fekvő hegyvidéki térségekben fordul elő. A nyár rendkívül száraz és forró, csapadékmentes időjárással, alacsony páratartalommal és nagyon magas UV-sugárzással.⁴¹²

Izrael és a palesztin területek éghajlata hasonló az előbbiekhöz. A térséget alapvetően két évszak jellemzi: az enyhe, novembertől májusig tartó tél, amelyet gyakran hirtelen lezúduló, erős esőzések kísérnek, valamint a forró, száraz nyár, amelyet gyakori porviharok és erős UV-sugárzás jellemez. A Jordán folyó völgyében a nyár még forróbb, és a tél is kellemesen meleg.⁴¹³ Mindkét misszió esetében komoly egészségügyi kihívást jelentenek a porviharok, amelyek károsan hatnak a légzőszervekre és a tüdőre. A magas hőmérséklet miatt fennáll a kiszáradás veszélye, az erős UV-sugárzás pedig káros hatással van a bőrre és a szemre. Bár az EU közel-keleti misszióiba vezényelt szakemberek viszonylag kevés időt töltenek a szabad ég alatt, előfordulhat, hogy gyakorlati foglalkozást kell tartaniuk a helyi kollégák számára tantermen kívül. Ilyen esetekben fennáll a napszúrás és a hőséguta kockázata, ezért ezek megelőzésére és a megfelelő védelemre fel kell készülni.

A felkészítés ezen részében a hallgatók megismerik a szem és a bőr védelmének alapelveit: milyen napszemüveget ajánlott viselni, hogyan előzhető meg a napégés, a napszúrás és a hőséguta, valamint milyen ruházat viselése javasolt. A hazaitól eltérő, extrém magas hőmérsékletben különösen fontos a test vízháztartásának fenntartása.

- *Veszélyes állatok*

Ahogy korábban említettem, az EU-missziókban szolgálatot teljesítő rendőri tanácsadók és civil szakemberek viszonylag kevés időt töltenek terepen, de ettől függetlenül előfordulhat, hogy veszélyes állatokkal találkoznak. Irakban – különösen a nagyvárosoktól távol, a sivatagos területeken – gyakran előfordulnak mérges kígyók és skorpiók.⁴¹⁴ Hasonló a helyzet Izraelben és a palesztin területeken is: ott is főként a sivatagos térségekben él néhány veszélyes állat- és rovarfaj.⁴¹⁵ Az EUPOL COPPS és az EUBAM Rafah missziók működési területén többféle skorpiófaj fordul elő, köztük halálos mérgűek is – például a sárga skorpió.⁴¹⁶

⁴¹² The World factbook, Iraq. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/> (Letöltés ideje: 2024. december 26.)

⁴¹³ Izrael Állam Nagykövetsége, Budapest. Földrajz. Forrás: <https://embassies.gov.il/budapest/AboutIsrael/Land/Pages/LAND-Geography-Climate.aspx> (Letöltés ideje: 2024. december 26.)

⁴¹⁴ Deadly Snakes, Insects Lurk in Iraq.

Forrás: <https://abcnews.go.com/Technology/story?id=97725&page=1> (Letöltés ideje: 2024. december 26.)

⁴¹⁵ What dangerous insects and animals are there in Israel.

Forrás: <https://acol.co.il/en/blog/pets/what-dangerous-insects-and-animals-are-there-in-israel-27> (Letöltés ideje: 2025. december 26.)

⁴¹⁶ Egy halálos mérgező a világ legdrágább folyadéka.

A misszióban szolgálatot teljesítők testi épségének és egészségének megóvása érdekében alapvető fontosságú a veszélyes élőlényekkel való találkozás kockázatát csökkentő megelőző eljárások ismerete. Minimalizálni kell annak lehetőségét, hogy különböző rovarok vagy rágcsálók búvóhelyet találjanak a környezetükben. Ezért a felkészítés során tudatosítani kell, hogy a missziós területen lakó- és munkahelyükön tartsák csukva a nyílászárókat, vagy használjanak szúnyoghálót. A terepen történő mozgás során viseljenek bakancsot vagy zárt cipőt.

Ezen kívül többféle kígyó is megtalálható a területen, de azok nagyrésze nem mérgező, kivétel ezek közül a palesztin vipera⁴¹⁷, amelynek marása veszélyes lehet. A térségben többféle pók is él, amelyek csípése szintén kockázatot jelenthet az emberre. Előfordulnak kis számban leopárdok és farkasok is, bár ezek általában kerülik az embert. A sakálok viszont nagy számban élnek, főként a Negev- és a Júdeai-sivatagban.

A felsorolt vadon élő állatok nem jelentenek veszélyt, ha élőhelyüket érintetlenül hagyják. Ezért fontos, hogy a meghatározott menetvonalakat ne hagyjuk el, és szabadidőben is csak a turisták számára kijelölt utakat használjuk. Nagyobb veszélyt jelentenek Ciszjordániában, Gázában és Irakban – főként a lakott területeken – a falkába verődött kóbor állatok, elsősorban a kutyák. Éhesen, csoportba verődve elég erősnek érzik magukat ahhoz, hogy akár emberre is támadjanak. Gyalogosan ajánlott elkerülni a külvárosi negyedeket, ahol a kóbor kutya-falkák leggyakrabban előfordulnak.

A három érintett misszió nemzetközi állománya a helyi lakosoktól bérelt ingatlanokban él szabadidejében, ezért a lakás kiválasztásánál – sok egyéb biztonsági szempont mellett – azt is mérlegelni kell, hogy a közelben nincs-e olyan hely, ahol kóbor állatok összeverődhetnek. A kóbor állatok általában nem rendelkeznek megfelelő védőoltással, így a veszettség vírushordozói is lehetnek.

A nyári hónapokban gyakran megjelennek a Földközi-tenger izraeli partvidékén a medúzák, amelyek csípése fájdalmas, égési sérülést okozhat.

- Ivóvíz minősége

A különböző válságövezetekben és háborús konfliktusok által érintett országokban a megfelelő közszolgáltatások biztosítása nem, vagy csak részben megoldott. Ez igaz Irakra és a palesztin területekre is. Irakban a tisztított, kezelt víz nagy része emberi fogyasztásra nem megfelelő, és még öntözésre sem a legjobb minőségű. A szennyvíztisztító telepek többsége túlterhelt, az

Forrás: <https://hamuesgyemant.hu/halalos-mereg-skorpio> (Letöltés ideje: 2025. január 6.)

⁴¹⁷ Palestine viper

Forrás: <https://biodb.com/species/palestine-viper/> (Letöltés ideje: 2024. december 26.)

elmúlt évtizedekben pedig nem állt rendelkezésre elegendő anyagi forrás a karbantartásukhoz és működtetésükhöz. A szennyezett ivóvíz miatt a helyi lakosság fokozottan ki van téve a különböző fertőző betegségek terjedésének kockázatának.⁴¹⁸ Ciszjordániában a vízvezeték-hálózat elöregedett, gyakoriak a csőtörések és egyéb meghibásodások. A lakosság mindössze körülbelül 30 százaléka csatlakozik a szennyvízcsatorna-hálózathoz, és a keletkező szennyvíznek csupán 5–10 százalékát kezelik.⁴¹⁹

A legrosszabb a helyzet a Gázai övezetben, többek között az ivóvíz minősége és a szennyvízkezelés tekintetében is. Az övezetben a vezetékes víz nagy része emberi fogyasztásra alkalmatlan. A gázai vízhálózatból származó víz mintegy 97%-a nem felel meg az Egészségügyi Világszervezet minőségi előírásainak, magas sótartalma és jelentős szennyezettsége miatt.⁴²⁰ Ezen túlmenően becslések szerint naponta mintegy 90 000 köbméter kezeletlen szennyvíz ömlik Gázából közvetlenül a Földközi-tengerbe, illetve szivárog a nagy központi esővíztározóba. Ez jelentősen növeli a vízzel terjedő fertőző betegségek kockázatát. A Gázai övezet humanitárius helyzete a mostani Hamasz–IDF fegyveres konfliktus következtében tovább romlott. Az amúgy is fejletlen infrastruktúra súlyosan károsodott, az ivóvíz- és szennyvízrendszerek működése még inkább ellehetetlenült, és a lakosság alapvető ellátása válságos állapotba került.

A fentiek miatt a felkészítés során külön hangsúlyt kap annak tudatosítása, hogy amennyiben nem áll rendelkezésre a misszió egészségügyi szolgálata által bevizsgált, nemzetközi normáknak megfelelő vezetékes ivóvíz a nemzetközi állomány számára, úgy csak a kizárólag bontatlan palackos víz fogyasztása megengedett.

- *Levegőszennyezés*

A szennyvíz kezeletlensége mellett a megfelelő hulladékfeldolgozás hiánya és az ebből eredő légszennyezettség is komoly egészségügyi kockázatot jelent. Irakban és a palesztin területeken óriási kihívást okoz a felgyülemlett háztartási és ipari hulladék gyűjtése és tárolása. Mivel a szükséges infrastruktúra nem, vagy csak korlátozottan áll rendelkezésre, a háztartások és kisvállalkozások nagy része a felhalmozódott hulladékot elégeti – beleértve a műanyag palackokat és használt gumiabroncsokat is –, ami nagyban növeli a levegőszennyezést. Ezért a

⁴¹⁸ Ewen C.D. Todd: Waterborne Diseases and Wastewater Treatment in Iraq *Journal of Food Protection* 87 (2024) p.2-3.

⁴¹⁹ The World Bank Water Security and Resilience Program (P176025) p. 8. Forrás: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099170002082316002/pdf/BOSIB19cb1df0d0bf185e512e937e81b686.pdf> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

⁴²⁰ Threats to Water Access. Forrás: <https://www.anera.org/priorities/water-access/> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

misszió nemzetközi állománya számára a lakóhely megválasztásakor ezt különösen fontos figyelembe venni, az egészségre veszélyes, szeméttel terhelte területeket el kell kerülni.

- *Stressz*

A missziós területen a nemzetközi rendőri tanácsadók és civil szakértők komoly stresszterhelésnek vannak kitéve, amelynek okai között szerepel a családtól való hosszú távollét. Alapvetően két-három havonta van lehetőség arra, hogy a külszolgálatot teljesítők – összevont szabadnapokat kivéve – hazalátogassanak. A stresszt tovább növeli a szinte folyamatos mentális és fizikai terhelés. A műveleti területen a szolgálatteljesítési időn kívül is folyamatosan jelen lévő kihívásokra figyelni és reagálni kell (például kijárási tilalom, légiriadó, terrorcselekmények). A fogadó ország eltérő kultúrája, vallása és a társadalmi érintkezés különböző szabályai szintén komoly stresszfaktort jelenthetnek, főként a vezénylés kezdeti időszakában. A kiutazó állományt ezért fel kell készíteni a várható stresszhelyzetekre és azok kezelésére. A felkészítés fontos része a stressz tüneteinek időbeni felismerése. A missziók egészségügyi szolgálata felkészült a stressz tüneteinek hatékony kezelésére; amennyiben ez nem bizonyul elegendőnek, az érintett szakembert ideiglenesen vagy akár véglegesen is ki kell vonni a missziós területről.

- *Aknák, fel nem robbant lövedékek és improvizált robbanószerkezetekkel kapcsolatos alapismeretek*

A Közel-Kelet több évtizedes fegyveres konfliktusaiban megbecsülni is nehéz, hány millió aknát telepítettek, hány millió tüzérségi lövedéket lőttek ki, illetve mennyi légi bombát dobtak le a szemben álló felek. Egy tüzérségi lövedék kilövése vagy légi bomba ledobása során mindig fennáll annak a lehetősége, hogy az eszköz nem robban fel, és így később a civil lakosság számára potenciális veszélyforrássá válik. Az aknák és a fel nem robbant lövedékek (Unexploded Ordnance – UXO) Irakban és a palesztin területeken egyaránt komoly biztonsági kockázatot jelentenek. Ciszjordániában a taposóaknákat elsőként a jordániai hadsereg telepítette az 1967-es, úgynevezett hatnapos arab–izraeli háborút megelőzően. Aknamezőket alakítottak ki Jeruzsálemtől keletre, a hegyvidéki területeken, valamint a Jordán-völgyben.

Az 1967-es háborút követően Izrael további aknamezőket telepített a Jordániával közös határ mentén, a Jordán folyó nyugati, jobb partján. Az azóta eltelt idő során az akkor lerakott aknák a sivatagi környezet változásával együtt elmozdulhatnak, és mind a mai napig állandó veszélyt jelentenek.⁴²¹ Az aknák felszedésére nem áll rendelkezésre megfelelő anyagi forrás, és hiányzik a politikai akarat is a mentesítési műveletek végrehajtásához.

⁴²¹ The Halo Trust West Bank. Forrás: <https://www.halotrust.org/where-we-work/middle-east/west-bank/> (Letöltés ideje: 2025. január 26.)

Irak a világ egyik leginkább aknákkal és UXO-val szennyezett országa. Az Irak–Irán háború (1980–1988), Kuvait inváziója és az azt követő nemzetközi beavatkozás (1990–1991), az Egyesült Államok vezette nemzetközi intervenció (2003), valamint az ezt követő többéves fegyveres konfliktusok eredményeként az ENSZ adatai szerint mintegy 2733 négyzetkilométernyi elaknásított és UXO-val szennyezett terület található az országban.⁴²²

A különböző terrrorszervezetek és fegyveres csoportok előszeretettel alkalmaznak improvizált robbanószerkezeteket (Improvised Explosive Device – IED). A célpontok általában a helyi közigazgatási, fegyveres és rendvédelmi szervek objektumai, illetve járművei. Mivel az EU KBVP-missziók állománya a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek tagjait képezi és mentorálja, tevékenységeiket alapvetően a helyi szervek objektumaiban végzik, így ők is célponttá válhatnak egy-egy robbantásos merénylet során.

Az aknák, UXO-k és IED-k komoly veszélyt jelentenek a missziók állományára, ezért a felkészítés során a leendő missziótagok alapismereteket szereznek a különböző robbanóeszközökről és azok működéséről. A képzés célja nem az, hogy a rendőrökből vagy civil szakértőkből tűzszerészeket képezzenek, hanem az, hogy felismerjék az UXO-kat és IED-eket, azonosítsák lehetséges telepítési helyeiket, és elkerüljék azokat.

- *Tűszhelyzetek kezelése*

A missziós területeken a különböző nemzetközi szervezetek tagjai általában nem számítanak elsődleges célpontnak a helyi terrrorszervezetek vagy szervezett bűnözői csoportok számára. Ugyanakkor előfordulhat, hogy egyes csoportok külföldieket rabolnak el váltságdíj fejében, anyagi haszonszerzés céljából. Irakban és Szíriában az ISIS egyik fő bevételi forrását az elrabolt személyekért, külföldiekért követelt váltságdíjak jelentették.⁴²³

A Sínai-félszigeten 2013-ban egy magyar rendőrtiszt is helyi fegyveres csoport fogságába esett.⁴²⁴ A Többnemzeti Erők és Megfigyelők (Multinational Force & Observers – MFO) állományában szolgálatot teljesítő, szabadidejét töltő kollégát rövid ideig túszként tartották fogva a helyi fegyveresek, egy elfogott társuk szabadon bocsátásáért cserébe. Az érintett személyt – akinek szabadon bocsátásáért cserébe tervezték visszaadni a magyar kollégát – az egyiptomi hatóságok kábítószer-csempészet miatt vették őrizetbe. A fegyveresek célpontja nem a nemzetközi szervezet állománya volt, és azonnal szabadon engedték a kollégát, amint

⁴²² UNMAS. Forrás: <https://www.unmas.org/en/programmes/iraq> (Letöltés ideje: 2025. november 19.)

⁴²³ European Parliament Directorate-General For External Policies Policy Department: the Financing Of The 'Islamic State' In Iraq And Syria (Isis) In-Depth Analysis 2017. p. 8.

⁴²⁴ Lippai Zsolt Sándor – Fekete Tamás (2020): 1995-2015 Egyiptom – Többnemzeti Erők És Megfigyelők, Magyarország 20 Éves Szerepvállalása Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Szakmai Szemle Xviii. Évfolyam 4. szám, 2020. p. 94.

megtudták, kit tartanak fogva. Ugyanakkor az eset jól példázza, hogy a missziók tagjai bármikor olyan helyzetbe kerülhetnek, amikor „rossz időben vannak rossz helyen”.

A missziót megelőző felkészítés során a kiutazó állomány tagjai átfogó alapismereteket kapnak a túszhelyzetek kezelésének elméleti és gyakorlati vonatkozásairól. A képzés kitér arra, hogy egy lehetséges túszhelyzetben milyen magatartásformák tekinthetők biztonságosnak, mely cselekvések kerülendők, valamint milyen kommunikációs és viselkedési stratégiák segíthetik a túlélést és a helyzet stabilizálását. A résztvevők megismerik a túszejtők motivációinak lehetséges típusait, a helyzet eszkalációjának kockázatait, továbbá azokat a pszichológiai tényezőket, amelyek befolyásolhatják a túszt és a túszejtő közötti kommunikációt, interakciókat.

A képzés záró szakaszának fontos eleme a tanfolyam tartalmának, módszertanának és az oktatók felkészültségének a résztvevők általi értékelése. A visszacsatolás kiemelt jelentőséggel bír, mivel a hallgatók tapasztalatai és észrevételei alapján a későbbiekben tovább finomíthatók a képzési modulok, ezáltal növelhető a hasonló felkészítések hatékonysága, relevanciája és gyakorlati alkalmazhatósága.

A képzés szorosan kapcsolódik a gondoskodási kötelezettséghez, amely minden személyzetre vonatkozik – mind a saját biztonságuk, mind pedig azon környezet biztonsága tekintetében, amelyben működnek és amelyhez hozzájárulnak. A jól képzett személyzet kisebb valószínűséggel követ el hibákat, és jobban felkészült a potenciálisan veszélyes helyzetek kezelésére, ezáltal hozzájárul a missziók általános biztonságához, hatékonyságához és sikeréhez. Ezért elengedhetetlen, hogy minden, a KBVP-missziókba vagy műveletekbe felvett munkatárs egységesített, releváns bevetés előtti képzésben részesüljön, amely a kiküldetés előfeltétele. A képzésnek ki kell térnie a KBVP sajátosságaira és működési környezete(i)re, beleértve a kulturális és biztonsági vonatkozásokat és azok összefüggéseit. A magas vagy kritikus kockázatú országokba kiküldött személyzet számára kötelező egy egységesített és hitelesített HEAT-, vagy annak megfelelő nemzeti képzés, amely a bevetés előtti felkészítést egészíti ki. A misszióbiztonsághoz kapcsolódó elérhető képzések szintén fontosak, mivel a gondoskodási kötelezettség területén nyújtott átfogó csomag részét képezik.

5.2.4. A civil missziók felkészítésének jelenlegi helyzete

Az EUPCST-projekt időszaka 2023-ban fejeződött be, több sikeres képzés és gyakorlat megszervezését követően. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a közös felkészítések rendszere

megszűnt volna; a KBVP-missziók állományának felkészítése jelenleg is hasonló keretek között zajlik.

Egyrészt továbbra is a tagállamok elsődleges felelőssége a saját vezényelt rendészeti szakembereik és civil tanácsadók misszió előtti felkészítése. Ennek megfelelően a ROKK általában évente szervez egy, az EU, ENSZ és EBESZ válságkezelő tevékenységére felkészítő tanfolyamot, valamint egy HEAT-képzést, a fent ismertetett tematika alapján. Az évi egy-egy felkészítés hazai szinten megfelelően biztosítja azt a szakemberlétszámot, amelyből a többlépcsős kiválasztási eljárás során kiválaszthatók azok, akik eredményesen, hatékonyan és biztonságosan képesek ellátni a háborús válságkövetekben rájuk háruló feladatokat.

A ROKK kiváló szakmai kapcsolatot alakított ki a szlovák társszervekkel; a hazai felkészítéseken a magyar hallgatók és oktatók mellett rendszeresen részt vesznek szlovák szakemberek is. Hasonló módon a magyar oktatókat is rendszeresen meghívják a szlovák rendőrség által szervezett, a nemzetközi válságkezeléshez kapcsolódó képzésekre.

A nemzeti felkészítéseken túl továbbra is folyamatban van a közös KBVP-felkészítések szervezése is. Az új projekt EU Képzési Kezdeményezés (EU Training Initiative – EUTI) néven fut tovább, hasonló feltételekkel, mint a korábbi EUPCST. A tavalyi évben, szeptember 9-én az Európai Unióhoz akkreditált Szlovénia Állandó Képviseletén tartották meg az EU által finanszírozott, hároméves EUTI-projekt nyitó értekezletét.⁴²⁵ A projekt konzorciuma 15 taggal alakult meg – gyakorlatilag ugyanazokkal a partnerekkel, akik az EUPCST-t is alkották. A kezdeményezés vezetője a szlovén Európai Perspektíva Központja.⁴²⁶

Hazánk sajnos jelenleg nem vesz részt aktív tagként az EUTI-projektben; ez azonban nem jelenti azt, hogy a különböző EUTI-képzésekre ne küldhetnénk hallgatókat. Ugyanakkor EUTI által finanszírozott képzést Magyarország nem szervezhet.

Az EUTI célja egységesített, magas színvonalú, a felmerülő igényekhez igazodó misszió előtti és – szükség esetén – misszió közbeni képzések megvalósítása, valamint speciális konferenciák szervezése a válságkezeléshez kapcsolódó újonnan felmerülő témákban. A program arra törekszik, hogy a missziókra vezényelt szakértők olyan tudással és készségekkel rendelkezzenek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy sikeresen helyt álljanak összetett műveleti környezetekben, ezáltal erősítve az EU szerepét, mint a globális béke és biztonság proaktív szereplője.

⁴²⁵ 9 Sep 2025: Launch of the EU-funded training initiative (EUTI) on crisis management.

Forrás: <https://www.egmontinstitute.be/training/9-sep-2025-launch-of-the-eu-funded-training-initiative-euti-on-crisis-management/> (Letöltés ideje: 2026. január 31.)

⁴²⁶ Centre for European Perspective. Forrás: <https://www.cep.si/euti/> (Letöltés ideje: 2026. január 31.)

5.3. A fejezet összegzése

A missziós feladatok ellátásához szükséges képzési rendszer biztosítja, hogy a KBVP válságkezelő tevékenységében részt vevő rendészeti szakemberek, civil szakértők megfelelően felkészüljenek a rájuk váró feladatok hatékony és eredményes végrehajtására. A jól képzett személyzet kisebb valószínűséggel követ el hibákat, és jobban felkészült a potenciálisan veszélyes helyzetek kezelésére, ezáltal hozzájárul a missziók általános biztonságához, hatékonyságához és sikeréhez. Ezért elengedhetetlen, hogy minden, a KBVP-missziókba kiválasztott munkatárs egységesített, releváns bevetés előtti képzésben részesüljön. A képzésnek ki kell térnie a KBVP sajátosságaira és a missziók működési környezetére, beleértve a kulturális és biztonsági vonatkozásokat, valamint ezek összefüggéseit. A magas vagy kritikus kockázatú országokba kiküldött személyzet számára kötelező a HEAT- vagy annak megfelelő képzés, amely a bevetés előtti felkészítést egészíti ki.

A fentiekben elemzett képzési rendszert tágabb uniós szakpolitikai keretbe helyezve megállapítható, hogy a KBVP-missziók személyi felkészítése akkor tekinthető bizonyítottan hatékornak, ha az EU közös képzési normáira épül, és ezekhez mérhető kimenetek kapcsolódnak.

A hazai missziós alapfelkészítés és a HEAT-képzés tartalmi elemei az ESDC tantervein és képzési követelményein alapulnak. Ez egyrészt tudományosan összehasonlíthatóvá teszi a magyar gyakorlatot, másrészt az EU-szintű tantervi szttenderdekhez köti azt. A komparatív megfelelés érdekében a hazai modulok az ENSZ rendőri kézikönyv, valamint az In Control – gyakorlati útmutató válságkezelő missziókban dolgozó civil szakértők számára elvárásaival is összhangban állnak, ami tovább erősíti a nemzetközi interoperabilitásnak való megfelelést.

A jelen fejezetben bemutatott felkészítési gyakorlat olyan, EU-s stratégiák és ESDC-tantervi szttenderdek által keretezett modellbe illeszkedik, amely érdemben hozzájárul a missziós felkészítés hatékonyságának növeléséhez.

Az alábbi rövid történet jól szemlélteti az EUPCST és más válságkezelési feladatokra való felkészítések hasznosságát. A 2021. szeptemberi alaptanfolyam végén az egyik résztvevő – aki egy nyugat-európai ország fővárosában több mint húsz éve lát el közrendvédelmi feladatokat, és részt vett terrorcselekmények következményeinek felszámolásában – odalépett hozzám, és csak ennyit mondott: *„Köszönöm ezt az egy hetet. Sokat tanultam tőletek, és biztos vagyok benne, hogy ez a tudás, amit itt szereztem, egy nap megmenti az életem.”*

Az EU KBVP-missziókban szolgálatot teljesítő szakemberek felkészítése olyan összetett és több szinten szervezett folyamat, amely egyszerre épít a nemzetközi szervezetek

által meghatározott sztemderdekre, a tagállamok saját képzési rendszereire, valamint a missziókban szerzett gyakorlati tapasztalatokra. A képzési struktúra célja, hogy a missziókba vezényelt rendőrök, rendészeti szakemberek és civil szakértők egységes, magas színvonalú, a válságövezetek sajátosságaihoz igazodó felkészítést kapjanak. A fent bemutatott példák jól szemléltetik, hogy a felkészítés nem csupán szakmai ismeretek átadását jelenti, hanem egy olyan komplex kompetenciarendszer kialakítását is, amely magában foglalja a kulturális érzékenységet, a biztonságtudatosságot, a kommunikációs készségeket.

A nemzetközi válságkezelő missziók sajátossága, hogy a szakemberek sokszor kiszámíthatatlan, gyorsan változó környezetben, eltérő társadalmi, politikai és kulturális háttérrel rendelkező partnerekkel dolgoznak együtt. A felkészítés ezért nemcsak a szakmai tudás elmélyítésére, hanem a rugalmasság, a helyzetfelismerés, a konfliktuskezelés és a döntéshozatali képességek fejlesztésére is hangsúlyt helyez. A képzések során alkalmazott tanulóközpontú, gyakorlatorientált módszerek – mint a szimulációk, terepgyakorlatok, szerepjátékok – lehetővé teszik, hogy a résztvevők valósághű környezetben próbálják ki a megszerzett ismereteket, és felkészüljenek a missziós szolgálat során várható kihívásokra.

A magyar rendőrség részvétele az EUPCST-programban jelentős mérföldkönek tekinthető. A teljes jogú tagság nemcsak a külföldi képzéseken való részvételt biztosította, hanem lehetőséget teremtett arra is, hogy Magyarország maga is aktív alakítója legyen az uniós képzési rendszernek. A hazánkban megszervezett alaptanfolyam és a speciális felkészítések azt mutatják, hogy a magyar rendőrség képes magas színvonalú, nemzetközi elvárásoknak megfelelő képzési programok megvalósítására. Ezek az események hozzájárulnak a hazai szakemberek nemzetközi láthatóságának növeléséhez, a szakmai kapcsolatok bővítéséhez, valamint ahhoz, hogy Magyarország aktív és megbecsült szereplője legyen az EU válságkezelési tevékenységének.

A programban való részvétel további előnye, hogy a magyar szakemberek közvetlenül ismerhetik meg más tagállamok rendészeti kultúráját, eljárásrendjeit és bevált gyakorlatait. Ez a tudás nemcsak a missziós feladatok ellátása során hasznos, hanem a hazai rendészeti tevékenység fejlesztéséhez is hozzájárul. A nemzetközi együttműködés révén olyan tudás- és tapasztalatcsere valósul meg, amely hosszú távon erősíti a magyar rendőrség tagjainak szakmai felkészültségét, adaptációs képességét és innovációs potenciálját.

Elmondható, hogy az EU KBVP-missziók felkészítési rendszere kulcsfontosságú eleme a nemzetközi válságkezelés hatékonyságának. A jól képzett, felkészült szakemberek képesek hozzájárulni a fogadó országok stabilizációjához, a helyi biztonsági szektor fejlesztéséhez és a hosszú távú béke megteremtéséhez. A strukturált és többdimenziós képzési rendszerek –

ideértve a szakmai, biztonsági és interkulturális felkészítést – jelentősen növelik a szakértők tudásátadási hatékonyságát, adaptivitását és a helyi intézményekkel való együttműködés minőségét.

Magyarország aktív részvétele ebben a rendszerben nemcsak a nemzetközi szerepvállalás erősítését jelenti, hanem a hazai rendészeti szervek szakmai fejlődését is támogatja. A képzési programokban való aktív részvétel és azok hazai szervezése egyaránt hozzájárul ahhoz, hogy a magyar rendőrség olyan szakembereket küldhessen missziókba, akik magas színvonalon, biztonságosan és eredményesen képesek ellátni feladataikat a világ bármely válságövezetében.

Megítélésem szerint a rendőrség – és annak képviselőiben a ROKK, mint az EUPCST egyik tagja – az elmúlt években a sikeres nemzetközi képzések szervezésével bizonyította, hogy hasznos és megbízható résztvevője a nemzetközi projektnek, és jelentős mértékben hozzájárul ahhoz, hogy az EU KBVP-missziókba – köztük a közel-keleti missziókba – vezényelt szakemberek megfelelő felkészítésben részesüljenek.

Kifejezetten hasznos lenne, ha a rendőrség a jövőben is teljes jogú tagként venne részt az EU közös válságkezeléshez kapcsolódó képzési tevékenységében. Mivel az ilyen közös képzési projekteken nemzeti intézmények vesznek részt, megfontolásra érdemes, hogy a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kara is bekapcsolódjon hasonló tevékenységekbe. Így a ROKK által szervezett gyakorlati képzések mellett például az EUTI égisze alatt szervezett tudományos konferenciákon nemzetközi szinten is meg lehetne osztani azt a tudást, amely az Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Karán (NKE RTK) eddig felhalmozódott.

A projekten belül különösen értékes volt a Magyarországon 2020-ban megrendezett határrendészeti felkészítés. Hazánk ezen a szakterületen olyan magas szintű szakmai tudással rendelkezik, amelynek megosztásával hatékonyan támogathatók más tagállamok határrendészeti szervei, valamint az EU nemzetközi válságkezelési tevékenysége.

6. Képességfejlesztés, a tudás átadása

Az EU válságkezeléssel kapcsolatos szerepvállalásának egyik leglényegesebb eleme a helyi felelősségvállalás. Ennek lényege, hogy a válságból a stabilitásba történő átmenet során a helyi hatóságoknak kell vezető szerepet vállalniuk. Az unió kizárólag olyan feladatokat – például a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek képességfejlesztését – vállal, amelyek a helyi érdekeket szolgálják, és amelyek megvalósítását a helyi politika és társadalom is támogatja. Ezt az alapelvet az EU a különböző szakpolitikák kialakítása, valamint a missziók feladatainak meghatározása és végrehajtása során folyamatosan figyelembe veszi.

A dolgozatban említett EU-missziók egyike sem rendelkezik, rendelkezett végrehajtói jogosítványokkal, és klasszikus rendészeti feladatokat sem hajt végre. Az elemzett missziók tevékenységének leghatékonyabb eszköze a szakmai tudás, amelynek átadásával növelik a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek hatékonyságát. Az EU nem is kíván beavatkozni, és valójában képességei is hiányoznak ahhoz, hogy erővel avatkozzon be egy válság sújtotta közel-keleti ország belügyeibe, rákényszerítse akaratát, vagy erővel próbálja a demokráciát és a demokratikus értékeket „importálni”.

Az EU KBVP tevékenységében részt vevő rendőrök, rendészeti szakemberek, valamint jogi és igazságügyi szakértők egyik elsődleges feladata a különböző válságkezelő és békefenntartó missziókban a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervezetek tagjainak mentorálása, képzése, részükre történő tanácsadás és ezeken keresztül képességeik fejlesztése. A mentorok és tanácsadók munkájukkal támogatják a fogadó ország demokratikus intézményrendszereinek kiépítését és megerősítését, hozzájárulva ezzel a stabilitás és a béke megteremtéséhez. A jogállamiság és azon keresztül a stabilitás megteremtése a Közel-Keleten működő, valamint más EU KBVP-missziók egyik legfontosabb stratégiai célkitűzése.

A konfliktusok sújtotta fogadó országokban, ahol a kormányzati rendszerek – különösen a rendvédelem és az igazságszolgáltatás – nem működnek megfelelően, a nemzetközi tanácsadókra kiemelt feladat hárul. Tevékenységükkel hozzájárulnak ahhoz, hogy a konfliktusból a „normalitásba” történő átmenet során egy stabil, a nemzetközi normáknak megfelelően működő rendvédelmi és igazságügyi rendszer jöjjön létre.

A KBVP eddigi szerepvállalásában számos jó példa mutatja a tanácsadói és mentorálási tevékenység sikerességét. Az egyik ilyen az Unió első civil/rendőri válságkezelési szerepvállalása, az EU Rendőri Missziója Bosznia-Hercegovinában (EU Police Mission in

Bosnia and Herzegovina – EUPM BiH).⁴²⁷ Az EU stratégiai célja Bosznia-Hercegovinában egy stabil, békés és soknemzetiségű ország létrehozásának támogatása volt, amely szomszédaival békés együttműködésre törekszik, és az EU-tagság elérését célozza meg. Ennek részeként az Unió a jogállamiság támogatása érdekében hozta létre a missziót, amelynek mandátuma egy professzionális és többnemzetiségű rendőrségi modell kialakítását tűzte ki célul. A létrehozandó modellnek a legjobb európai és nemzetközi normák szerint kell működnie, amelyet a misszióba vezényelt szakértők mentorálási és tanácsadói tevékenysége támogat.

A misszió akkori vezetője 2012-ben elkészített missziót lezáró jelentésében is kiemelte, hogy az EUPM BiH sikeresen teljesítette feladatait.⁴²⁸ Az EUPM BiH az Unió első civil/rendőri missziójaként a válságkezelés újszerű eszközeként indult. A helyi rendészeti szervekkel és más nemzetközi szervezetekkel közvetlenül együttműködve közel tízéves működése során elérte azokat a célokat, amelyeket Brüsszel az induláskor meghatározott. A továbbiakban az EUPM működése referenciaként szolgál a KBVP polgári válságkezelési tevékenységeinek végrehajtása során.

A jelenleg működő EU KBVP civil/rendőri misszióinak többsége továbbra is tanácsadó, támogató, megfigyelő vagy kiképzési feladatokat lát el. A jelenleg működő 12 civil/rendőri misszió fő feladata a képzés, tanácsadás, mentorálás és megfigyelés a különböző válságövezetekben Európában, Ázsiában és Afrikában. Az egyetlen, korlátozott végrehajtói jogosítványokkal rendelkező KBVP civil misszió az EULEX. Az EULEX fő feladata a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek munkájának támogatása. Emellett egy kisebb, körülbelül század erejű egység személy- és objektumvédelmi feladatokat lát el, továbbá tartalék erőként is működik. A helyi rendőrség felkérése esetén tömegkezelési és közrendvédelmi feladatokat is végrehajthat.

Az Unió alapvetően nem kíván – és valószínűleg nem is tudna, a megfelelő létszámú katonai és rendőri erő, valamint a politikai akarat hiányában – erővel beavatkozni a fogadó országok belügyeibe. Az EU polgári válságkezelési tevékenységének fő „fegyvere” a képzésen, tanácsadáson, megfigyelésen és mentoráláson alapuló támogatás. Ennek célja a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek fejlesztése annak érdekében, hogy azok a nemzetközi normáknak megfelelően átláthatóan, elszámoltathatóan és jogszabályokon alapulva működjenek. Ez különösen igaz a közel-keleti régióban működő KBVP-missziókra.

⁴²⁷ EUPM/BiH. Forrás: https://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/eupm-bih/index_en.htm (letöltés ideje: 2026. január 31.)

⁴²⁸ Final Report of the Head of Mission European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina. Forrás: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10762-2012-EXT-1/en/pdf> (Letöltés ideje: 2025. február 2.)

A támogató, képességfejlesztő polgári KBVP-missziók a megfigyelés, mentorálás és tanácsadás módszereit alkalmazzák (Mentoring, Monitoring, Advising – MMA). A civil/rendőri KBVP-missziók esetében az MMA célja alapvetően a kapacitásépítés, valamint a nemzetközi normákon alapuló rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszerek eredményes működtetésének támogatása. Ennek része ezen rendszerek eredményes, törvényes és a nemzetközi normák szerinti működéséhez szükséges szakmai ismeretek, tudás átadása. A cél, hogy a támogatás révén a fogadó fél képes legyen egy fenntartható, a jogállamiság keretei között jól működő rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszert kialakítani és működtetni.

Annak érdekében, hogy az MMA-tevékenység a missziókban szolgálatot teljesítő egyenruhás és civil szakértők, tanácsadók számára egységesen értelmezhető legyen, az EU KBVP-n belül kidolgoztak egy egységes, írásos iránymutatást annak végrehajtására.⁴²⁹

Az egységes szabályozás és iránymutatás azért is fontos és hasznos, mert a missziókba kiválasztott és vezényelt szakértők, szakemberek széles körű szakmai, sok esetben vezetői tapasztalattal és szakértelemmel rendelkeznek a saját szakterületükön. Ugyanakkor nem feltétlenül rendelkeznek a tudás átadásához szükséges pedagógiai és képzési tapasztalatokkal, ismeretekkel, illetve a kulturális különbségekből adódó problémák hatékony kezelésének eszközeivel sem. Ezek hiányában tevékenységük hatékonysága is könnyen megkérdőjelezhetővé válhat.

Az egységes EU-s irányelvek kidolgozása előtt a missziókba vezényelt rendészeti szakemberek az MMA-tevékenység végrehajtása során saját és mások által megszerzett tapasztalatokra hagyatkozva tanulták meg annak hatékony módszereit. Korábban az EU KBVP-missziók önállóan készítettek saját működési szabályzatokat (Standard Operating Procedure – SOP) és képzési terveket, amelyekbe integrálták az MMA-tevékenység általuk követendőnek tartott alapvetéseit. A missziók által kidolgozott dokumentumok rögzítették az MMA feladatainak végrehajtására vonatkozó alapelveket és részletes módszertani útmutatásokat.

Ugyanakkor ezek a szabályzatok mindig az adott misszió mandátumával összhangban készültek, így alkalmazhatóságuk alapvetően csak az adott misszióra korlátozódott. Néhány uniós tagállam felismerve a problémát, MMA-tevékenységre felkészítő tanfolyamokat szervezett a leendő tanácsadók és mentorok számára. Elsősorban azok az országok voltak aktívak – és jelenleg is azok – ezen a területen, amelyek nagyszámú civil szakértőt és rendészeti szakembert vezényelnek a KBVP-missziókba. Például a legátfogóbb MMA-tevékenységre

⁴²⁹ Civopsdr Operational Guidelines For Monitoring, Mentoring And Advising In Civilian Csdp Missions.
Forrás: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15272-2014-INIT/en/pdf> (Letöltés ideje: 2025. február 02.)

felkészítő tanfolyamot a német szövetségi rendőrség dolgozta ki a Nemzetközi Békeművelési Központtal (Zentrum für Internationale Friedenseinsätze – ZIF) együttműködésben. A ZIF által szervezett tanfolyam tantervét ⁴³⁰ az európai polgári válságkezelésre irányuló képzési kezdeményezés (Europe's Training Initiative for Civilian Crisis Management – ENTRi) is jóváhagyta, ennek köszönhetően azt rendszeresen rendezik meg különböző európai országokban vagy a missziós, művelési területen.

Az MMA-tevékenység három kulcsfeladatot foglal magába a képességfejlesztés területén, amelyeket stratégiai, művelési és/vagy taktikai szinten hajt végre az adott misszió. A Közel-Keleten működő EU KBVP-missziók esetében elsősorban stratégiai és művelési szintű képességfejlesztésről beszélhetünk, míg a taktikai szintű tanácsadás kevésbé jellemző az elemzett missziókban.

6.1. Megfigyelés (monitoring)

A KBVP civil/rendőri missziók esetében az MMA-tevékenység végrehajtása során a „monitoring” a teljesítmény, a hatékonyság és a munkamódszerek, valamint a helyi partnerek – rendvédelmi és igazságügyi szakemberek – munkájának megfigyelését jelenti. Ennek célja, hogy a későbbi mentorálási és tanácsadási tevékenység hatékonyan és eredményesen valósulhasson meg. A monitoring továbbá magában foglalja annak a helyi intézményi, jogszabályi és politikai környezetnek a megértését is, amelyben a rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek működnek, illetve a helyi szakemberek dolgoznak. Ennek megfelelően a megfigyelés, a helyi viszonyok feltérképezése és megértése különösen intenzíven jelenik meg az MMA-folyamat kezdeti szakaszában.

Ez akkor is érvényes, ha az MMA kiegészül képzési tevékenységgel. Ilyen esetekben a folyamat első szakaszában a megfigyelés és helyzetfelmérés kiterjed a helyi szervek és szakemberek képzési igényeinek feltárására, valamint a hiányzó vagy hiányos kompetenciák meghatározására. Az így nyert információk alapján lehet a szükséges tudás átadását célzó képzéseket, konferenciákat és műhelymegbeszéléseket hatékonyan megtervezni, megszervezni és végrehajtani.

Az MMA-tevékenység utolsó szakaszában a monitoring arra irányul, hogy a mentorálás, tanácsadás vagy képzés eredményeként milyen változás, fejlődés történt a helyi kollégák

⁴³⁰ Mentoring & Advising. Forrás: <https://www.zif-berlin.org/en/training/mentoring-advising-i2023> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

feladatellátásában, és az milyen hatást gyakorolt az adott intézményre, amelynek kötelékében szolgálatot teljesítenek.

Fontos különválasztani a „megfigyelési” feladatok jelen meghatározását attól a „megfigyeléstől”, amelyet néhány más civil/rendőri KBVP-misszió alapvető feladatként lát el. Ilyen esetekben a megfigyelés például különböző nemzetközi egyezmények, tűzszüneti vagy fegyverszüneti megállapodások betartásának ellenőrzését jelenti. E feladatokat látja el – ahogy már a nevéből is kitűnik – az EU Georgiai Megfigyelő Missziója (EU Monitoring Mission in Georgia – EUMM).⁴³¹

Az EUMM missziót 2008 szeptemberében hozták létre annak érdekében, hogy ellenőrizze az EU közvetítésével létrejött hatpontos megállapodás betartását, amely az egy hónappal korábbi georgiai–orosz fegyveres konfliktust zárta le. A misszió fő feladata az ellenségeskedés kiújulásának megakadályozása az Abháziával és Dél-Oszétiával közös adminisztratív határvonalon (Administrative Boundary Line – ABL). A feladat megkezdése óta az EU megfigyelői éjjel-nappal járőröznek, elsősorban az Abháziával és Dél-Oszétiával határos területeken. A mintegy 200 fős megfigyelői állomány folyamatosan ellenőrzi a határmenti viszonyok alakulását és a szembenálló felek fegyveres erőinek mozgását. Ez a fajta megfigyelés teljes mértékben eltér az MMA-tevékenységhez kapcsolódó monitoringtól.

Az MMA kontextusában a megfigyelés (monitoring) elsősorban a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszerekben meglévő hiányosságok és gyengeségek feltárására, azonosítására irányul. Ezeket a mentorálás és tanácsadás – adott esetben képzés – révén kell megszüntetni, kijavítani és fejleszteni.

A továbbiakban saját szakmai tapasztalataimra és a nemzetközi szakirodalomra támaszkodva összeállítottam azokat az alapismereteket, amelyek véleményem szerint szükségesek az MMA-tevékenység eredményes végrehajtásához.

6.2. A mentor

Az MMA-tevékenységben a mentor olyan tapasztalt szakember, aki támogatja és fejleszti a helyi rendvédelmi vagy igazságügyi szakemberek szakmai készségeit és képességeit. Feladata nem csupán a tudás átadása, hanem a mentorált szakmai önállóságának, problémamegoldó képességének és döntéshozatali kompetenciáinak erősítése is. A mentor munkája hozzájárul

⁴³¹ EU Monitoring Mission in Georgia. Forrás: <https://www.eumm.eu/> (Letöltés ideje: 2025. január 07.)

ahhoz, hogy a mentorált saját szakterületéhez kapcsolódó elméleti és gyakorlati ismereteit továbbfejlessze, és azokat a mindennapi munkavégzés során magabiztosan alkalmazza.

Kiemelten fontos, hogy a mentor ne csak a saját szakterületének elismert szakértője legyen, hanem rendelkezzen a tudás hatékony átadásához szükséges pedagógiai, kommunikációs és interkulturális kompetenciákkal is. Ezek birtokában képes támogatni a helyi partnert a változások bevezetésében, a szervezetfejlesztési folyamatokban, valamint a rendvédelmi és/vagy igazságügyi feladatok nemzetközi normák szerinti végrehajtásában. A mentor szerepe így egyszerre szakmai, fejlesztő és kapacitásépítő jellegű, amely hosszú távon a helyi intézmények működésének megerősítését szolgálja.

6.3. A mentorálás

A mentorálás egy hosszú távú, személyes kapcsolat keretében megvalósuló folyamat, amelynek alapja az egymás iránti bizalom és tisztelet. Általában a mentor vagy tanácsadó befolyása a helyi kolléga mindennapi munkájára az MMA-tevékenység korai szakaszában erőteljesebb. Amint azonban a helyi partnerek szakmai fejlődése láthatóvá válik, és a szükséges, elvárt kompetenciákat, munka- és vezetési módszereket a mentorált megszerzi, átveszi és megfelelően alkalmazza, a mentor vagy tanácsadó aktív befolyását fokozatosan csökkenteni kell. A mentorálás folyamatának második szakaszában a mentor már csak akkor avatkozik be, ha azt a helyi partner kéri, vagy ha azt észleli, hogy a mentorált nem az előzőleg meghatározott szakmai irányt követi.

Ahogy annak idején Yves de Kermabon⁴³² nyugalmazott vezérőrnagy, az EULEX Kosovo misszió egykori vezetője fogalmazott: *„Mi, nemzetközi tanácsadók az anyósülésen ülünk, a kormány a helyi kollégák kezében van.”* Az idő múlásával a mentor vagy tanácsadó fokozatosan háttérbe vonul, míg végül az MMA-tevékenység megszűnik, a nemzetközi mentor munkája feleslegessé válik, és a mentorált már önállóan is képes a megfelelő, elvárt szintű feladat-végrehajtásra. Ez a folyamat azonban akár évekig is eltarthat.

A fejlesztési tevékenység szempontjából a viszonylag rövid külszolgálati vezénylések (egy-két év), valamint az adott pozícióban történő gyakori személycserék nem könnyítik meg a mentor és a mentorált közötti, időigényes bizalomépítési folyamatot. A KBVP-missziók MMA-tevékenysége során a személycserék megszakíthatják, sőt új irányba terelhetik a mentorált szakmai fejlődésének menetét. Például az EUBAM Rafah misszióban – de más

⁴³² Gen. Yves De Kermabon Position(s) Special advisor to NATO; Vice-President, Mars Analogies.
Forrás: <https://www.gcsp.ch/our-experts/gen-yves-de-kermabon> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

missziókban is – gyakran előfordul, hogy a korábbi beosztást betöltő nemzetközi tanácsadó helyét vezénylésének lejártával egy másik EU-tagállam szakértője veszi át. Ilyen esetekben előfordulhat, hogy a két szakértő szakmai múltja és tapasztalatai eltérnek, így más-más szakmai területet tartanak fontosnak. Értelemszerűen szakmai prioritásaik különbözni fognak. Ez azonban előnyt is jelenthet, hiszen szélesítheti a mentorált szakmai tudását és tapasztalati horizontját.

A mentor fő feladata, hogy megossza és átadja szakmai tapasztalatait a helyi kollégájának. Fontos azonban figyelembe venni, hogy a mentorált nem feltétlenül kevésbé tapasztalt, mint a mentor, hanem szakmai tapasztalatait más kulturális és politikai környezetben szerezte. Például a Palesztin Hatóság rendvédelmi és határrendészeti szerveinél számos olyan kolléga teljesít szolgálatot, aki több évtizedes szakmai tapasztalattal rendelkezik. Számukra a fejlődés fő irányát inkább az új módszerek – például az integrált határigazgatás – és az új technikai eszközök alkalmazásának lehetőségei jelenthetik.

Az EU KBVP-missziókba vezényelt mentor vagy tanácsadó olyan tapasztalt rendészeti vagy igazságügyi szakember kell, hogy legyen, aki képes szaktudását eredményesen átadni. Feladata, hogy tanácsokkal lássa el helyi partnerét vagy partnereit annak érdekében, hogy azok képesek legyenek a nemzeti jogszabályoknak és a nemzetközi normáknak megfelelően ellátni feladataikat. A tanácsadók, mentorok – illetve a nagyobb létszámú KBVP-missziókban működő tanácsadó csoportok – szoros szakmai kapcsolatban állnak a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek vezetőivel, középvezetőivel, valamint az irányításuk alatt működő szervezeti egységekkel és az ott szolgáló szakemberekkel. Munkájukkal közvetlenül támogatják ezeknek a szervezeteknek a működését és fejlesztését.

A nemzetközi mentor támogatja helyi kollégáját, segíti az átadott tudás és készségek mindennapi munkában történő alkalmazását. Bár az EU Koszovói jogállamiságot támogató missziója nem tartozik a Közel-Keleten működő missziók közé, de az EU KBVP-missziók mentorálási és tanácsadási tevékenységének egyik legjobb példája. Ez részben annak köszönhető, hogy az EULEX a KBVP történetének eddigi legnagyobb és legösszetettebb feladatait végrehajtó missziója.

Az EULEX-en belül a tanácsadásért és mentorálásért felelős főosztály (Támogató Főosztály – Strengthening Department) 2008 és 2012 között a legnagyobb szervezeti egységnek számított. A főosztály lefedte a rendőri tevékenység teljes vertikumát, szervezeti felépítése pedig megfelelt a Koszovói Rendőrség struktúrájának, annak egyfajta tükörképeként működött. Tagjai a helyi rendőrség munkatársaival közösen, „egy légtérben” végezték feladataikat. Elsődleges céljuk a helyi rendőrség napi tevékenységének figyelemmel kísérése és támogatása

volt, valamint annak elősegítése, hogy a munkavégzés az európai és nemzetközi standardoknak megfelelően történjen.⁴³³

Az EULEX misszió működésének első szakaszában, stratégiai szinten felsővezetők, műveleti szinten középvezetők, taktikai szinten a végrehajtásban dolgozó rendőrök, rendészeti, igazságügyi szakemberek munkáját támogatta.

Az EU-s nemzetközi szakértők mentorálták és tanácsokkal látták el a helyi szakembereket. Ez nem azt jelentette, hogy minden koszovói rendőr mellett állt egy tanácsadó. Általában egy-egy osztály, kapitányság vagy azzal megegyező helyi szintű szervezet munkáját két-három fő szakértő, illetve szakértői csoport támogatta. Emellett egyes speciális szakterületeken – például a műveleti tervezésben – központi, regionális vagy helyi szinten dolgozott egy-egy nemzetközi szakértő.

A tanácsadók korlátozott végrehajtói jogosítvánnyal rendelkeztek: kizárólag a jogszabályok súlyos megsértésének észlelése esetén avatkozhattak be a helyi szervek munkájába. Az EULEX tanácsadói és mentorálási tevékenysége, valamint a Koszovóban megszerzett tapasztalatok egyfajta mintaként, követendő példaként és jó gyakorlatként szolgálnak a többi – például közel-keleti – EU-misszió számára is.

A tanácsadás és mentorálás a Közel-Keleten működő EU KBVP-missziók esetében is a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervezetek országos, regionális és helyi szintjein zajlik. Alapvetően a mentorálás és tanácsadás hosszú távú folyamat, amelynek célja a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek reformjának támogatása. Ugyanakkor előfordulhat, hogy a mentorálás, tanácsadás vagy képzés rövid távú feladatként jelenik meg, például egy adott projekt végrehajtása során a misszió keretében. Amennyiben a feladat különleges szakértelmet igényel, amely az adott misszión belül nem, vagy csak korlátozottan áll rendelkezésre, rövid távra – egy-két hónapra – vezényelt nemzetközi szakértők hajtják végre a munkát. Ilyen volt az EUBAM Rafah misszió által végrehajtott, egy korábbi fejezetben részletesen bemutatott határrendészeti műveletirányítási központ működésének elindítását támogató tevékenység. Ebben az esetben a mentorálás és tanácsadás képzési feladatokkal is kiegészült: fel kellett készíteni a műveletirányító központ leendő állományát a központ nemzetközi normák szerinti működtetésére.

⁴³³ Németh Gábor: Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban Rendőrségi Tanulmányok, 2020/2. p. 139

6.4. Az MMA-tevékenység végrehajtása során figyelembe veendő fontos szempontok

Az MMA-tevékenységet a fogadó ország vallási és kulturális szokásainak elfogadásával, tiszteletben tartásával kell végrehajtani, ugyanakkor úgy, hogy a nemzetközi jogi és alapvető európai értékek ne sérüljenek. Ez különösen igaz a Közel-Keleten működő missziók esetében. A térség országaiban – így a palesztin területeken és Irakban – az iszlám vallás dominál. A helyi kollégák nagy része, akikkel személyesen is kapcsolatban voltam, fontosnak tartotta hitének gyakorlását. Ezért oda kell figyelni arra, hogy a napi tevékenység során, különösen a képzéseken és munkamegbeszéléseken biztosítsuk a lehetőséget és az időt a napi imák elvégzésére.

Általában minden rendőrállomáson és határátkelőhelyen rendelkezésre áll mecset vagy imaszoba, ahol a szolgálatot teljesítő állomány napi imáit elvégezheti. Mivel a képzések, workshopok és megbeszélések a helyi partnerekkel többnyire hivatali időben zajlanak, a nemzetközi tanácsadóknak elsősorban a déli ima idejének biztosítására kell figyelmet fordítani.

Ugyanígy biztosítani kell az időt és a helyszínt az imák elvégzésére akkor is, ha a mentoráltak számára európai tanulmányutakat szerveznek. A Palesztin Hatóság határrendészeti szakemberei – valamint más közel-keleti és észak-afrikai országok képviselői – többször jártak már Magyarországon és más uniós tagállamokban, ahol a gyakorlatban ismerhették meg például az integrált határigazgatás működését. Az ilyen alkalmak során nagyra értékelték, ha a fogadó fél képviselői már a látogatás első nap elején tájékoztatást adtak arról, hogy hol és mikor végezhetik el imáikat, illetve az azt megelőző rituális mosakodást. Fontos, hogy a külföldi tanulmányutak során a résztvevőket lehetőleg előre tájékoztassuk arról, hol található mecset vagy templom⁴³⁴ a szálláshelyük közelében, ahol hitéletüket gyakorolhatják azok, akik ezt igénylik. Az ilyen gesztusok nagyban elősegítik a bizalomépítést a mentor és a mentorált, valamint a nemzetközi szervezet és a fogadó ország intézményei között.

A mentorok és tanácsadók számára rendkívül fontos, hogy már szolgálatuk megkezdése előtt felkészüljenek és megértsék azt a társadalmi és politikai környezetet, amelyben dolgozni fognak. Az ehhez szükséges ismereteknek túl kell mutatniuk az ország általános politikai helyzetén: magukban kell foglalniuk az esetlegesen változó politikai érdekek, egyének, csoportok és frakciók hatalmi játszmáinak megértését is. Emellett elengedhetetlen annak feltárása, hogy a hivatalos kormányzati rendszer milyen módon működik, és hogyan viszonyul a lehetséges informális struktúrákhoz – például a törzsi szerveződésekhez.

⁴³⁴ A palesztin és az iraki rendvédelmi és igazságügyi szerveinél szolgálnak keresztények is.

Ez különösen igaz a Közel-Kelet országaira, ahol főként vidéken a központi kormányzat inkább informális hatalommal bír, míg a törzsi és családi kötelékek, valamint az ott irányadó szabályok sokkal erősebben befolyásolják a társadalom működését, mint az írott jogszabályok. Előfordulhat továbbá az is, hogy a központi, legitim kormányzat nem képes minden, az adott országhoz tartozó földrajzi területet saját ellenőrzése alatt tartani. Példaként említhető a palesztin területek helyzete, ahol a palesztin közigazgatáshoz tartozó, de földrajzilag elkülönülő Gázai övezet⁴³⁵ jelenleg a nemzetközi közösség által terrrorszervezetnek nyilvánított Hamasz⁴³⁶ irányítása alatt áll. Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy Ciszjordánia⁴³⁷ egyes részei jelenleg Izraeli katonai és polgári közigazgatás alá tartoznak. Értelemszerűen az ilyen esetekben a misszió állományának – így a mentoroknak és tanácsadóknak – tisztában kell lennie azzal, kik a mandátumban meghatározott feladatok végrehajtásában érintett helyi, legitim partnerek, akikkel együtt kell működni, és kik azok a szereplők, akikkel nincs hivatalos kapcsolat.

Az EUBAM Rafah misszió esetében a korábban említett Hamasz egy ilyen „kényes” szereplő. Mivel a nemzetközi közösség terrrorszervezetként tartja számon a Hamaszt, az EU és más nemzetközi szervezetek hivatalosan nem működnek együtt vele. Ugyanakkor a Gázai övezetben a kvázi kormányzást – beleértve a rendvédelmi és igazságügyi szervek irányítását és működtetését – a Hamasz végzi, ezért indirekt kapcsolat szükségszerűen fennáll a szervezettel. Gondoljunk csak arra, hogy az övezet határátkelőhelyein a Hamasz által irányított határrendőrség és vámőrség látja el a határforgalom ellenőrzését.

Természetesen ez nem jelenti azt, hogy az EUBAM Rafah misszió bármilyen mentorálási vagy tanácsadási feladatokkal támogatná a Hamasz által Gázában működtetett kormányzati rendszert.

6.5. Az MMA célja

Az Európai Unió csak akkor dönt egy adott KBVP-misszió telepítéséről, ha a fogadó ország politikai döntéshozói azt kérik, és maguk is elkötelezettek a jogállamiságot támogató vagy helyreállító reformok mellett. Az Unió sehol nem avatkozik be erővel, akaratát közvetlen módon nem erőlteti rá egyetlen országra sem. Fontos, hogy a reformokat – a rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszer nemzetközi normák szerinti működését – elsősorban a helyi döntéshozóknak kell akarniuk.

⁴³⁵ Gaza Strip. Forrás: <https://www.britannica.com/place/Gaza-Strip> (Letöltés ideje: 2024. február 07.)

⁴³⁶ Counter Terrorism Guide Hamas. Forrás: <https://www.dni.gov/nctc/groups/hamas.html> (Letöltés ideje: 2024. február 07.)

⁴³⁷ West Bank. Forrás: <https://www.britannica.com/place/West-Bank> (Letöltés ideje: 2024. február 07.)

Az MMA végső célja a használható tudás, készségek és képességek átadása a helyi mentoráltak, valamint a rendvédelmi és igazságügyi szervek tagjai számára (lásd 5. sz. melléklet, 293. old.). Ez csak akkor működik jól és eredményesen, ha rendelkezésre állnak a jól felkészült, szakmailag tapasztalt nemzetközi szakemberek, illetve a mentoráltak vagy azok csoportja, akik kellően motiváltak és nyitottak a tanulásra, fejlődésre. A „mentorálás” nemcsak a szakértelem fejlesztését jelenti, hanem a fogékonyság kialakítását az új módszerek, addig ismeretlen megközelítések elfogadására és alkalmazására.

Az MMA-tevékenységen keresztül valósulhat meg a fogadó országban az intézményi kapacitásépítés, amely csak akkor lehet hatékony, ha a helyi partnerek is érdekeltek és motiváltak egy átlátható, elszámoltatható, hatékonyan működő intézményi rendszer kialakításában. Az Európai Unió – és sok esetben más nemzetközi szervezetek, mint az ENSZ vagy az EBESZ – kizárólag akkor vállalnak szerepet egy adott országban a jogállamiság és a rendvédelem fejlesztése területén, illetve telepítenek tanácsadó missziót, ha azt a fogadó ország kéri, és előzetesen saját politikai döntést hozott a reformok végrehajtására.

Az EU felkérése a különböző rendvédelmi és igazságügyi reformok végrehajtásában való részvételre azt is jelenti, hogy a felkérő, fogadó ország elfogadja azokat az alapvető nemzetközi emberi jogi normákat, amelyek betartása és betartatása alapfeltétele egy nemzetközileg elfogadott normák szerinti rendvédelmi és igazságügyi rendszer működtetésének. A felkérés magában foglalja a fent említett értékek elfogadását, valamint a helyi hatóságok szándékát azok érvényre juttatására.

Az MMA-tevékenység célja a tudás és készségek átadása a helyi partnerek számára, valamint az átadott tudás önálló alkalmazásának támogatása. Ez csak akkor lehet eredményes, ha helyben rendelkezésre áll a szükséges jogi háttér, társadalmi akarat és támogatás. Hiába van jelen egy nagy tapasztalattal rendelkező mentor és egy motivált helyi kolléga, ha nincsenek meg a jogi keretek – például a nemek közötti egyenlőség garantálására –, akkor az ezirányú képességfejlesztés erőfeszítései hiábavalóak. Ugyanez vonatkozik a társadalmi támogatásra is: hiába létezik jogi szabályozás, ha a társadalom egy része vagy egésze nem tekinti azt kötelezőnek, illetve nem érzi szükségességét a változásnak.

A nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatban gyakori jelenség, hogy bár rendelkezésre állnak a nemzetközi normáknak megfelelő jogszabályok, hiányzik a társadalmi támogatottság. A Közel-Kelet több országában előfordul, hogy a nemzeti, írott jogszabályokat a nagyvárosokon kívül élő, törzsi közösségek nem tekintik magukra nézve kötelezőnek. Ilyen volt a helyzet Afganisztánban is: hiába volt az Európai Unió Rendőri Missziója Afganisztánban (European Union Police Mission in Afghanistan – EUPOL Afghanistan) egyik kiemelt

prioritása minél több nő bevonása a rendőri erők kötelékébe, ez a törekvés nem járt valódi sikerrel. Sőt, a tálibok 2021-es hatalomátvétele óta a korábbi rendőrnőket üldözik, közülük többeket megöltek.⁴³⁸

A disszertációban részletesebben tárgyalt két országban, illetve földrajzi területen sincs meg a teljes társadalmi támogatottság, amikor a nemek közötti egyenlőség és a nők rendőri szolgálata kerül szóba. Többször tapasztaltam, hogy az Al Karama határterminálon szolgálatot teljesítő határrendész vagy vámos hölgyeket kevésbé fogadták el a férfi utasok, különösen a tradicionális viseletben utazó, idősebb férfiak. Viselkedésük, valamint verbális és nonverbális kommunikációjuk gyakran lekezelő volt az útlevel- vagy vámellenőrzést végző hölgyekkel szemben.

Fontos, hogy a tudás átadása olyan módon valósuljon meg, amely alkalmazkodik a helyi körülményekhez, és ténylegesen használható a gyakorlatban. Ez magában foglalja azt is, hogy az oktatásnak igazodnia kell a helyi szakemberek által használt technikai eszközökhöz és alkalmazott technológiákhoz. Saját tapasztalatból említhető az EUBAM Rafah misszió, ahol a határforgalom-ellenőrzéssel kapcsolatos ismeretek átadásánál figyelni kellett arra, hogy olyan ellenőrzési technológiát oktassunk, amely az ott rendelkezésre álló eszközökkel ténylegesen végrehajtható. Ennek megfelelően az elektronikus, biometrikus útiokmányokkal kapcsolatos ismereteket csak felületesen érintettük, mivel a szükséges okmányolvasó eszközök nem álltak a palesztin kollégák rendelkezésére. Az akkori, 2022-ben érvényes és tömegesen használt, a Palesztin Hatóság által kiadott útiokmányok és útlevelek ugyanis még nem tartalmaztak biometrikus adatok tárolására alkalmas chipet.

6.6. A partnerség kialakítása, folyamatos fenntartása

Ahogy már korábban említettem, fontos, hogy a mentorálási és tanácsadási tevékenységet a helyi viszonyokhoz igazítva kell tervezni, szervezni és végrehajtani. A reformot nem lehet kívülről ráerőltetni egy országra. Ha hiányzik a társadalmi támogatottság, a tevékenység hosszú távon szükségszerűen eredménytelen marad: kudarcra van ítélve. Az MMA-tevékenység ezért csak akkor lehet hatékony, ha az összes érintett helyi szereplő támogatását és aktív részvételét élvezi. Ennek érdekében meg kell határozni azokat a releváns és legitim partnereket, akik országos, területi és helyi szinten részt vesznek az MMA folyamatában.

⁴³⁸ Double Betrayal Abuses against Afghan Policewomen, Past and Present.

Forrás: <https://www.hrw.org/report/2024/10/10/double-betrayal/abuses-against-afghan-policewomen-past-and-present> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

Az MMA-tevékenység jellegénél fogva hozzájárul a fogadó ország érintett szervezetei képességeinek, hatékonyságának és eredményességének fejlesztéséhez. A képességfejlesztés ebben az esetben a rendvédelmi vagy igazságügyi szervezet, illetve intézmény működésének hatékonyabbá és eredményesebbé tételét jelenti. Fontos, hogy a nemzetközi szervezet vagy misszió ne csak a helyi partnereket, hanem a helyi lakosságot is bevonja a tevékenységbe. Kiadványok megjelentetésével, médiamegjelenésekkel és nyílt napok szervezésével folyamatosan tájékoztatni kell a közösséget arról, mi a misszió célja, mit kíván elérni, milyen rendvédelmi és igazságügyi rendszer kialakítása van folyamatban, milyen módszerekkel dolgoznak, és mi a várt eredmény.

A misszió meghívása és az MMA-tevékenységre való felkérés feltételezi, hogy a fogadó ország politikai szinten elkötelezte magát a rendvédelem és az igazságszolgáltatás reformja mellett, és azt az európai értékekkel összeegyeztethető módon kívánja megvalósítani. A jogállamiságot támogató reformok végrehajtása összetett, kihívásokkal teli feladat mind a helyi döntéshozók, mind a nemzetközi misszió személyi állománya számára. Gyakran többszáz éves gyakorlatokat és társadalmi beidegződéseket kell megváltoztatni, ami különösen igaz a közel-keleti térségre. Nem egyszerű feladat az egyensúly megteremtése a fogadó ország hagyományainak tiszteletben tartása és bizonyos nemzetközi, európai értékek – például az alapvető emberi jogok vagy a nemek közötti egyenlőség – érvényesítése között. A misszió és a mentorok részéről ezért nagyfokú rugalmasságra és kulturális érzékenységre van szükség.

A misszió vezetése stratégiai szinten, valamint a mentorok és tanácsadók saját szintjükön kiemelkedően fontos feladatként kell, hogy kezeljék a jó kapcsolat és a kölcsönös bizalom kiépítését a nemzetközi szervezet, a helyi partnerszervezetek és azok tagjai között. Az MMA-tevékenység eredményes végrehajtásához a helyi partnerekkel közösen kell kidolgozni az elérni kívánt célokat, a várt eredményeket és a végrehajtás ütemtervét. Tisztázni szükséges, hogy a helyi partnerek megértették-e az MMA koncepcióját, valamint azt, hogy mit és hogyan kell közösen végrehajtani a célok elérése érdekében. Fontos továbbá meghatározni, mit várnak el a helyi partnerek a nemzetközi szervezettől, az adott missziótól, és milyen kötelezettségeket vállalnak a célok megvalósítása érdekében. A helyi partnereket nem szabad olyan szakmai célok teljesítésére rávenni, amelyek iránt nem teljes mértékben elkötelezettek. A közösen kidolgozott koncepciót együttműködési megállapodásban kell rögzíteni, amely a misszió végrehajtási tervének (Mission Implementation Plan – MIP) egyik alapját képezi.

A misszió mandátumában meghatározott célok elérése után kiemelkedően fontos a kialakított rendszer hosszú távú fenntartása. Az MMA-tevékenység lényege, hogy tartós változást hozzon létre, amely a KBVP-misszió befejezése után is fennmarad, és hosszú távon

működőképes. Ez leginkább úgy érhető el, ha a folyamat során a helyi hatóságok vezető szerepére összpontosítunk, és az általuk meghatározott igények mentén hajtjuk végre az intézményfejlesztést. Így az MMA-tevékenység, valamint a rajta keresztül megvalósuló kapacitásépítés hosszú távú eredményekhez vezethet.

Nem szabad megfeledkezni arról, hogy az MMA által támogatott egyének és csoportok mellett olyan intézményrendszert is ki kell építeni, amely a misszió mandátumának megszűnése után is képes biztosítani a támogatott szervezet/ek eredményes, törvényes, hatékony, átlátható és elszámoltatható működését. Ide tartozik a helyi rendvédelmi és igazságügyi oktatási, kiképzési és továbbképzési rendszer kialakításának támogatása. A helyi partnerszervezeteknél szolgáló, tehetséges, motivált leendő oktatók és kiképzők kiválasztásával, felkészítésével biztosítható, hogy a támogatott szervezet a nemzetközi szerepvállalás megszűnése után is az előzőleg meghatározott irányba haladjon tovább. A jól felkészített helyi kiképzők munkája biztosíthatja, hogy az újonnan belépő állomány ugyanazt az elméleti és gyakorlati tudást sajátítsa el, amelyet a nemzetközi misszió támogatásával kialakított sztenderdek előírnak. Az eredmény fenntarthatósága érdekében elengedhetetlen, hogy a mentorok és tanácsadók, a misszió, a fogadó ország politikai vezetői, valamint a helyi mentoráltak ugyanazt a jövőképet lássák, és ugyanazt a célt kívánják elérni.

Az EU-missziók ezért az MMA-tevékenységgel párhuzamosan kiemelten foglalkoznak a helyi kiképzők képzésével is.⁴³⁹ A fogadó ország rendvédelmi és igazságügyi szerveinek képviselői a missziók szakembereivel közösen választják ki azokat a tehetséges helyi kollégákat, akik később oktatóként és kiképzőként továbbadják a szakmai tudást az újonnan belépő tagok számára. Mindhárom, a Közel-Keleten működő KBVP-misszió rendszeresen szervez „kiképzők kiképzése” tanfolyamokat, amelyeken a résztvevők megismerkedhetnek a képzések tervezésével, szervezésével, valamint a hatékony tanítási módszerekkel, az ismeretek hatékony átadásának technikáival.

A misszió mandátumában kitűzött célokat csak megfelelően rugalmas megközelítéssel lehet elérni. A cél nem az, hogy a fogadó országra olyan rendszert kényszerítsünk rá, amely jól működik a saját országunkban vagy más uniós tagállamban. Az MMA-tevékenység célja sokkal inkább az, hogy a fogadó ország rendvédelmi és igazságügyi szervezetei számára biztosítsuk a szükséges tudást és szakmai módszereket ahhoz, hogy olyan jól működő, megbízható rendszert alakítsanak ki, amely megfelel az adott ország igényeinek.

⁴³⁹ Accountability key topic in EUPOL COPPS's "Train-of-Trainer" programme.
Forrás: <https://eupolcops.eu/single-news/921/en> (Letöltés ideje: 2025. január 7.)

Ennek a rendszernek azonban nemzetközileg elismert normákon és európai értékeken kell alapulnia, különös tekintettel az emberi jogokra, a törvény előtti egyenlőségre – beleértve a nemek közötti egyenlőséget –, az emberi méltóságra, a szabadságra, a demokráciára és a jogállamiság tiszteletben tartására. Figyelembe kell venni, hogy az egyes fogadó országok kultúrája eltérő, ezért ami az egyik országban jól használható koncepció, az a másokban nem feltétlenül működik. Az MMA-tevékenység végrehajtása során ezért elengedhetetlen a kreatív és rugalmas gondolkodás.

6.7. Rugalmasság a mentorok részéről

Fontos, hogy mentorként, tanácsadóként képesek legyünk elfogadni a helyi szokásokat és hagyományokat anélkül, hogy mindenben egyetérténénk azokkal. A tanácsadó részéről kiemelten fontos, hogy érdeklődést mutasson a fogadó ország kultúrája és hagyományai iránt, azokat megismerje, valamint törekedjen baráti kapcsolat kialakítására a helyi partnerekkel, és megismerje azok személyiségét. Továbbá lényeges szempont, hogy elkerüljük azokat a helyzeteket, amelyekben a helyi partner a kollégái vagy beosztottjai előtt elveszíthetné tekintélyét. A tanácsadás és képzés során kollégáimmal együtt kerültük azokat a szituációkat, amikor a helyi vezető szakértelme megkérdőjelezhetőnek tűnt, még akkor is, ha az nyilvánvaló volt. Ilyenkor inkább megerősítettük abban, hogy helyesen látja a probléma lényegét, de igyekeztünk rávezetni egy olyan jogszerű és szakszerű megoldásra, amely valóban az adott helyzet rendezését szolgálta.

A hatékony MMA-tevékenység oda-vissza jól működő, folyamatos kommunikációt feltételez a mentor és a helyi partnerek között. A tanácsadó nem pusztán előadó, aki oktat, hanem maga is tanul a folyamatban: meghallgatja a helyi partnert, megismeri azt a jogi és társadalmi környezetet, amelyben dolgozik, és felméri a mentorált valós szakmai tudását. A tevékenység teljes ideje alatt biztosítani kell a folyamatos visszajelzés lehetőségét, és ezeket a visszajelzéseket figyelembe kell venni. Valódi eredmények akkor érhetők el, ha a tanácsadási, mentorálási és képzési tevékenységet a helyi igényekhez igazítjuk.

A mentor, tanácsadó, valamint a helyi kollégák közötti kapcsolatnak kölcsönös bizalomra és megbecsülésre kell épülnie. A nemzetközi szakembereknek tisztában kell lenniük azzal, hogy a bizalom és tisztelet nem alakul ki azonnal. A kapcsolat kiépítése időt, türelmet, rugalmasságot és kulturális érzékenységet igényel. Tudomásul kell venni, hogy mentorként, tanácsadóként vendégek vagyunk az adott országban. A bizalmi kapcsolatot csak folyamatos erőfeszítéssel, türelemmel és gondossággal lehet kiépíteni. Ha azonban ez létrejön, akkor a

feladat végrehajtása során akár kritikus, korábban megoldhatatlannak tűnő kihívásokkal is eredményesen lehet foglalkozni.

Az EUBAM Rafah különleges szakértői csoport tevékenysége során az együttműködést nagyban megkönnyítette, hogy munkanapokon szinte mindig a helyi partnerekkel együtt ebédeltünk, illetve szabadidőnkben, hétvégeken többször elfogadtuk meghívásukat, hogy megmutassák a környék történelmi nevezetességeit, amelyekre büszkék voltak. Ez jelentősen hozzájárult a kölcsönös tisztelet és elfogadás kialakulásához.

Az EUBAM Rafah szakértői csoport tevékenységéből egy gyakorlati példát is kiemelnék a bizalom teljes elnyerésének alátámasztására. Kéthónapos vezénylésünk végén a helyi vezetők kerestek meg bennünket, kifejezve elégedettségüket a munkánkkal. Bár ez nem tartozott hivatalos feladataink közé, felkértek bennünket arra, hogy a határellenőrzés mellett az Al Karama határterminál fizikai biztonságának erősítésére is tegyünk javaslatokat. Arra kértek bennünket, mérjük fel az átkelőhelyen működő biztonsági és beléptetési rendszert, az objektum őrzés-védelmét, azonosítsuk annak gyengeségeit, és adjunk javaslatokat a problémák és hiányosságok megszüntetésére.

A terrorfenyegetettség miatt ez rendkívül érzékeny terület, és a helyi rendvédelmi szervek vezetői általában nem kedvelik, ha rajtuk kívül más is foglalkozik vele. Éppen ezért szakmai megbecsülésként és a helyi partnerek bizalmának teljes elnyeréseként értékelem, hogy egy ilyen kényes területet – az átkelőhely biztonságának felülvizsgálatát – ránk, külső partnerekre bízta, és lehetőséget adott arra, hogy azt teljeskörűen végrehajtsuk.

6.8. Ellenállás leküzdése

Az MMA-tevékenységgel és a reformfolyamatok támogatásával változásokat generálunk. A változás elfogadása azonban nem mindig könnyű, és ellenállást válthat ki – még akkor is, ha célja a helyi intézményrendszerek fejlesztésének előmozdítása. Egyes csoportok vagy egyének fenyegetésként élhetik meg a változást, különösen, ha azt külföldiek, „kívülállók” kezdeményezik. Ez a téma különösen érzékeny a közel-keleti országokban, ahol a társadalmak hosszabb ideig idegen hatalmak befolyása vagy megszállása alatt álltak. Emiatt egyes csoportok nem feltétlenül fogadják örömmel, ha külföldiek akarják meghatározni, milyen rendvédelmi vagy igazságügyi rendszert működtessenek.

Előfordulhatnak olyan időszakok, amikor a helyi partner kételkedik abban, hogy országa valóban a megfelelő utat választotta. Gyakran úgy gondolják, hogy a régi értékekhez való ragaszkodás és a bevált gyakorlatok alkalmazása hasznosabb lehet, mint a nemzetközi

szakértők tanácsai. Például a Közel-Kelet egyes országaiban a mai napig komoly kultusza van a vérbosszúnak. A palesztinok körében az az ember, aki nem képes vérrel lemosni a családját ért szégyent, gyávának számít – és ez más közel-keleti országokra is igaz, különösen a sivatagban, a civilizációtól távol élő törzsek esetében.

Saját magam is többször szembesültem azzal, hogy a helyi kollégák véleménye szerint a kényszerítő eszközök alkalmazása és a fegyverhasználat szabályai nem számítanak akkor, ha egy feltételezett gyilkossal állnak szemben. Érvelésük szerint a gyilkos sem tartotta tiszteletben az áldozat jogait, ezért szerintük a rendőrnek sem kell ‘kesztyűs kézzel’ bánnia például egy elfogott terroristával. Bár elmondtam az érveimet a jogszerűségről, szakszerűségről és arányosságról, valamint arról, hogy a bűnösséget kizárólag a bíró állapíthatja meg és ő szabhatja ki a szankciót, az arcokon láttam, hogy nem győztem meg őket.

Az ilyen és ehhez hasonló esetek miatt az MMA-tevékenység rengeteg türelmet igényel. Meg kell értenünk, mit és miért tesznek vagy nem tesznek a helyiek. A mentoroknak és tanácsadóknak ismerniük kell a helyi törvényeket, jogszabályokat és eljárásrendeket, és tevékenységüket ezek figyelembevételével kell kialakítaniuk. Emellett tisztában kell lenniük az általuk támogatott helyi szervezetek felépítésével, feladataival és a napi működés során felmerülő kihívásokkal.

A nemzetközi mentorok és tanácsadók gyakori hibája, hogy munkájukat a saját országukban érvényes törvényekre, rendeletekre és bevált gyakorlatokra, valamint az ottani társadalmi működésre alapozzák, figyelmen kívül hagyva a helyi viszonyokat. Ezért a mentorálási és tanácsadási erőfeszítések nem feltétlenül vezetnek a kívánt eredményre.

6.9. Reális célok megfogalmazása

Az európai tagállamokban jól bevált gyakorlatok jó alapot adnak a reformok végrehajtására, de a helyi viszonyokat nem szabad figyelmen kívül hagyni. Illetve meg kell vizsgálni, hogy egy Európában jól működő gyakorlatot egy az egyben át lehet-e ültetni a fogadó ország viszonyai közé – és itt nem csak a jogi, társadalmi különbségekre gondolok. Talán egy egyszerű példán keresztül jól szemléltethető, hogy nem mindig tökéletes az, amit mi, európaiak annak hiszünk.

Korábban az EULEX Kosovo misszióban is láttam el tanácsadói, mentori feladatokat. Pristina belvárosában, munkába menet-jövet gyakran találkoztam helyi kerékpáros rendőrökkel, akik télen, hóban-fagyban, nyáron a tikkasztó hőségben rótták rendületlenül az utcákat. Mivel a határrendészeti szakterületen dolgoztam, nem volt velük és a nemzetközi mentoraikkal közvetlen kapcsolatom, így nincs információm arról, hogy melyik nemzetközi

tanácsadó javaslatára indult be a kerékpáros projekt. Az elképzelés önmagában nem rossz, és valóban közvetlenebb kapcsolatot teremt az állampolgárokkal, ha a rendőr kerékpárral járőrözik. Véleményem szerint azonban Pristina, a koszovói főváros a háború utáni években nem volt alkalmas ennek a megvalósítására. Egyrészt a terep adottságai miatt – a város dombokra épült, azt meredek utcák szelik át, ahol komoly fizikai kihívást jelent 8 vagy 12 órás szolgálatban kerékpározni –, de ami ennél is rosszabb, az a város levegőjének szennyezettsége. A légszennyezettség a városban az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization – WHO) által megállapított határérték többszöröse az év nagy részében⁴⁴⁰, ezért a kerékpáros járőrszolgálat végrehajtása nemcsak fizikálisan megterhelő, de komoly veszélyt jelent a rendőrök egészségére is. Ez egy jó példa arra, hogy ami jól működik egy európai országban, az nem biztos, hogy a fogadó országban is ugyanolyan hatékony lesz – és egyáltalán nem érdemes mindenáron erőltetni a megvalósítást.

Az MMA-tevékenységet a fogadó ország szokásainak és kultúrájának tiszteletben tartásával kell végrehajtani, ugyanakkor úgy, hogy a nemzetközi, európai alapértékek ne sérüljenek. A mindennapi munkám során nekem is alkalmazkodnom kellett bizonyos helyi szokásokhoz. Például nem utasíthattam vissza az erős kávé, noha valójában nem iszom kávé, és el kellett fogadnom azt is, hogy a dohányzásra kijelölt helyek csak formálisak: a helyi kollégák többsége gyakorlatilag bárhol rágyújtott.

Tehát kisebb horderejű dolgokban rugalmasan kell alkalmazkodni, de értelemszerűen például a vérbosszúval kapcsolatos nézeteket nem fogadhatjuk el.

6.10. Az MMA tervezése, irányítása

Ahhoz, hogy az MMA-tevékenység sikeres legyen és eredményre vezessen, elengedhetetlen annak alapos megtervezése, megszervezése, irányítása, valamint a szükséges logisztikai feltételek biztosítása. A sikeresen végrehajtott MMA-tevékenység jelentősen erősíti a misszió hitelességét és elfogadottságát, továbbá kézzelfogható, pozitív eredményekhez vezet, amelyek a helyi közösség érdekeit szolgálják.

Az MMA-tevékenység végrehajtása során különösen – de már a tervezésnél is – ügyelni kell arra, hogy a tevékenységünk a fogadó szervezet teljes struktúráját célozza meg.

⁴⁴⁰ Jelenleg a városban, évi átlagban a szállópor koncentrációja a WHO által megállapított egészségügyi határérték majdnem ötszöröse.

Air quality in Pristina.

Forrás: <https://www.iqair.com/kosovo/pristina?srsltid=AfmBOoqCRimjIcBkhjj9so8sYKeGusRyqUnviX6VFtwLfpdibpt5-gkF> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

A reformokat nem lehet kizárólag országos szinten végrehajtani anélkül, hogy az adott rendvédelmi vagy igazságügyi szervezet közép- és végrehajtó szintjét bevonnánk a képességfejlesztés folyamatába. Ugyanígy nem elegendő csak a végrehajtás szintjére koncentrálni, ha a regionális és országos szint reformjára, fejlesztésére nem fordítunk kellő figyelmet.

A misszió vezetésének biztosítani kell, hogy a mentorok és tanácsadók rendelkezzenek a feladataik ellátásához szükséges készségekkel, tudással és szakmai tapasztalattal. Ez az adott misszióba, azon belül konkrét beosztásba pályázók kiválasztásánál alapvető szempont kell, hogy legyen.

Ennek biztosítása érdekében működik a többlépcsős kiválasztási rendszer, amelyben első lépésként a küldő ország hatóságai vizsgálják a jelölt alkalmasságát, majd az EU és a misszió által összeállított bizottság dönt a jelölt megfelelőségéről az önéletrajz kiértékelése és személyes meghallgatása alapján.

A megfelelő embert a megfelelő helyre elve kell, hogy érvényesüljön. Ezért fontos, hogy az egyes meghirdetett beosztásokhoz tartozó munkaköri leírások⁴⁴¹ – amelyek mellékletei a pályázati anyagnak – már tartalmazzák az elvárt, szükséges szakmai tapasztalatot, készségeket és kompetenciákat. A kiválasztást végző szakembereknek az önéletrajzok tanulmányozásakor csak azokat a jelölteket szabad a második körbe (a missziókban használt angol kifejezés szerint: short list) juttatni, akik szakmai múltja, képzettsége és tapasztalatai valóban megfelelnek az adott beosztásban elvárt követelményeknek.

Az EU KBVP-missziók kiválasztási eljárása – a küldő ország hatóságainak véleményezése után – alapvetően kétlépcsős. Az első lépcső az önéletrajzok tanulmányozása és értékelése. A második körben a „short listre” került jelentkezők személyes meghallgatása történik, amely általában telefonon vagy internetes telekommunikációs alkalmazáson, például Microsoft Teams-en keresztül zajlik. Ebben a fázisban egy 3–4 fős szakmai bizottság hallgatja meg a jelöltet. A bizottság vegyes összetételű, a misszió és az EU KBVP brüsszeli alkalmazottjaiból áll.

A jelöltnek különböző, a KBVP-missziók működésével, az adott misszióval és a leendő beosztással kapcsolatos szakmai kérdéseket tesznek fel. A pályázó a kérdésekre adott válaszokkal tudja bizonyítani, hogy rendelkezik a szükséges szakmai ismeretekkel, kompetenciákkal és tapasztalatokkal, amelyek elengedhetetlenek a feladat megfelelő ellátásához.

⁴⁴¹ Az EU pályázatok anyagainak elérhetősége: Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/vacancies_en (Letöltés ideje: 2024. december 28.)

A gyakorlati végrehajtás során azonban előfordulhat, hogy nem áll rendelkezésre elegendő számú, országos vagy regionális szintű vezetői tapasztalattal rendelkező szakértő a stratégiai szintű tanácsadáshoz. Egyik uniós tagállam sem szívesen engedi el a mi fogalmaink szerinti országos vagy megyei főkapitánysági szintű vezetőit egy-két év időtartamra külszolgálatba. Ezért ilyen esetekben megfontolandó a fogadó ország magas rangú vezetőinek mentorálása olyan vendégszakértők révén, akik csak rövid időre (évente, félévente 1-2 hétre) csatlakoznak a misszió állományához, és eseti tanácsadóként végzik a stratégiai szintű vezetők mentorálását.

Egy másik eredményes módszer lehet a helyi stratégiai szintű vezetők részére európai tanulmányutak szervezése. Az ilyen tanulmányutak keretében a fogadó ország rendvédelmi és igazságügyi felső- és középvezetői egy-egy EU-tagállamban tett szakmai látogatáson ismerhetik meg a modern, nemzetközi normák szerinti rendészeti tevékenység tervezését, szervezését és működését. Az ilyen jellegű tanulmányutak végrehajtásában Magyarország – az ORFK, az NKE RTK és a ROKK – már komoly eredményeket ért el, főként az integrált határigazgatással kapcsolatos ismeretek átadása területén.

Az MMA tervezése során figyelembe kell venni a fogadó ország igényeit, valamint az érintett helyi rendvédelmi és igazságügyi szervezetek méretét és létszámát. Ennek megfelelően kell meghatározni a mentorok és tanácsadók számát.

Fontos szem előtt tartani, hogy egy szervezet reformja nem megy egyik napról a másikra – az új tudás, készségek és eljárások elsajátításához idő szükséges. A tervezési fázisban meg kell határozni az MMA-tevékenység végrehajtásához szükséges anyagi és technikai eszközöket. Az általános eszközökön – például gépjármű, számítógép, mobiltelefon – túl szükség lehet kiadványok, szórólapok vagy tájékoztató füzetek elkészítésére is, amelyek bemutatják a misszió általános tevékenységét, és segítik a kapcsolatépítést a helyi partnerekkel és közösségekkel.

Az MMA-tevékenység során a mentorok és tanácsadók munkáját az adott szakterületért felelős vezető tanácsadó irányítja, támogatva a szakmai munka eredményes végrehajtását. Személyes tapasztalatom szerint a vezetők nem avatkoznak mélyen az egyes tanácsadók és mentorok napi munkájába, mivel az adott szakterület szakértői értelemszerűen maguk a tanácsadók. A tevékenység végrehajtása a korábban jóváhagyott tervek alapján történik.

6.11. A közös munka végrehajtása

Az MMA tervezése és az együttműködés kialakítása során arra kell törekednünk, hogy a helyi partnerek biztosítsák a nemzetközi tanácsadók és a helyi mentoráltak közös elhelyezését. Ez azt jelenti, hogy a mentorok és tanácsadók irodahelyiségeit a fogadó rendvédelmi szerv objektumában vagy annak közvetlen közelében kell kialakítani. Alapvető fontosságú, hogy a mentor vagy tanácsadó bármikor akadálytalanul találkozhasson a fogadó szervezetben dolgozó, általa mentorált kollégájával. Ha ez nem lehetséges, a mentornak vagy tanácsadónak biztosítani kell elegendő időt arra, hogy a helyi partnerével megvitassa az aktuális feladatokat, és hatékony segítséget nyújtson számára.

Főként új missziók indításakor a közös elhelyezés megvalósítása gyakran hosszabb időt vesz igénybe, mivel ehhez infrastrukturális fejlesztésekre, például irodahelyiség kialakítására van szükség. Ha az együttes elhelyezés nem lehetséges, vagy egy mentornak/tanácsadónak több mentoráltja van, akik nem azonos szolgálati helyen teljesítenek szolgálatot, akkor törekedni kell arra, hogy a nemzetközi tanácsadó amilyen gyakran csak lehetséges, részt vegyen a fontosabb eseményeken, például munkaértekezleteken, a beosztottak beszámoltatásán vagy feladatszabáskor.

Értelemszerűen a mentorált partnerek befolyása a helyi politikai és társadalmi rendszerben annál nagyobb, minél magasabb beosztásban vannak a hierarchiában. Ez fordítva is igaz: minél magasabb beosztásban van a partner, annál inkább függ a helyi döntéshozóktól. Ez pozitív tényező lehet, ha a politikai elit is támogatja egy adott terület reformját. Maradjunk ismét az EUBAM Rafah missziónál: mivel a helyi politika és a társadalom részéről is nagy az igény arra, hogy a palesztin területeken lévő határátkelőhelyeken minél gyorsabban és szakszerűen, ugyanakkor a jogsértő cselekményeket kiszűrve történjen a határforgalom ellenőrzése és az utasok átléptetése, ezért palesztin részről senki nem próbálta meg lassítani a reformfolyamatot. Sőt, mivel a GABC főigazgatója⁴⁴² közvetlenül a miniszterelnöknek van alárendelve, inkább „pozitív” nyomás nehezedett rá az integrált határellenőrzés mielőbbi, hatékony megvalósításával kapcsolatban.

Minél magasabb szinten végezzük a mentorálási vagy tanácsadási tevékenységet, és minél magasabb beosztású a helyi partnerünk, annál inkább hatással van az MMA-

⁴⁴² Nagykövetek látogattak az EUBAM Rafah Missziójába.

Forrás: <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2022/11/17/nagykovetek-latogattak-az-eubam-rafah-missziojaba> (Letöltés ideje: 2024. december 28.)

tevékenységünk nemcsak rá, hanem az egész szervezetre – annak minden pozitív és negatív következményével együtt.

A stratégiai szintű tanácsadásnál a mentoroknak és tanácsadóknak fel kell készülniük arra, hogy a reform, a rendvédelem vagy a közigazgatás átalakítása, valamint a bekövetkező változások elkerülhetetlenül feszültséget okoznak a helyi szervezeten belül, sőt akár hatalmi harc is kialakulhat. Nagyon fontos, hogy a nemzetközi mentor vagy tanácsadó ne vegyen részt az ilyen hatalmi harcok megoldásában, mivel ezek kezelése politikai kérdés, és a misszióvezető vagy a brüsszeli döntéshozók feladata.

6.12. Tolmácsok alkalmazása

A legtöbb esetben az MMA és a képzési tevékenység végrehajtása során tolmácsot kell igénybe venni, mivel a nemzetközi tanácsadók nagy valószínűséggel nem beszélik a helyi nyelvet – az arabot és annak különböző dialektusait –, illetve a helyi kollégák sem biztos, hogy beszélik az angol nyelvet olyan szinten, hogy azon keresztül minden fontos ismeretet maradéktalanul és érthetően át lehessen adni. Minden EU-misszió felkészült az ilyen helyzetekre, és rendelkezik a szükséges számú helyi alkalmazottal, jól képzett tolmáccsal, akik professzionális szinten beszélik az angol nyelvet. A helyi alkalmazottak és tolmácsok hasonló kiválasztási eljáráson esnek át, mint a missziók nemzetközi vezényelt és szerződéses állománya. Felkészültségüket a nemzetközi szervezet a kiválasztási eljárás során méri fel, és a legjobban felkészült tolmácsokat alkalmazza.

Amikor tolmács igénybevételel hajtjuk végre a tevékenységünket – tanácsadást végzünk, képezzük a helyi kollégákat vagy információt gyűjtünk –, érdemes odafigyelni néhány alapvető dologra. A missziók által foglalkoztatott tolmácsok civilek, többségüknek nincs korábbi rendészeti szakmai tapasztalata, így a szakmai nyelv teljes körű ismerete nem várható el tőlük még a saját anyanyelvükön sem. Ezért mentorként, tanácsadóként mindig használjunk jól érthető, világos fogalmakat, egyszerű nyelvezetet, és lehetőleg rövid, a lényegre összpontosító mondatokat. Gyakran előfordul, hogy a helyi nyelvben nincs megfelelő szó egy-egy szakmailag fontos fogalomra, vagy annak tartalma számukra kevésbé értelmezhető (például: rendvédelmi szervek elszámoltathatósága). Ezeket a fogalmakat és azok tartalmát részletesen el kell magyarázni a tolmácsoknak, hogy az MMA vagy képzési tevékenység során azokat megfelelően tudják továbbadni a helyi hallgatóságnak. Ha előzetesen készül angol nyelvű szakmai anyag vagy prezentáció, amely kapcsolódik a mentorálási tevékenységhez, egy konkrét szakmai megbeszéléshez vagy képzéshez, azt célszerű előzetesen megküldeni a

tolmácsoknak tanulmányozásra. Ha szükséges, gondoskodni kell annak helyi nyelvre történő fordításáról.

A tolmáccsal – ugyanúgy, ahogy a mentoráltakkal is – kölcsönös tiszteleten és bizalmon alapuló kapcsolatot kell kialakítani.

6.13. Közel-keleti képességfejlesztési projektek a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar közreműködésével

A harmadik országok – kiemelten az észak-afrikai és közel-keleti államok – rendvédelmi és határrendészeti szerveinek képességfejlesztésében magyar részről az Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) Rendészettudományi Kara (RTK) is aktív szerepet vállal. Ennek egyik példája, amikor a líbiai rendőrákadémia vezetői 2018. szeptember 11–13. között hazánkban, az RTK koordinálásával tanulmányúton vettek részt. A látogatás az EUBAM Líbia misszió szervezésében, az Európai Bizottság Technikai Segítségnyújtás és Információcsere (Technical Assistance and Information Exchange – TAIX) programjának támogatásával valósult meg. A líbiai rendőri vezetők a tanulmányút keretében felkeresték az NKE RTK-t, az akkori Adyligeti és Szegedi Rendészeti Szakgimnázium intézményeit, valamint megismerkedtek a röszei határátkelőhely működésével, továbbá a ROKK és a CEPOL munkájával.⁴⁴³ A tanulmányút során a vendégek a rendészeti és határrendészeti tevékenység országos és regionális tervezésével, szervezésével, vezetésével, a nemzetközi rendészeti együttműködés gyakorlati végrehajtásával, valamint a rendészeti felső- és középfokú oktatás rendszerével kapcsolatos ismereteket szereztek.

Az EUBAM Rafah misszió szervezésében és finanszírozásával a palesztin GABC felsővezetői 2015. február 8–15. között magyarországi tanulmányúton vettek részt. A látogatás során a résztvevők elméleti ismereteket és gyakorlati tapasztalatokat szereztek az integrált határigazgatási rendszer működtetéséről, valamint a hazai határrendészeti képzési és továbbképzési rendszerről. Látogatást tettek a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségen, az akkori Szegedi Rendészeti Szakgimnáziumban, a Nemzetközi Oktatási Központban, valamint a Repülőtéri Rendőr Igazgatóságon. Egy későbbi, 2023-ban szervezett magyarországi látogatás során pedig az NKE RTK-n folyó oktatási és képzési tevékenységről szereztek ismereteket.⁴⁴⁴

⁴⁴³ A líbiai rendőrákadémia vezetőinek tanulmányútja Magyarországon.

Forrás: <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2018/09/20/a-libiai-rendorakademia-vezetoinек-tanulmanyutja-magyarorszagon> (Letöltés ideje: 2024. december 28.)

⁴⁴⁴ Az EUBAM Rafah Misszió és a palesztin határrendészeti szervek vezetőinek látogatása az RTK-n.

Forrás: <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2023/03/06/az-eubam-rafah-misszio-es-a-palesztin-hatarrendeszeti-szervek-vezetoinек-latogatasa-az-rtk-n> (Letöltés ideje: 2024. december 28.)

A külföldi vendégek tájékoztatást kaptak a karon folyó oktatási munkáról, valamint a rendészeti felsőoktatás alap-, mester- és doktori képzés rendszeréről. A Határrendészeti Tanszéken megismerkedtek az ott zajló szakmai elméleti és gyakorlati oktatás rendszerével, valamint a leendő tisztek felkészítésének módszereivel. Az itt megszerzett szakmai tapasztalatokat és ismereteket a vendégek be tudják építeni saját képzési és oktatási rendszerükbe.

A NKE RTK állományából egy oktató és egy doktorandusz – a bécsi székhelyű Nemzetközi Migrációpolitikai Fejlesztési Központ (International Centre for Migration Policy Development – ICMPD) támogatásával – 2023. június–július hónapban a Libanoni Határőrség, Vámőrség és más rendvédelmi szervek 16 felső- és középvezetőjét képezte egy, az integrált határigazgatást fejlesztő projekt keretében. Az EU által finanszírozott projekt célja a határellenőrzéssel kapcsolatos szakmai ismeretek átadása volt, amely hatékonyan támogatja a libanoni határőrizeti szervek munkáját az illegális migráció, valamint az államhatárral kapcsolatos bűncselekmények elleni küzdelemben.

A projekt első fázisában két magyar szakértő 2023. június 11–14. között Bejrútban tartott elméleti felkészítést. Az előadásokon a résztvevők átfogó képet kaptak az integrált határigazgatás működéséről, a szervezeten belüli és szervezetek közötti együttműködésről, a nemzetközi határrendészeti kooperációról, a kockázatelemzésről, valamint a közös műveletek végrehajtásáról.

A projekt második fázisában, 2023. július 17–21. között a libanoni rendvédelmi vezetők az NKE RTK-n megismerhették az integrált határigazgatáshoz kapcsolódó hazai képzési rendszert. Az egyetemen kapott elméleti ismeretek mellett szakmai látogatáson vettek részt többek között az ORFK Rendészeti Főigazgatóságon, a Komárom-Esztergom Vármegyei Rendőr-főkapitányság Rendészeti Igazgatóság Mélységi Ellenőrzési és Közterületi Támogató Alosztályánál, valamint megtekintették a Hegyeshalom–Nickelsdorf Közös Kapcsolattartási Szolgálati Helyet.⁴⁴⁵

A fentiekhez hasonló tanulmányutakon részt vevő, tapasztalatszerzés céljából érkező rendvédelmi vezetők gyakorlati ismereteket szerezhetnek az európai országokban folyó szakmai munkáról, az alkalmazott módszerekről, technikai eszközökről, valamint a rendészeti képzési rendszerről. A külföldi tanulmányutakon megszerzett személyes és gyakorlati tapasztalatok elősegítik az MMA keretében kapott ismeretek könnyebb megértését és későbbi alkalmazását.

⁴⁴⁵ Integrált Határigazgatásról a libanoni partnereknek.

Forrás: <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2023/08/31/integralt-hatarigazgatasrol-a-libanoni-partnereknek> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 1.)

6.14. A fejezet összegzése

Az Európai Unió KBVP válságkezelési tevékenységének egyik meghatározó alapelve a helyi felelősségvállalás erősítése, amely a stabilitás irányába történő átmenet során a fogadó ország intézményeinek vezető szerepét hangsúlyozza. Az EU KBVP-missziói ennek megfelelően kizárólag olyan feladatokat hajtanak végre, amelyek a helyi érdekeket szolgálják, és amelyek megvalósítását a fogadó ország politikai és társadalmi szereplői is támogatják.

Az EU nem kíván – és kapacitásai sem teszik lehetővé – erővel beavatkozni a válság sújtotta országok belügyeibe; a reformok csak akkor lehetnek fenntarthatók, ha azokat a helyi döntéshozók maguk is akarják, és megvan azok megfelelő társadalmi támogatottsága.

A polgári KBVP civil/rendőri missziók egyik legfontosabb eszköze a képességfejlesztés és a tudásátadás, amelynek célja a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek működésének megerősítése, a jogállamiság elveinek érvényesítése és a stabilitás megteremtése. Az EU KBVP-missziók többsége nem rendelkezik végrehajtói jogosítványokkal, feladataik elsősorban a mentorálásra, tanácsadásra, megfigyelésre és képzésre épülnek.

A monitoring a helyi intézmények működésének, teljesítményének és környezetének feltérképezését jelenti, amely elengedhetetlen a későbbi tanácsadási és mentorálási folyamatok megalapozásához.

A mentorálás hosszú távú, bizalmon alapuló szakmai kapcsolat, amelynek célja a helyi szakemberek szakmai önállóságának, döntéshozatali képességének és problémamegoldó készségeinek fejlesztése.

A tanácsadás pedig a helyi szervek működésének támogatását jelenti a nemzetközi normák szerinti feladatellátásban. A három tevékenység egymást kiegészítve járul hozzá a helyi intézmények kapacitásainak megerősítéséhez.

Az EU korábban nem rendelkezett egységes MMA-irányelvekkel, így a missziók saját működési szabályzatokat és képzési terveket dolgoztak ki. Ezt a hiányosságot pótolta a KBVP keretében létrehozott egységes iránymutatás, amely a mentorálás, megfigyelés és tanácsadás módszertanát közös alapokra helyezte. Ez különösen fontos, mivel a missziókba vezényelt szakértők kiváló rendészeti vagy igazságügyi tapasztalattal rendelkeznek, ugyanakkor nem feltétlenül rendelkeznek a tudás átadásának hatékony módszereivel, amelyek elengedhetetlenek az MMA eredményes működéséhez.

Az EUPM BiH az Unió első civil/rendőri válságkezelési missziójaként referenciaponttá vált a későbbi KBVP-műveletek számára. A Koszovóban működő EULEX misszió pedig a mentorálás és tanácsadás egyik legjobb példája: a helyi rendőrség teljes vertikumát lefedő

szakértői struktúrával támogatta a koszovói rendvédelmi szervek fejlődését, és korlátozott végrehajtói jogosítványokkal is rendelkezett. A korábbi balkáni EU KBVP szerepvállalások tapasztalatai a Közel-Keleten működő missziók számára is iránymutatóak.

A Közel-Keleten működő missziók esetében a kulturális és vallási sajátosságok megértése és tiszteletben tartása különösen fontos. A mentoroknak figyelembe kell venniük a helyi kulturális és vallási szokásokat. Ugyanilyen lényeges a helyi politikai és társadalmi viszonyok, valamint az informális hatalmi struktúrák – például a törzsi rendszerek – megértése. A mentoroknak, tanácsadóknak tisztában kell lenniük azzal, kik a legitim partnerek, és mely szereplőkkel nem alakítható ki hivatalos kapcsolat, például ilyen a Gázai övezetet irányító Hamasz.

Az MMA-tevékenység célja a használható tudás és készségek átadása, amely hosszú távon a helyi intézmények fenntartható működését szolgálja. A siker feltétele a jól felkészült nemzetközi szakértők jelenléte, valamint a helyi partnerek motivációja és nyitottsága a fejlődésre. A kapacitásépítés csak akkor lehet eredményes, ha a fogadó ország maga is érdekelt egy átlátható, elszámoltatható és hatékony intézményi rendszer kialakításában. Az EU közel-keleti polgári válságkezelési tevékenysége a tudásátadásra, a helyi intézmények megerősítésére és a jogállamiság támogatására épül, amely hosszú távon hozzájárulhat a stabilitás és a béke megteremtéséhez a konfliktusok által sújtott térségekben.

Az Európai Unió polgári válságkezelésének kiindulópontja a helyi felelősségvállalás (local ownership) elve: a válságból a stabilitás felé vezető átmenet csak akkor lehet tartós és legitim, ha azt a fogadó ország intézményei vezetik, és a társadalom érdemben támogatja. Ennek megfelelően a KBVP-missziók mandátumában olyan feladatok jelennek meg, amelyek a helyi érdekeket szolgálják, a fogadó fél által kért reformokhoz illeszkednek, és amelyek végrehajtása a helyi politikai és társadalmi szereplők számára is elfogadható. Az EU célja nem a belügyekbe való kényszerítő beavatkozás, hanem a képességfejlesztés és a tudásátadás olyan módon, hogy a fogadó intézmények később maguk is képesek legyenek fenntartható, jogállami működést biztosítani.

Az erő alkalmazása, a végrehajtói jellegű beavatkozás nem az EU preferált eszköze – részben politikai-stratégiai, részben kapacitásbeli okok miatt. A reformok akkor hoznak tartós eredményt, ha a helyi döntéshozók akarják azokat, és megvan a társadalmi támogatottság; ennek hiányában a külső támogatás nem lesz hatékony. A gyakorlatban ezért a polgári KBVP-missziók nem végrehajtói jogosítványokra, hanem megfigyelési, mentorálási, tanácsadási és képzési funkciókra épülnek.

Az MMA hármasa adja a kapacitásépítés gerincét. A monitoring nem pusztán teljesítménymérést jelent, hanem a jogi, intézményi és politikai környezet mély feltárását, a működési rutinok és hiányosságok azonosítását, és – ha képzés is társul hozzá – a képzési igények precíz felmérését. Ez teremti meg a célzott tanácsadás és mentorálás reális bázisát, és ez teszi lehetővé az utókövetést is, hogy a tudásátadás pontosan milyen változást indukált a helyi szervezetekben.

A Közel-Keleten az MMA sikerének külön feltételei is vannak. A kulturális és vallási gyakorlatok tiszteletben tartása nem pusztán udvariasság, hanem a bizalomépítés fontos eleme, amely a szakmai együttműködést, a nemzetközi partner elfogadottságát javítja. Ugyanilyen kritikus a helyi politikai-társadalmi viszonyok és az informális hatalmi struktúrák (pl. törzsi kötelékek) megértése. A legitim partnerek körének pontos azonosítása – és az, hogy kikkel nem alakítható ki hivatalos kapcsolat. A kulturális rugalmasság azonban nem jelent értékfeladást: a jogállami minimumok (emberi jogok, arányosság, elszámoltathatóság, nemek közötti egyenlőség) nem képezhetik alku tárgyát.

A tartós intézményi változás, fejlesztés csak akkor érhető el, ha minden releváns szint (országos–területi–helyi) és érintett szereplő be van vonva a célkitűzések közös meghatározásába. A nyilvánosság proaktív tájékoztatása (kiadványok, média, nyílt napok) legitimációt és bizalmat épít, segít megérteni az EU-szerepvállalás céljait.

A fenntarthatóság záloga az intézményesítés: nem elég az egyéni kompetenciák növelése, a helyi oktatási-képzési rendszert is meg kell megerősíteni. Ezt szolgálja a „kiképzők kiképzése” megközelítés, amely az alkalmas helyi jelöltek kiválasztásával és felkészítésével biztosítja, hogy a meghatározott szttenderdek a misszió távoztása után is fennmaradjanak.

Az MMA türelmet és fokozatosságot igényel: a normakövetés (jogszerűség, szakszerűség, arányosság) nem erőből, hanem közös tanulási folyamatban épül be. Ennek része a „reális célok megfogalmazása” elv: ami egy EU-tagállamban működik, nem biztos, hogy azonos módon átültethető a fogadó ország rendszereibe.

7. A közel-keleti válságkezelő missziókban szerzett vezetés-irányítási tapasztalatok

Háborús vagy más válságövezetekben, idegen országok területén az adott misszió mandátumának, létszámának és költségvetésének korlátai miatt nem lehet bürokratikus, központilag kontrollált vezetés-irányítási rendszereket működtetni. A nemzetközi missziók vezetési szempontból számos tekintetben eltérnek az itthon megszokott rendészeti irányítási struktúráktól.⁴⁴⁶ Az adott eseményekre többnyire helyben és azonnal kell reagálni, ezért a misszióvezetőnek és a beosztott vezetőknek nagyfokú önállósággal kell dolgozniuk. Nem lehet megvárni, amíg a KBVP központi szintje – amely ráadásul több ezer kilométerre, Brüsszelben található – meghozza a szükséges döntéseket. Emellett célszerű folyamatosan vizsgálni a helyi rendvédelmi partnerszervezetek működését, valamint azt, hogy miként és milyen vezetési rendszerek, illetve módszerek alkalmazásával hajtják végre feladataikat.

Az elmúlt több mint harminc évben beosztottként a végrehajtásban, majd beosztott vezetőként, később törzstisztként teljesítettem szolgálatot különböző beosztásokban a határőrségnél, annak megszűnése után pedig a rendőrségnél. Hazai szolgálati feladataim ellátása mellett belügyminiszteri vezénnyel eddig négy alkalommal, összesen több mint három évet töltöttem nemzetközi rendészeti békefenntartó és válságkezelő missziókban a Közel-Keleten és a Balkánon. A fejezetben röviden összefoglalom, hogy a különböző nemzetközi küldetések során milyen vezetési-irányítási ismereteket és gyakorlati tapasztalatokat szereztem. Összehasonlítom a külföldön, nemzetközi missziókban alkalmazott vezetési-irányítási módszereket aszerint, hogy azok mennyiben térnek el a hazai rendszertől, illetve milyen pontokon egyeznek meg vele.

7.1. Végzett feladatok, szerzett tapasztalatok

Mindhárom jelenleg működő közel-keleti KBVP-misszió (EUBAM Rafah, EUPOL COPPS és EAM Irak) – ahogy egyébként minden KBVP civil/rendőri misszió – esetében a misszióvezető gyakorolja az operatív vezetői feladatokat az adott küldetésben. Ő látja el a napi irányítást, a tevékenységek koordinálását, valamint az állomány és az erőforrás-gazdálkodás ellenőrzését. A misszióvezető közvetlenül a polgári műveletekért felelős CPCC vezetőjének tartozik beszámolni, és az ő alárendeltségébe tartozik. Ez azt jelenti, hogy a misszióvezető

⁴⁴⁶ Kovács Gábor (2014): A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. In: Horváth József (szerk.) Kovács, Gábor (szerk.): A rendészeti szervek vezetés- és szervezéselmélete. Budapest, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, pp. 57-92.

egyszemélyben felel a műveleti területen végzett feladatok ellátásáért; felette csak a brüsszeli székhelyű CPCC vezetője áll. Mivel mindhárom misszió fő tevékenysége a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek képességeinek fejlesztése, tagjaik mentorálása, képzése és számukra tanácsadás, így a missziók személyzetének végrehajtói, intézkedési jogköre nincs, ezért az alap feladatokhoz kapcsolódó vezetés-irányítás alapvetően demokratikus módszerekkel történik.⁴⁴⁷

Az egyes missziók mandátuma csak általános célokat fogalmaz meg, ezért alapvetően a demokratikus vezetési módszerek alkalmazásával lehet hatékonyan végrehajtani a képességfejlesztéshez kapcsolódó napi feladatokat. A misszióvezetőnek szükséges kikérnie az egyes szakterületek vezetőinek – kisebb létszámú missziók esetében közvetlenül a szakértők – véleményét és szakmai javaslatait a „projekt” feladatok tervezésekor. A részletes havi szakmai tevékenység tervezése és szervezése során az egyes szakterületek vezetői nagyfokú önállósággal járhatnak el. Természetesen az MMA- és egyéb képességfejlesztő tevékenységek esetében előzetes egyeztetés szükséges a fogadó ország vezetőivel, és a tervezés során figyelembe kell venni az igényeiket. Az MMA-tevékenység terveit a misszió vezetője vagy helyettese hagyja jóvá. A végrehajtáshoz a misszió biztosítja a szükséges anyagi és technikai eszközöket, azonban a tudásátadás módja és módszerei ismét az egyes szakterületek vezetőinek és/vagy szakértőinek felelőssége.

Ugyanakkor előfordulnak olyan helyzetek és tevékenységek a missziókban, amelyek kezelését és végrehajtását csak autokratikus, katonai módszerekkel lehet megoldani: ilyenkor egyszemélyi döntés szükséges, és annak végrehajtása minden érintett kötelessége. Tipikusan ilyenek a misszió tagjainak személyi biztonságával kapcsolatos feladatok. Mivel az EU KBVP közel-keleti misszióinak működési területén gyakoriak a terrortámadások és a helyi csoportok közötti fegyveres összecsapások, elengedhetetlen a szigorú biztonsági szabályok betartása. A személyi biztonsággal kapcsolatos utasításokban meghatározott feladatok végrehajtása mindenki számára kötelező. Ennek következtében a missziókban olyan helyzet áll elő, amelyben a feladatok jellegétől függően mind az autokratikus, mind a demokratikus vezetési módszerek alkalmazására szükség van. A KBVP civil és rendőri missziók vezetés-irányítási rendszere sajátos hibrid modellt követ, amelyben a demokratikus és az autokratikus vezetési stílusok egyaránt jelen vannak (lásd 6. sz. melléklet, 294. old).

A vezetési stílusok alkalmazása mindig a környezeti feltételekhez, a szervezeti kultúrához, valamint a feladat jellegéhez igazodik. A KBVP rendőri és civil misszióinak működési környezete és feladatrendszere jelentősen eltér a hazai rendészeti szervek stabil, jól

⁴⁴⁷ Czuprák Ottó, Kovács Gábor (2017): A Szervezetvezetés Elmélete A Közszolgálati Szervezetek Vezetésének Elméleti Alapjai. Dialóg Campus Kiadó. p. 74.

szabályozott, hierarchikus struktúrájától. A vizsgált missziók egyike sem rendelkezik végrehajtói jogosítványokkal; tevékenységük középpontjában az MMA-feladatok, a tudásátadás és a helyi rendvédelmi rendszer képességeinek fejlesztése áll. Ezekben a folyamatokban alapvetően az adott szakterületek szakértői határozzák meg a konkrét feladatokat és azok végrehajtásának rendjét. A vezetők többnyire csupán a feladatok kereteit, a rendelkezésre álló erőforrásokat és költségeket jelölik ki, illetve jóváhagyják a beosztottak által készített terveket.

Ennek megfelelően az MMA-tevékenységek tervezése, szervezése és végrehajtása alapvetően demokratikus alapokon működik. A kezdeményezés rendszerint az adott szakterületet, a helyi partnerek igényeit és esetleges hiányosságait jól ismerő tanácsadótól indul, aki elkészíti szakmai javaslatait, amelyeket a misszió vezetője vagy helyettese hagy jóvá. Ugyanakkor a személyi biztonsággal kapcsolatos kérdésekben az autokratikus, katonai jellegű rend és fegyelem dominál. A biztonsági döntések meghozatala, valamint a különböző rendszabályok betartása és betarttatása a biztonsági vezető egyszemélyi felelőssége.

A négy nemzetközi szerepvállalás közül – amelyekben részt vettem – talán az EUBAM Rafah misszióban töltött idő bizonyult a leginkább kihívásokkal telinek. Első alkalommal 2014. augusztus 1. és 2015. augusztus 1. között, második alkalommal 2022. október 15. és 2022. december 14. között szolgáltam ott. Saját feladataim egy része 2014–2015-ben a biztonsági helyzet miatt nem csupán határrendészeti szakmai munkából, annak oktatásából és a szaktudás átadásából állt, hanem elláttam a misszió biztonsági tiszti feladatait is.

Az akkor zajló Hamasz és Izrael közötti fegyveres konfliktus, az „Erős Szikla” hadművelet (angolul: Operation Protective Edge, héberül: Miv'tza Tzuk Eitan⁴⁴⁸) – egészen a 2023 októberében kezdődött háborúig – a 67-es háború óta a legnagyobb fegyveres összecsapásnak számított a palesztin fegyveres csoport és az izraeli fél között.

A konfliktus és annak negatív hatásai – terrortámadások Izrael és Ciszjordánia területén, a Hamasz Izrael irányába kilőtt rakétái, a folyamatos légiriadók – miatt a biztonsági helyzet jelentősen romlott. Mivel a misszió akkor nem rendelkezett önálló biztonsági tiszti beosztással, ezt a feladatot a mindenkori határrendészeti tanácsadó látta el saját szakmai feladatai mellett. Így a munkám egy részét biztonsággal kapcsolatos feladatok tették ki. Ebben a minőségben folyamatosan elemezni és értékelni kellett a helyi partnerektől kapott napi jelentéseket, figyelni a médiát, felkészíteni a misszió tagjait az esetleges veszélyhelyzetek kezelésére, szervezni a

⁴⁴⁸ Israel/Palestine, Operation Protective Edge (Gaza, 13 June - 26 August 2014).

Forrás: <https://casebook.icrc.org/case-study/israelpalestine-operation-protective-edge-gaza-13-june-26-august-2014> (Letöltés ideje: 2025. február 3.)

konvojműveleteket, valamint együttműködni a helyi biztonsági erők képviselőivel. A szigorú biztonsági szabályok alapján a terepen történő mozgás – különösen a Gázai övezetben – csak úgy volt lehetséges, hogy mindenki betartotta a vezető és/vagy a biztonsági tiszt által kiadott utasításokat. Tehát ebben az esetben egyértelműen az autokratikus, katonai vezetési módszereket kellett alkalmazni.

A 2022-es vezénylésem idején a szakértői csoport kéthónapos tevékenységét az EUBAM misszió vezetése teljes mértékben demokratikus módszerekkel irányította. A Brüsszel által előzetesen meghatározott alapelvárásoknak és a műveletirányítási központ működésével kapcsolatos céloknak megfelelően – mint a csoport vezetője – a tagok támogatásával kellett megterveznem a tevékenységet. Az elkészült tervet az Unió képviselői és a misszió vezetője is jóváhagyta, változtatás nélkül. A későbbi végrehajtás során is teljes szabadságot kaptunk. A részletes havi munkavégzés során, a helyi palesztin vezetőkkel egyeztetve és igényeiket figyelembe véve, mi magunk – az egyes szakterületek szakértői – terveztük, szerveztük és hajtottuk végre a határrendészeti műveletirányítási központ működtetéséhez szükséges MMA- és kiképzési feladatokat. A folyamatok tervezése, szervezése, végrehajtása és irányítása során a misszió vezetője elfogadta a döntéseimet, így teljes önállósággal hajtottuk végre feladatainkat.

7.2. A KBVP-missziók vezetésének elméleti kerete

A KBVP-missziók vezetésének vizsgálata akkor válik teljes értékűvé, ha azt szélesebb elméleti kontextusba helyezzük. Az Európai Unió KBVP közel-keleti missziói rendkívül összetett környezetben működnek. A missziók tevékenységét egyaránt meghatározza a politikai instabilitás, a változó biztonsági helyzet, a többszereplős intézményi környezet, valamint a helyi rendvédelmi és igazságügyi struktúrák fejlődési hiányosságai. Ezekben a műveleti terekben a klasszikus, hierarchikus, lineáris vezetési modellek csak részben alkalmazhatók, mivel a vezetőknek folyamatosan reagálniuk kell a gyorsan változó körülményekre, az előre nem látható eseményekre és a helyi partnerekkel való összetett interakciókra.

A gyorsan változó környezetben a KBVP-missziók működtetésének egyik leghatékonyabb vezetési megközelítése a komplexitás alapú vezetés (Complexity Leadership Theory – CLT).⁴⁴⁹ A CLT olyan vezetési keretet kínál, amely a komplex adaptív rendszerek működésére épül. Alapelve szerint a szervezetek akkor képesek tartósan alkalmazkodni és fejlődni, ha a vezetés nem csupán a hierarchikus struktúrákra támaszkodik, hanem teret ad az

⁴⁴⁹ What does complexity leadership mean? Forrás: <https://online.keele.ac.uk/what-does-complexity-leadership-mean/> (Letöltés ideje: 2026. január 31.)

együttműködési folyamatoknak, a hálózati interakcióknak és az adaptív tanulásnak is. Ez a szemlélet teljes mértékben összhangban áll a KBVP-missziók működésének valós logikájával.

A komplexitás alapú vezetélmélet az elmúlt évtizedekben vált meghatározó megközelítéssé, és azt vizsgálja, hogyan képesek a sikeres szervezetek helytállni kihívásokkal terhelt időszakokban és különböző válsághelyzetekben. A CLT a komplex rendszerekben váratlanul kialakuló – emergens – folyamatokra összpontosít. Nem tekinti a vezetőt az egyetlen kulcsszereplőnek a szervezeti sikerben, hanem a teljes rendszer alkalmazkodóképességét hangsúlyozza, beleértve a társas interakciókat és azt, hogy a szervezet tagjai miként járulnak hozzá a komplex helyzetek kezeléséhez. A komplexitás alapú vezetélmélet alkalmazása megjelent a különböző nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók vezetésében is.⁴⁵⁰

A CLT három fő vezetési típusa az együttműködésből indul ki.

- *Adminisztratív vezetés*

A missziók hierarchikus keretrendszerében a missziók adminisztratív vezetése – amely a CLT szerint a formális szabályozásért, szervezeti struktúrákért és koordinációért felel – egyértelműen megjelenik a KBVP-műveletekben. Például: A misszióvezetőnek kötelessége igazodni a brüsszeli CPCC iránymutatásaihoz. A stratégiai tervezést, az erőforrás-gazdálkodást, a különböző jelentések elkészítését, az információk továbbítását szigorú szabályok határozzák meg. A missziók költségvetését, személyügyi folyamatait, a műveleti szabályzataiban meghatározott feladatok végrehajtását az adminisztratív vezetés stabilan tudja irányítani. Ez a vezetési forma biztosítja, hogy a missziók – eltérő működési környezetük ellenére – egységes EU-s normák szerint működjenek.

- *Adaptív vezetés a helyi partnerekkel végzett képességfejlesztésben*

A CLT második pillére, az adaptív vezetés, központi szerepet játszik a KBVP civil missziók mindennapi szakmai tevékenységében. Ez a dimenzió a kreatív problémamegoldásról és a változásokra való reagálásról szól. A missziók feladatai – mentorálás, tanácsadás, képzés, képességfejlesztés – lényegében adaptív vezetési folyamatok:

- A szakértők a helyi igényekhez igazítják a képzéseket, a képességfejlesztés folyamatát.
- A tevékenységek nemcsak merev protokollok szerint kerülnek végrehajtásra, hanem a helyi intézményi kultúrához is igazodnak.

⁴⁵⁰ Soili Paananen, Alisa Puustinen, Harri Raisio, Harri Jalonon: Embracing dynamic tensions: Peacekeeping as a balancing act of complexity. Forrás: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/puar.13535> (Letöltés ideje: 2026. február 03.)

- A szakmai döntések jelentős része az egyes szakterületek vezetői és tanácsadói szintjén születik meg.
- A vezető szerepe itt leginkább az „engedélyező vezetés”, amely teret ad az innovációnak és az önálló szakmai megoldásoknak.

A közel-keleti missziókban a reformok, a rendészeti tanácsadás vagy a különböző képzések során a szakértők autonóm módon alakítják ki a programok tartalmát, szoros együttműködésben a helyi partnerekkel.

- *Akcióközpontú vezetés a biztonsági döntésekben*

A CLT harmadik vezetési típusa, az akció központú vagy operatív vezetés, a gyors reakciókat igénylő, kritikus helyzetekben jelenik meg. Ez különösen fontos a közel-keleti KBVP-missziókban, amelyek gyakran veszélyes és instabil biztonsági környezetben működnek. Ilyenek például a konvojműveletek szervezése, a biztonsági kockázati szintek módosítása, a terepen történő mozgások engedélyezése, az azonnali reagálást igénylő válsághelyzetek kezelése.

Ezek a helyzetek egyértelműen autokratikus, gyors döntéshozatalt kívánnak. Itt a vezetés nem demokratikus és nem is adaptív: a biztonsági tiszt vagy a misszióvezető döntése azonnali és kötelező érvényű minden résztvevő számára. Ez a missziókban már ismertetett „hibrid vezetési modell” CLT-szempontról úgy értelmezhető, hogy az adminisztratív és adaptív vezetési rétegek fölé időnként „átmenetileg rátelepszik” az akció központú vezetés a missziótagok személyi biztonságának fenntartása érdekében.

7.2.1. A KBVP-missziók mint komplex adaptív rendszerek

A CLT szerint a szervezetek akkor működnek hatékonyan komplex környezetben, ha képesek a folyamatos alkalmazkodásra. A KBVP civil missziói éppen ilyen rendszerekként írhatók le.

A missziók tagjai egyszerre dolgoznak:

- helyi rendvédelmi és igazságügyi szervekkel,
- EU-intézményekkel (EEAS, CPCC, delegációk),
- ENSZ-ügynökségekkel,
- más nemzetközi partnerekkel,
- civil szervezetekkel.

A missziók nem pusztán végrehajtják a brüsszeli döntéshozók által meghatározott mandátumot, hanem a helyi környezethez igazodva folyamatosan alakítják a tanácsadási és képzési módszereiket.

A missziókban megfigyelt demokratikus (szakmai autonómia fenntartása) és autokratikus (biztonsági kockázatok kezelése) elemek együttélése a CLT keretrendszerén keresztül nézve természetes jelenség, mert a rendszer különböző részei más-más vezetési logikát igényelnek. A CLT szerint az innováció és adaptáció ott történik, ahol a hálózati interakciók sűrűek – ez a KBVP-missziók esetében egyértelműen a tanácsadói szint. A misszióvezetők gyakran nem közvetlenül irányítanak, hanem megteremtik a környezetet, amelyben a szakértők hatékonyan tudnak dolgozni – ez a CLT egyik alapelve.

A CLT szerint a komplex rendszerekben különböző vezetési módoknak kell együtt működniük – ez pontosan megfelel a missziók realitásának. Ez a vezetési szemlélet jelentősen gazdagítja a missziók vezetésének elméleti értelmezését, és segít megérteni, hogy a gyakorlatban miért szükséges a rugalmas, helyzetfüggő, hibrid vezetési modell alkalmazása.

7.3. A vezetési stílusok hatása a missziók hatékonyságára

A vezetési stílusok meghatározó szerepet játszanak az Európai Unió KBVP civil/rendőri misszióinak eredményességében. A missziók speciális működési kontextusa – a politikailag érzékeny környezet, a korlátozott vagy nem létező végrehajtási jogosítványok, a helyi szervekkel való intenzív együttműködés és a gyakran bizonytalan biztonsági helyzet – olyan vezetési modellt követel meg, amely egyszerre képes alkalmazkodni, stabilitást teremteni és biztosítani a misszió tagjainak hatékony, koordinált működését. Az alkalmazott vezetési stílus tehát közvetlenül befolyásolja a misszió szakmai, szervezeti és biztonsági teljesítményét.

A megfelelő vezetési megközelítés kiválasztása több okból is kritikus. Egyrészt a missziók állománya soknemzetiségű, eltérő rendészeti, esetleg katonai és civil háttérrel rendelkező szakértőkből áll, akik különböző szervezeti kultúrákból érkeznek, más-más vezetési modellekhez szoktak, és eltérő elvárásokkal rendelkeznek a döntéshozatal, az autonómia vagy a kommunikáció terén. Másrészt a helyi partnerekkel való együttműködés érzékeny, diplomáciai jellegű tevékenység, amely csak akkor lehet eredményes, ha a vezetés képes bizalmat, hitelességet és stabilitást sugározni. Harmadrészt a missziók a biztonsági fenyegetések miatt időnként gyors, egyértelmű és autokratikus döntéshozatalt igényelnek, míg más helyzetekben a delegáló, demokratikus, bevonó vezetés biztosítja a legjobb eredményt.

A vezetés közvetlenül befolyásolja

- a helyi partnerekkel kialakított bizalom szintjét, mivel a partnerségen alapuló tanácsadói és képességfejlesztési tevékenységek csak akkor lehetnek sikeresek, ha a misszió tagjai hiteles, kiszámítható és együttműködő vezetés mellett dolgoznak. A demokratikus, bevonó vezetési stílus elősegíti a közös gondolkodást, a kölcsönös tisztelet kialakulását és a hosszú távú intézményi kapcsolatok megerősödését. Ezzel szemben a túlzottan hierarchikus vagy kontrolláló vezetés akadályozhatja az informális kommunikációt és a bizalomépítés folyamatát;
- a képességfejlesztési és képzési programok hatékonyságát, hiszen a tanácsadói és mentorálási feladatok rugalmas alkalmazkodást igényelnek a helyi igényekhez. Az adaptív, támogató vezetés ösztönzi a kreatív megoldások kialakítását, a szakértők autonómiáját és az innovatív módszerek alkalmazását. A merev, parancsorientált vezetés ezzel szemben csökkentheti a szakértők kezdeményezőkézségét, ami rontja az MMA-tevékenységek gyakorlati hasznosságát;
- a misszió tagjainak motivációját, elégedettségét és szakmai teljesítményét, amely döntően függ attól, hogy a vezető képes-e világos feladatmeghatározást adni, biztosítani az önálló munkavégzés terét, valamint visszajelzést és támogatást nyújtani. A multikulturális környezetben különösen fontos az empatikus, nyitott kommunikációra építő vezetés, amely képes kezelni az eltérő szakmai szocializációból, kulturális hátterekből és nyelvi különbségekből fakadó kihívásokat. A demokratikus vezetés növeli az azonosulást a misszió céljaival, csökkenti a kiégés kialakulásának esélyét;
- a válsághelyzetekre adott reakciók gyorsaságát és pontosságát, ahol a helyzet súlyossága gyakran megköveteli az autokratikus, központi döntéshozatalt. A misszióvezető felelős a személyi biztonságért, a konvojműveletek engedélyezéséért, a biztonsági protokollok aktiválásért és a fenyegetettségi szintek változására adott gyors reakciókért. Ilyenkor a vezetés hatékonysága szó szerint életbevágó: a rosszul kommunikált, késedelmes vagy túl lassú döntések közvetlen kockázatot jelentenek a személyzetre nézve. A válságkezelő vezetés sikeressége azonban nagymértékben függ attól, hogy a misszió tagjai mennyire bíznak a vezető kompetenciájában és ítélőképességében.

A fenti tényezők alapján jól kirajzolódik, hogy a missziók hatékonysága szempontjából a CLT vezetési modell alkalmazása a legmegfelelőbb. A KBVP civil missziók olyan környezetben működnek, ahol az autokratikus és demokratikus vezetési stílusok egyaránt szükségesek, de eltérő helyzetekben különböző funkciókat töltenek be. A szakmai tevékenységek – különösen az oktatás, mentorálás, intézményi együttműködés – esetében a demokratikus, adaptív vezetés

biztosítja a rugalmas és hatékony munkavégzést. Ezzel szemben a műveleti és biztonsági helyzetekben az autokratikus vezetés garantálja a gyors és egyértelmű döntéshozatalt.

A vezetési stílus tehát nem önmagában értelmezhető, hanem a misszió célrendszere, működési környezete és aktuális fenyegetettségi szintje határozza meg azt, hogy melyik vezetési forma válik szükségessé az adott helyzetben.

A vezetői rugalmasság különösen fontos a KBVP-missziókban, ahol a helyi politikai környezet gyakran változik, a biztonsági kockázatok gyorsan nőnek, változnak. A vezetői stílus tehát nemcsak a szervezet belső működését, hanem a misszió stratégiai céljainak teljesülését is jelentősen befolyásolja.

7.3. A fejezet összegzése

A Közel-Keleten működő EU KBVP-missziók (EUBAM Rafah, EUPOL COPPS, EUAM Irak) vezetésének elemzése rávilágít arra, hogy a hagyományos, bürokratikus, hierarchikus modell nem alkalmas a gyorsan változó, kiszámíthatatlan és sokszor veszélyes műveleti környezet hatékony kezelésére. A missziókban szerzett gyakorlati tapasztalatok és az alkalmazott vezetési módszerek összehasonlítása egyértelműen megmutatja, hogy a rugalmasság, az adaptivitás és a helyi környezethez való alkalmazkodás kulcsfontosságú feltétele a sikeres működésnek.

A misszióvezetők és a beosztott vezetők tevékenysége elsősorban az azonnali reagálásra, a gyors helyzetértékelésre és az önálló döntéshozatalra épül. A KBVP központi döntéshozatali mechanizmusai – térbeli és adminisztratív távolságukból adódóan – nem teszik lehetővé a felsőszintű irányításra való várakozást. Ennek következtében a missziók vezetése szükségképpen decentralizálttá válik, és jelentős önállóságot biztosít a terepen dolgozó szakértőknek is.

A KBVP közel-keleti missziók egyik sajátossága, hogy tevékenységük – végrehajtói jogosítványok híján – elsősorban mentorálásra, képességfejlesztésre, tanácsadásra és az intézményi kapacitások megerősítésére irányul. Ez a feladatrendszer olyan vezetési stílusokat kíván meg, amelyek összehangolják az autonómiát, a szakmai párbeszédet és a helyi partnerekkel való együttműködést. A demokratikus, konszenzusos vezetés ezért mindhárom vizsgált misszióban meghatározó szerepet kap. A misszióvezetők bevonják a szakterületek vezetőit a tervezésbe, elfogadják a szakértői kezdeményezéseket, és teret adnak az innovatív módszerek alkalmazásának. Az MMA-feladatok, valamint a különböző képzési és képességfejlesztési tevékenységek jellemzően alulról építkező, szakértői kezdeményezésen alapuló folyamatok.

Mindazonáltal a missziók működését erősen befolyásolja a biztonsági környezet, amely gyakran instabil, kiszámíthatatlan és veszélyes. A terrortámadások, a fegyveres összecsapások, a rakétatámadások és a folyamatos fenyegetettség következtében a missziókban olyan helyzetek is előfordulnak, ahol a demokratikus vezetés helyett az autokratikus, katonai jellegű döntéshozatal az egyetlen lehetséges megoldás. A személyi biztonságot érintő protokollok betartatása, a magas kockázatú mozgások engedélyezése vagy a gyors evakuáció megszervezése egyértelműen egyszemélyi felelősséget igényel.

E két eltérő vezetési mód – a demokratikus és az autokratikus – együttélése alakítja ki a KBVP-missziókra jellemző sajátos, hibrid vezetési modellt, amely a szakmai feladatokban decentralizált, együttműködésen alapuló; a biztonsági kérdésekben viszont centralizált, fegyelmezett és központosított. Ez a modell egyszerre kezeli a missziók kettős természetét: a partnerségen alapuló képességfejlesztést és a veszélyes műveleti környezet kihívásait.

A misszióban szerzett személyes tapasztalatok tovább árnyalják a vezetés gyakorlati oldalát. A EUBAM Rafah misszióban személyesen, „élesben” is megtapasztaltam a vezetési módszerek kettősségét. A szakmai tevékenységekben az autonómiára és az együttműködésre helyeződött a hangsúly, a biztonsági kihívások – rakétatámadások, helyi fegyveres összetűzések hatásai – a katonai jellegű parancs alapú működést tették szükségessé. A tapasztalatok szerint a biztonság fenntartásához elengedhetetlen a világos utasítási lánc, az egyértelmű kommunikáció és a vezető iránti bizalom.

A vezetési keretek elméleti vizsgálata egyértelműen a CLT vezetési módszer alkalmazhatóságát erősíti meg. A CLT abból indul ki, hogy az összetett adaptív rendszerek – mint amilyenek a KBVP-missziók – akkor képesek hatékonyan működni, ha a vezetés nem kizárólag hierarchikus, hanem teret ad az önszerveződő folyamatoknak, a hálózati együttműködésnek és az adaptív tanulásnak. A missziók működése épp ezt tükrözi: a szakértők autonómiája, a helyi partnerekkel való folyamatos egyeztetés, az igényekhez való rugalmas alkalmazkodás és a döntések több szinten zajló előkészítése mind-mind a CLT elveinek gyakorlati megnyilvánulásai.

A CLT három fő vezetési típusa – adminisztratív, adaptív és akció központú – sajátos egyensúlyban jelenik meg a missziókban. Az adminisztratív vezetés biztosítja az EU-s normák és eljárások betartását. Az adaptív vezetés teszi lehetővé a helyi környezethez igazodó, kreatív szakmai munkát, amely az intézményfejlesztési feladatok alapja. Az akció központú vezetés a biztonsági helyzetek kezelésében nélkülözhetetlen, és gyakran más vezetési típusok fölé emelkedik annak érdekében, hogy a missziók személyi állományának védelme biztosított legyen.

A missziók működése tehát valóban komplex adaptív rendszerként írható le, amelyben a vezetési stílusok folyamatosan alkalmazkodnak a változó környezeti feltételekhez. A demokratikus és autokratikus elemek nem kizárják egymást, hanem a megfelelő helyzetben és cél érdekében együttesen biztosítják a hatékony működést.

A fejezet összegzéseként megállapítható, hogy a KBVP-missziók sikerességét három tényező határozza meg:

- A vezetési rugalmasság, vagyis a képesség a vezetési stílus helyzetfüggő megválasztására.
- A helyi partnerekkel való bizalmi kapcsolat kialakítása, amely a képességfejlesztési célok teljesítésének alapfeltétele.
- A biztonsági és szakmai dimenziók egyensúlya, amely meghatározza a misszió hosszú távú stabilitását és hitelességét.

A fejezetben igyekeztem a vezetési tapasztalatok részletesebb bemutatásán túl új elméleti megközelítést is felvázolni a komplex környezetben működő EU KBVP-missziók vezetésének értelmezésére.

8. A kutatás eredményeinek összegzése

8.1. Összegzett következtetések

A Közel-Keleten jelenleg zajló események elemzése alapján megállapítható, hogy várhatóan a térség biztonsági környezete közép- és hosszú távon is instabil marad, amelynek következtében az Európai Uniónak továbbra is számolnia kell a térségből kiinduló komplex biztonsági kihívásokkal. Ezek a kihívások – különösen a fegyveres konfliktusok hatásai, az állami intézmények gyengesége, a terrorizmus, az illegális migráció és a szervezett bűnözés különböző formái – közvetlenül és közvetve is hatást gyakorolnak az Unió és tagállamai, így Magyarország belső biztonságára. A vizsgált folyamatok alapján indokoltnak tekinthető az Európai Unió folyamatos jelenléte és szerepvállalása a térségben, különösen a KBVP civil/rendőri válságkezelő misszióin keresztül.

Meglátásom szerint a kutatás rámutatott arra, hogy Irakban és a palesztin területeken zajló politikai és intézményi folyamatok, valamint az ezekhez kapcsolódó reformtörekvések esetében elengedhetetlen a jogállamiság megerősítését célzó nemzetközi támogatás. Kiemelten fontos az átlátható, elszámoltatható és hatékony rendvédelmi és igazságszolgáltatási rendszer kiépítésének elősegítése. E folyamatok támogatásában az EU KBVP civil/rendőri missziói meghatározó szerepet töltenek be, elsősorban tanácsadói, mentorálási és képzési tevékenységük révén.

Vizsgálatom eredményei arra utalnak, hogy az EU KBVP közel-keleti missziói akkor képesek érdemben hozzájárulni a helyi intézményrendszerek működőképességének fejlesztéséhez, ha a fogadó állam politikai és társadalmi szinten is elkötelezett a demokratikus alapokon nyugvó állami működés kiépítése mellett. A kutatás eredményei azt jelzik, hogy az Európai Uniónak stratégiai szinten számolnia kell azzal a forgatókönyvvvel, hogy a térség egyes válság sújtotta államaiban bekövetkező politikai és biztonsági stabilizáció, valamint a nemzetközi támogatás iránti társadalmi igény megjelenése újabb civil/rendőri KBVP-missziók telepítését alapozhatja meg. E körbe – megfelelő feltételek fennállása esetén – olyan országok is bekerülhetnek, mint Szíria. Ezzel párhuzamosan indokolt a már működő missziók tevékenységének és létszámának rugalmas bővítési lehetőségével is számolni. Ennek egyik potenciális példája az EUBAM Rafah misszió, amelynek szerepe felértékelődhet abban az esetben, ha az érintett felek megállapodnak a rafahi határátkelőhely tartós és ellenőrzött újra nyitásáról, amelynek biztonságos működtetése harmadik fél – az Európai Unió – támogatása nélkül nehezen képzelhető el.

A kutatás megerősítette, hogy a külföldön végrehajtott EU KBVP béketámogató és válságkezelő missziók működésük során jelentős pénzügyi és humán erőforrás-ráfordítást igényelnek, valamint erőforrásokat vonnak el a tagállamoktól. Ugyanakkor ezek a befektetések hosszabb távon megtérülhetnek, amennyiben a missziók képesek hozzájárulni az érintett országok és térségek stabilizációjához. A válságkövetek stabilizálása érdemben csökkenti az Európai Uniót érintő biztonsági kockázatokat, ezáltal közvetlenül hozzájárul az Unió és tagállamai biztonsági környezetének megerősítéséhez.

A vizsgált közel-keleti KBVP-missziók esetében megállapítható, hogy a válságkezelési tevékenység nem katonai jellegű. A missziók állománya főként rendészeti szakemberekből és civil szakértőkből áll, akiknek feladata a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek támogatása, képességfejlesztése, valamint a hiányzó intézményi és szakmai kapacitások kiépítésének elősegítése. A kutatás során elemzett missziók nem rendelkeznek végrehajtói jogosítványokkal, mandátumuk a tanácsadói, mentorálási és képzési feladatokra korlátozódik, amelyet a fogadó országokkal fennálló politikai és jogi megállapodások is meghatároznak.

A nemzetközi válságkezelési gyakorlat fejlődését vizsgálva megállapítható, hogy az EU civil/rendőri missziói az elmúlt évtizedekben komplex, a biztonsági szektor reformját célzó küldetésekké váltak. Ezek a missziók nem csupán technikai támogatást nyújtanak, hanem a helyi rendészeti és igazságügyi intézmények szervezeti kultúrájának átalakítását, demokratizálását és hosszú távú fenntarthatóságát is elősegítik. A komplex feladatrendszer eredményes végrehajtása kizárólag megfelelően felkészült, motivált és magas szakmai kompetenciával rendelkező szakemberek bevonásával biztosítható.

A missziós tevékenységek eredményességének másik alapfeltétele a fogadó fél aktív bevonása és együttműködése. A nemzetközi szakértők által végzett képességfejlesztés és biztonsági szektor reformja kizárólag olyan eszközökkel valósítható meg hatékonyan, amelyek tiszteletben tartják a helyi sajátosságokat. A mentorálás, tanácsadás, megfigyelés és képzés keretében átadott nemzetközi és európai legjobb gyakorlatok akkor vezethetnek tartós eredményekhez, ha azokat a helyi intézmények saját rendszerükbe képesek integrálni.

A válságkezelési környezet sajátosságai alapján az átmenet támogatása háborús vagy posztkonfliktusos helyzetből a nemzetközi normáknak megfelelő állami működés irányába hosszú távú és összetett folyamatnak tekinthető. Ennek során kiemelten fontos a missziók reális célrendszerének meghatározása, valamint annak biztosítása, hogy a missziók tevékenysége világos, átlátható és következetes maradjon.

A közel-keleti válságkezelő missziókban való részvétel az érintett rendészeti szakemberek számára is jelentős szakmai hozzáadott értéket képvisel. A missziós szolgálat

során szerzett empirikus tapasztalatok – különösen a terrorizmus, a radikalizáció, az illegális migráció és a szervezett bűnözés működési mechanizmusainak megismerése – a későbbi hazai szolgálat ellátása és a rendészeti képzési rendszer fejlesztése során is hasznosítható. A kutatás alapján megállapítható, hogy a külföldi válságkezelési tapasztalatok integrálása hozzájárulhat a hazai rendészeti képességek és felkészítés színvonalának emeléséhez is.

Összességében a kutatás arra a következtetésre jut, hogy az Európai Unió KBVP civil/rendőri missziói a Közel-Keleten – végrehajtói jogosítványok és erő alkalmazása nélkül is – érdemi és mérhető módon járulnak hozzá az érintett térségek stabilizációjához. A missziók tevékenysége egyszerre szolgálja a fogadó országok intézményfejlesztési törekvéseit és az Európai Unió hosszú távú biztonsági érdekeit, megerősítve a polgári válságkezelés szerepét az uniós biztonságpolitikai eszköztárban.

8.2. Új tudományos eredmények

A kutatási munka megkezdésekor megfogalmazott kutatási célok és a hipotézisek kutatási eredményekkel történő összevetése alapján az alábbi új tudományos eredményeket értem el:

1. A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy az első hipotézis alapvetően igazolódott.

Az Európai Unió civil/rendőri KBVP-misszióinak hatásossága a Közel-Keleten elsősorban azokban az entitásokban érvényesül, ahol – ha törékeny formában is, de – rendelkezésre állnak működőképes állami struktúrák, a reformfolyamatokat támogató politikai elkötelezettség, valamint a nemzetközi szakmai ajánlások befogadására és végrehajtására alkalmas intézményi kapacitások.

A palesztin területeken működő EUPOL COPPS és EUBAM Rafah missziók esetében – a biztonsági környezet tartós instabilitása ellenére – több olyan empirikus indikátor azonosítható, amelyek a helyi rendészeti és igazságügyi kapacitások erősödésére utalnak. A súlyos, erőszakos bűncselekmények száma 2010 óta – a 2015-ös év kivételével – tartósan alacsony szinten maradt, százezer főre vetítve 1 alatti értékkel.⁴⁵¹ Különösen figyelemre méltó, hogy a második intifáda (2005) lezárását követően a Palesztin Hatóság biztonsági és rendvédelmi szervei nem váltak aktív részeseivé a Hamasz és Izrael közötti fegyveres

⁴⁵¹ West Bank and Gaza Crime Rate & Statistics 1995-2025.

Forrás: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/PSE/west-bank-and-gaza/crime-rate-statistics> (Letöltés ideje: 2025. február 14.)

konfliktusoknak. A Ciszjordániában működő, uniós támogatással fejlesztett helyi intézményrendszer képes volt a közrend és közbiztonság fenntartására, és megakadályozta a háború áttérjedését a Palesztin Hatóság által ellenőrzött területekre.

Hasonló tendenciák azonosíthatók Irak esetében is. A rendelkezésre álló bűnügyi statisztikák javuló közbiztonsági helyzetet jeleznek: az erőszakos bűncselekmények, a testi sértések, a betörések és a gépjárműlopások száma egyaránt csökkenő tendenciát mutat, miközben a terrortámadások száma is mérséklődött.⁴⁵² A helyi belügyminisztérium értékelése szerint a javulás összefüggésbe hozható a folyamatban lévő közbiztonságot erősítő intézkedésekkel és a biztonsági szektor reformjával. Az EUAM Irak misszió tanácsadói és képességfejlesztő tevékenysége hozzájárult ahhoz, hogy az iraki rendvédelmi szervek egyre hatékonyabban tervezzék és hajtsák végre a bűnüldözési és terrorellenes műveleteket.

A két vizsgált földrajzi területen végzett KBVP-tevékenység elemzése és összehasonlítása alátámasztja, hogy az uniós civil/rendőri missziók nem önállóan generálnak stabilitást, hanem akkor képesek mérhető és fenntartható hatást kifejteni, ha a fogadó fél részéről létezik minimális szintű politikai akarat és intézményi befogadóképesség. Ahol a helyi vezetés érdekelt a reformfolyamatokban, ott az uniós szakmai ajánlások ténylegesen beépülnek a rendészeti és igazságügyi működésbe.

Mindezek alapján megállapítható, hogy az EU KBVP közel-keleti misszióinak létjogosultsága és hozzáadott értéke elsősorban nem a konfliktusok megszüntetésében, hanem a működőképes állami biztonsági struktúrák fokozatos megerősítésében ragadható meg. Ez a hatás azonban nem univerzális, hanem feltételhez kötött, ami alátámasztja az első hipotézisben megfogalmazott összefüggést.

2. A 2. számú hipotézisemet az alábbiak miatt látom igazoltnak.

A strukturált kiválasztási, felkészítési és küldetés alatti támogatási mechanizmusok egyértelmű összefüggést mutatnak az EU KBVP civil/rendőri szakértők szakmai teljesítményének színvonalával, és ezen keresztül hozzájárulnak a missziók operatív eredményességéhez.

Az Európai Unió polgári válságkezelési tevékenységének fejlődése során fokozatosan előtérbe került a humán tényező minősége. Ezt tükrözi a Tanács és a tagállamok által 2023-ban elfogadott, a 2018-as megállapodásra épülő megújított EU polgári KBVP megújítását célzó

⁴⁵² Iraq crime rate drops to record low in 2024: report.

Forrás: <https://www.middleeastmonitor.com/20250131-iraq-crime-rate-drops-to-record-low-in-2024-report/>
(Letöltés ideje: 2025. február 15.)

paktuma (Compact)⁴⁵³ is, amely a személyi kiválasztás, a felkészítés, a telepíthetőség és a biztonsági támogatás fejlesztését nevesíti kiemelt prioritásként. A Compact célkitűzései – a gyors reagálóképesség erősítése, a KBVP-küldetések biztonságának növelése és a válságkezelési kapacitások fejlesztése – közvetlenül kapcsolódnak a missziókba vezényelt szakértők felkészültségéhez és teljesítményéhez.

A kutatás során feltárt tapasztalatok alapján megállapítható, hogy azok a rendészeti és civil szakértők, akik strukturált kiválasztási folyamaton mennek keresztül, célzott missziós felkészítésben részesülnek, hatékonyan integrálódnak a missziós környezetbe. Különösen meghatározó szerepe van a megfelelő szakmai háttérén kívül a nemzetközi és interkulturális tapasztalatnak, az idegen nyelvi kompetenciának, valamint a mentális és pszichológiai alkalmasságnak. E kompetenciák megléte közvetlen hatást gyakorol a tanácsadói, mentorálási és kapacitásfejlesztési feladatok eredményességére.

A magyar részvétel alakulása ugyanakkor rámutat bizonyos strukturális korlátokra. A humánerőforrás-bázis szűkösége és a rendszerszintű kiválasztási tartalék hiánya negatívan befolyásolja az operatív részvétel volumenét. A nemzetközi missziókban szolgálatot teljesítők számának csökkenése – különösen a Frontex Készenléti Csapatok elszívó hatásával párhuzamosan – nem a felkészítési rendszer minőségi hiányosságaira, hanem annak korlátozott kapacitására utal. Ez közvetetten megerősíti a hipotézis érvényességét: a strukturált kiválasztási és felkészítési mechanizmusok ott működnek hatékonyan, ahol rendelkezésre áll a megfelelő személyi állomány.

Összegzésként megállapítható, hogy az EU KBVP civil és rendőri missziók operatív eredményessége szorosan összefügg az alkalmazott humánerőforrás-kezelési mechanizmusok minőségével. A strukturált kiválasztás, a célzott felkészítés és a küldetés alatti támogatás nem csupán az egyéni szakmai teljesítményt javítja, hanem a missziók egészének hatékonyságát is növeli. Mindez véleményem szerint alátámasztja a második hipotézisben megfogalmazott összefüggést.

⁴⁵³ EUROPEAN UNION COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY CIVILIAN CSDP COMPACT
Towards more effective civilian missions.

Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/Civilian%20CSDP%20Compact%20Report_22.05.2023.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 15.)

3. A 3. hipotézisemet csak részben látom igazoltnak, annak megerősítése további kutatást igényel.

A rendelkezésemre álló empirikus tapasztalatok alátámasztják, hogy rövid távra telepített, speciális szaktudással rendelkező szakértői csoportok alkalmazása bizonyos technikai, operatív és projektspecifikus feladatok esetében növelhetik a KBVP-missziók eredményességét. Ugyanakkor ennek teljes körű bizonyításához a jelenleg rendelkezésre álló tapasztalatok nem elegendők.

Az EUBAM Rafah misszióba 2022 októberében két hónap időtartamra telepített határrendészeti szakértői csoport tevékenységének tapasztalatai azt mutatják, hogy különleges szakértelmet igénylő feladatok – például speciális határellenőrzési, technikai vagy eljárásrendi támogatás – esetében a rövid távú szakértői jelenlét célzott és hatékony megoldást jelenthet. A csoport meghatározott projektek végrehajtásában vett részt, és tevékenysége rövid időn belül kézzelfogható operatív eredményeket hozott.

A rövid távú szakértői csoportok alkalmazása költség- és erőforrás-hatékony mind a küldő tagállamok, mind az Európai Unió számára. Az ilyen vezénylések kevésbé terhelik meg a nemzeti rendészeti szerveket, mivel a szakértők nem esnek ki hosszabb időre a hazai szolgálatteljesítésből, és nem igényelnek tartós helyettesítést.

Ugyanakkor megállapítható, hogy a rövid időtartamú telepítés nem csökkenti a felkészítés szükségességét: a szakértőket a missziós szolgálati hely sajátosságainak megfelelően továbbra is teljes körű biztonsági és szakmai felkészítésben kell részesíteni.

Az utóbbi időben csak néhány rövid távú szakértői csoport alkalmazására irányuló EU-s kezdeményezés azonosítható (ilyen például: Az EU Ukrajnai Tanácsadó Missziójába – EU Advisory Mission in Ukraine – EUAM Ukraine⁴⁵⁴ 2024-ben telepített csoport, valamint a rafahi határátkelőn jelenleg is zajló tevékenység). Ezen tevékenységek eredményeiről azonban jelenleg nem áll rendelkezésre nyilvánosan hozzáférhető, részletes értékelő jelentés, így azok tapasztalatai jelen dolgozat keretei között nem elemezhetők.

Egyetlen empirikus eset sikeréből pedig nem vonhatók le általános, a KBVP-missziók egészére érvényes következtetések.

⁴⁵⁴ SPECIALISED TEAM FROM EUROGENDFOR TO SUPPORT EUAM UKRAINE.

Forrás: <https://eurogendfor.org/2024/01/12/specialised-team-from-eurogendfor-to-support-euam-ukraine/> (Letöltés ideje: 2026. január 15.)

Összességében megállapítható, hogy a rövid távra telepített, speciális szakértői csoportok alkalmazása ígéretes eszköz lehet a KBVP-missziók operatív rugalmasságának és célzott hatékonyságának növelésére. A hosszú és rövid távú vezénylések feladatokhoz igazodó optimális arányának meghatározása, valamint e vezénylések hatásainak vizsgálata olyan terület, amely további empirikus kutatásokat igényel.

4. A 4. hipotézisemet igazoltnak látom.

A tagállamok közötti regionális együttműködési formák – különösen intézményes keretek között, mint amilyen a Visegrádi Együttműködés – képesek növelni az EU KBVP-missziók személyzeti utánpótlásának hatékonyságát, valamint elősegítik az erőforrások racionálisabb és összehangoltabb felhasználását.

Az EUBAM Rafah misszióba vezényelt különleges szakértői csoport állományának biztosítása és felkészítése a Visegrádi 4 tagországainak együttműködésén alapult. A regionális keret lehetővé tette, hogy a szakértői csoport összeállítása, tagjainak külszolgálatba vezénylése, az azzal járó személyzeti terhelés arányosan oszoljon meg az érintett tagállamok között.

A regionális együttműködés révén

- egyik tagállamra sem hárult aránytalan személyi vagy szervezeti teher,
- a hazai szolgálatból történő ideiglenes kiesés egyenletesen oszlott meg,
- jelentősen bővült a merítési lehetőség a megfelelő szakmai és nyelvi kompetenciákkal rendelkező jelöltek kiválasztásához.

Ez a megoldás nemcsak a személyzeti utánpótlást teheti hatékonyabbá, hanem csökkentheti egy adott tagországra háruló, a missziók feltöltésével járó adminisztratív és szervezési terheket is.

A közös feladatellátás és annak nemzeti szintű támogatása egyúttal erősítheti az érintett tagországok közötti műveleti és szakmai együttműködést. A regionális keretben végrehajtott együttműködés elősegítheti a közös eljárásrendek kialakítását, a tapasztalatok megosztását és a jövőbeli közös KBVP-szerepvállalások tervezhetőségét is.

Összességében megállapítható, hogy az intézményesített regionális együttműködések – a Visegrádi Együttműködéshez hasonló keretekben – hatékony eszközt jelenthetnek az EU KBVP-missziók személyzeti utánpótlásának biztosításában. E mechanizmusok hozzájárulnak az erőforrások racionálisabb felhasználásához, a tagállami terhek kiegyensúlyozásához és a missziók operatív működésének stabilizálásához, ezáltal alátámasztva a negyedik hipotézisben megfogalmazott összefüggéseket.

A kutatás egyéb hasznosítható eredményei:

A KBVP missziók tevékenységnek vezetéseméleti szempontok szerinti vizsgálata alapján megállapítható, hogy a sikeres működés egyik kulcsa egy rugalmas, helyzetfüggő, hibrid vezetési modell alkalmazása, amely a demokratikus, adaptív és autokratikus vezetési elemek kombinációjára épül.

A komplex, gyorsan változó műveleti környezetben a vezetési hatékonyságot leginkább a komplexitás alapú vezetési megközelítés (CLT) biztosítja, amely egyszerre teszi lehetővé a hierarchikus koordinációt, a szakértői autonómiát és szükség esetén a gyors döntéshozatalt.

A kutatás eredményei rámutatnak arra is, hogy a vezetési stílus közvetlen hatással van a helyi partnerekkel kialakított bizalomra, a képességfejlesztési folyamatok hatékonyságára, valamint a missziók személyi állományának teljesítményére és biztonságára, amelynek figyelembevétele különösen fontos a jövőbeli missziós felkészítések során.

Az 7. számú mellékletben bemutatott, az iszlám vallás és kultúra alapjait ismertető segédanyag segíthet a nemzetközi válságkezelési missziók eredményessége szempontjából kiemelt jelentőséggel bíró interkulturális kompetenciák fejlesztésében. A kutatás tapasztalatai alapján a helyi partnerekkel való hatékony együttműködés alapfeltétele a kulturális és vallási sajátosságok ismerete, amely hozzájárul a bizalomépítéshez, a kommunikációs félreértések csökkentéséhez, valamint a mentorálási és tanácsadói tevékenység eredményességéhez. A segédanyag gyakorlati útmutatót nyújt, ezáltal közvetlenül hasznosítható mind a missziós felkészítés során, mind akár a hazai rendészeti feladatellátásban.

Végkövetkeztetés

Dolgozatomban arra törekedtem, hogy átfogó és rendszerszintű képet adjak az Európai Unió közel-keleti térségben végrehajtott, nem katonai jellegű – elsősorban rendészeti és igazságügyi képességekre épülő – válságkezelő tevékenységéről. A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy az EU e térségben betöltött szerepe nem a fegyveres konfliktusok közvetlen kezelésében, hanem mindenekelőtt a helyi intézményi kapacitások fokozatos megerősítésében és stabilizálásában ragadható meg.

Írásom részletesen bemutatja az Irakban és a palesztin területeken működő EU KBVP-missziók felépítését, működését és jogi háttérét, valamint elemezi azok hatásosságát és eredményességét. Ennek keretében feltártam azokat a politikai, intézményi és szervezeti tényezőket, amelyek meghatározzák a missziók tényleges mozgásterét. A történeti és biztonságpolitikai kontextus, valamint a missziók feladatrendszerének bemutatása rávilágított

arra, hogy az Unió közel-keleti válságkezelési tevékenysége olyan korlátok között valósul meg, amelyek miatt az EU szerepvállalása nem értelmezhető a hagyományos, katonai jellegű békefenntartás logikája szerint. Az uniós missziók tevékenysége ehelyett elsősorban a biztonsági és igazságügyi rendszerek kapacitásépítésére, tanácsadásra és intézményfejlesztésre épül.

A vizsgált hipotézisek összegzett értékelése alapján megállapítható, hogy az EU KBVP-missziók eredményessége elsősorban a fogadó állam intézményi kapacitásaitól és politikai együttműködési hajlandóságától függ, továbbá szoros összefüggést mutat a missziókba vezényelt szakértők kiválasztásának, felkészítésének és támogatásának minőségével. A kutatás rávilágított arra is, hogy a rugalmas személyzeti megoldások, valamint az intézményesített regionális együttműködések – akár a Visegrádi Együttműködés keretei között – érdemben hozzájárulhatnak a missziók működőképességének erősítéséhez.

Kiemelt figyelmet fordítottam a nem végrehajtott jellegű rendészeti és igazságügyi feladatok vizsgálatára. A mentorálásra, tanácsadásra és képzésre épülő képességfejlesztési megközelítés elemzése megerősítette, hogy az EU hosszú távú stabilizációs hatása nem az erőalkalmazásban, hanem a professzionális, jogállami működést támogató intézményi reformok elősegítésében érhető tetten. A missziók leendő személyi állományának felkészítése, interkulturális kompetenciái és adaptív képességei ebben kulcsszerepet játszanak.

Összességében megállapítható, hogy az EU KBVP-missziók a közel-keleti térségben továbbra is releváns, de korlátozott eszközt jelentenek a biztonságpolitikai stabilizáció támogatásában.

Bízom abban, hogy a kutatás során feltárt megállapítások hozzájárulnak az EU KBVP hazai támogatási és felkészítési rendszerének további fejlesztéséhez, és elősegítik a magyar szakemberek felkészültebb, tudatosabb és eredményesebb részvételét a jövőbeni nemzetközi válságkezelő missziókban.

Kutatásomat 2026. február 3-án zártam le.

Rövidítések jegyzéke

- ABL – Administrative Boundary Line – adminisztratív határvonal
- ACLED – Armed Conflict Location & Event Data Project – fegyveres konfliktusok helyszín- és eseményadatait gyűjtő civil szervezet
- AFRIPOL – African Union Mechanism for Police Cooperation – Afrikai Unió Rendőrségi Együttműködési Mechanizmusa
- ALA – Arab Liberation Army – Arab Felszabadítási Hadsereg
- ASPR – Austrian Study Centre for Peace and Conflict Resolution – Osztrák Béke- és Konfliktuskezelési Tanulmányi Központ
- AU – African Union – Afrikai Unió
- BKA – Bundeskriminalamt – Német Szövetségi Bűnügyi Hivatal
- BM – Belügyminisztérium
- BM NOK – Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központ
- BoP – Board of Peace – Békatanács
- CCC – Command and Control Centre – műveletirányítási központ
- CEPOL – European Union Agency for Law Enforcement Training – Európai Unió Rendészeti Képzési Ügynöksége
- CIVCOM – Committee for Civilian Aspects of Crisis Management – Polgári Válságkezelési Bizottság
- CLT – Complexity Leadership Theory – komplexitás alapú vezetés
- CMC – Crisis Management Center (Finland) – Finn Polgári Válságkezelési Központ
- CoESPU – Centre of Excellence for Stability Police Units – Stabilizációs Rendészeti Kiválósági Központ
- CONOPS – Concept of Operations – műveleti koncepció
- CPCC – Civilian Planning and Conduct Capability – Civil Tervező és Végrehajtó Szolgálat
- EBESZ – Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (OSCE)
- EEAS – European External Action Service – Európai Külügyi Szolgálat
- EKSZ – EU Külügyi Szolgálata
- ENSZ – Egyesült Nemzetek Szervezete
- ENSZ BT – ENSZ Biztonsági Tanácsa
- ENTRi – Europe’s Training Initiative for Civilian Crisis Management – Európai Polgári Válságkezelési Képzési Kezdeményezés
- ESDC – European Security and Defence College – Európai Biztonsági és Védelmi Főiskola
- EU – Európai Unió
- EUAM Iraq – European Union Advisory Mission in Iraq – EU Tanácsadó Misszió Irakban
- EUBAM Libya – EU Integrated Border Management Assistance Mission in Libya – EU Integrált Határigazgatást Segítő Misszió Líbiában
- EUBAM Rafah – EU Border Assistance Mission for the Rafah Crossing Point – EU Határsegítő Misszió a rafahi átkelőhelyen

- EUJUST LEX Irak – EU Integrated Rule of Law Mission in Iraq – EU integrált jogállamisági misszió Irakban
- EULEX Kosovo – EU Koszovói jogállamiságot támogató missziója
- EUMM – EU Monitoring Mission in Georgia – EU Georgiai Megfigyelő Missziója
- EUPCST – European Union Police and Civilian Services Training – Európai Unió Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Programja
- EUPM BiH – EU Police Mission in Bosnia and Herzegovina – EU Rendőri Misszió Bosznia-Hercegovinában
- EUPOL Afghanistan – EU Police Mission in Afghanistan – Európai Unió Rendőri Missziója Afganisztánban
- EUPOL COPPS – EU Coordinating Office for Palestinian Police Support – EU Koordinációs Irodája a Palesztin Rendőrség Támogatására
- EUPTF – EU Police Force Training – EU Rendőri Erők Képzési Programja
- EUROGENDFOR – European Gendarmerie Force – Európai Csendőri Erők
- EUROMED – EU Mediterranean Police Cooperation Programme – Európai Unió Mediterrán Térségi Rendőrségi Együttműködési Programja
- EUTI – EU Training Initiative – EU Képzési Kezdeményezés
- FMPU – Force Military Police Unit – Katonai Rendészeti Egység
- Frontex – European Border and Coast Guard Agency – EU Határ- és Partvédelmi Ügynökség
- GABC – General Authority for Borders and Crossings – Palesztin Hatóság Határokért és Határátkelőkért Felelős Központi Szerve
- GEOREF – World Geographic Reference System – földrajzi helymeghatározási rendszer
- GIS – General Intelligence Service – Általános Hírszerző Szolgálat
- HEAT – Hostile Environment Awareness Training – Biztonságtudatossági Képzés Ellenséges Környezetben
- HR – Human Resources – humánerőforrás-menedzsment
- HRG – Human Rights and Gender – Emberi Jogokért és Nemi Egyenlőségért Felelős Csoport
- IBM – Integrated Border Management – Integrált Határigazgatás
- ICMPD – International Centre for Migration Policy Development – Nemzetközi Migrációpolitikai Fejlesztési Központ
- IDF – Israel Defense Forces – Izraeli Védelmi Erők
- IED – Improvised Explosive Device – improvizált robbanószerkezet
- IOM – International Organization for Migration – Nemzetközi Migrációs Szervezet
- IPTF – International Police Task Force – Nemzetközi Rendőri Bevetési Egység
- ISIL – Islamic State of Iraq and the Levant – Iraki és Levantei Iszlám Állam
- ISIS – Islamic State of Iraq and Syria – Iraki és Szíriai Iszlám Állam
- JIPTC – Jordan International Police Training Center – Jordán Nemzetközi Rendőrképző Központ
- JS – Justice Section – Igazságügyi Részleg
- KBVP – Közös Biztonság- és Védelempolitika
- KKBP – Közös Kül- és Biztonságpolitika
- MFO – Multinational Force and Observers – Nemzetközi Erők és Megfigyelők
- MGRS – Military Grid Reference System – katonai koordinátarendszer
- MIADIT – Italian Training Mission Team – Olasz Védelmi Minisztérium Képzési Missziós Csoportja
- MIP – Mission Implementation Plan – a misszió végrehajtási terve

- MMA – Mentoring, Monitoring, Advising – mentorálás, megfigyelés és tanácsadás
- MPCC – Military Planning and Conduct Capability – Katonai Tervezési és Végrehajtási Képesség
- MSD – Mission Support Department – Missziótámogató Osztály
- NATO – North Atlantic Treaty Organization – Észak-atlanti Szerződés Szervezete
- NCCT – National Committee for Counterterrorism – Nemzeti Terrorelhárítási Bizottság
- NKE RTK – Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar
- NMI – NATO Mission in Iraq – iraki NATO-kiképző misszió
- NSF – National Security Forces – Nemzeti Biztonsági Erők
- ONSA – Office of the National Security Adviser – Nemzetbiztonsági Tanácsadó Hivatala
- ONUMOZ – United Nations Operation in Mozambique – ENSZ mozambiki művelete
- OPEC – Organization of the Petroleum Exporting Countries – Kőolaj-exportáló Országok Szervezete
- OPLAN – Operation Plan – műveleti terv
- PACC – Palestinian Anti-Corruption Commission – Palesztin Korrupcióellenes Bizottság
- PCA – Partnership and Cooperation Agreement – Partnerségi és Együttműködési Megállapodás
- PCP – Palestinian Civil Police – Palesztin Rendőrség
- PESCO – Permanent Structured Cooperation – Állandó Strukturált Együttműködés
- PFSZ – Palesztin Felszabadítási Szervezet
- PLO – Palestine Liberation Organization – Palesztinai Felszabadítási Szervezet
- PRU – Planning and Reporting Unit – Tervezési és Tájékoztatási Egység
- PS – Preventive Security – Megelőző Biztonsági Szolgálat
- PSC – Political and Security Committee – Politikai és Biztonsági Bizottság
- PSF – Palestinian Security Forces – palesztin biztonsági erők
- RH – rövidhullámú
- RNLM – Royal Netherlands Marechaussee – Holland Királyi Csendőrség
- RoE – Rules of Engagement – az erőalkalmazás részletes szabályai
- ROKK – Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ
- SBAH – State Board of Antiquities and Heritage – Állami Örökségvédelmi Hivatal
- SOFA – Status of Forces Agreement – a katonai erők státuszáról szóló megállapodás
- SOMA – Status of Mission Agreement – a misszió státuszáról szóló megállapodás
- SSR – Security Sector Reform – a biztonsági szektor reformja
- SSRS – Security Sector Reform Section – a biztonsági ágazat reformjával foglalkozó részleg
- TAIEX – Technical Assistance and Information Exchange – Technikai Segítségnyújtás és Információcsere
- UNDOF – United Nations Disengagement Observer Force – ENSZ Csapatkivonást Megfigyelő Misszió
- UNDP – United Nations Development Programme – ENSZ Fejlesztési Programja

- UNEF – United Nations Emergency Force – ENSZ Sínai-félszigetre és Gázába telepített békefenntartó erő
- UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete
- UNIFIL – United Nations Interim Force in Lebanon – ENSZ Libanoni Ideiglenes Erő / ENSZ Libanoni Békefenntartó Misszió
- UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime – ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala
- UNOMIG – United Nations Observer Mission in Georgia – ENSZ grúziai megfigyelőmissziója
- UNRWA – United Nations Relief and Works Agency – ENSZ Segélyezési és Munkaügyi Ügynöksége
- UNTAC – United Nations Transitional Authority in Cambodia – ENSZ Átmeneti Hatósága Kambodzsában
- UNTSO – United Nations Truce Supervision Organization – ENSZ Fegyverszünet-felügyeleti Szervezete
- URH – ultrarövidhullámú
- UXO – Unexploded Ordnance – fel nem robbant lőszer / robbanótestek
- WHO – World Health Organization – Egészségügyi Világszervezet
- ZIF – Zentrum für Internationale Friedenseinsätze – Nemzetközi Békeműveleti Központ

Felhasznált irodalom

Könyvek, tanulmányok, cikkek

1. Alexander Bligh (2014): The United Nations Emergency Force (UNEF), 1956–67: Past Experience, Current Lessons. *Middle Eastern Studies*, Vol. 50, No. 5 (September 2014), pp. 796-809.
2. Besenyő János (2013): Magyar békefenntartók Afrikában. A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat kiadványa
3. Beste İşleyen (2018): Building capacities, exerting power: the European Union police mission in the Palestinian Authority editerranean Politics 2018, VOL. 23, NO. 3, p. 335.
4. Boda József (2006): A rendvédelmi békefenntartás kialakulása, fejlődése, helye és szerepe a XXI. században. Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
5. Christian László (2010): A Bizonytalan Alapra Épülő Ház, Avagy A Rendészet Fogalmainak Tisztázása *Iustum Aequum Salutare* VI. 2010/1., p. 179.
6. Czuprák Ottó – Kovács Gábor (2017): A Szervezetvezetés Elmélete A Közzszolgálati Szervezetek Vezetésének Elméleti Alapjai. Dialóg Campus Kiadó, p. 74.
7. Czuprák Ottó – Kovács Gábor (2017): A Szervezetvezetés Elmélete a Közzszolgálati Szervezetek Vezetésének Elméleti Alapjai. Budapest, Dialóg Campus Kiadó
8. Csiki Tamás – Etl Alex (2016): Az „Iszlám Állam” elleni fellépés stratégiai kérdései és lehetőségei *Nemzet és Biztonság* 2016/6., pp. 116–156., pp. 135-136.
9. Elizabeth F. Thompson (2020): How the West Stole Democracy from the Arabs: The Syrian Congress of 1920 and the Destruction of its Historic Liberal-Islamic Alliance. New York, Atlantic Monthly Press
10. European Parliament Directorate-General For External Policies Policy Department: the Financing Of The ‘Islamic State’ In Iraq And Syria (Isis) In-Depth Analysis 2017., p. 8.
11. Ewen C. D. Todd (2024): Waterborne Diseases and Wastewater Treatment in Iraq *Journal of Food Protection* 87 (2024) p.2-3.
12. Fehér András (2003): Álláspontom 34TDT4105419743 Repüléstudományi közlemények 15. évf. Különszám – Repüléstudományi konferencia 2003. április 4.
13. Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018): A biztonsági tanulmányok alapjai. Budapest, Dialóg Campus Kiadó
14. Gazdik Gyula (2008): A békefolyamat és a palesztin államiság feltétele *Nemzet És Biztonság* 2008. December, p. 6.
15. Handbook on CSDP missions and operations the common security and defence policy of the European Union. Printed and bound by: Armed Forces Printing Centre, Vienna/Austria, 2015. ISBN: 978-3-902275-42-4
16. Heather Lockwood: The Utilisation of Transnational Organised Crime by Al-Qaeda and the Islamic State of Iraq and the Levant. Department of Security Studies and Criminology Macquarie University MA thesis 2020.

17. Hegedüs János – Paskó Ferenc (2023): Jordániai Nemzetközi Kiképző Központ polgári rendőri kiképzést segítő csoportja (Magyar Nemzetközi Oktató Kontingens), Amman, Jordánia. 2004. május – 2005. december (Jordan International Police Training Center-JIPTC; Civilian Police Assistance Team-CPATT) Rendőrök kékbarettben A rendőri békefenntartás, polgári válságkezelés kézikönyve Szerkesztette: Boda József, Budapest, 2023.
18. Isaszegi János (2015): A 21. század élettérháborúi a földért, a vízért, az élelemért, a ...létezésért – Válságövezetek konfliktusai és háborúi. Budapest, Gondolat Kiadó
19. James L. Jones (2007): The Report of the Independent Commission on the Security Forces of Iraq Atlantic Council 2007. p. 94.
20. Johann Wagner (2021): The European Union's model of Integrated BorderManagement: preventing transnational threats, cross-border crime and irregular migration in the context of the EU's security policies and strategies Commonwealth & Comparative Politics 2021, VOL. 59, NO. 4, 2021., p. 424–448.
21. Kovács Gábor (2014): A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. In: Horváth József – Kovács, Gábor (szerk.) (2014): A rendészeti szervek vezetés- és szervezésmélete. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, pp. 57-92.
22. Kovács Gábor (2020): „Szervezetvezetési technikák a rendészeti szervezetekben, azaz hogyan váljunk sikeres vezetővé. Forrás: <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/798/3886> (Letöltés ideje: 2025. május 10.)
23. Kovács Gábor (2018): A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. Dialóg Campus Kiadó, Budapest.
24. Lippai Zsolt Sándor – Fekete Tamás (2020): 1995-2015 Egyiptom – Többszemzeti Erők És Megfigyelők, Magyarország 20 Éves Szerzővállalása Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Szakmai Szemle Xviii. Évfolyam 4. szám 2020., p. 94.
25. Matthew Clapperton – David Martin Jones and M. L. R. Smith (2017): Iconoclasm and strategic thought Islamic State and cultural heritage in Iraq and Syria. International Affairs 93: 5 (2017), p. 1223.
26. Matthew Hughes (2015): Demobilised Soldiers and Colonial Control: The British Police in Mandate Palestine and After Journal of Modern European History / Zeitschrift für moderne europäische Geschichte/ Revue d'histoire européenne contemporaine , Vol. 13, No. 2, The Crisis of Empire after 1918 (2015), p. 268.
27. Michael Eppel (2012): The Arab States and the 1948 War in Palestine: The Socio-Political Struggles, the Compelling Nationalist Discourse and the Regional Context of Involvement. Middle Eastern Studies , January 2012, Vol. 48, No. 1 (January 2012), pp. 14.
28. Mosab Hassan Yousef – Ron Brackin (2011): Son of Hamas – A Gripping Account of Terror, Betrayal, Political Intrigue, and Unthinkable Choices. USA Illinois
29. N. Rózsa Erzsébet (2020): Az államiság modelljei a Közel-Keleten. Budapest, Dialóg Campus
30. Németh Gábor (2022): Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika égisze alatt működő nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók mandátuma, azok jogi háttere. KATONAI JOGI ÉS HADI JOGI SZEMLE 2022/1. szám, p. 69-91.

31. Németh Gábor (2021): Nemzetközi rendészeti békefenntartó, válságkezelő missziókban szerzett vezetésirányítási tapasztalatok. Globális Kérdések – Globális Válaszok: Rendészettudomány A Hallgatók Szemével Tanulmánykötet, Szerkesztette Kovács István Magyar Rendészettudományi Társaság, 2021., p. 155-156.
32. Németh Gábor (2020): Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban Rendőrségi Tanulmányok, 2020/2., p. 139.
33. Németh Gábor (2020): Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban. Rendőrségi Tanulmányok, 2020/2, pp. 119-155., p. 122.
34. Ószövetség (2003). Szent István Társulati Biblia
35. Penny Sinanoglou (2009): British Plans for the Partition of Palestine, 1929-1938 The Historical Journal, Vol. 52, No. 1 (Mar., 2009), pp. 131-152.
36. Read Bain (1939): The Policeman on the Beat The Scientific Monthly , May, 1939, Vol. 48, No. 5 (May, 1939), p. 454.
37. Resperger István (2016): Az Iszlám Állam stratégiája, politikai, katonai tervei. ACTA HUMANA • 2016/5., p. 85-102.
38. Rostoványi Zsolt (2020): Sykes–Picot-Egyezmény: Az „Arabság Trianonja”? Közép-Európai Közlemények XIII. évf. 2020/1. No. 48., pp. 213-224.
39. Rubin, B. (1994): Revolution Until Victory: The Politics and History of the PLO. Cambridge, MA: Harvard University Press.
40. Sara Kulić – Maarten P. Bolhuis (2023): The persistence of organized crime in post-caliphate Iraq: a case of crime-terror convergence? Crime, Law and Social Change (2023) 80:569–597, p. 583.
41. Tony Pfaff (2008): Development And Reform Of The Iraqi Police Forces January 2008, ISBN 1-58487-337-X, p. 8.
42. Tóthi Gábor (2011): Magyar Köztársaság polgári válságkezelési képességeinek sajátosságai és továbbfejlesztésének lehetőségei. Doktori (PhD) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
43. Újszövetség, Máté evangéliuma 5/9. (Magyar Bibliatársulat új fordítás, 2014).
44. UN Civilian Police Handbook Forrás: <https://info.publicintelligence.net/UN-CivilianPolice.pdf> (Letöltés ideje: 2025. július 8.)
45. Urszán József (2016): A rendőri komponens szerepe az EU civil válságkezelő műveleteiben a Nyugat-Balkánon. Doktori (PhD) értekezés, Budapest, CORVINUS Egyetem Politikatudományi Doktori Iskola
46. Varga János (2018): Integrált Határigazgatás. Budapest, Dialóg Campus
47. Williams, Phil (2009): Criminals, militias, and insurgents: Organized crime in Iraq. The Strategic Studies Institute (2009) p. 23.

Internetes hivatkozások

1. 100 éve (1922) született Jichák Rabin. Forrás: <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megemlekezesek/100-eve-1922-szuletett-jichak-rabin> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)

2. 100 éve (1922) született Jichák Rabin. Forrás: <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/megegmelekezesek/100-eve-1922-szulett-jichak-rabin> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
3. 7th Arab League Summit in Rabat – Recognition of PLO as Sole Legitimate Representative of Palestinian People (1974). Forrás: <https://ecf.org.il/issues/issue/85> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
4. 9 Sep 2025: Launch of the EU-funded training initiative (EUTI) on crisis management. Forrás: <https://www.egmontinstitute.be/training/9-sep-2025-launch-of-the-eu-funded-training-initiative-euti-on-crisis-management/> (Letöltés ideje: 2026. január 31.)
5. A kereszténység. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/a-keresztenyseg-2004/> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
6. A líbiai rendőrakadémia vezetőinek tanulmányútja Magyarországon. Forrás: <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2018/09/20/a-libiai-rendorakademia-vezetoinek-tanulmanyutja-magyarorszagon> (Letöltés ideje: 2024. december 28.)
7. A magyar nyelv értelmező szótára. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/a-a-1BFAF/annexio-1D972/> (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
8. After Ten Years of Progress, How Far Has Tunisia Really Come? Forrás: <https://carnegieendowment.org/posts/2021/01/after-ten-years-of-progress-how-far-has-tunisia-really-come?lang=en> (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
9. A statisztikák szerint 15,2 millió zsidó él a világon. Forrás: <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/zsido-vilag/a-statisztikak-szerint-15-2-millio-zsido-el-a-vilagon> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
10. A Zsidó Nép Rövid Története. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/KonyvekKonyve-a-konyvek-konyve-2/a-bibliarol-14D6/az-oszovetseg-154C/a-zsido-nep-rovid-tortenete-154F/> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
11. A zsidó vallás. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/a-zsido-vallas-201D/> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
12. Abbászida kalifátus. Forrás: <https://history-maps.com/hu/story/Abbasid-Caliphate> (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
13. Abdel Fattah al-Sisi president of Egypt. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Abdel-Fattah-al-Sisi> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
14. About Marc Otte. Forrás: <https://www.c-r.org/who-we-are/people/marc-otte> (Letöltés ideje: 2025. január 3.)
15. About Ministry of Womens Affairs. Forrás: <https://mowa.pna.ps/en/about-us> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
16. Ábrahám. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-ki-kicsoda-a-bibliaban-F8DCE/a-F8DDD/abraham-F8DFA/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
17. Accountability key topic in EUPOL COPPS’s “Train-of-Trainer” programme. Forrás: <https://eupolcopps.eu/single-news/921/en> (Letöltés ideje: 2025. január 7.)
18. African Union Police: Policy for International Policing in African Union Peace Support Operations and Special Operations AUPOL Filing Ref: AU/POL/PCY/01/2018. Forrás: https://trainingforpeace.org/wp-content/uploads/Policy-for-International-Policing_English.pdf (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
19. African Union, AU in a Nutshell. Forrás: <https://au.int/en/au-nutshell> (Letöltés ideje: 2025. április 10.)

20. AFRIPOL. Forrás: <https://afripol.africa-union.org/> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
21. Air quality in Pristina. Forrás: <https://www.iqair.com/kosovo/pristina?srsId=AfmBOoqCRimjIcBkhji9so8sYKeGusRyqUnviX6VFtwLfpdibpt5-gkF> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
22. Aliyah Your journey back to Israel begins here. Forrás: <https://www.jewishagency.org/aliyah/> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
23. al-Qaeda in Iraq terrorist organization. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda-in-Iraq> (Letöltés ideje: 2024. január 25.)
24. Andrew Keller: Documenting ISIL's Antiquities Trafficking: The Looting and Destruction of Iraqi and Syrian Cultural Heritage: What We Know and What Can Be Done 2005. Forrás: <https://2009-2017.state.gov/e/eb/rls/rm/2015/247610.htm> (Letöltés ideje: 2025. január 1.)
25. Arab Liga. Forrás: <https://hu.adat.one/orszagok/arab-liga> (Letöltés ideje: 2024. július 15.)
26. Arab Threats Against Israel. Forrás: <https://www.sixdaywar.org/precursors-to-war/arab-threats-against-israel/> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
27. Arabia since the 7th century. Forrás: https://www.britannica.com/place/history-of-Arabia-31558/Arabia-since-the-7th-century?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
28. Arabok. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/a-a-71E01/arabok-71F2D/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
29. Ariel Sharon prime minister of Israel. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Ariel-Sharon> (Letöltés ideje: 2025. január 17.)
30. Armored Toyota Landcruiser. Forrás: <https://www.harrow-security.com/car/b6-armored-toyota-landcruiser-300-series-2024/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 30.)
31. Assessing Crimes Against Cultural Property 2020, Survey of Interpol member countries September 2021. Forrás: <https://www.interpol.int/content/download/16751/file/2020%20Assessing%20Crimes%20Against%20Cultural%20Property.pdf> (Letöltés ideje: 2025. április.05.)
32. Asszuáni Nagygát. Forrás: <https://blog.nilustravel.hu/2019/11/07/asszuani-nagygat/> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
33. Avery Brundage. Forrás: <https://olympics.com/en/athletes/avery-brundage> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
34. Az EU pályázatok anyagainak elérhetősége: Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/vacancies_en (Letöltés ideje: 2024. december 28.)
35. Az EUBAM Rafah Misszió és a palesztin határrendészeti szervek vezetőinek látogatása az RTK-n. Forrás: <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2023/03/06/az-eubam-rafah-misszio-es-a-palesztin-hatarrendeszeti-szervek-vezetoinek-latogatasa-az-rtk-n> (Letöltés ideje: 2024. december 28.)
36. Az iszlám. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/vallasok-2003/az-iszlam-2029/> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
37. Az Oszmán Birodalom kialakulása és virágkora. Forrás: <http://tortenelemcikkek.hu/node/515> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
38. Ba'ath Party Arab political party. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Baath-Party> (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
39. Babiloni birodalom. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/B/babiloni%20birodalom.html> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)

40. Balfour Declaration, United Kingdom (1917). Forrás: <https://www.britannica.com/event/Balfour-Declaration> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
41. Bashar al-Assad president of Syria. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Bashar-al-Assad> (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
42. Bedouin people. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Bedouin> (Letöltés ideje: 2024.március 11.)
43. Biography of President George W. Bush. Forrás: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/president/biography.html> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
44. Black September political organization, Palestine. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Black-September-political-organization-Palestine> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
45. Boda József: Nemzetközi rendészeti szervezetek vezetése 1992–1999. Forrás: https://bm-tt.hu/rtt/wp-content/uploads/2022/08/2019_2_Boda_Jozsef.pdf (Letöltés ideje: 2025. május 10.)
46. Boda József: Nemzetközi rendészeti szervezetek vezetése 1999–2010. Forrás: https://rtt.hu/sites/default/files/rt/2022/08/2020_kulonszam_boda.pdf (Letöltés ideje: 2025. május 10.)
47. Camp David Accords and the Arab-Israeli Peace Process. Forrás: <https://history.state.gov/milestones/1977-1980/camp-david> (Letöltés ideje: 2025. január 14.)
48. Carabinieri. Forrás: <https://www.carabinieri.it/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
49. Centre for European Perspective. Forrás: <https://www.cep.si/euti/> (Letöltés ideje: 2026. január 31.)
50. Church of the Holy Sepulchre. Forrás: <https://churchoftheholysepulchre.net/> (Letöltés ideje: 2024. július 25.)
51. Church of the Nativity church, Bethlehem, West Bank. Forrás: <https://www.britannica.com/place/Church-of-the-Nativity> (Letöltés ideje: 2024. július 25.)
52. CIA The World factbook. Iraq Middle East. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/#people-and-society> (Letöltés ideje: 2024. december 30.)
53. Civopscdr Operational Guidelines For Monitoring, Mentoring And Advising In Civilian Csdp Missions. Forrás: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15272-2014-INIT/en/pdf> (Letöltés ideje: 2025. február 02.)
54. Completed Missions UNMIBH, UNTAET. Forrás: <https://2001-2009.state.gov/p/io/pkpg/c10838.htm> (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
55. Conflict Index: December 2024. Forrás: <https://acleddata.com/conflict-index/> (Letöltés ideje: 2025. február 11.)
56. Contact details Baghdad, Headquarters. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/contact-us> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
57. Counter Terrorism Guide Hamas. Forrás: <https://www.dni.gov/nctc/groups/hamas.html> (Letöltés ideje: 2024. február 07.)
58. Criminal Procedure Code 23 of 1971. Forrás: https://sherloc.unodc.org/cld/document/irq/1971/criminal_procedure_code_23_of_1971.html (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
59. David Makovsky, Yael Lempert, Amir Hayek, Victoria Coates, Ahdeya al-Sayed The Abraham Accords at Five Years: Resilience and Roadblocks. Forrás: https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/abraham-accords-five-years-resilience-and-roadblocks?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 23.)

60. Deadly Snakes, Insects Lurk in Iraq. Forrás: <https://abcnews.go.com/Technology/story?id=97725&page=1> (Letöltés ideje: 2024. december 26.)
61. Deputy Head of Mission/ Chief of Staff. Forrás: <https://eupolcopps.eu/page/deputy-head/en> (Letöltés ideje: 2026. január 28.)
62. Djibouti: Carabinieri train local Gendarmerie Canine Units. Forrás: <https://www.difesa.it/eng/primo-piano/djibouti-carabinieri-train-local-gendarmerie-canine-units/51587.html> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
63. Double Betrayal Abuses against Afghan Policewomen, Past and Present. Forrás: <https://www.hrw.org/report/2024/10/10/double-betrayal/abuses-against-afghan-policewomen-past-and-present> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
64. Dr. Balassa Bence (2025) Az EU Integrált Határigazgatást Segítő Missziója Líbiában (European Union Integrated Border Management Assistance Mission in Libya – EUBAM Libya) 2013–, 2024 Forrás: <https://r-tt.hu/rttcikk/az-eu-integralt-hatarigazgatast-segito-misszioja-libiaban-european-union-integrated-border> (Letöltés ideje: 2026. január 25.)
65. Egy halálos méreg a világ legdrágább folyadéka. Forrás: <https://hamuesgyemant.hu/halalos-mereg-skorpio> (Letöltés ideje: 2025. január 6.)
66. Egypt Says It Destroyed More Than 3,000 Gaza Tunnels By Khaled Abu Toameh. Forrás: <https://www.jpost.com/middle-east/egypt-says-it-destroyed-more-than-3000-gaza-tunnels-626863> (Letöltés ideje: 2024. június 04)
67. EU foreign ministers approve reactivation of border mission at Rafah. Forrás: <https://www.euronews.com/2024/05/28/eu-foreign-ministers-approve-reactivation-of-border-mission-at-rafah> (Letöltés ideje: 2025. január 3.)
68. EU Monitoring Mission in Georgia. Forrás: <https://www.eumm.eu/> (Letöltés ideje: 2025. január 07.)
69. EU Specialised Teams Honoured for Service at Rafah Crossing Point. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eubam-rafah/eu-specialised-teams-honoured-service-rafah-crossing-point_en?s=410503 (Letöltés ideje: 2026. február 24.)
70. EUAM Iraq concludes three workshops on European Experiences in Border-related New Technologies. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/148/euam-iraq-concludes-three-workshops-on-european-experiences-in-borderrelated-newtechnologies> (Letöltés ideje: 2024. január 26.)
71. EUAM Iraq gave a presentation on human rights in countering terrorism in Jordan. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/186/euam-iraq-gave-a-presentation-on-human-rights-in-countering-terrorism-in-jordan> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
72. EUAM Iraq homepage. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en> (Letöltés ideje: 2024. január 22.)
73. EUAM Iraq supports the Federal Intelligence and Investigations Agency to increase the participation of women. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/20/euam-iraq-supports-the-federal-intelligence-and-investigations-agency-to-increase-the-participation-of-women> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
74. EUAM Iraq: Council extends the mandate of the EU advisory mission on security sector reform until 2026. Forrás: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/04/29/euam-iraq-council-extends-the-mandate-of-the-eu-advisory-mission-on-security-sector-reform-until-2026/> (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
75. EUAM IRAQ: European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq – Civilian Mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/euam-iraq/euam-iraq-european-union-advisory-mission-support-security-sector-reform-iraq-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje: 2024. december 22.)

76. EUAM IRAQ: European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq – Civilian Mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/euam-iraq/euam-iraq-european-union-advisory-mission-support-security-sector-reform-iraq-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje: 2020. január 25.)
77. EUBAM organises study trip to Hungary for Palestinian borders officials. Forrás: <https://eubam-rafah.eu/en/node/5088> (Letöltés ideje: 2025. február 1.)
78. EUBAM Rafah Continues Preparation of GABC Female Officers for Senior Positions. Forrás: <https://eubam-rafah.eu/en/node/5441> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
79. EUBAM Rafah Facts and Figures. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eubam-rafah/about-us_en?s=410503 (Letöltés ideje: 2026. január 06.)
80. EUBAM Rafah Facts and Figures. Forrás: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/2025/documents/EUBAM%20Rafah%20Fact%20Sheet%202024.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
81. EUBAM Rafah Head of Mission in Brussels. Forrás: <https://www.eubam-rafah.eu/en/node/5476> (Letöltés ideje: 2024. április 21.)
82. EUBAM Rafah homepage. Forrás: <https://www.eubam-rafah.eu/> (Letöltés ideje: 2024. január 22.)
83. EUBAM Rafah Six-Monthly Report 2/2023, 1 June 2023 to 30 November 2023. Forrás: <https://www.statewatch.org/media/4144/eu-council-eubam-rafah-report-jun-nov-23-17025-23.pdf> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)
84. EUBAM Rafah, EUPOL COPPS Missions hold meeting to enhance cooperation. Forrás: <https://eubam-rafah.eu/en/node/5469> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
85. EUBAM Rafah: Towards Stability in the Israeli-Palestinian Conflict. Forrás: https://elnet-deutschland.de/wp-content/uploads/2025/02/1_EUBAM-Rafah-English-Version-0402.pdf?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2025. december 10.)
86. EUPM/BiH. Forrás: https://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/eupm-bih/index_en.htm (Letöltés ideje: 2026. január 31.)
87. EUPOL COPPS At a Glance. Forrás: <https://eupolcopps.eu/page/facts/en> (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
88. EUPOL COPPS homepage. Forrás: <https://eupolcopps.eu/> (Letöltés ideje: 2024. január 22.)
89. EUPOL COPPS PPIO and CP Teams hold joint activity with the PCP in Abu Dis. Forrás: <https://eupolcopps.eu/single-news/821/en> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
90. EUPOL COPPS: EU Police and Rule of Law Mission for the occupied Palestinian territory – Civilian mission. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eupol-coppspalestinian-territories/eupol-coppss-eu-police-and-rule-law-mission-occupied-palestinian-territory-civilian-mission_und_en (Letöltés ideje: 2026. január 11.)
91. EUROGENDFOR Creation. Forrás: <https://eurogendfor.org/eurogendfor-creation/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 30.)
92. Euromed Police IV: Law enforcement cooperation based on shared interests and equal partnership. Forrás: <https://eulawenforcement.com/?p=7563> (Letöltés ideje: 2024. december 10.)
93. European External Action Service (EEAS). Forrás: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-external-action-service-eeas_en (Letöltés ideje: 2025. július 8.)
94. European Union (2016) Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 31.)

95. EUROPEAN UNION ADVISORY MISSION IN IRAQ. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en> (Letöltés ideje: 2024. január 23.)
96. European Union Border Assistance Mission in Libya Forrás: https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eubam-libya_en (Letöltés ideje: 2020. április 25.)
97. European Union Integrated rule of law mission. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/iraq-integrated-rule-of-law-mission.html> (Letöltés ideje: 2026. január 27.)
98. European Union Police and Civilian Services Training. Forrás: <https://english.defensie.nl/topics/international-cooperation/other-countries/eupst-ii> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
99. Faisal I king of Iraq. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Faisal-I> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
100. Faisal II, King of Iraq (1935-1958). Forrás: <https://www.npg.org.uk/collections/search/person/mp98113/faisal-ii-king-ofiraq> (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
101. Fatah Palestinian political organization. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Fatah> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
102. Female Iraqi police are watchful eyes for rule of law. Forrás: https://www.undp.org/iraq/stories/female-iraqi-police-are-watchful-eyes-rule-law?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 07.)
103. First Female Leadership Development Programme aims to empower women in the Ministry of Interior 03-10-2024. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/235/first-female-leadership-development-programme-aims-to-empower-women-in-the-ministry-of-interior> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
104. Foreign Terrorist Organizations Palestine Islamic Jihad (PIJ). Forrás: https://www.dni.gov/nctc/ftos/pij_fto.html (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
105. Forrás: <https://www.britannica.com/event/Fourteen-Points> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
106. Fourteen Points, United States declaration. Forrás: <https://www.britannica.com/event/Fourteen-Points> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
107. French National Gendarmerie. Forrás: <http://www.fiep.org/member-forces/french-national-gendarmerie/> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
108. Full text of US defence secretary Donald Rumsfeld's speech in New York on Tuesday May 27, 2003. Forrás: <https://www.theguardian.com/world/2003/may/28/iraq.iran> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 5.)
109. Gamal Abdel Nasszer. Forrás: http://www.afrikatanulmanyok.hu/htmls/gamal_abdel_nasszer.html (Letöltés ideje: 2024. július 15.)
110. GASTAT: Total number of pilgrims performing Hajj 1446H (2025) reaches (1,673,230). Forrás: https://www.stats.gov.sa/en/w/news/49?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 23.)
111. Gaza Strip. Forrás: <https://www.britannica.com/place/Gaza-Strip> (Letöltés ideje: 2024. február 07.)
112. Gaza: Aid from Egypt restarts via Kerem Shalom crossing. Forrás: <https://www.dw.com/en/gaza-aid-from-egypt-restarts-via-kerem-shalom-crossing/a-69184689> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
113. Gen. Yves De Kermabon Position(s) Special advisor to NATO; Vice-President, Mars Analogies. Forrás: <https://www.gcsp.ch/our-experts/gen-yves-de-kermabon> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)

114. Geneva Centre for Security Sector Governance: A comprehensive reference guide to the Palestinian security and justice sectors 2023. Forrás: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/guide_to_the_Palestinian_security_and_justice_sectors-26mar2024.pdf (Letöltés ideje: 2026. február 25.)
115. Gergely Mogyoródi Selection of Police in Europe: Comparing the Hungarian and Polish Systems. Forrás: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://internalsecurity.akademiapolicji.eu/api/files/view/1564118.pdf&ved=2ahUKEwjSpcHs0IOSAxVGgf0HHWhSGMMQFnoECCUQAQ&usq=AOvVaw2TXauahq7r6Fk-krARR3lq> (Letöltés ideje: 2026. január 11.)
116. Guarda Nacional Republicana. Forrás: <https://www.gnr.pt/> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
117. Guardia Civil. Forrás: <https://www.guardiacivil.es/es/index.html> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
118. Ha akarjátok nem mese – 160 éve született Izrael megálmodója Herzl Tivadar. Forrás: <https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/izrael/ha-akarjatok-nem-mese-160-eve-szuletett-izrael-megalmodoja-herzl-tivadar> (Letöltés ideje: 2025. október 15.)
119. Hamas Palestinian nationalist movement. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Hamas> (Letöltés ideje: 2025. február 04.)
120. Hamas, torture and jihad. Forrás: <https://www.dw.com/en/amnesty-accuses-hamas-of-torture-and-executions/a-18479800> (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
121. Határrendészeti Oktatóbázis Forrás: <https://rokk.hu/bemutakozas/szervezeti-felepites/rendorkepzo-akademia/jarorkepzo-tagozat-szeged/hatarrendeszeti-oktatobazis/> (Letöltés ideje: 2023. június 15.)
122. Head of Mission. Forrás: <https://eupolcopps.eu/page/head-management/en> (Letöltés ideje: 2026. január 28.)
123. History of Iraq. Forrás: <https://www.britannica.com/place/Iraq/History> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 2.)
124. Holland Királyi Csendőrség. Forrás: <https://english.defensie.nl/organisation/marechaussee> (Letöltés ideje: 2022. május 02.)
125. Hosni Mubarak president of Egypt. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Hosni-Mubarak> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
126. Human Rights Watch homepage. Forrás: <https://www.hrw.org/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
127. Hussein and Nasser sign defence agreement – archive, 1967. Forrás: <https://www.theguardian.com/world/2019/may/31/hussein-and-nasser-sign-defence-agreement-archive-1967> (Letöltés ideje: 2024. július 17.)
128. ICMPD: Guidelines For Integrated Border Management In The European Commission External Cooperation Extracted Version 2015. Forrás: <https://www.icmpd.org/file/download/48352/file/Guidelines%2520for%2520Integrated%2520Border%2520Management%2520in%2520the%2520European%2520Commission%2520External%2520Cooperation%2520-%2520Extracted%2520Version%2520EN.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
129. In Control A Practical Guide for Civilian Experts Working in Crisis Management Mission Forrás: https://www.zif-berlin.org/sites/zif-berlin.org/files/inlinefiles/In%20Control%20Handbook_Final%20final.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 06.)

130. Integrált Határigazgatásról a libanoni partnereknek. Forrás: <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2023/08/31/integralt-hatarigazgatasrol-a-libanoni-partnereknek> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 1.)
131. Integrated Border Management in Kosovo. Forrás: https://qkss.org/images/uploads/files/Integrated_border_management_in_Kosovo_625591.pdf (Letöltés ideje: 2022. június 10.)
132. Iran-Iraq War 1980–1988. Forrás: <https://www.britannica.com/event/Iran-Iraq-War> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
133. Iraq crime rate drops to record low in 2024: report. Forrás: <https://www.middleeastmonitor.com/20250131-iraq-crime-rate-drops-to-record-low-in-2024-report/> (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
134. Iraq Criminal Procedure Code 23 of 1971. Forrás: <https://aceproject.org/eroen/regions/mideast/IQ/Full%20Text%20of%20Iraqi%20Constitution.pdf/view> (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
135. Iraq Events of 2023. Forrás: <https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/iraq> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
136. Iraq Stands On Brink Of Civil War, ‘Violence Seems Out Of Control’, Special Representative Tells Security Council 11 December 2006. Forrás: https://press.un.org/en/2006/sc8895.doc.htm?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 07.)
137. Iraq Timeline: Since the 2003 War. Forrás: <https://www.usip.org/iraq-timeline-2003-war#textonly> (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
138. Iraq to create new Border Guard Force. Forrás: <https://www.middleeastmonitor.com/20221208-iraq-to-create-new-border-guard-force/> (Letöltés ideje: 2024. január 26.)
139. Iraq, Iran Sign Deal to Tighten Border Security. Forrás: <https://www.voanews.com/a/iraq-and-iran-sign-deal-to-tighten-border-security/7011946.html> (Letöltés ideje: 2024. január 26.)
140. Iraq: Protest death toll surges as security forces resume brutal repression. Forrás: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/01/iraq-protest-death-toll-surges-as-security-forces-resume-brutal-repression/> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
141. Iraq-EU relations: a strategy for medium term. Forrás: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/autres/iraq%20strategy/iraq%20strategy_en.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
142. Ismail Pasha Ottoman viceroy of Egypt. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Ismail-Pasha> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
143. Israel allows trucks from newly reopened Erez crossing into Gaza after U.S. pressure By Reuters. Forrás: <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-allows-trucks-newly-reopened-erez-crossing-into-gaza-after-us-pressure-2024-05-01/> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
144. Israel and Hamas Conflict In Brief: Overview, U.S. Policy, and Options for Congress. Forrás: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47828> (Letöltés ideje: 2025. január 18.)
145. Israel and the Arab states: between conflict and interdependence. Forrás: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2023-04-04/israel-and-arab-states-between-conflict-and-interdependence> (Letöltés ideje: 2024. július 15.)
146. Israel says willing to open Rafah crossing in Gaza without Hamas presence. Forrás: <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israel-says-willing-to-open-rafah-crossing-in-gaza-without-hamas-presence/3271403> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)

147. Israel/Palestine, Operation Protective Edge (Gaza, 13 June – 26 August 2014). Forrás: <https://casebook.icrc.org/case-study/israelpalestine-operation-protective-edge-gaza-13-june-26-august-2014> (Letöltés ideje: 2025. február 3.)
148. Israel/Palestinian Territories – Ceasefire and hostage release agreement in Gaza (15 January 2025). Forrás: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/israel-palestine/news/2025/article/israel-palestinian-territories-ceasefire-and-hostage-release-agreement-in-gaza> (Letöltés ideje: 2026. február 24.)
149. Israel's birth rate remains highest in OECD by far, at 2.9 children per woman. Forrás: <https://www.timesofisrael.com/israels-birth-rate-remains-highest-in-oecd-by-far-at-2-9-children-per-woman/> (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
150. Israel's Gaza Withdrawal 10 Years Later: More Successful Than You Think. Forrás: <https://warontherocks.com/2015/08/israels-gaza-withdrawal-more-successful-than-you-think/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 23.)
151. Israel's Settlements Have No Legal Validity, Constitute Flagrant Violation of International Law, Security Council Reaffirms. Forrás: <https://press.un.org/en/2016/sc12657.doc.htm> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
152. Israeli Settlements and International Law. Forrás: <https://embassies.gov.il/tokyo-en/AboutIsrael/the-middle-east/Pages/Israeli-Settlements-and-International-Law.aspx> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
153. Izrael Állam Nagykövetsége, Budapest. Földrajz. Forrás: <https://embassies.gov.il/budapest/AboutIsrael/Land/Pages/LAND-Geography-Climate.aspx> (Letöltés ideje: 2024. december 26.)
154. Jerikó. Keresztyén bibliai lexikon. Forrás: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/j-C9F46/jeriko-C9F98/> (Letöltés ideje: 2020.április 25.)
155. Jessica Purkiss & Ahmad Naf Palestinian security cooperation with Israel Middle East Monitor 2015. Forrás: https://www.middleeastmonitor.com/wp-content/uploads/downloads/factsheets/20151028_FactSheet-PalestinianSecurityCooperationWithIsrael-web.pdf (Letöltés ideje: 2023. április 11.)
156. Jordan International Police Training Center. Forrás: <https://psd.gov.jo/en-us/psd-department-s/jordan-international-police-training-center/> (Letöltés ideje: 2025. január 16.)
157. Kaiser Ferenc: Túlnépesedés, erőforrás szűkösség, „élettér” konfliktusok. Confessio 2025/4 Forrás: <https://confessio.reformatus.hu/v/378/#page6> (Letöltés ideje: 2026. március 02.)
158. Kerem Shalom. Forrás: <https://www.gov.il/en/pages/shalom> (Letöltés ideje: 2020. április 25.)
159. Khalīl Ibrāhīm al-Wazīr Palestinian leader. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Khalil-Ibrahim-al-Wazir> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
160. Közel-keleti konfliktus: középpontban az 1967-es határok. Forrás: https://mult-kor.hu/20110524_kozelkeleti_konfliktus_kozeppontban_az_1967es_hatarok (Letöltés ideje: 2025.április 25.)
161. Közös biztonság- és védelempolitika. Forrás: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/159/kozos-biztonsag-es-vedelempolitika> (Letöltés ideje: 2025. április 10.)
162. Központi hatalmak. Forrás: https://www.elsovilaghaboru.com/tortenete/thesaurus/view/kozponti_hatalmak (Letöltés ideje: 2020. március 10.)

163. Kurd people. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Kurd> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
164. Kurdish Diaspora. Forrás: <https://thekurdishproject.org/kurdistan-map/kurdish-diaspora/> (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
165. Kuwait country profile. Forrás: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14644252> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
166. Kuwait summit: \$30 billion to rebuild Iraq. Forrás: <https://www.dw.com/en/kuwait-summit-promises-30-billion-in-iraq-reconstruction-aid/a-42586658> (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
167. La Compagnie universelle du canal maritime de Suez en Égypte : concession rime-t-elle avec colonisation ou modernisation? Forrás: <https://www.cairn.info/revue-entreprises-et-histoire-2002-4-page-38.htm> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
168. Labor force Egypt, Syria, Saudi-Arabia, Qatar, Yemen and Hungary. Forrás: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.FE.ZS?locations=EG-SY-SA-QA-YE-HU> (Letöltés ideje: 2023. április 10.)
169. Leadership and Women's Empowerment in Iraq's Security Sector. Forrás: https://www.undp.org/iraq/blog/leadership-and-womens-empowerment-iraqs-security-sector?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 06.)
170. Legislative Elections (2006). Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/legislative-elections-2006/ (Letöltés ideje: 2025. február 04.)
171. Letter dated 7 May 2003 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council. Forrás: <https://peacemaker.un.org/israel-palestine-roadmap2003> (Letöltés ideje: 2024. február 12.)
172. Lieutenant General (LTG) Michael R. Fenzel. Forrás: <https://il.usembassy.gov/our-relationship/lieutenant-general-michael-r-fenzel/> (Letöltés ideje: 2024. február 19.)
173. Lionel Walter (Walter) Rothschild (1868-1937). Forrás: <https://family.rothschildarchive.org/people/102-lionel-walter-walter-rothschild-1868-1937> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
174. Magyar Katolikus Lexikon, cionizmus. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/C/cionizmus.html> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
175. Magyar Katolikus Lexikon, farizeusok. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/F/farizeusok.html> (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
176. Magyar Katolikus Lexikon, szadduceusok. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/S/szadduceusok.html> (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
177. Magyar Katolikus Lexikon, szikáriusok. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/S/szik%C3%A1riusok.html> (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
178. Magyar Katolikus Lexikon, zeloták. Forrás: <https://lexikon.katolikus.hu/Z/zel%C3%B3t%C3%A1k.html> (Letöltés ideje: 2024. november 23.)
179. Magyarországi Muszlimok Egyháza (Mekkai zárandoklat 1. rész). Forrás: <https://iszlami.com/irodalom/a-mekkai-zarandoklat/item/2150-bevezeto-zarandoklat-1-resz> (Letöltés ideje: 2023. április 25.)
180. Mahmoud Abbas Palestinian leader. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Mahmoud-Abbas> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
181. Mapping Palestinian Politics Lions' Den. Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/lions-den/ (Letöltés ideje: 2025. február 08.)

182. Mapping Palestinian Politics, Islamic Jihad. Forrás: https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/palestinian_islamic_jihad/ (Letöltés ideje: 2025. február 9.)
183. Mentoring & Advising Forrás: <https://www.zif-berlin.org/en/training/mentoring-advising-i2023> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
184. Mezopotámia történelme. Forrás: <http://www.sze.hu/muvtori/belso/stilusok/mezop01.htm> (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
185. Mezopotámia. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/m-CA1F3/mezopotamia-CA2DA/> (Letöltés ideje: 2024. március 10.)
186. Mi is a Jom Kipur? Forrás: <https://zsido.com/fejezetek/mi-is-jom-kipur/> (Letöltés ideje: 2025. október 17.)
187. MIADIT: the 14th training mission of the Carabinieri started. Forrás: <https://www.italiandefencetechnologies.com/miadit-the-14th-training-mission-of-the-carabinieri-started/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 15.)
188. Mini teszt cikk – Tokagypt-58, a magyar egyiptomi. Forrás: <http://www.kaliberinfo.hu/cikkek/mini-teszt cikk-tokagypt-58-a-magyar-egyiptomi/> (Letöltés ideje 2024. július 16.)
189. Ministry of Women’s Affairs National Committee to Combat Violence against Women: National Strategy to Combat Violence Against Women 2011 – 2019. Forrás: <https://heliadones.org/wp-content/uploads/2023/03/7.5.-National-Strategy-to-combat-violence-against-women-2011-2019.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
190. Minority Rights Group, Iraq. Forrás: <https://minorityrights.org/country/iraq/> (Letöltés ideje: 2024. január 24.)
191. Mission Structure. Forrás: <https://eupolcopps.eu/page/structure/en> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
192. Missions and Operations. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en (Letöltés ideje: 2026. február 02.)
193. Remembering Mohamed Bouazizi: The man who sparked the Arab Spring. Forrás: <https://www.aljazeera.com/features/2020/12/17/remembering-mohamed-bouazizi-his-death-triggered-the-arab> (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
194. Mohamed Morsi president of Egypt. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Mohamed-Morsi> (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
195. Multinational Force & Observers homepage. Forrás: <https://mfo.org/> (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
196. Muslim Brotherhood. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Muslim-Brotherhood> (Letöltés ideje: 2025. február 04.)
197. Nagykövetek látogattak az EUBAM Rafah Missziójába. Forrás: <https://rtk.unike.hu/hirek/2022/11/17/nagykövetek-látogattak-az-eubam-rafah-missziojaba> (Letöltés ideje: 2024. december 28.)
198. National Strategy to Combat Violence against Women and Girls 2023–2030. Forrás: <https://nwm.unescwa.org/resources/563> (Letöltés ideje: 2026. január 11.)
199. NATO Mission Iraq. Forrás: <https://www.nato.int/en/what-we-do/operations-and-missions/nato-mission-iraq> (Letöltés ideje: 2026. január 26.)
200. Németh Gábor: Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban. Forrás: https://bm-tt.hu/rtt/wp-content/uploads/2022/08/2020_2_nemeth_gabor.pdf (Letöltés ideje: 2024. november 11.)

201. Nicholas C. Georgantzas, Evangelos Katsamakas, Dominik Solowiej: Giddens' globalization: Exploring dynamic implications. Forrás: <https://proceedings.systemdynamics.org/2009/proceed/papers/P1072.pdf> (Letöltés ideje: 2025. április 8)
202. Number of documented civilian deaths in the Iraq war from 2003 to 2024. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/269729/documented-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003/> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
203. Number of documented civilian deaths in the Iraq war from 2003 to 2024. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/269729/documented-civilian-deaths-in-iraq-war-since-2003/> (Letöltés ideje: 2024. december 30.)
204. Number of Palestinian Police Officers by Headquarter, Governorate and Sex, 2021. Forrás: https://www.pcbs.gov.ps/statisticsIndicatorsTables.aspx?lang=en&table_id=1385 Letöltés ideje: 2023. április 10.)
205. Number of Palestinian¹ and Israeli² fatalities and injuries during the Israel-Hamas war in Gaza and Israel from October 7, 2023 to January 14, 2026. Forrás: https://www.statista.com/statistics/1422308/palestinian-territories-israel-number-fatalities-and-injuries-caused-by-the-israel-and-hamas-war/?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 20.)
206. Operation Protective Edge. Forrás: <https://www.idf.il/en/mini-sites/wars-and-operations/operation-protective-edge/operation-protective-edge/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 14.)
207. Organisation for Security and Co-operatin in Europe, What we do. Forrás: <https://www.osce.org/what-we-do/> (Letöltés ideje: 2025. április 10.)
208. OSCE Policing. Forrás: <https://www.osce.org/policing> (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
209. Our Soldiers. Forrás: <https://www.idf.il/en/mini-sites/our-soldiers/> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
210. Palestine – Fertility Rate, Total (births Per Woman) Forrás: <https://tradingeconomics.com/west-bank-and-gaza/fertility-rate-total-births-per-woman-wb-data.html> (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
211. Palestine viper Forrás: <https://biodb.com/species/palestine-viper/> (Letöltés ideje: 2024. december 26.)
212. Palestine: Authorities have failed to ensure accountability for the killing of Nizar Banat. Forrás: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/06/palestine-authorities-have-failed-to-ensure-accountability-for-the-killing-of-nizar-banat/> (Letöltés ideje: 2023. április 10.)
213. Palestinian Anti-Corruption Commission. Forrás: <https://www.pacc.ps/AboutUs/PrivacyPolicy/> (Letöltés ideje: 2024. január 28.)
214. Palestinian Authority Palestinian government. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Palestinian-Authority> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
215. Palesztin Állam Nagykövetsége – Magyarország. Forrás: <https://www.palestine.hu/palesztina/a-plo/> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
216. Palesztina. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyen-bibliai-lexikon-C97B2/p-CA415/palesztina-CA422/> (Letöltés ideje: 2025. október 15.)
217. Past Prime Ministers, Arthur James Balfour. Forrás: <https://www.gov.uk/government/history/past-prime-ministers/arthur-james-balfour> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
218. Perceptions Of Police, Security And Governance In Iraq. Forrás: <https://iraq.iom.int/sites/g/files/tmzbd1316/files/documents/iom-iraq-perceptions-of->

- [police-security-and-governance-in-iraq.pdf?utm_source=copilot.com](#) (Letöltés ideje: 2026. január 07.)
219. Perzsák. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-haag-lexikon-C8B18/p-C9420/perzsak-C9471/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
 220. Prof. Dr. Wolfgang Seibel és Prof. Dr. Gary Goertz (2004) Analyzing Organizational Change and Adaptation of Civilian Police Components in UN Peace Operations. Forrás: <https://d-nb.info/1081296267/34> (Letöltés ideje: 2022. június 12)
 221. Programme of Assistance to the Palestinian People. Forrás: <https://www.undp.org/papp> (Letöltés ideje: 2024. január 28.)
 222. Promoting community policing in the Palestinian territories. Forrás: <https://www.giz.de/en/worldwide/122092.html> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
 223. Public Perceptions of Palestinian Civil Police Performance UN-EU Project report 2015. Forrás: <https://www.undp.org/papp/publications/public-perceptions-palestinian-civil-police-performance> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
 224. Ralf Schroeder, Head of Mission EUAM Iraq. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/280/ralf-schroeder-head-of-mission-euam-iraq> (Letöltés ideje: 2025. október 31.)
 225. Rashīd Riḍā Islamic scholar. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Rashid-Rida> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
 226. Restructuring Iraqi National Security Institutions in Sudani's Government. Forrás: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/restructuring-iraqi-national-security-institutions-sudanis-government> (Letöltés ideje: 2024. január 25.)
 227. Revised Operational Plan (OPLAN) for the EU Border Assistance Mission for the Rafah Crossing Point (EUBAM Rafah). Forrás: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/public-register/public-registersearch/results/?AllLanguagesSearch=False&OnlyPublicDocuments=False&DocumentNumber=9418%2F19&DocumentLanguage=en> (Letöltés ideje: 2023. június 15.)
 228. Royal Netherlands Marechaussee. Forrás: <https://english.defensie.nl/organisation/marechaussee> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
 229. Rövidhullám. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/r-46B74/rovidhullam-48752/> (Letöltés ideje: 2024. december 24.)
 230. Saddam Hussein president of Iraq. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Saddam-Hussein> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
 231. Said Pasha Ottoman viceroy of Egypt. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Said-Pasha> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
 232. Sallai János: A globalizáció egyik legnagyobb biztonsági kihívása: a felmelegedés, 2012. Forrás: https://pecshor.hu/periodika/XIII/sallai.pdf?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2025. január 05.)
 233. Sara Roy: The Gaza Strip: Critical Effectsof the Occupation. Forrás: https://www.jstor.org/stable/pdf/41857956.pdf?refreqid=fastlydefault%3A29da574eca8f42362091c61af256b65f&ab_segments=&initiator=&acceptTC=1 (Letöltés dátuma: 2026. január 11.)
 234. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy (2016). Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf (Letöltés ideje: 2026. január 19.)

235. Shin Bet says it foiled 1,040 major terror attacks in West Bank, Jerusalem in 2024. Forrás: <https://www.timesofisrael.com/shin-bet-says-it-foiled-1040-major-terror-attacks-in-west-bank-jerusalem-in-2024/> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
236. Social and economic situation of Palestinian women and girls July 2020–June 2022. Forrás: https://www.unescwa.org/sites/default/files/pubs/pdf/social-economic-situation-palestinian-women-girls-english_1.pdf (Letöltés ideje: 2023. május 23.)
237. Soili Paananen, Alisa Puustinen, Harri Raisio, Harri Jalonen: Embracing dynamic tensions: Peacekeeping as a balancing act of complexity. Forrás: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/puar.13535> (Letöltés ideje: 2026. február 03.)
238. Statistical Report on Arab Society in Israel: 2021. Forrás: <https://en.idi.org.il/articles/38540> (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
239. Suez Canal canal, Egypt. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Suez-Canal> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
240. Suez Crisis Middle East (1956). Forrás: <https://www.britannica.com/event/Suez-Crisis> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
241. Syria Refugee Crisis Explained. Forrás: <https://www.unrefugees.org/news/syria-refugee-crisis-explained/> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
242. Terrorist Groups Hamas. Forrás: <https://www.dni.gov/nctc/groups/hamas.html> (Letöltés ideje: 2025. február 05.)
243. The 2014 crisis in Iraq: Research perspectives and background. Forrás: https://journalistsresource.org/politics-and-government/crisis-iraq-perspectives-research/?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 07.)
244. The Arab Revolt. in Palestine in History. Forrás: <https://www.britannica.com/place/Palestine/The-Arab-Revolt> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
245. The Battle for Jerusalem, 1948. Forrás: <https://www.jerusalemstory.com/en/photo/battle-jerusalem-1948> (Letöltés ideje: 2024. július 15.)
246. The Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC). Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/civilian-planning-and-conduct-capability-cpcc_en (Letöltés ideje: 2024. január 27.)
247. The Common Security and Defence Policy. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/common-security-and-defence-policy_en (Letöltés ideje: 2024. január 22.)
248. The CSDP's renaissance. Challenges and opportunities for the eastern flank. Forrás: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2017-06-28/csdps-renaissance-challenges-and-opportunities-eastern-flank> (Letöltés ideje: 2025. január 31.)
249. The European Union Advisory Mission in Iraq (EUAM Iraq). Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/files/EUAM%20Iraq%20brochure%20English.pdf> (Letöltés ideje: 2025. március 23.)
250. The European Union's Global Strategy Three Years On, Looking Forward. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_global_strategy_2019.pdf (Letöltés ideje: 2025. július 8.)
251. The First Gulf War. Forrás: <https://history.state.gov/departments/history/short-history/firstgulf> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
252. The Halo Trust West Bank. Forrás: <https://www.halotrust.org/where-we-work/middle-east/west-bank/> (Letöltés ideje: 2025. január 26.)

253. The Hamas – Israel War. Forrás: <https://www.idf.il/en/mini-sites/israel-at-war/> (Letöltés ideje: 2024. szeptember 13.)
254. The Murder of Khaled Said. Forrás: <https://connectedincairo.com/egypt-rising-up/why-now/the-murder-of-khaled-said/> (Letöltés ideje: 2024. július 23.)
255. The Murder of Yitzhak Rabin, Israel's Warrior for Peace. Forrás: <https://adst.org/2015/10/the-murder-of-yitzhak-rabin-israels-warrior-for-peace/> (Letöltés ideje: 2024. július 20.)
256. The Office of the Quartet. Forrás: <https://www.quartetoffice.org/page.php?id=4e3e7y320487Y4e3e7> (Letöltés ideje: 2025. január 27.)
257. The revolution and the Republic in Egypt in History. Forrás: <https://www.britannica.com/place/Egypt/The-revolution-and-the-Republic> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
258. The Right Of Return Of The Palestinian People. Forrás: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-210170/> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
259. The strategic and military-technological significance of Israel. Forrás: <https://www.orfonline.org/expert-speak/the-strategic-and-military-technological-significance-of-israel> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
260. The Sunni-Shia divide: Where they live, what they believe and how they view each other. Forrás: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2014/06/18/the-sunni-shia-divide-where-they-live-what-they-believe-and-how-they-view-each-other/> (Letöltés ideje: 2024. november 24.)
261. The United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA) homepage. Forrás: <https://www.unrwa.org/where-we-work/jordan> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
262. The World Bank In Iraq. Forrás: <https://www.worldbank.org/en/country/iraq/overview> (Letöltés ideje: 2024. július 21.)
263. The World Bank Water Security and Resilience Program (P176025) p.8. Forrás: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099170002082316002/pdf/BOSIB19cb1df0d0bf185e512e937e81b686.pdf> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
264. The World factbook, Iraq. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/iraq/> (Letöltés ideje: 2024. december 26.)
265. They survived a chemical weapons massacre, but Halabja's victims still suffer its poisonous legacy. Forrás: <https://www.telegraph.co.uk/global-health/terror-and-security/halabja-chemical-attack-survivors-iraq-war-crime-atrocity/> (Letöltés ideje: 2024. július 26.)
266. Threats to Water Access. Forrás: <https://www.anera.org/priorities/water-access/> (Letöltés ideje: 2024. december 27.)
267. Tokagyp: the Cold War Hungarian WWII Soviet-copy Egyptian pistol. Forrás: <https://wwiiafterwwii.wordpress.com/2020/05/12/tokagyp-the-cold-war-hungarian-wwii-soviet-copy-egyptian-pistol/> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
268. Tokarev TT-33. Forrás: <https://weaponsystems.net/system/653-Tokarev+TT-33> (Letöltés ideje: 2024. július 16.)
269. Törökök. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-neprajzi-lexikon-71DCC/tty-73D7D/torokok-73F70/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
270. Travel Advisory – March 13, 2020. Forrás: <https://il.usembassy.gov/travel-advisory-march-13-2020/> (Letöltés ideje: 2020. június 18.)

271. Treatment and Rehabilitation Center for victims of Torture. Forrás: <http://english.trc-pal.org/Home> (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
272. Turnout in Iraq's election reached 43% -electoral commission. Forrás: <https://www.reuters.com/world/middle-east/turnout-iraqs-election-reached-43-electoral-commission-2021-10-16/> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
273. U.S. Security Cooperation with Israel. Forrás: <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-israel/> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
274. Ultrarövidhullám. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/u-u-50F54/ultrarovid-51363/> (Letöltés ideje: 2024. december 24.)
275. UN Police. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en/un-police> (Letöltés ideje: 2020. május 14.)
276. UNESCO's reconstruction of Mosul's landmarks. Forrás: <https://www.unesco.org/en> (Letöltés ideje: 2024. január 27.)
277. UNHCR Global report 2024. Forrás: <https://www.unhcr.org/media/global-report-2024> (Letöltés ideje: 2025. október 7.)
278. UNHCR Jordan. Forrás: <https://www.unhcr.org/countries/jordan> (Letöltés ideje: 2024. július 30.)
279. United Nations Civilian Police Handbook. Forrás: <https://info.publicintelligence.net/UN-CivilianPolice.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 06.)
280. United Nations Disengagement Observer Force. Forrás: <https://undof.unmissions.org/en> (Letöltés ideje: 2026. március 15.)
281. United Nations Interim Force In Lebanon. <https://unifil.unmissions.org/en> (Letöltés ideje: 2026. március 15.)
282. United Nations Police Forrás: <https://police.un.org/en> (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
283. United Nations Resolution 181. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/United-Nations-Resolution-181> (Letöltés ideje: 2024. március 11.)
284. United Nations. Forrás: <https://www.un.org/en/> (Letöltés ideje: 2025. április 10.)
285. UNMAS. Forrás: <https://www.unmas.org/en/programmes/iraq> (Letöltés ideje: 2025. november 19.)
286. UNODC supports Iraq's Border Management in Trebil. Forrás: <https://www.unodc.org/romena/en/Stories/2021/April/unodc-supports-iraqs-border-management-in-trebil.html> (Letöltés ideje: 2024. január 26.)
287. UNTSO Fact sheet United Nations Truce Supervision Organization. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/untso> (Letöltés ideje: 2026. március 15.)
288. US reduces total number of troops in Iraq amid shift in bases. Forrás: <https://taskandpurpose.com/news/us-iraq-troops/> (Letöltés dátuma: 2025. október 28.)
289. V. Structures And Strategies Of The Perpetrator Organizations. Forrás: <https://www.hrw.org/reports/2002/isrl-pa/ISRAELPA1002-05.htm> (Letöltés ideje: 2025. február 14.)
290. Vicious cycle of violence' undermining UN efforts to rebuild Iraq – top envoy. Forrás: <https://news.un.org/en/story/2004/09/115012> (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
291. „We need a Palestinian state,” new EU foreign affairs chief says in Gaza. Forrás: <https://www.timesofisrael.com/we-need-a-palestinian-state-says-new-eu-foreign-affairs-chief/> Letöltés ideje: 2026. január 07.)
292. „We’ve Never Seen Such Horror” Crimes against Humanity by Syrian Security Forces. Forrás: <https://www.hrw.org/report/2011/06/01/weve-never-seen-such-horror/crimes-against-humanity-syrian-security-forces> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)

293. West Bank and Gaza Crime Rate & Statistics 1995-2025. Forrás: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/PSE/west-bank-and-gaza/crime-rate-statistics> (Letöltés ideje: 2025. február 14.)
294. West Bank And Gaza Strip 2022 Human Rights Report Country Reports on Human Rights Practices for 2022 United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor. Forrás: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/03/415610_WEST-BANK-AND-GAZA-2022-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 4.)
295. West Bank, Gaza and Lebanon Security Barriers: Background & Overview by Mitchell Bard. Forrás: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/background-and-overview-of-israel-s-security-fence> (Letöltés ideje: 2024.június 04.)
296. West Bank. Forrás: <https://www.britannica.com/place/West-Bank> (Letöltés ideje: 2024. február 07.)
297. What dangerous insects and animals are there in Israel. Forrás: <https://acol.co.il/en/blog/pets/what-dangerous-insects-and-animals-are-there-in-israel-27> (Letöltés ideje: 2025. december 26.)
298. What does complexity leadership mean? Forrás: <https://online.keele.ac.uk/what-does-complexity-leadership-mean/> (Letöltés ideje: 2026. január 31.)
299. What is Stability Policing. Forrás: <https://www.nspcoe.org/about-us/about-stability-policing/> (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
300. What is the NATO Phonetic Alphabet? Forrás: <https://internationalsecurityjournal.com/nato-phonetic-alphabet/> (Letöltés ideje: 2024. december 25.)
301. What we do: Policies and actions Missions and Operations. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en (Letöltés ideje: 2024. november 11.)
302. What we do: Policies and actions Partnerships. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/partnerships_en (Letöltés ideje: 2024.december 22.)
303. What we know about the EU's revived Rafah border mission. Forrás: <https://www.euronews.com/my-europe/2025/01/28/what-we-know-about-the-eus-revived-rafah-border-mission> (Letöltés ideje: 2024.április 21.)
304. Woodrow Wilson 28th president of the United States. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Woodrow-Wilson> (Letöltés ideje: 2025. január 29.)
305. Workshops in Basra focus on Human Rights Based Policing. Forrás: <https://www.euam-iraq.eu/en/news/175/workshops-in-basra-focus-on-human-rights-based-policing> (Letöltés ideje: 2025. január 2.)
306. World Bank Group, Israel. Forrás: <https://data.worldbank.org/country/israel> (Letöltés ideje: 2024. augusztus 20.)
307. World Geographic Reference System. Forrás: https://grokipedia.com/page/World_Geographic_Reference_System (Letöltés ideje: 2026. január 13.)
308. World Population by Religion: A Global Tapestry of Faith. Forrás: <https://populationeducation.org/world-population-by-religion-a-global-tapestry-of-faith/> (Letöltés ideje: 2024. július 24.)
309. Yasmine Berriane. Women's Political Participation in the Middle East. Suad Joseph; Zeina Zaatari. Routledge Handbook on Women in the Middle East, Routledge, p.102-116, 2022. Forrás: <https://hal.science/hal-03921293/document> (Letöltés ideje: 2025. január 10.)

310. Yasser Arafat Palestinian leader. Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Yasser-Arafat> (Letöltés ideje: 2024. július 19.)
311. Yom Kippur War Middle East (1973). Forrás: <https://www.britannica.com/event/Yom-Kippur-War> (Letöltés ideje: 2024. július 17.)

Jogszabályok, döntések:

1. 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txtreferer=00000001.txt> (Letöltés ideje: 2022. június 12.)
2. 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txtreferer=00000001.txt> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
3. 1913. évi XLIII. törvény az első két nemzetközi békeértekezleten megállapított több egyezmény és nyilatkozat becikkelyezése tárgyában. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=91300043.tv> (Letöltés ideje: 2024. november 25.)
4. 1957. évi 14. törvényerejű rendelet a kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelme tárgyában Hágában, 1954. évi május hó 14. napján kelt nemzetközi egyezmény, valamint az ahhoz csatolt jegyzőkönyv (a kulturális javak háború idején megszállott területről való kivitelének tilalma tárgyában) kihirdetéséről. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95700014.tvr> (Letöltés ideje: 2025. január 1.)
5. 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről. Forrás: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-140-00-00#SZ115> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
6. 21/2013. (VII. 12.) BM utasítás. Forrás: [https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A13U0021.BM&targetdate=&printTitle=21/2013.+\(VII.+12.\)+BM+utas%C3%ADt%C3%A1s&getdoc=1](https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=A13U0021.BM&targetdate=&printTitle=21/2013.+(VII.+12.)+BM+utas%C3%ADt%C3%A1s&getdoc=1) (Letöltés ideje: 2022. december 01.)
7. 2250/2007. (XII. 23.) Kormányhatározat az Európai Unió nyugat-balkáni polgári tevékenységében való magyar részvételtől. Határozatok Tára 2007/65 szám. pp. 544-545.
8. A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai parlamentnek – Ajánlások az Európai Unió megújított iraki szerepvállalására. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52006DC0283> (Letöltés ideje: 2025. január 10.)
9. Az 2005-ben elfogadott Iraki alkotmány preambuluma, saját fordítás. Iraq 2005 Constitite. Forrás: https://www.constituteproject.org/constitution/Iraq_2005 (Letöltés ideje: 2025. január 10.)
10. Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló 1956. évi I. törvény. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95600001.tv> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
11. Az ENSZ BT 1244. sz határozata (https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/Res1244ENG.pdf) (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
12. Az Európai Unió Válságkezelő Erőihez való magyar hozzájárulásról szóló 2224/2000 (IX.21.) Korm. határozat Forrás: <https://njt.hu/jogszabaly/2000-2224-30-22> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
13. Az Európai Unióról Szóló Szerződés És Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés Egységes Szerkezetbe Foglalt Változata (2016/C 202/01) 42-43. cikk.
14. Decree Law No. (11) of 2007 Concerning the Preventive Security. Forrás: <https://securitylegislation.ps/sites/default/files/law/Decree%20Law%20No.%20%2811%29%20of%202007%20Concerning%20the%20Preventive%20Security.pdf> (Letöltés ideje: 2023. április 11.)

15. EUROPEAN UNION COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY CIVILIAN CSDP COMPACT Towards more effective civilian missions. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/Civilian%20CSDP%20Compact%20Report_22.05.2023.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
16. General Intelligence Law No. 17 of 2005. Forrás: <https://security-legislation.ps/law/100046> (Letöltés ideje: 2023. április 11.)
17. Hammurabi Törvényei. Fordította: Kmoskó Mihály Dr. Kiadja: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jog És Társadalomtudományi Szakosztálya. Kolozsvár 1911., p. 54.
18. Landmark resolution on Women, Peace and Security. Forrás: <https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/> (Letöltés ideje: 2025. február 1.)
19. Law No.55 of 2002 For The Antiquities & Heritage of Iraq. Forrás: <https://www.moj.gov.iq/upload/pdf/%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86%D8%A7%D9%84%D8%A2%D8%AB%D8%A7%D8%B1%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B1%D8%A7%D8%AB.pdf> (Letöltés ideje: 2026. január 07.)
20. Presidential Decree No. 16 of 2006 Concerning the Regulation of the Public Administration of the Crossing Points and Borders. Forrás: <https://security-legislation.ps/latest-laws/presidential-decree-no-16-of-2006-concerning-the-regulation-of-the-public-administration-of-the-crossing-points-and-borders/> (Letöltés ideje: 2026. január 27.)
21. Presidential Decree No. 16 of 2006 Concerning the Regulation of the Public Administration of the Crossing Points and Borders. Forrás: <https://security-legislation.ps/law/100010> (Letöltés ideje: 2023. május 25.)
22. Resolution 2803 (2025) Adopted by the Security Council at its 10046th meeting, on 17 November 2025. Forrás: [https://docs.un.org/en/s/res/2803\(2025\)](https://docs.un.org/en/s/res/2803(2025)) (Letöltés ideje: 2026. február 24.)
23. UN Security Council Resolution 1031 (1995) Adopted by the Security Council at its 3607th meeting on 15 December 1995. Forrás: <http://unscr.com/en/resolutions/1031> (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
24. UN Security Council resolution 1325. Forrás: <https://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/#resolution> (Letöltés ideje: 2024. január 31.)
25. WK 12871/2019 INIT (EEAS/CPCC.1(2019)7483335 Ramat Gan, 22.10.2019) working document.

Nemzetközi megállapodások, jelentések:

1. A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai parlamentnek – Ajánlások az Európai Unió megújított iraki szerepvállalására. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52006DC0283> (Letöltés ideje: 2025. január 10.)
2. A Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt Rafahi Határátkelővel Kapcsolatos Egyezményes Irányelvek. Forrás: <https://peacemaker.un.org/sites/default/files/document/files/2024/05/israeloptagreeddocumentsonmovementaccessgaza2005.pdf> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
3. A Palesztin Hatóság és Egyiptom között aláírt Szabad Mozgásról és Átjárásról Szóló Egyezmény. Forrás: <https://www.eubam->

- rafah.eu/sites/default/files/u173/Agreement%20on%20Movement%20and%20Access.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
4. A TANÁCS 2004/570/KKBP EGYÜTTES FELLÉPÉSE (2004. július 12.) az EU bosznia és hercegovinai katonai műveletéről. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004E0570> (Letöltés ideje: 2025. február 01.)
 5. A Tanács 2005/797/KKBP Együttes Fellepése (2005. december 12.) az Európai Uniónak a rafahi átkelőhelyen működő határőrizeti segítségnyújtó missziója (EU BAM Rafah) létrehozásáról. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005E0889> (Letöltés ideje: 2022. november 11.)
 6. A Tanács 2005/797/KKBP Együttes Fellepése Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:300:0065:0069:HU:PDF> (Letöltés ideje: 2022. november 11.)
 7. A Tanács 2005/889/KKBP Együttes Fellepése Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005E0889> (Letöltés ideje: 2025. július 8.)
 8. Agreement on the Gaza Strip and the Jericho Area Cairo, May 4, 1994. Forrás: <https://peacemaker.un.org/israelopt-cairoagreement94> (Letöltés ideje: 2024. február 27.)
 9. Agreement on the Gaza Strip and the Jericho Area Cairo, May 4, 1994. Forrás: <https://peacemaker.un.org/israelopt-cairoagreement94> (Letöltés ideje: 2024. február 27.)
 10. Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló 1956. évi I. törvény. Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95600001.tv> Letöltés ideje: 2025. január 15.)
 11. Az ENSZ BT 1244. sz. határozata. Forrás: https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/Res1244ENG.pdf (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
 12. Az ENSZ Iraki Támogató missziójának (UN Assistance Mission for Iraq) 2004. szeptemberi 19. jelentése. Forrás: <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-report-week-review-13-19-sep-2004> (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
 13. Az ENSZ Iraki Támogató missziójának (UN Assistance Mission for Iraq) 2004. szeptemberi 19. jelentése. Forrás: <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-report-week-review-13-19-sep-2004> (Letöltés ideje: 2023. december 19.)
 14. Az ENSZ Közgyűlésének 181 sz. határozata 1947.11. 29. Forrás: www.grotius.hu/doc/pub/CCTBCJ/2010_61_juhasz_adrienn_ensz_kozgyules_1947.11.17..pdf (Letöltés ideje: 2025. október 28.)
 15. COUNCIL DECISION (CFSP) 2017/1869 of 16 October 2017 on the European Union Advisory Mission in support of Security Sector Reform in Iraq (EUAM Iraq)
 16. Council Joint Action 2004/909/CFSP of 26 November 2004 on establishing an expert team with a view to a possible European Union integrated police, rule of law and civilian administration mission for Iraq.
 17. Council Joint Action 2005/797/CFSP of 14 November 2005 on the European Union Police Mission for the Palestinian Territories.
 18. Country Reports on Human Rights Practices for 2022 United States Department of State • Bureau of Democracy, Human Rights and Labor. Forrás: <https://www.state.gov/reports/2024-country-reports-on-human-rights-practices/iraq/> (Letöltés ideje: 2026. február 2.)

19. Country Reports on Terrorism 2022: Israel, West Bank, and Gaza Forrás: <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2022/israel-west-bank-and-gaza/> (Letöltés ideje: 2023. április 23.)
20. EUBAM Rafah Six-Monthly Report 2/2023, 1 June 2023 to 30 November 2023, p. 22
21. EUROPEAN UNION COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY CIVILIAN CSDP COMPACT Towards more effective civilian missions. Forrás: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/Civilian%20CSDP%20Compact%20Report_22.05.2023.pdf (Letöltés ideje: 2025. február 15.)
22. Final Report of the Head of Mission European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina. Forrás: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10762-2012-EXT-1/en/pdf> (Letöltés ideje: 2025. február 2.)
23. Frameworks for Participation Agreements in Crisis Management Missions between the EU and Third States. Forrás: <https://www.coe-civ.eu/kh/crisis-management-framework-for-participation-agreements-between-the-eu-and-third-states> (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
24. Frameworks for Participation Agreements in Crisis Management Missions between the EU and Third States. Forrás: <https://www.coe-civ.eu/kh/crisis-management-framework-for-participation-agreements-between-the-eu-and-third-states> (Letöltés ideje: 2024. december 22.)
25. General Intelligence Law No. 17 of 2005 Forrás: <https://security-legislation.ps/law/100046> (Letöltés ideje: 2023. április 11.)
26. Joint Communication To The European Parliament And The Council Elements For An EU Strategy For Iraq Brussels, 8.1.2018 JOIN(2018) 1 final.
27. Letter dated 27 December 1995 from the Permanent Representatives of the Russian Federation and the United States of America to the United Nations addressed to the Secretary-General. Forrás: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-185434/> (Letöltés ideje: 2025. február 08.)
28. Official Journal of the European Union English edition Information and Notices Volume 57 5 September 2014, page 123. Question for written answer E-000492/14 to the Commission (Vice-President/High Representative) Rachida Dati (PPE).
29. Oslo Accords. Forrás: <https://peacemaker.un.org/sites/default/files/document/files/2024/05/il20ps930913declarationprinciplesinterimself-government28oslo20accords29.pdf> (Letöltés ideje: 2023. május 24.)
30. Oslo Accords. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/Oslo-Accords> (Letöltés ideje: 2022. július 13.)
31. PARTNERSHIP AND COOPERATION AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and the Republic of Iraq, of the other part. Official Journal of the European Union 31.7.2012
32. Partnership And Cooperation Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and the Republic of Iraq, of the other part. Official Journal of the European Union 31.7.2012.
33. Petersbergi feladatok. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM%3Apetersberg_tasks (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
34. Public Perceptions of Palestinian Civil Police Performance UN-EU Project report 2015. p.9.

35. Tanács 2005/889/KKBP együttes fellépése. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005E0889&from=EN> (Letöltés ideje: 2025. január 15.)
36. The Abraham Accords Declaration Forrás: https://www.state.gov/the-abraham-accords?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. január 22.)
37. The Carter Center: Presidential Election in Egypt Final Report May–June 2012 p.62.
38. Thirty-fifth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2734 (2024) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities.
39. Transparency International: Iraq: overview of corruption and anti-corruption April 2013 Number: 374
40. Transparency International: Iraq: Overview of corruption and anti- corruption december 2020.
41. Transparency International: Iraq: overview of corruption and anti-corruption April 2013 Number: 374.
42. Transparency International: Iraq: Overview of corruption and anti- corruption december 2020.
43. UN Security Council Resolution 1031 (1995) Adopted by the Security Council at its 3607th meeting on 15 December 1995. Forrás: <http://unscr.com/en/resolutions/1031> (Letöltés ideje: 2024. december 21.)
44. UN Security Council Resolution 1551 (2004). Forrás: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1551> (Letöltés ideje: 2025. február 01.)
45. US Departement of State: 2022 Country Reports on Human Rights Practices: Iraq, p. 45.

A szerző kutatás témaköréhez kapcsolódó, megjelent eddigi publikációi

1. Németh Gábor: A Rafahi Átkelőhelyen Működő Határellenőrzést Segítő Európai Unió Misszió, Palesztina, (EU Border Assistance Mission for the Rafah Crossing Point-EUBAM Rafah) 2005-, a Misszióba telepített határrendészeti szakértői csoport 2022RENDŐRSÉGI TANULMÁNYOK 7 : 2 pp. 44-52., p. 9. (2024)
2. Németh Gábor: Az Európai Unió Határtámogató Missziója Palesztinában, Rafah, Palesztina, 2005- folyamatban van (European Union Border assistance Mission – EUBAM Rafah) In: Boda József: Rendőrök kék baretben: A rendőri békefenntartás, polgári válságkezelés kézikönyve. Budapest, Magyarország : Ludovika Egyetemi Kiadó, 622 p., pp. 297-300. (2023)
3. Németh Gábor: Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban. RENDŐRSÉGI TANULMÁNYOK 3 : 2, pp. 119-155. (2020)
4. Németh Gábor: Nemzetközi rendészeti békefenntartó, válságkezelő missziókban szerzett vezetés-irányítási tapasztalatok. In: Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.) (2021): Globális kérdések – globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével Budapest, Magyarország : Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 153-167. (2021)
5. Gábor Németh (2023): EU Common Security and Defense Policy Civilian/Law Enforcement Mission's activity in the Middle-East. In: Czenczer Orsolya – Kovács Gábor – Mészáros Bence (szerk.): (2023): I. Ludovika International Law Enforcement Research Symposium Conference Proceedings. Budapest, Magyarország : Magyar Rendészettudományi Társaság 212 p., pp. 127-136. (2023)
6. Gábor Németh (2024): EU Support to Strengthen Border Security in the Middle East, North Africa Region. In: Kovács Gábor – Mészáros, Bence – Czenczer – Orsolya (szerk.) (2024): II. Ludovika International Law Enforcement Research Symposium Conference Proceedings, Budapest, Magyarország : Magyar Rendészettudományi Társaság 346 p., pp. 219-229. (2024)
7. Németh Gábor (2020): AZ EURÓPAI UNIÓ RAFAH HATÁRELLENŐRZÉST TÁMOGATÓ MISSZIÓJA. In: Gaál, Gyula; Hautzinger, Zoltán (szerk.) A HADTUDOMÁNYTÓL A RENDÉSZETTUDOMÁNYIG – TÁRSADALMI KIHÍVÁSOK A NEMZETI ÖSSZETARTOZÁS ÉVÉBEN. Pécs, Magyarország : Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport 389 p., pp. 343-349. (2020)
8. Németh Gábor (2022): Magyarország részvétele az EU Rendőri és Civil Szolgálatok Képzési Programban. In: Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.) (2022): Multidiszciplinaritás: A rendészettudomány sokszínűsége : Tanulmánykötet Budapest, Magyarország : Magyar Rendészettudományi Társaság, 157 p., pp. 111-119. (2022)
9. Németh Gábor (2022): Az EU Közös Biztonság- és Védelempolitika égisze alatt működő nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziók mandátuma, azok jogi háttere. KATONAI JOGI ÉS HADIJOGI SZEMLE 10 : 1, pp. 69-91. (2022)

10. Németh Gábor (2021): Az ENSZ-békefenntartáshoz kapcsolódó információszerző/hírszerző tevékenység kialakulása, fejlődése és kihívások. NEMZETBIZTONSÁGI SZEMLE (ONLINE) 9 : 1, pp. 41-55 (2021)
11. Németh Gábor (2018): Visegrad 4 Border Security Command Post Exercise "Joint Efforts 2017" In: Peter A. Kiss (szerk.) (2018): Proceedings of the Conference on National Resilience: Opportunities and Challenges in a Changing Security Environment. Budapest, Magyarország : Hungarian Defence Forces (HDF) General Staff Scientific Research Centre 327 p., pp. 205-214. (2018)
12. Németh Gábor (2025): A schengeni térséget veszélyeztető biztonsági kihívások. Schengen 40-35-30. Jubileumi tanulmánykötet. Budapest: Central European Service for Cross-Border Initiatives (CESCI), Határőr Kultúráért Alapítvány, pp 314-329. (2025)

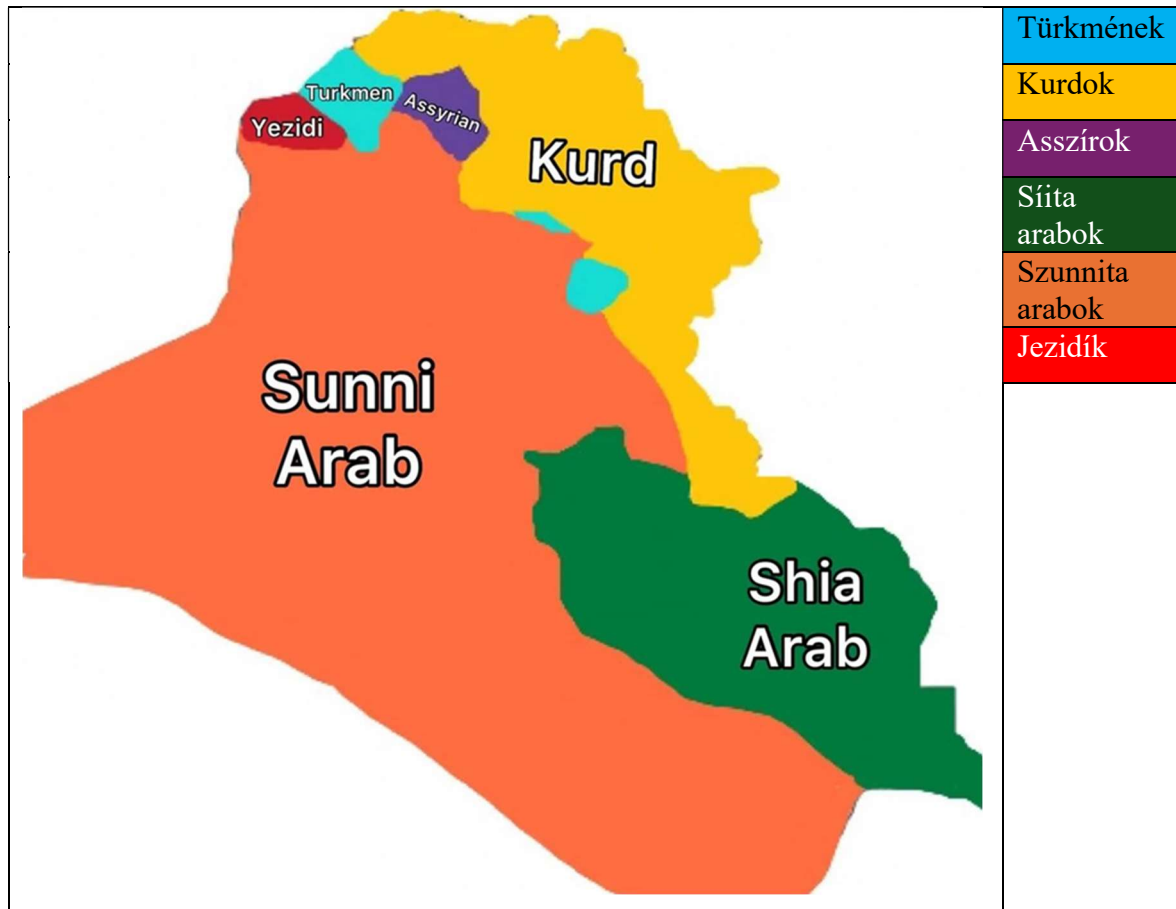
Mellékletek

Mellékletek jegyzéke:

1. számú melléklet: EU Közös Biztonság- és Védelempolitikájának missziói világszerte
2. számú melléklet: Irak, az országban élő etnikai, vallási csoportok földrajzi elhelyezkedése
3. számú melléklet: A palesztin területek felosztása
4. számú melléklet: Az EUPOL COPPS misszió szervezeti felépítése
5. számú melléklet: Az MMA folyamatának vázlata
6. számú melléklet: A hierarchikus és a komplexitás alapú (Complexity Leadership Theory – CLT) megközelítés összehasonlítása az EU KBVP-missziók gyakorlatában
7. számú melléklet: Az iszlám vallás, az ahhoz kapcsolódó kultúra alapjai (segédlet)

2. számú melléklet

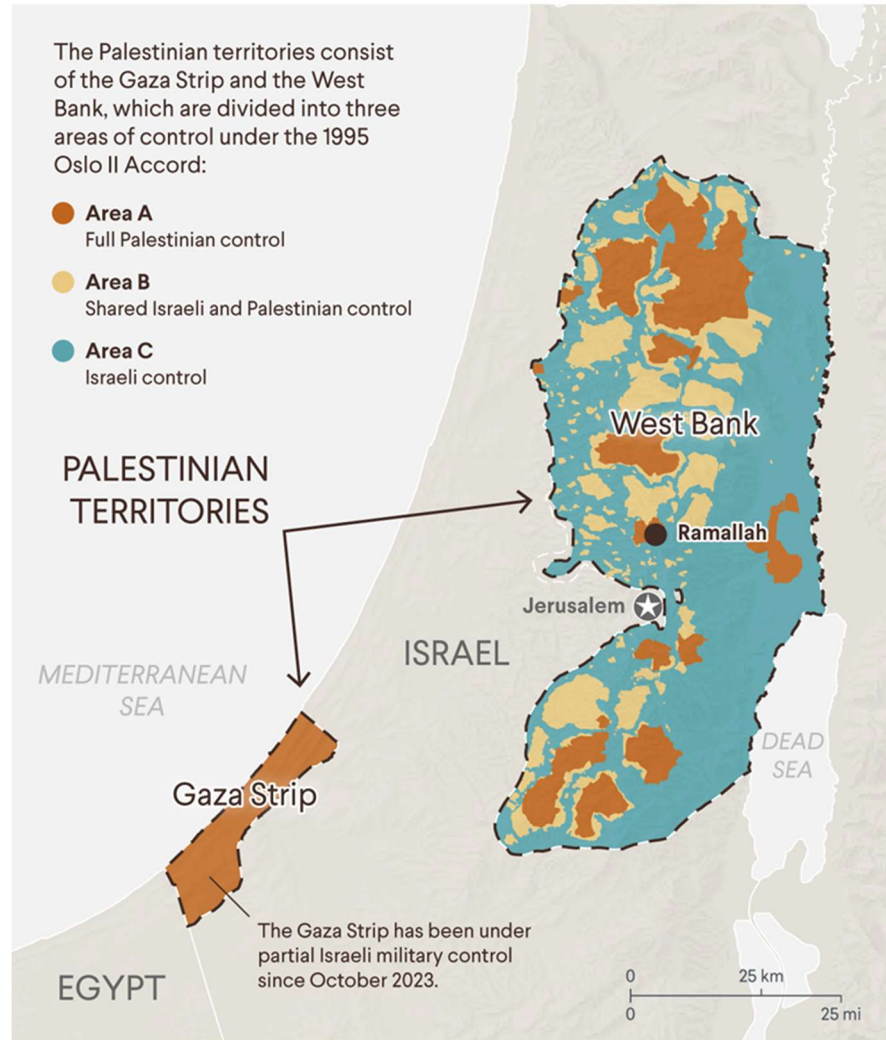
Irak, az országban élő etnikai, vallási csoportok földrajzi elhelyezkedése.

Forrás: https://www.reddit.com/r/MapPorn/comments/qniv40/majority_ethnicreligious_makeup_of_iraq_from_my/ (Letöltés ideje: 2025. március 24.)

A palesztin területek felosztása

How the Palestinian Territories Are Divided

Source: UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.

COUNCILON.

„A” zóna.
Teljes
palesztin
ellenőrzés
alatt

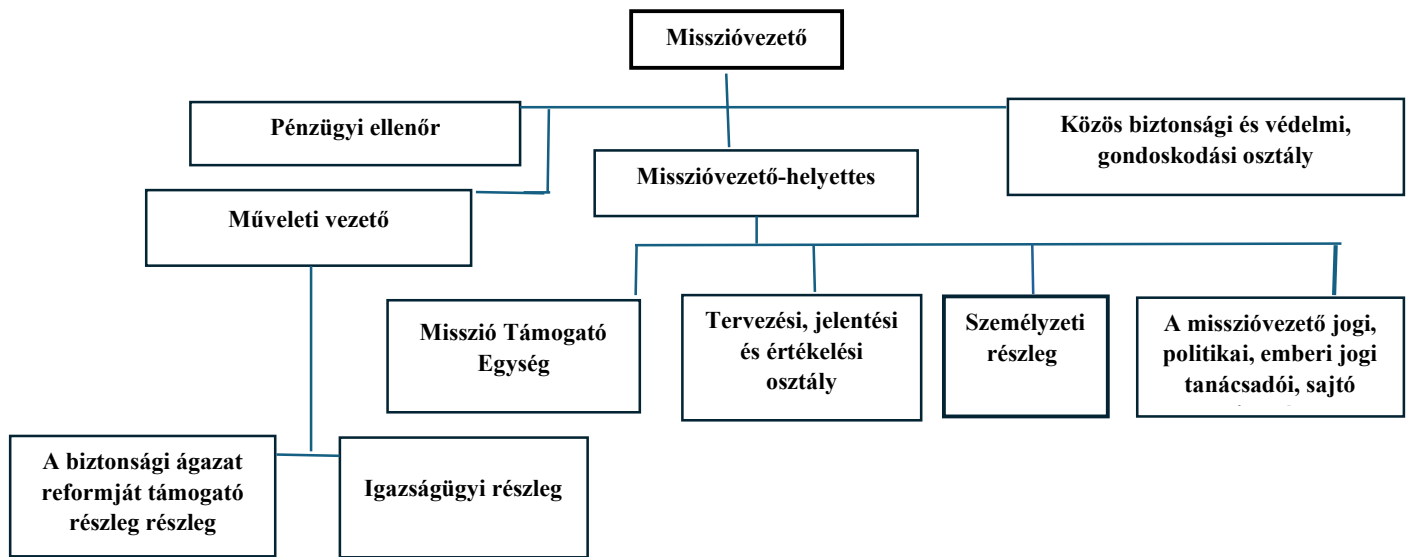
„B” zóna.
Palesztin
közigazgatás
alatt, de
izraeli
katonai és
rendőri
szervek
felelnek a
biztonságért

„C” zóna.
Teljes izraeli
ellenőrzés
alatt.

Forrás: <https://www.cfr.org/backgrounder/who-governs-palestinians> (Letöltés ideje: 2025. március 24.)

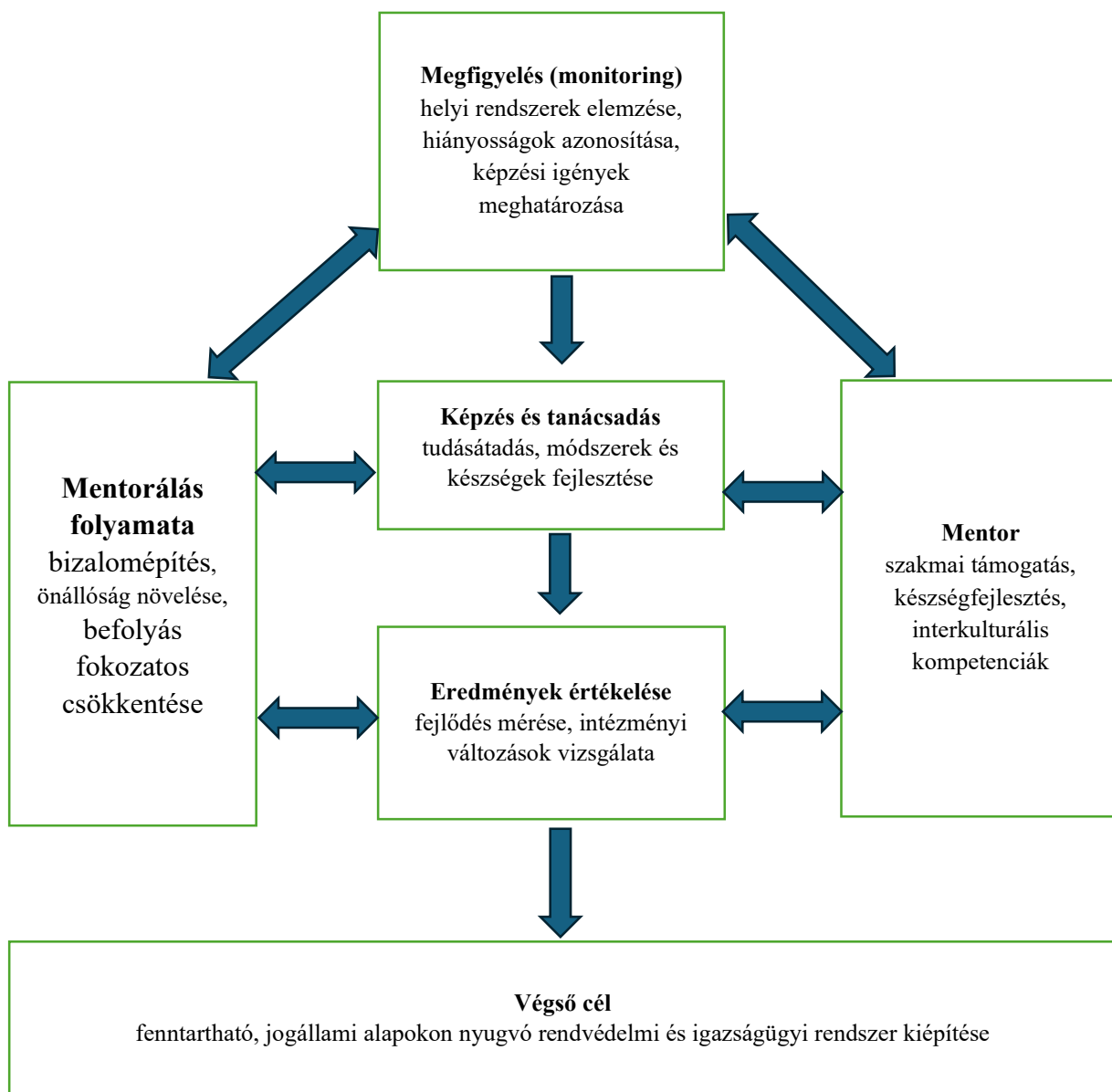
4. számú melléklet

Az EUPOL COPPS misszió szervezeti felépítése

Forrás: <https://eupolcopps.eu/page/structure/en> (Letöltés ideje: 2025. március 25.)

Az MMA folyamatának vázlata

A hierarchikus és a komplexitás alapú (Complexity Leadership Theory – CLT) megközelítés összehasonlítása az EU KBVP-missziók gyakorlatában		
Szempont	Hierarchikus modell	CLT-modell
Irányítás	Központosított	Decentralizált, hálózati
Kommunikáció	Parancs alapú, formalizált csatornákon	Többszintű, folyamatos visszacsatolásra épül
Működés	Szabályozott, bürokratikus	Szakértői autonómia és az innováció ösztönzése
Döntéshozatal	Egyéni, parancsorientált	Kollektív, bevonó
Motiváció	Külső motiváció (utasítás, fegyelem, szabályok)	Belső motiváció (szakmai autonómia)
Felelősség	Egyéni	Kollektív
Ellenőrzés	Formális, felülről lefelé irányuló kontroll	Adaptív, önszabályozó kontroll
Rugalmasság	Alacsony	Magas
Innováció	Korlátozott	Ösztönzött
Csapatdinamika	Szerep alapú struktúra, kevés interakció a szintek között	Rugalmas, hálózati együttműködés, spontán szerepváltások
Reakció	Lassú reakció a környezeti változásokra	Gyors adaptáció, folyamatos környezetmonitorozás
Alkalmazási terület	Magas kockázatú mozgások tervezése, szervezése, irányítása, biztonsági protokollok aktiválása	MMA tevékenység tervezése, szervezése, végrehajtása
Válsághelyzetek kezelése	Egyszemélyi döntés	Akcióközpontú vezetés

Az iszlám vallás, az ahhoz kapcsolódó kultúra alapjai (segédlet)

Az eltérő kulturális és vallási háttérrel rendelkező partnerek – a vizsgált terület, a nemzetközi válságkezelő missziók – esetében a nemzetközi mentor és a helyi rendvédelmi szervnél szolgálatot teljesítő mentorált közötti kommunikációban előfordulhatnak félreértések. Akaratlanul is mondhatunk vagy tehetünk olyat, ami megingathatja a bizalmat a helyi partnerben, sőt akár ellehetetlenítheti a későbbi közös munkát.

Ennek megelőzése érdekében a közel-keleti missziókba vezényelt szakértőknek legalább alapismeretekkel kell rendelkezniük a térség népei nagy részének kultúráját alapvetően meghatározó iszlám vallásról és a törzsi hagyományokról. Ezt megkönnyítendő állítottam össze az alábbi anyagot, amely segíthet eligazodni a Közel-Kelet tradicionális hagyományaiban és az iszlám kultúrában. Céлом, hogy támogatást nyújtsak a helyi kollégák motivációinak, valamint kulturális és vallási hagyományainak jobb megértéséhez.

Korábbi külszolgálataim során olyan országokban és földrajzi területeken teljesítettem szolgálatot, ahol az iszlám dominál. Volt lehetőségem arab nyelvet és iszlám kultúrát tanulni, így elméleti és gyakorlati ismereteket is szereztem a témában.

Az általam összeállított segédanyag nemcsak a missziókban szolgálók felkészítését és felkészülését támogathatja, hasznos lehet az itthon szolgálatot teljesítő kollégák számára is, akik rendszeresen kapcsolatba kerülnek Közel-Keletről, Észak-Afrikából vagy más olyan országokból érkező személyekkel, ahol az iszlám vallás és a hozzá kapcsolódó kultúra meghatározó szerepet tölt be.

Gyakran előfordul, hogy az intézkedőnek nincsenek alapvető ismeretei az iszlám vallásról és az ahhoz kapcsolódó kulturális szokásokról, ezért egy adott intézkedés vagy akár csak a kommunikáció a kulturális különbségek vagy az előítéletek miatt félresiklik, és eredménytelen lesz. Az ilyen helyzetek elkerülése érdekében elengedhetetlen, hogy legalább alapismeretekkel rendelkezünk az iszlámról, valamint az ezt a vallást követők motivációiról: mit miért tesznek, vagy éppen miért nem tesznek. Ezen információk birtokában sokkal könnyebb megérteni gondolkodásmódjukat és életfelfogásukat, ami hatékonyabbá és eredményesebbé teszi a felek közötti kommunikációt.

Minden, ami számunkra ismeretlen, félelmet kelthet bennünk. Amitől félünk, arra gyakran haragszunk; amire haragszunk, azt könnyen gyűlöljük, a gyűlölet pedig erőszakot és

erőszakos fellépést szülhet. Ahhoz, hogy ne a gyűlölet és az előítéletek vezéreljenek bennünket, meg kell ismernünk az ismeretlent – jelen esetben az iszlámot.

Az iszlám vallás kialakulása

Az iszlám napjainkban követőinek számát tekintve a világ második legnagyobb vallása, közvetlenül a különböző keresztény felekezetekhez tartozó hívek mögött. A jelenlegi statisztikai adatok szerint az iszlám vallást követők száma megközelíti a 2 milliárd főt, és folyamatosan növekszik.⁴⁵⁵

Az „iszlám” szó jelentése: „Isten akaratában való megnyugvás, az Isten iránti elkötelezettség”. A vallás a 7. században alakult ki a mai Szaúd-Arábia területén, és napjainkban domináns szerepet tölt be Ázsia és Afrika nagy részén. Emellett követőinek száma folyamatosan növekszik Amerikában és Európában is.⁴⁵⁶

Az iszlám vallás követőjét, aki vállalja az Isten iránti elkötelezettséget, muszlimnak nevezzük. Nem helyénvaló a „mohamedán” kifejezés használata az iszlám hívőkre, hiszen ők nem Mohamedet imádják, hanem az általa közvetített isteni kinyilatkoztatásokat követik.⁴⁵⁷

Az iszlám hagyományai szerint Mohamed próféta 570-ben született a mai Szaúd-Arábia területén. Gyermekkorában elveszítette szüleit, ezért Mekkában élő nagybátyja gyámsága alatt nőtt fel. A mi időszámításunk szerint 622-ben híveivel együtt áttelepült Medinába, ahol 632-ben hunyt el. Mohamed Medinába történő áttelepülésének ideje az iszlám vallás időszámításának kezdete.

Az iszlám vallás saját vallási eseményei és ünnepnapjai meghatározásához nem a keresztény Európában 1582-ben XIII. Gergely pápa utasítására bevezetett, majd később világszerte elterjedt Gergely-naptárt használja, hanem a saját holdnaptárát.

Jelenleg, az anyag írásának időpontjában, az iszlám naptár szerint az 1447-es évben járunk. 2026-ban az iszlám újév első napja – a 1448. év muharram hónapjának első napja – június 17-re fog esni.⁴⁵⁸ A muszlimok világszerte az iszlám naptárt – más néven Hidzsri

⁴⁵⁵ Muslim Population by Country 2024.

Forrás: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/muslim-population-by-country> (Letöltés ideje: 2025. január 20.)

⁴⁵⁶ What is Islam? Forrás: <https://www.islamicity.org/covers/whatisislam/> (Letöltés ideje: 2023. augusztus 23.)

⁴⁵⁷ Mi a különbség a muzulmán és a muzulmán között? Melyik a helyes?

Forrás: <https://iszlam.com/predikaciok/altalanos-kerdesek/item/2090-mi-a-kulonbseg-a-muszlim-es-a-muzulman-kozott-melyik-a-helyes> (Letöltés ideje: 2024. október 19.)

⁴⁵⁸ Iszlám naptár 2026-re (1447-1448).

Forrás: <https://calendar.center/hu/iszlam-naptar/> (Letöltés ideje: 2026. február 27.)

naptárat – használják⁴⁵⁹ a saját vallási eseményeik és ünnepeik időpontjának meghatározására. Ez a naptár 12 holdhónapon alapul, és egy új hónap akkor kezdődik, amikor az égen megjelenik az újhold. A közigazgatásban és a mindennapi életben az iszlám országok többsége – néhány kivételtől eltekintve (például a tálibok Afganisztánban⁴⁶⁰ vagy korábban az Iszlám Állam terrorszervezet) – szintén a Gergely-naptárt használja. Egyes országokban, mint például Szaúd-Arábia és Egyiptom, mindkét naptárt alkalmazzák, és gyakran együtt tüntetik fel őket, például az újságok címlapján.⁴⁶¹ A holdnaptár évente 354 napból áll, ezért minden 33. egymást követő évben esnek ugyanazok az ünnepek ugyanarra a napra a Gergely-naptár szerint.

Mohamed próféta halála után, 632-ben követői és örökösei között politikai szakadás történt. Az utódlással kapcsolatos ellentétek megosztották az iszlám közösséget. Tanítványai és követői közül többen amellettt érveltek, hogy a közösség vezetését egy képzett, rátermett személynek kell átvennie, aki Mohamed bizalmát is élvezte. Mások viszont ragaszkodtak ahhoz, hogy az egyetlen legitim vezetőnek Mohamed családjából, közvetlen rokonságából kell származnia.⁴⁶²

A korai iszlám követőinek egyik csoportja Abu Bakrt választotta az első kalifának, a közösség vezetőjének. Ő Mohamed egyik legközelebbi tanítványa és társa volt. A másik csoport tagjai Ali ibn Abi Talibot, Mohamed unokatestvérét és vejét támogatták.

Az utódlási harc során a szemben álló felekből alakult ki az iszlám két fő ága. A síiták elnevezése a *Shī‘at ‘Alī* (magyarul: „Ali hívei, követői”) kifejezésből ered. A szunniták – Mohamed *szunnájának* (magyarul: „útjának”) követői – elutasítják a Mohamed vérvonalán alapuló politikai örökösödést. Mindkét irányzat alapját az iszlám szent könyve, a Korán tanításai adják, és kiemelt szerepe van a Szunnának is, amely a próféta cselekedeteit állítja példaként a hívek elé. Jelentős különbség azonban, hogy míg a szunniták naponta ötször imádkoznak, a síiták csak háromszor. További eltérés, hogy a síiták az imámokat Isten földi képviselőinek tekintik, akik kapcsolatot teremtenek Allah és a hívek között. A szunniták az imámokra kizárólag a közösség vezetőiként tekintenek.⁴⁶³

⁴⁵⁹ Islamic Hijri Calendar 2025.

Forrás: <https://www.islamic-relief.org.uk/resources/islamic-calendar/> (Letöltés ideje: 2024. október 19.)

⁴⁶⁰ Taliban Changes Solar Year to Hijri Lunar Calendar. Forrás:

<https://web.archive.org/web/20220904224713/https://8am.af/eng/taliban-changes-solar-year-to-hijri-lunar-calendar/> (Letöltés ideje: 2024. október 19.)

⁴⁶¹ Complete Islamic Calendar 2025 Saudi Arabia (1446-1447 Hijri).

Forrás: <https://hamariweb.com/islam/islamic-calendar-saudi-arabia.aspx> (Letöltés ideje: 2025. január 20.)

⁴⁶² The Sunni-Shia Divide.

Forrás: <https://www.cfr.org/article/sunni-shia-divide> (Letöltés ideje: 2024. október 21.)

⁴⁶³ Mi a különbség a síiták és a szunniták között? Forrás: <https://hu.euronews.com/2016/08/01/mi-a-kulonbseg-a-siitak-es-a-szunnitak-kozott> (Letöltés ideje: 2025. január 20.)

Egyes szakértők értelmezése szerint a hetedik században megjelenő új vallás magába olvasztotta az iszlám előtti törzsi és családi egység, valamint identitás elveit, és ezeket kiterjesztette a vallási közösségre.⁴⁶⁴

Az iszlám valláson belül a szunniták vannak többségben; arányuk a muszlimok összlétszámához viszonyítva körülbelül 87 : 905.⁴⁶⁵ A két irányzat közötti szembenállás napjainkban inkább politikai okokra vezethető vissza, nem pusztán vallási ellentétekre – elég, ha az Irak–Irán háborúra, illetve a szíriai,⁴⁶⁶ jemeni⁴⁶⁷ polgárháborúra gondolunk. Ugyanakkor, ha megjelenik egy „közös ellenség”, a síiták és szunniták képesek összefogni. Ilyen együttműködés alakult ki a libanoni síita terrorszervezet, a Hezbollah, valamint a Gázai övezetet irányító szunnita csoport, a Hamasz között. Mivel földrajzilag kettőjük közé ékelődik a közös ellenségnek tekintett Izrael Állam, az ideológiai ellentéteket félretéve támogatják egymást Izrael ellenében.⁴⁶⁸

Az iszlám vallás 5 alappillére (Szunnita irányzat)

1. A kinyilatkoztatás (*arabul: al-shahada*). A kinyilatkoztatás hitvallást és elkötelezettséget jelent az iszlám hit mellett. Kimondja, hogy csak egy Isten van, Allah, és hogy ő küldte Mohamed prófétát, hogy vezesse a hívők közösségét. Az iszlám öt pillére közül az első és az egyik legfontosabb, alapvető lépés az Istennek való alávetettség és a hit igaz követőjeként való megnyilvánulás. A kisgyermekeknél egy felnőtt rokon háromszor a gyermek fülébe súgja a kinyilatkoztatást a mecsetben, ezzel befogadva őt a közösségbe. Felnőtt megtérők vagy áttérők esetében az érintett személy két tanú jelenlétében, a mecsetben mondja ki háromszor egymás után a kinyilatkoztatást, és így válik a közösség tagjává.

⁴⁶⁴ The Role of Culture in the Creation of Islamic Law

Forrás: <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1167&context=ilj> (Letöltés ideje: 2025. január 30.)

⁴⁶⁵ Az iszlám különböző ágai.

Forrás: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568339/EPRS_BRI\(2015\)568339_HU.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568339/EPRS_BRI(2015)568339_HU.pdf) (Letöltés ideje: 2025. január 20.)

⁴⁶⁶ N. Rózsa Erzsébet: Felkelők, terroristák és az állami erőszak a szíriai konfliktusban. Világtörténet A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének folyóirata 2017/4 p 647.

⁴⁶⁷ Olosz Levente Irán és Szaúd-Arábia részvétele a jemeni polgárháborúban (2004–2010).

Forrás: <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=TPVGKS> (Letöltés ideje: 2024. október 21.)

⁴⁶⁸ Flexible Resistance: How Hezbollah and Hamas Are Mending Ties.

Forrás: <https://carnegieendowment.org/research/2018/07/flexible-resistance-how-hezbollah-and-hamas-are-mending-ties?lang=en¢er=middle-east> (Letöltés ideje: 2024. október 21.)

2. *Az ima (arabul: szalah).* Az iszlám második pillére: a napi kötelező ima. A muszlimoknak naponta ötször (szunnita irányzat) kell imádkozniuk meghatározott időpontokban, amelyek hajnal és éjfél közé esnek. Az imaidőpontok a világ különböző pontjain és az évszakok változásától függően nem mindig percre pontosan ugyanakkor kezdődnek.

Az imák sorrendje a következő:

- Fajr – hajnalban, napfelkelte előtt kezdődik, és napkeltekor ér véget.
- Zuhr – napközben, amikor a nap már túlvan a delelésen; elvégezhető a délutáni ima idejéig.
- Asr – késő délután kezdődik, és valamivel naplemente előtt ér véget.
- Maghrib – napnyugta után kezdődik, amint a nap a horizont alá süllyed.
- Isha – a Maghrib után, a vörös utófény eltűnését követően kezdődik, és éjfélig elvégezhető.

Az ima része a rituális mosakodás, amely az imára való felkészüléshez szükséges fizikai megtisztulást jelenti az út porától, és úgy tartják, hogy így a hívő kisebb bűneitől is megtisztul. A mosakodást az imára hívás (*adhan*) követi, amelyet a mecsetekből sugároznak, jelezve az ima idejét. Az ima elvégzése emlékeztet arra, hogy Allahnál senki nincs nagyobb. A hívőknek – amennyiben lehetséges – a közeli mecsetben együtt kell imádkozniuk, ami az iszlámban az egyenlőség demonstrálásának egyik jele, valamint emlékeztet arra, hogy minden ember egyenlő, Allah teremtette, és élete végén mindenki hozzá fog visszatérni.

3. *Az alamizna vagy adomány (zakat).* A szó szerinti jelentése: „megtisztítani”. Az iszlám vallásban kötelező az adomány felajánlása. A hívő muszlimok minden évben az általuk birtokolt vagyon (készpénz, ingatlan, arany és ezüst) 2,5%-át – a korabeli szóhasználat szerint 1/40 részét – ajánlják fel, hogy segítsék a rászorulókat, a közösséget és az egyházat. A zakat a muszlimok hite szerint megtisztítja a vagyont, és elősegíti annak gyarapodását.

4. *A böjt (sawn), ramadan hónap.* Az arab kifejezés szó szerinti jelentése: „böjtölés”. A böjt a ramadán szent hónapja alatt azonban többet jelent, mint pusztán az ételek fogyasztásának kerülését: erősíti az önfegyelmet, valamint a különböző kísértésektől és rossz szokásoktól való tartózkodást. Ramadán idején a hithű muszlimoknak hajnaltól napnyugtáig kerülniük kell az étel- és italfogyasztást, a nemi életet, a dohányzást, valamint minden tisztátalan gondolatot. A böjti hónap pontos ideje a korábban említett holdnaptár használata miatt évente változik. A böjti nap hossza az évszakok és a földrajzi elhelyezkedés függvényében változik: nyáron

hosszabbak a nappalok, télen rövidebbek. A nyári hónapokban a hőség különösen megnehezíti a böjtöt, ezért fokozott figyelmet kell fordítani a fáradtság és a kiszáradás elkerülésére.

Az iszlám vallás követői a ramadán idején kétszer étkeznek:

- Suhoor – a hajnali, napfelkelte előtti étkezés.
- Iftar – a napnyugta utáni étkezés.

Hagyományosan a böjt megtörése előtt és után datolyát fogyasztanak, annak magas vitamin- és ásványianyag-tartalma miatt.⁴⁶⁹ A ramadán idején a hívők arra az időszakra emlékeznek, amikor Mohamed megkapta a Korán első verseit. Bizonyos csoportok és személyek fel vannak mentve a böjt alól, például a betegek, a hosszú úton lévők, a gyermeket váró nők, a szoptató anyák, a kiskorú gyermekek, az idősek és a hadban álló férfiak.

A ramadán vége az Eid ul-Fitr ünneppel zárul, amelyet a legtöbb muszlim igyekszik családjával körében tölteni. Ilyenkor együtt imádkoznak, közösen fogyasztják az ételeket, és megajándékozzák egymást. Nemzetközi missziókban fontos figyelembe venni, hogy a ramadán idejére lehetőleg ne szervezzünk olyan eseményeket vagy képzéseket, amelyek nagy fizikai vagy mentális terheléssel járnak. Az időszakot inkább adminisztratív feladatokkal vagy olyan tevékenységekkel töltsük ki, amelyekben a helyi partnerek részvétele nem szükséges. Fokozottan ügyeljünk arra, hogy a ramadán ideje alatt ne együnk, ne igyunk és ne dohányozzunk muszlim kollégák jelenlétében a napfelkelte és napnyugta közötti órákban.

5. *A zarándoklat (hajj)*. Az iszlám vallás ötödik, egyben utolsó pillére a hajj, vagyis a Mekkába történő zarándoklat. A mekkai zarándoklat ideje az iszlám naptár 12., utolsó hónapjára, a Dhul-Hidzsára esik, és a hónap 8–12. napja között zajlik. A hajj olyan utazás, amelyet minden hithű muszlimnak legalább egyszer életében kötelező megtennie. Ebben az időszakban a világ minden tájáról érkező muszlimok összegyűlnek Mekkában, hogy imádják Istent, részt vegyenek több rituális szertartáson, és megerősítsék hitüket. A zarándokoknak egyszerű, egy anyagból készült fehér ruhát kell viselniük, amellyel kifejezik, hogy mindannyian egyenlők Allah előtt, kortól, etnikai hovatartozástól és társadalmi státusztól függetlenül. A hajj idején a hívek felelevenítik Ibrahim (Ábrahám) próféta és családja történetét, küzdelmeit, és megemlékeznek róluk. A hagyomány szerint Ibrahim építette az első, az Egyetlen Isten tiszteletére szolgáló házat, a Kábát, amely a Mekkai zarándoklat középpontjában áll. A napi imák során a hívek is a Kába irányába fordulva imádkoznak. A zarándoklat során

⁴⁶⁹ A datolya ezért egészséges.

Forrás: https://www.hazipatika.com/taplalkozas/egeszseg_es_gasztronomia/cikkek/a_datolya_ezert_egeszseges
(Letöltés ideje: 2024. október 19.)

megemlékeznek arról is, hogy Ibrahim Isten parancsának engedelmeskedve hajlandó lett volna feláldozni saját fiát, Izmaelt, akit végül egy báránnyal helyettesített. Ennek emlékére a zarándoklat végén bárányt áldoznak, és a húst a rászorulók között osztják szét.

A hívek a Szái során emlékeznek meg Ábrahám feleségének⁴⁷⁰, Hágárnak kétségbeesett vízkereséséről fiának, Izmaelnek. A Szái a hajj egyik kötelező rituáléja, amelynek keretében a zarándokok Hágár nyomdokain járnak a Szafa és Marwa dombok között.

Az iszlám elsősorban vallás, ugyanakkor jogrendszer, etikai normarendszer, gazdasági és társadalmi doktrína, kormányzási és politikai rendszer, s nem utolsósorban civilizáció és kultúra. Fontos kiemelni, hogy az iszlám nem egyenlő a terrorizmussal! A világ muszlimjainak túlnyomó többsége békésen él, és elutasítja az erőszakot. A különböző terrorcselekményekben és más erőszakos cselekményekben részt vevő szélsőségesek aránya az 1,8–1,9 milliárd hívő számához képest elenyésző, ugyanakkor tetteik súlyossága miatt komoly fenyegetést jelentenek. A muszlim többségű országokban a lakosság nagy része elítéli a terrorizmust, és támogatja a békés együttélést más vallási közösségek tagjaival⁴⁷¹. Egy 2024-es tanulmány szerint az iszlám radikalizmus gyökerei elsősorban a társadalmi kirekesztettséghez, a fenyegetettség érzetéhez és a diszkriminációhoz kapcsolódnak, míg a vallásosság önmagában nem játszik meghatározó szerepet.⁴⁷²

Fontos szabályok, amelyekkel érdemes tisztában lenni

Ima. Az iszlám vallás meghatározó szerepet tölt be követői életében. Az alapelvek betartása, valamint a vallási rituálék tisztelete és végrehajtása a mindennapok fontos része, például a napi ötszöri ima, amelyet rituális mosakodás előz meg. A nemzetközi missziók által szervezett események során a helyi, iszlám hívő kollégák számára biztosítani kell az ehhez szükséges időt. Általában a képzések és megbeszélések órarendjét csak a déli ima befolyásolja, ezért az ebédszünetbe kalkulálni kell az imára és az előkészületekre szánt időt, ami általában nem több,

⁴⁷⁰ Az ószövetség szerint ágyasának.

⁴⁷¹ Egy 2013-as nemzetközi felmérés során 11 muszlim közösséget vizsgáltak és a válaszadók közül például Pakisztánban 89%, Indonéziában 81%, Nigériában 78%, Tunéziában 77% mondta, hogy az öngyilkos merényletek vagy más civilek elleni erőszakos cselekmények „soha nem igazolhatók”. Forrás: Report: “Pew Study Shows Muslims Share Concerns about Extremist Groups” <https://www.themuslimguy.com/report-pew-study-shows-muslims-share-concerns-about-extremist-groups/> (Letöltés ideje: 2025. december 20.)

⁴⁷² Mostafa Soueid and Rita Merhej: Understanding Islamic Extremism Away from the Dominant Normative Paradigm Journal of Ethnic and Cultural Studies 2024, Vol.11, No. 1, pp. 183-209. Forrás: https://www.jstor.org/stable/pdf/48771929.pdf?refreqid=fastly-default%3A2d357d6e2c399218e828cb9a75d28605&ab_segments=&initiator=&acceptTC=1 (Letöltés ideje: 2025. december 21.)

mint tíz perc. Ugyanez vonatkozik a helyi tolmácsokra és a kiszolgáló személyzetre is, akiknél a napi feladatok miatt előfordulhat, hogy a reggeli vagy a naplemente előtti ima idejére is figyelni kell. Biztosítani kell számukra a lehetőséget – amennyiben igénylik – az ima elvégzésére. Az imahelyek általában rendelkezésre állnak a határátkelőhelyeken, rendőrállomásokon, katonai bázisokon, de az imát akár saját irodájukban is elvégezhetik. Az ima idejének biztosítása nemcsak a missziós területeken fontos, hanem például a helyi kollégák számára szervezett európai tanulmányutak során is, amikor a résztvevők muszlimok. Továbbá lényeges az ima idejének biztosítása a Magyarországon vagy Európában őrizetben lévő muszlimok számára is.

Az adott szó megszegése. Az adott szó kiemelt jelentőséggel bír az iszlám társadalomban, megszegése bűnnek számít (ahogyan más kultúrákban sem szabadna erénynek lennie). Az iszlámban a hazugság és a félrevezetés minden formája tilos, mert káros a társadalomra, és beszennyezi magát az elkövetőt is.⁴⁷³ Amikor külszolgálatban rendőrként mentor, tanácsadó vagy kiképző feladatokat látunk el, és napi kapcsolatban vagyunk a helyi kollégákkal, ne ígérjünk olyasmit, amit később nem tudunk teljesíteni, vagy ami nem tartozik a hatáskörünkbe. Az ilyen teljesíthetetlen ígérek könnyen alááshatják a helyiek belénk vetett bizalmát, és hiteltelenné tehetnek bennünket.

Vendégbarátság, vendégszeretet. Az iszlám, az arab kultúra és általában a közel-keleti társadalmak a történelmi hagyományokra épülő vendégszeretetükről ismertek. A sivatagban vagy pusztákon élő vándorló törzsek és családok ritkán találkoztak idegenekkel, ezért, ha valaki hozzájuk vetődött, nagy szeretettel fogadták. Ez a tradíció ma is él: a helyiek kedvelik a társaságot, és szívesen látják vendégül otthonukban az érkezőket. Előfordulhat, hogy a nemzetközi tanácsadókat, mentorokat a helyi kollégák meghívják saját otthonukba. Az ilyen látogatások során érdemes figyelembe venni és betartani néhány alapvető szabályt. Belépés előtt vegyük le a cipőnket, és hagyjuk a bejáratnál az erre kijelölt helyen. Úgy ülünk le, hogy ne nyújtsuk ki a lábunkat magunk előtt, és ne mutassuk a talpunkat. Ha széken ülünk, ügyeljünk erre, ha pedig a földre helyezett szőnyegen, húzzuk magunk alá a lábunkat, például törökülésben.

Öltözködés. Az arab férfiak öltözködése széles skálán mozog: a nyugati stílusú öltöny és nyakkendő kombinációjától a farmeren és pólón át egészen a hagyományos hosszú ruhákig.

⁴⁷³ Abu-L-A'lá Mawdudi Az Iszlám Alapelvei (Világnézet És Élet Az Iszlámban) Az 1977-es német nyelvű kiadás alapján fordította: Fodor Noémi ISBN 978-963-87469-3-1 p 130

A legelterjedtebb tradicionális férfi viselet a *thawb* vagy *jubbah*,⁴⁷⁴ amely egy bokáig érő, hosszú ujjú, köntösszerű ruhadarab. Ez a hagyományos viselet a forró sivatagi éghajlaton biztosítja a levegő áramlását az öltözet alatt, így hűvösen tartja a testet. A fejet a *kafia* vagy *keffiyeh* nevű hagyományos kendő védi a nap ellen.⁴⁷⁵ A kendő színe országonként és földrajzi területenként eltérő, így annak alapján gyakran következtetni lehet akár a viselő állampolgárságára is. A tradicionális öltözködést az iszlám szabályai, valamint a földrajzi és éghajlati viszonyok határozzák meg. Az állami alkalmazottak hivatali időben öltönyt, a rendőrök és katonák egyenruhát viselnek. Ha misszió tagjaként hivatalos találkozón veszünk részt a helyi rendvédelmi szervek vezetőivel, illik öltönyt viselni, vagy – amennyiben a misszió SOP előírja – egyenruhát. Az arab hölgyek öltözködésére általában jellemzőbb a tradicionális viselet, bár ez országonként, vallási és etnikai csoportonként eltér. A palesztin területeken, Egyiptomban, Irakban és Libanonban a muszlim nők többnyire a hagyományos, az egész testet takaró öltözetet részesítik előnyben, amelyet az országonként változó kendő egészít ki⁴⁷⁶. Az egyenruhát viselő muszlim hölgyek ruházata szintén kiegészül a kendővel. A közel-keleti keresztény közösségek nőtagjai inkább az európai öltözködési mintát követik, így ruházatuk alapján az egyénekről könnyen megállapítható, mely vallási közösséghez tartoznak. A különböző közel-keleti és észak-afrikai missziókba vezényelt európai hölgyek számára – amennyiben nem egyenruhás szolgálatot látnak el – ajánlott hivatalos találkozókra kendőt és hosszú ruházatot viselni. Tapasztalataim szerint ez nem elvárás a helyiek részéről a nemzetközi misszió női tagjai felé, de mindenképpen pozitív üzenetet közvetít, ha azt látják, hogy tiszteljük a kultúrájukat. Ez a bizalomépítés egyik fontos eszköze lehet.

Az iszlám tanításai szerint a tradicionális, egész testet takaró öltözők megóvják a hölgyeket attól, hogy külsejük túlzottan felkeltse a férfiak figyelmét, és így a parázñaság bűnébe essenek. „*Ó Próféta! Mondd a feleségeidnek, a lányaidnak és a hívők feleségeinek, hogy vonják magukra lepleiket! Így érhető el leginkább az, hogy elismertessenek, és ne legyenek zaklatva. Allah megbocsátó és könyörületes.*” (Korán 33:59)

⁴⁷⁴ Thobes For Men | Jubbas. Forrás: <https://mylittlejubba.com/en-at/collections/mens-thobe?srltid=AfmBOor7q7OfCETRr9NCPvmcI43WSNBffNjyVtLf5NNBxDBTT8ejkHNz> (Letöltés ideje: 2025. január 30.)

⁴⁷⁵ 15 Ways to Wear a Keffiyeh & Shemagh. Forrás: https://kufiya.org/15-ways-to-wear-a-keffiyeh-shemagh-photos/?srltid=AfmBOopFu0m0AxZ6P9C3DVIYK_QtwPGnTwumyLlts2e0OXdtvwr85tf (Letöltés ideje: 2024. október 22.)

⁴⁷⁶ Women in Islam and Muslim Realms: Dress Code. Forrás: <https://guides.library.cornell.edu/IslamWomen/DressCode> (Letöltés ideje: 2024. október 22.)

A muszlim nőknek idegenek jelenlétében olyan ruhát kell viselniük, amely az egész testüket takarja, kivéve az arcot és a kézfejet. Az iszlámban tilos a tetoválás és a paróka viselése, ékszereket pedig kizárólag nők hordhatnak. Az általános iszlám felfogás szerint ezek viselése szigorúan tiltott, a próféta a fő bűnök közé sorolta az ilyen cselekedeteket. Egy Ibn 'Umar által elbeszélte hadísiban⁴⁷⁷ Allah küldötte megátkozta mind a parókák készítőjét és viselőjét, valamint a tetoválót és a tetováltat.⁴⁷⁸

Tisztelet. Az iszlám kultúrában, valamint általában a Közel-Keleten és Észak-Afrikában kiemelt érték a tisztelet az egyes közösségeken belül. Ezekben a társadalmakban nagy tisztelet övezi az időseket és a magasabb társadalmi pozíciót betöltő személyeket, például a missziókba vezényelt nemzetközi szakértők helyi partnereit, illetve a fogadó ország rendvédelmi szerveinek felső- és középfővezetőit. Ennek megfelelően célszerű figyelni arra, hogy egy adott helyi partnernek lehetőleg hasonló beosztású és rendfokozatú tanácsadója legyen. Emellett fontos szempont az is, hogy a tanácsadó és a mentorált életkora közel álljon egymáshoz. Az ilyen aprónak tűnő részletek figyelembevétele jelentősen erősítheti a bizalmat a felek között.

Család. A közel-keleti társadalmak központi eleme a család és a gyermekek. Az arabok rendkívül hűségesek a családjukhoz, amely mindennekfelett áll. Ebben a szoros kötelékben a férfiak és a nők hagyományosan meghatározott szerepet töltenek be: a férfi a családfenntartó, aki eltartja és szükség esetén megvédi a családot, míg a nők a „tűzhely őrői”, akik nevelik a gyermekeket, vezetik a háztartást, főznek, mosnak, takarítanak. Ritkán előfordul, hogy valaki kilép ebből a tradicionális szerepből – például, ha egy nő rendőr vagy katona lesz –, amit a család általában elfogad, de mivel nem a hagyományos szerepet választotta, nagy valószínűséggel csökken az esélye arra, hogy házasságot kössön. A gyermekek a legnagyobb kincsnek, Isten áldásának számítanak: ők jelentik a jövőt, és felnőttként gondoskodnak az idős családtagokról, amikor azok már nem képesek önállóan ellátni magukat. Ez különösen fontos a szegényebb közel-keleti és észak-afrikai országokban, ahol az állam nem tud megfelelően gondoskodni polgáraitól, és a nyugdíjrendszer vagy a társadalombiztosítás hiányzik, illetve csak korlátozottan működik.⁴⁷⁹ Ezekben az országokban valóban csak a családtagokra lehet

⁴⁷⁷ A hadís szó szerint közlést jelent. Vallási értelemben pedig a Prófétára való hivatkozást tartalmazó közlés, amely az általa mondott, tett, jóváhagyott, cselekedetet foglalja magába. Fogalmak. Forrás: http://regi.islamweb.hu/index.php?content_type=article&content_id=208 (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

⁴⁷⁸ Islamic Perspectives on Tattoos and Piercings.

Forrás: <https://en.islamonweb.net/islamic-perspectives-on-tattoos-and-piercings> (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

⁴⁷⁹ A közel-keleti régióban élő idős polgárok mindössze 27 százaléka kap öregségi nyugdíjat.

Social protection in the Arab States.

Forrás: <https://www.ilo.org/regions-and-countries/ilo-arab-states/areas-work/social-protection-arab-states> (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

támaszkodni. Emiatt a gyerekek már egészen fiatalon részt vesznek a család életében: korán feladatokat kapnak, ellátják az állatokat, vagy besegítenek a családi üzlet működtetésébe. Ennek célja nem a gyermekek kizsákmányolása, hanem hogy minél korábban elkezdjék a felkészülést a felnőttkorra. A családtagok között rendkívül erős a kötelék, az irányítás a családfő kezében van, akinek szava szent és megkérdőjelezhetetlen.

A kezek szerepe. Az iszlámban a jobb kéz számít tisztának, a bal pedig tisztátalannak, ami gyakorlati okokra vezethető vissza. A vallás elterjedésének idején a Közel-Keleten – és más térségekben – nem álltak rendelkezésre a modern tisztálkodási lehetőségek. A törzsi, pásztorkodó társadalmakban az emberek közösen, kézzel fogyasztották az ételeket egy edényből. A fertőzések és betegségek elkerülése érdekében a bal kezet tisztálkodásra használták, míg a jobb kézzel végezték a „nemesebb” tevékenységeket, például az evést, a kézfogást és más társas érintkezési formákat.⁴⁸⁰ Arra érdemes különösen figyelni, hogy bármit adunk vagy veszünk, mindig a jobb kezünket használjuk. Ha kézzel kell elfogyasztani az ételt – például egy muszlim családnál vendégségben –, kizárólag a jobb kezünket használjuk az étel megfogására. A bal kéz használata illetlenségnek számít, és egyes térségekben akár súlyos sértésként is értelmezhetik.

A talp. Soha ne mutassuk a talpunkat muszlimoknak, mert ez súlyos sértésnek számít. Ennek gyakorlati magyarázata, hogy a láb és a talp az egyik legpiszkosabb testrész, hiszen folyamatosan érintkezik az út porával. Ha ezt a „koszos” testrészt mutatjuk másnak, az a tisztelet hiányát jelzi.⁴⁸¹ A Korán külön felhívja a figyelmet arra, hogy az ima előtti rituális mosakodás részeként – az arc, a kéz, a könyök és a fej mellett – a lábat is meg kell mosni. A muszlimok a mecsetbe való belépéskor cipőjüket is leveszik, hogy elkerüljék a szennyeződések bevitelét a szent helyre. Emellett az iszlámban mindenki egyenlő Isten előtt, így a talp mutatása a másik lenézését is jelentheti.

Azonos neműek kéz a kézben. A közel-keleti és észak-afrikai társadalmakban azonos neműek kézen fogása vagy kézen fogva sétálása egyszerűen a szoros baráti vagy rokoni kapcsolat kifejezése. Nem szabad szexuális tartalmat belemagyarázni.⁴⁸²

⁴⁸⁰ The reason why the right hand is preferred over the left.

Forrás: <https://islamqa.info/en/answers/82120/the-reason-why-the-right-hand-is-preferred-over-the-left> (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

⁴⁸¹ Why showing the soles of your feet can be offensive in the Arab world.

Forrás: <https://www.thenationalnews.com/arts/why-showing-the-soles-of-your-feet-can-be-offensive-in-the-arab-world-1.1061826> (Letöltés ideje: 2024. október 23.)

⁴⁸² Affectionate Physical Contact With Friends From the Sunna?

Forrás: <https://seekersguidance.org/answers/living-religion/is-affectionate-physical-contact-with-friends-from-the-sunna/> (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

Vérbosszú, becsületgyilkosság, „diyya”. A vérbosszú intézménye a mai napig elterjedt a Közel-Kelet, Észak-Afrika és Közép-Ázsia országaiban, de előfordul a Balkánon is, elsősorban Albániában, Bosznia-Hercegovinában és Koszovóban. Az elkövetők sok esetben napjainkban is a próféta egyik kinyilatkoztatására hivatkoznak a vérbosszú végrehajtásakor: *„Nem megengedett annak a muszlimnak a vérét ontani, aki tanúságot tesz arról, hogy nincs más isten, csak Allah, és hogy én vagyok Allah küldöttje, kivéve három esetben: életet egy életért (gyilkosság), annak, aki korábban házasságban volt, de a házassági fogadalmát megszegte (házasságtörés), és annak, aki megváltoztatja a vallását, és elhagyja az iszlámot.”*⁴⁸³ *„A rossz cselekedet jutalma annak megfelelője. Aki azonban megbocsát és megbékélésre törekszik, annak jutalma Allahnál van. Ő bizony nem szereti a gonosztevéket.”* Korán (42:40) Ha bosszút állsz valakin, aki kárt okozott neked vagy családnak, akkor az nem róható fel neked bűnként, ha egyszerűen csak igazságot szolgáltatasz.

A fentieken túl a vérbosszú intézményét erősítheti, ha nincs megfelelően kiépített közigazgatási és igazságszolgáltatási rendszer, a jogállami intézmények nem, vagy csak gyengén működnek, illetve korrupt a rendvédelmi és igazságszolgáltatási apparátus. Továbbá, ha az adott országban vagy földrajzi területen élő egyes etnikai és vallási csoportok nem bíznak a központi igazságszolgáltatás pártatlan működésében, gyakran előfordul, hogy az igazságszolgáltatást saját kezükbe veszik.⁴⁸⁴

A vérbosszú gyakorlata eredetileg a családok védelmében alakult ki, erős központi állam hiányában. Alkalmazása az elrettentést és a bűncselekmények elkövetésének megakadályozását szolgálta: az élet kioltásával vagy egy másik család elleni súlyos bűncselekmény elkövetésével az elkövető bosszút vonhatott saját magára vagy családjára.

Értelemszerűen egy misszióba vezényelt rendőrnek, illetve rendészeti vagy igazságügyi szakembernek fő feladata a helyi rendvédelmi és igazságügyi szervek tagjainak képzése, képességeik fejlesztése, és ezen keresztül a jogállamiság erősítése. A tevékenység eredményeként nőhet a bizalom a helyi rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek iránt, ezáltal a vérbosszú elkövetésének esélye is csökkenhet. Például Albániában az elérhető statisztikai adatok szerint 2012-ben hét vérbosszúval kapcsolatos esetet regisztráltak, majd folyamatos csökkenés után 2019-ben egyet sem, 2020-ban pedig összesen egyet.⁴⁸⁵ Albánia

⁴⁸³ Honor Killing in Islam.

Forrás: <https://islamqa.info/en/answers/101972/honor-killing-in-islam> (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

⁴⁸⁴ Clan conflicts in Syria: Seeds of revenge grow under the ashes amid attempts to renew customary law.

Forrás: <https://syriadirect.org/klan-conflicts-in-syria-seeds-of-revenge-grow-under-the-ashes-amid-attempts-to-renew-customary-law/> (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

⁴⁸⁵ Number of blood feud murders.

elindult az EU-csatlakozás útján, és folyamatos nemzetközi támogatással dolgozik intézményrendszere megerősítésén és hatékonyságának növelésén, ami hozzájárult ahhoz, hogy nőjön a társadalom bizalma az igazságszolgáltatás pártatlan működésében.

A muszlimok és a kutyák. A muszlimok számára bizonyos állatok tisztátalannak számítanak, köztük a kutyák is. Ennek egyik oka, hogy a történelmi időkben az emberek nem rendelkeztek ismeretekkel a különböző vírusok és baktériumok létezéséről.⁴⁸⁶ Adott esetben a kutyák betegségek hordozói lehettek, különösen a veszettség terjedése szempontjából.⁴⁸⁷

A világ számos területén – a Közel-Keleten, Afrikában, Közép-Ázsiában, valamint Európa egyes szegényebb régióiban – a mai napig nem megoldott a háziállatok, köztük a kutyák folyamatos veszettség elleni védőoltása. A középkorban az iszlám világ zsúfolt nagyvárosaiban a kutyák tartották tisztán az utcákat. Gyakran tartották őket azért, hogy távol tartsák a patkányokat és ragadozókat az emberek által lakott területektől, illetve hogy eltüntessék az ételmaradékot. Az utóbbi évtizedekben, amikor a szemét összegyűjtése, szállítása és lerakása állami vagy önkormányzati feladat lett, a kutyák kiszorultak a nagyvárosok utcáiról, és megjelentek a szeméttelpek környékén, ahol a fertőzés veszélye jelentős.⁴⁸⁸ Ezért kialakult az a nézet, hogy a veszélyes betegségek elleni védelem csak az állatokkal való közvetlen kapcsolat kerülésével lehetséges. Ennek következtében a muszlimok, amennyire csak lehet, tartózkodnak a kutyákkal való közvetlen kapcsolattól.

Halottak. Az iszlám hitvallása szerint a halál átmenet a túlvilági életbe. Attól függően, hogy az elhunyt hogyan élte az életét, mennyire követte az iszlám tanításait, és jót vagy rosszat cselekedett, a túlvilágon a paradicsomba vagy a pokolba jut. Az iszlám hit szerint a temetést a halál beállta után a lehető leggyorsabban meg kell rendezni.⁴⁸⁹ Ennek oka a Közel-Keleten – ahol az iszlám vallás kialakult –, hogy az ottani forró éghajlaton a test hamar bomlásnak indul, ezért azt minél hamarabb földbe kellett helyezni. Előfordulhat azonban, hogy a vallási szabályokat az adott ország polgári jogi vagy büntetőjogi törvényei felülírják. Például bűncselekmény áldozata esetén az elhunytat boncolni kell, és a testet igazságügyi orvosszakértői vizsgálatnak kell alávetni. Ilyen esetekben az azonnali temetés nem lehetséges. Koszovóban, valamint más balkáni és közel-keleti országokban is előfordulnak ilyen helyzetek.

Forrás: https://www.gov.uk/government/publications/albania-country-policy-and-information-notes/country-policy-and-information-note-blood-feuds-albania-september-2022-accessible#Number_of_blood_1 (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

⁴⁸⁶ Dogs in ancient Islamic culture.

Forrás: <https://blog.oup.com/2017/07/dogs-ancient-islamic-culture/> (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

⁴⁸⁷ Veszettség. Forrás: <https://portal.nebih.gov.hu/veszettseg> (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

⁴⁸⁸ Kutyá az iszlámban. Forrás: <https://civilhetes.net/kutya-az-islam-ban> (Letöltés ideje: 2024. október 25.)

⁴⁸⁹ Islamic Funeral Guide. Forrás: <https://www.memorialplanning.com/resources/religious-funerals-guide/islamic-funeral-guide> (Letöltés ideje: 2024. október 24.)

Általában ilyenkor a hozzátartozók demonstrálnak az adott rendőrállomás előtt, követelik a test kiadását, néha erőszakot is alkalmazva (például kődobálás, levegőbe leadott lövések), majd hazamennek. A testet természetesen nem kapják meg, de úgy érzik, mindent megtettek a gyors temetés érdekében, ami tőlük tellett. Az ilyen esetekre is fel kell készülniük a nemzetközi misszióban szolgálatot teljesítő rendőröknek, rendészeti szakembereknek és civil szakértőknek. Hasonló helyzetek Magyarországon is előfordulhatnak, ezért a hazai hatóságok szakembereinek is fel kell készülniük az ilyen esetek kezelésére, a jogszabályok betartására és a hozzátartozók korrekt tájékoztatására.

„*Kunyah*”. A Közel-Keleten és Észak-Afrikában élők – főként felnőtt férfiak – gyakran használnak eltérő nevet, mint ami a hivatalos irataikban szerepel. Magyarul nehéz rá pontos megfelelő szót találni; becenévnek vagy ragadványnévnek lehetne nevezni. A kunyah használata régi, bevett hagyomány. A kunyah általában olyan személynév, amely Abu (apja) vagy Umm (anyja) kezdetű, például Abu Mazen („Mazen apja”) vagy Umm Aisa („Aisa anyja”). A kunyah férfiaknál az elsőszülött fiú nevéből, nőknél pedig az elsőszülött lány nevéből származik. Ez a közösség részéről egyfajta tisztelet jele az érintett felé, hiszen elérte azt a kort, amikor családot alapított, és megszületett számára a legnagyobb kincs: a gyermek. A kunyah ugyanazt a funkciót tölti be, mint a hivatalos név, azaz személyek azonosítására szolgál.⁴⁹⁰ Arra viszont oda kell figyelni, hogy a kunyah nem jelenik meg hivatalos okmányokban, mint például a személyi igazolvány, a vezetői engedély vagy az útlevél; ezekben az eredeti születési név szerepel. Ezért nem feltétlenül merül fel okirathamisítás gyanúja, ha valaki más néven mutatkozik be, mint ami az okmányaiban szerepel. Ha pedig az érintettnél nincs semmilyen azonosításra szolgáló okmány – mint például az illegálisan a Közel-Keletről vagy Észak-Afrikából érkező migránsok nagy részénél –, a meghallgatás során bemondott nevet tisztázni kell, hogy az megegyezik-e a hivatalos okmányokban szereplő névvel.

A Közel-Kelet és Észak-Afrika számos országában a társadalmi és jogi rendszer erősen patrilineáris, ezért a személyazonosítás alapja általában a név, a születési idő és az apa neve. Ezekben a kultúrákban az anya neve nem része a hivatalos azonosításnak, és sokszor magánjellegű információnak számít.⁴⁹¹ Emiatt a térségből érkező személyek esetében fontos előre elmagyarázni, hogy Magyarországon jogszabály írja elő az anya nevének megadását, és

⁴⁹⁰ Some Important Facts about One's Kunyah.

Forrás: <https://www.troid.org/some-important-facts-about-ones-kunyah/> (Letöltés ideje: 2024. október 25.)

⁴⁹¹ How Arabic Names Work: A Guide to Ism, Nasab, Laqab, Nisba, and Kunya.

Forrás: https://arabic-for-nerds.com/translation/how-are-family-names-constructed-in-arabic/?utm_source=copilot.com (Letöltés ideje: 2026. február 28.)

ez nem a tiszteletlenség vagy bizalmatlanság jele. A megfelelő tájékoztatás hiányában a kérés félreértést vagy akár sértést is okozhat, ami ronthatja az együttműködést.

Társaságban tilos a sugdolózás. Az iszlám közösségekben erős az összetartozás és a mások iránti tisztelet érzése. Ezért társaságban nem illik két ember között sugdolózni, vagy kizárni valakit a beszélgetésből. A próféta tanítása szerint: „*Ha hárman vagytok, ketten ne beszélgetsetek négyszemközt a másik kizárásával, amíg nem csatlakoztok néhány másik emberhez, hogy ne szomorítsátok el őt.*”⁴⁹²

A fent idézett tilalom nyilvánvalóan azt jelenti, hogy ez a fajta viselkedés „harám”, azaz tilos. Tilos, ha ketten beszélgetnek a harmadik kizárásával, vagy ha egy csoport tagjai beszélgetnek az egyikük kizárásával, kivéve, ha erre az érintett engedélyt adott. Akit kihagynak a beszélgetésből, különböző következtetéseket vonhat le: például azt, hogy nem kedvelik, vagy hogy „valamit forralnak ellene”. Ezért fontos, hogy senkit ne zárjunk ki a beszélgetésből, így megelőzhetjük, hogy bárki sértettnek, alábbvalónak vagy megbántottnak érezze magát, elkerülve ezzel egy esetleges későbbi konfliktust.

Erre a nemzetközi tanácsadóknak és kiképzőknek is figyelniük kell. Ha közös megbeszélés zajlik a helyi partnerekkel, kerülni kell a sugdolózást és a helyi partnerek kizárását a beszélgetésből, még akkor is, ha a megbeszélés tolmács segítségével történik. Személyes tapasztalatom szerint többször előfordult, hogy a helyi partnerek között egy adott kérdésben nézeteltérés alakult ki, és a részleteket úgy tisztázták, hogy mi ne értsük. Ilyenkor automatikusan átváltottak arab nyelvre, a hangszín nem változott, és a tolmács nem fordított. Amikor egyetértésre jutottak, visszatértek a megbeszélés témájához, és folytattuk az egyeztetést. Amiről nem akarták, hogy tudjunk, megbeszélték arab nyelven, de nem sértettek meg bennünket azzal, hogy suttoztak a jelenlétünkben.

Disznóhús tilalma. (Ha nem biztos a halal szerinti elkészítési mód, akkor más húseteleket is visszautasítanak.) Több hipotézis és magyarázat létezik a sertéshús fogyasztásának tilalmára. Az egyik legelterjedtebb és legkézenfekvőbb magyarázat szerint a sertés nagyon piszkos állat, mivel gyakran a saját ürülékében fetreng. A disznó nem izzad, így nem tudja izzadással hűteni a testét, ezért sárban hemperegve hűti magát, de ha erre nincs lehetősége, akár a saját ürülékében is megteszi ezt. Egy másik magyarázat – amely főként az utóbbi évszázad orvosi felfedezésein alapul – a trichinózis fertőzés lehetősége. Ez rendkívül

⁴⁹² Rulings and issues having to do with private conversations.

Forrás: <https://islamqa.info/en/answers/183568/rulings-and-issues-having-to-do-with-private-conversations>
(Letöltés ideje: 2024. október 25.)

súlyos, akár halálos betegséget okozhat, amely a nem kellően átsütött hús elfogyasztásával terjed. A trichinózis fertőzés hordozói alapvetően a házi sertés és a vaddisznó.⁴⁹³

Más feltételezések szerint a sertést azért ítélték el, mert a Közel-Kelet zord viszonyai között nem termelt tejet, nem használhatták igavonó állatként vagy teherhordásra, és táplálkozása nagyrészt megegyezett az emberével. Emellett jelentős a sertések napi vízigénye: egy hízosertés esetében elérheti a 8–10 litert, egy kan esetében pedig akár a 10–15 litert is. Ez a vízfogyasztás az akkori Közel-Keleten – de akár napjainkban is – óriási pazarlásnak számított. Ezek alapján a serteshúst luxuscikknek tekintették. A luxuscikkek fogyasztása, a „dözsölés” pedig egyfajta kísértést, az ördög csábítását jelentette.

Férfi-nő közötti érintkezés (például kézfogás, idegenekkel való kapcsolattartás csak rokon jelenlétében). A muszlim hölgyek számára, amint elérik a serdülőkort vagy már házasok, tilos idegen férfiakkal érintkezniük, ha nincs jelen a férjük vagy egy vérszerinti közeli férfi rokon (*mahram*). Az ilyen kapcsolat ugyanis kísértésbe vihet. Ennek az előírásnak a következő hadisz az alapja: „Egy férfinak nem szabad egyedül ülnie egy nővel, hacsak nincs mahram⁴⁹⁴ vele, és egy nőnek nem szabad mahram nélkül utaznia.”⁴⁹⁵

A dzsihad (küzdelem). A dzsihadot sok esetben – különösen a nem muszlim országokban – szent háborúként aposztrofálják, ami helytelen értelmezés. Ezt a téves értelmezést napjainkban erősítik azok a szélsőséges nézeteket valló szervezetek és személyek, akik az iszlám nevében követnek el terrorcselekményeket, saját céljaik elérésére felhasználva a vallást. Az Iszlám Állam,⁴⁹⁶ az Al Káida⁴⁹⁷ és más szélsőséges csoportok az iszlám tanításait félremagyarázva követtek és követnek el súlyos, emberiesség elleni bűncselekményeket, az általuk értelmezett „szent háborúra”, a dzsihadra hivatkozva. Az igaz iszlám hívő, aki minden tőle telhetőt megtesz és betartja az iszlám tanításait annak érdekében, hogy elnyerje az üdvösséget, szintén dzsihadot hajt végre – de ez a küzdelem nem fegyveres harcot jelent, hanem

⁴⁹³ Kérdezz-felelek a trichinellózisról,

Forrás: <https://portal.nebih.gov.hu/-/kerdezz-felelek-a-trichinellozisrol> (Letöltés ideje: 2024. november 2.)

⁴⁹⁴ Mahram=vér szerinti férfi rokon, apa, fiútestvér.

⁴⁹⁵ Az ideális muszlim nő 6. rész – szemérmes öltözködés.

Forrás: [https://www.islam.com/irodalom/az-ideal-is-muszlim-a-6-resz-szemermes-oltokodes](https://www.islam.com/irodalom/az-idealis-muszlim-no/item/1010-ideal-is-muszlim-a-6-resz-szemermes-oltokodes) (Letöltés ideje: 2025. január 30.)

⁴⁹⁶ A szervezet az utóbbi években több nevet is használt, a Közel-Keleten leginkább Daesh-ként (ad-Dawlah al-Islāmīyah fī-l-‘Irāq wa-sh-Shām) ismert, amit magyarra az Iszlám Állam Irakban és Szíriában lehet leginkább fordítani, de ebben az esetben Szíria nem a jelenlegi szír állam határait jelenti, annál nagyobb földrajzi területet jelöl. Daesh Information Campaign And Its Influence Results Of The Study Prepared By The NATO Strategic Communications Centre Of Excellence ISBN 978-9934-8582-1-5 p.12.

⁴⁹⁷ al-Qaeda terrorist organization. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda> (Letöltés ideje: 2024. november 17.)

azt, hogy legyőzze a kísértéseket, és igaz emberként éljen.⁴⁹⁸ Tehát a dzsihád alapvetően egy belső küzdelem annak érdekében, hogy a hívő elnyerje a paradicsomot. A szó szűkebb értelemben valóban jelenthet fegyveres harcot, de azt csak szigorú szabályok szerint, kizárólag azok ellen lehet vívni, akik támadólag lépnek fel a muszlimokkal szemben.

Összegzés

Szándékom szerint a néhány oldalba összesűrített, az iszlám vallással és kultúrával kapcsolatos alapinformációk segíthetnek megérteni a közel-keleti és észak-afrikai társadalmakat meghatározó alapelveket. Az interkulturális kommunikáció sokkal gördülékenyebb és hatékonyabb lehet az ebből a kultúrkörből érkezőkkel, ha rendelkezünk ismeretekkel az iszlámról. A tanulmányaim mellett saját személyes tapasztalataimat is felhasználva állítottam össze ezt a segédletet. Bízom benne, hogy hasznos olvasmány lesz, és segíti azoknak a kollégáknak a munkáját, akik különböző válságövezetekben muszlimokkal fognak együtt dolgozni, vagy a hazai szolgálatellátásuk során kell kapcsolatba lépniük velük. Remélem, hogy az írás hozzájárul az iszlám kultúrkörrel kapcsolatos sztereotípiák megváltoztatásához, és elősegíti az objektív megközelítést.

⁴⁹⁸ Abu-l-A'lá Mawdudi Az iszlám alapelvei (Világnézet és Élet Az Iszlámban) Az 1977-es német nyelvű kiadás alapján fordította: Fodor Noémi Magyarországi Muszlimok Egyháza, 2007. ISBN 978-963-87469-3-1 p. 112.

Felhasznált irodalom

1. Abu-L-A'la Mawdudi Az Iszlám Alapelvei (Világnézet És Élet Az Iszlámban). Az 1977-es német nyelvű kiadás alapján fordította: Fodor Noémi ISBN 978-963-87469-3-1, p. 130.
2. Daesh Information Campaign And Its Influence Results Of The Study Prepared By The
3. NATO Strategic Communications Centre Of Excellence ISBN 978-9934-8582-1-5 p.12.
4. N. Rózsa Erzsébet: Felkelők, terroristák és az állami erőszak a szíriai konfliktusban. Világtörténet A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének folyóirata, 2017/4., p. 647.

Internetes források

1. 15 Ways to Wear a Keffiyeh & Shemagh. Forrás: https://kufiya.org/15-ways-to-wear-a-keffiyeh-shemagh-photos/?srltid=AfmBOopFu0m0AxZ6P9C3DVIYK_QtwPGnTwumyLlts2e0OXdtvwr85tf (Letöltés ideje: 2024. október 22.)
2. A datolya ezért egészséges. Forrás: https://www.hazipatika.com/taplalkozas/egeszseg_es_gasztronomia/cikkek/a_datolya_ezert_egeszseges (Letöltés ideje: 2024. október 19.)
3. Affectionate Physical Contact With Friends From the Sunna? Forrás: <https://seekersguidance.org/answers/living-religion/is-affectionate-physical-contact-with-friends-from-the-sunna/> (Letöltés dátuma: 2024. október 24.)
4. al-Qaeda terrorist organization. Forrás: <https://www.britannica.com/topic/al-Qaeda> (Letöltés ideje: 2024. november 17.)
5. Az ideális muszlim nő 6. rész – szemérmes öltözködés. Forrás: <https://www.iszlam.com/irodalom/az-idealis-muszlim-no/item/1010-idealis-muszlima-6-resz-szemermes-oltozkodes> (Letöltés ideje: 2025. január 30.)
6. Az iszlám különböző ágai.
Forrás: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568339/EPRS_BR I\(2015\)568339_HU.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/568339/EPRS_BR I(2015)568339_HU.pdf) (Letöltés ideje: 2025. január 20.)
7. Clan conflicts in Syria: Seeds of revenge grow under the ashes amid attempts to renew customary law. Forrás: <https://syriadirect.org/clan-conflicts-in-syria-seeds-of-revenge-grow-under-the-ashes-amid-attempts-to-renew-customary-law/> (Letöltés ideje: 2024. október 24.)
8. Complete Islamic Calendar 2025 Saudi Arabia (1446-1447 Hijri). Forrás: <https://hamariweb.com/islam/islamic-calendar-saudi-arabia.aspx> (Letöltés ideje: 2025. január 20.)
9. Dogs in ancient Islamic culture. Forrás: <https://blog.oup.com/2017/07/dogs-ancient-islamic-culture/> (Letöltés ideje: 2024. október 24.)
10. Flexible Resistance: How Hezbollah and Hamas Are Mending Ties. Forrás: <https://carnegieendowment.org/research/2018/07/flexible-resistance-how-hezbollah->

[and-hamas-are-mending-ties?lang=en¢er=middle-east](#) (Letöltés ideje: 2024. október 21.)

11. Fogalmak. Forrás: http://regi.iszlamweb.hu/index.php?content_type=article&content_id=208 (Letöltés ideje: 2024. október 23.)
12. Forrás: <https://www.utrujj.org/prophetic-wisdom-on-the-etiquettes-of-a-group-of-three/> (Letöltés ideje: 2024. október 25.)
13. Honor Killing in Islam. Forrás: <https://islamqa.info/en/answers/101972/honor-killing-in-islam> Letöltés ideje: 2024. október 24.)
14. Islamic Funeral Guide. Forrás: <https://www.memorialplanning.com/resources/religious-funerals-guide/islamic-funeral-guide> (Letöltés ideje: 2024. október 24.)
15. Islamic Hijri Calendar 2025. Forrás: <https://www.islamic-relief.org.uk/resources/islamic-calendar/> (letöltés ideje: 2024. október 19.)
16. Islamic Perspectives on Tattoos and Piercings. Forrás: <https://en.islamonweb.net/islamic-perspectives-on-tattoos-and-piercings> (Letöltés ideje: 2024. október 23.)
17. Iszlám naptár 2025-re (1446-1447). Forrás: <https://calendar.center/hu/iszlam-naptar/> (Letöltés ideje: 2024. október 19.)
18. Kérdezz-felelek a trichinellózisról. Forrás: <https://portal.nebih.gov.hu/-/kerdezz-felelek-a-trichinellozisrol> (Letöltés ideje: 2024. november 2.)
19. Kutya az iszlámban. Forrás: <https://civilhetes.net/kutya-az-iszlamban> (Letöltés ideje: 2024. október 25.)
20. Mi a különbség a muszlim és a muzulmán között? Melyik a helyes? Forrás: <https://iszlam.com/predikaciok/altalanos-kerdesek/item/2090-mi-a-kulonbseg-a-muszlim-es-a-muzulman-kozott-melyik-a-helyes> (Letöltés ideje: 2024. október 19.)
21. Mi a különbség a síiták és a szunniták között? Forrás: <https://hu.euronews.com/2016/08/01/mi-a-kulonbseg-a-siitak-es-a-szunnitak-kozott> (Letöltés ideje: 2025. január 20.)
22. Muslim Population by Country 2024. Forrás: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/muslim-population-by-country> (Letöltés ideje: 2025. január 20.)
23. Number of blood feud murders. Forrás: https://www.gov.uk/government/publications/albania-country-policy-and-information-notes/country-policy-and-information-note-blood-feuds-albania-september-2022-accessible#Number_of_blood_1 (Letöltés ideje: 2024. október 24.)
24. Olosz Levente Irán és Szaúd-Arábia részvétele a jemeni polgárháborúban (2004–2010). Forrás: <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=TPVGKS> (Letöltés ideje: 2024. október 21.)
25. Optimális ivóvíz gazdálkodás sertésistállóban. Forrás: http://www.ifarm.hu/gerend/hun/news/optimalis-ivoviz-gazdalkodas-sertesistallokban_20210304.html (Letöltés ideje: 2024. november 2.)

26. Rulings and issues having to do with private conversations. Forrás: <https://islamqa.info/en/answers/183568/rulings-and-issues-having-to-do-with-private-conversations> (Letöltés ideje: 2024. október 25.)
27. Social protection in the Arab States. Forrás: <https://www.ilo.org/regions-and-countries/ilo-arab-states/areas-work/social-protection-arab-states> (Letöltés ideje: 2024. október 23.)
28. Some Important Facts about One's Kunyah. Forrás: <https://www.troid.org/some-important-facts-about-ones-kunyah/> (Letöltés ideje: 2024. október 25.)
29. Taliban Changes Solar Year to Hijri Lunar Calendar. Forrás: <https://web.archive.org/web/20220904224713/https://8am.af/eng/taliban-changes-solar-year-to-hijri-lunar-calendar/> (Letöltés ideje: 2024. október 19.)
30. The reason why the right hand is preferred over the left . Forrás: <https://islamqa.info/en/answers/82120/the-reason-why-the-right-hand-is-preferred-over-the-left> (Letöltés ideje: 2024. október 23.)
31. The Role of Culture in the Creation of Islamic Law. Forrás: <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1167&context=ilj> (Letöltés ideje: 2025. január 30)
32. The Sunni-Shia Divide Forrás: <https://www.cfr.org/article/sunni-shia-divide> (Letöltés ideje: 2024. október 21.)
33. Thobes For Men | Jubbas. Forrás: <https://mylittlejubba.com/en-at/collections/mens-thobe?srsId=AfmBOor7q7OfCETRr9NCPvmcI43WSNBffNJyVtLf5NNBxDBTT8ejkHNz> (Letöltés ideje: 2025. január 30.)
34. Vesztség. Forrás: <https://portal.nebih.gov.hu/veszettseg> (Letöltés ideje: 2024. október 24.)
35. What is Islam? Forrás: <https://www.islamicity.org/covers/whatisislam/> (letöltés ideje: 2023. augusztus 23.)
36. Why showing the soles of your feet can be offensive in the Arab world. Forrás: <https://www.thenationalnews.com/arts/why-showing-the-soles-of-your-feet-can-be-offensive-in-the-arab-world-1.1061826> (Letöltés ideje: 2024. október 23.)
37. Women in Islam and Muslim Realms: Dress Code. Forrás: <https://guides.library.cornell.edu/IslamWomen/DressCode> (Letöltés ideje: 2024. október 22.)